

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Rijksbegroting 2014 xii Infrastructuur en Milieu

Vergaderjaar 2013–2014

33 750 XII

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (XII) voor het jaar 2014

Nr. 1

VOORSTEL VAN WET

17 september 2013

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat ingevolge artikel 105 van de Grondwet de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Rijk bij de wet moet worden vastgesteld en dat in artikel 1 van de Comptabiliteitswet 2001 wordt bepaald welke begrotingen tot die van het Rijk behoren;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1

De bij deze wet behorende departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu voor het jaar 2014 wordt vastgesteld.

Artikel 2

De bij deze wet behorende begrotingsstaat inzake de agentschappen voor het jaar 2014 wordt vastgesteld.

Artikel 3

De vaststelling van de begrotingsstaten geschiedt in duizenden euro's.

Artikel 4

Deze wet treedt in werking met ingang van 1 januari van het onderhavige begrotingsjaar. Indien het Staatsblad waarin deze wet wordt geplaatst, wordt uitgegeven op of na deze datum van 1 januari, treedt zij in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van dat Staatsblad en werkt zij terug tot en met 1 januari.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Infrastructuur en Milieu,

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (XII) voor het jaar 2014

Departementale begrotingsstaat (XII) behorende bij de Wet van ..... 2014, Stb. ...

Begroting 2014

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Bedragen x € 1.000

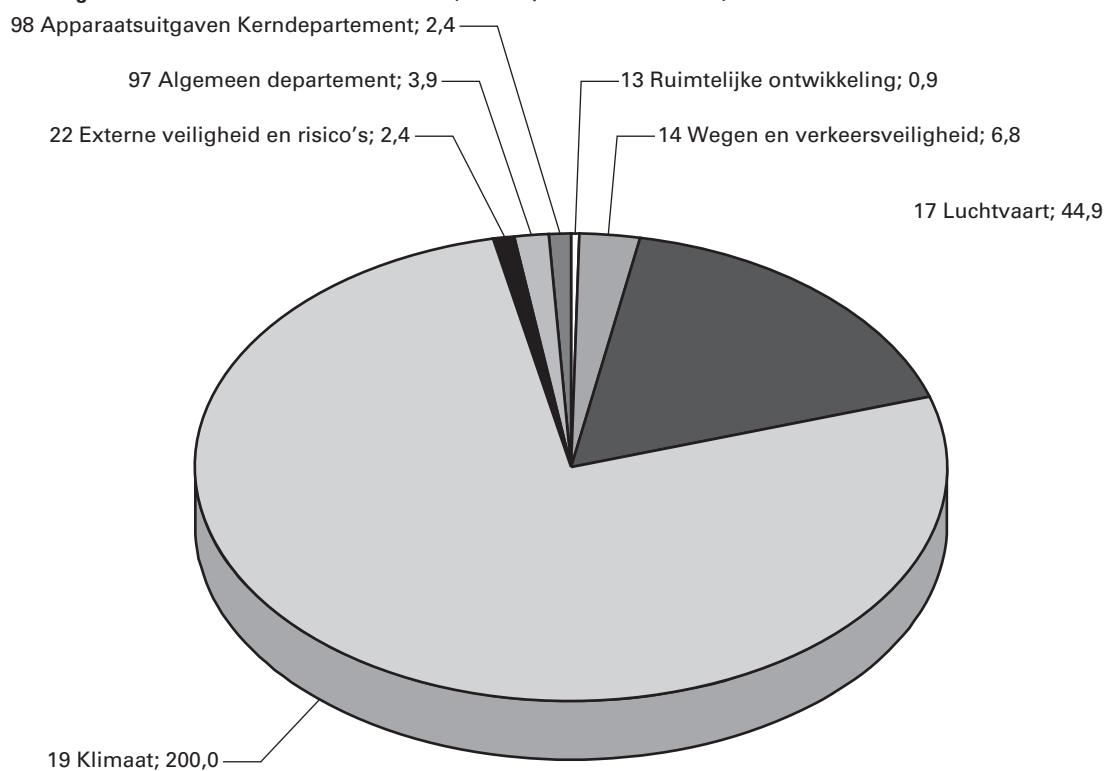
Artikel	Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting		
		Verplichting	Uitgaven	Ontvangsten
	TOTAAL		10.253.769	261.273
	Beleidsartikelen			
11	Waterkwantiteit	34.814	39.731	30
12	Waterkwaliteit	83.393	85.558	
13	Ruimtelijke ontwikkeling	136.319	105.979	934
14	Wegen en verkeersveiligheid	28.575	33.119	6.782
15	Openbaar vervoer	5.734	7.531	
16	Spoor	5.348	24.424	
17	Luchtvaart	20.183	34.291	44.851
18	Scheepvaart en havens	4.963	5.303	
19	Klimaat	50.581	59.422	200.000
20	Lucht en geluid	32.060	49.383	
21	Duurzaamheid	12.707	13.530	
22	Externe veiligheid en risico's	25.803	28.134	2.369
23	Meteorologie, seismologie en aardobservatie	33.190	33.926	
24	Handhaving en toezicht	129.559	129.559	
25	Brede doeluitkering	1.779.634	1.819.189	
26	Bijdrage Investeringsfondsen	7.452.327	7.452.327	
	Niet-beleidsartikelen			
97	Algemeen departement	27.205	27.206	3.873
98	Apparaatsuitgaven Kerndepartement	323.235	319.700	3.873
99	Nominaal en onvoorzien	– 14.543	– 14.543	2.434

Begrotingsstaat inzake de agentschappen behorende bij de Wet van ..... 2014, Stb. ...
Begroting 2014
Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Bedragen x € 1.000

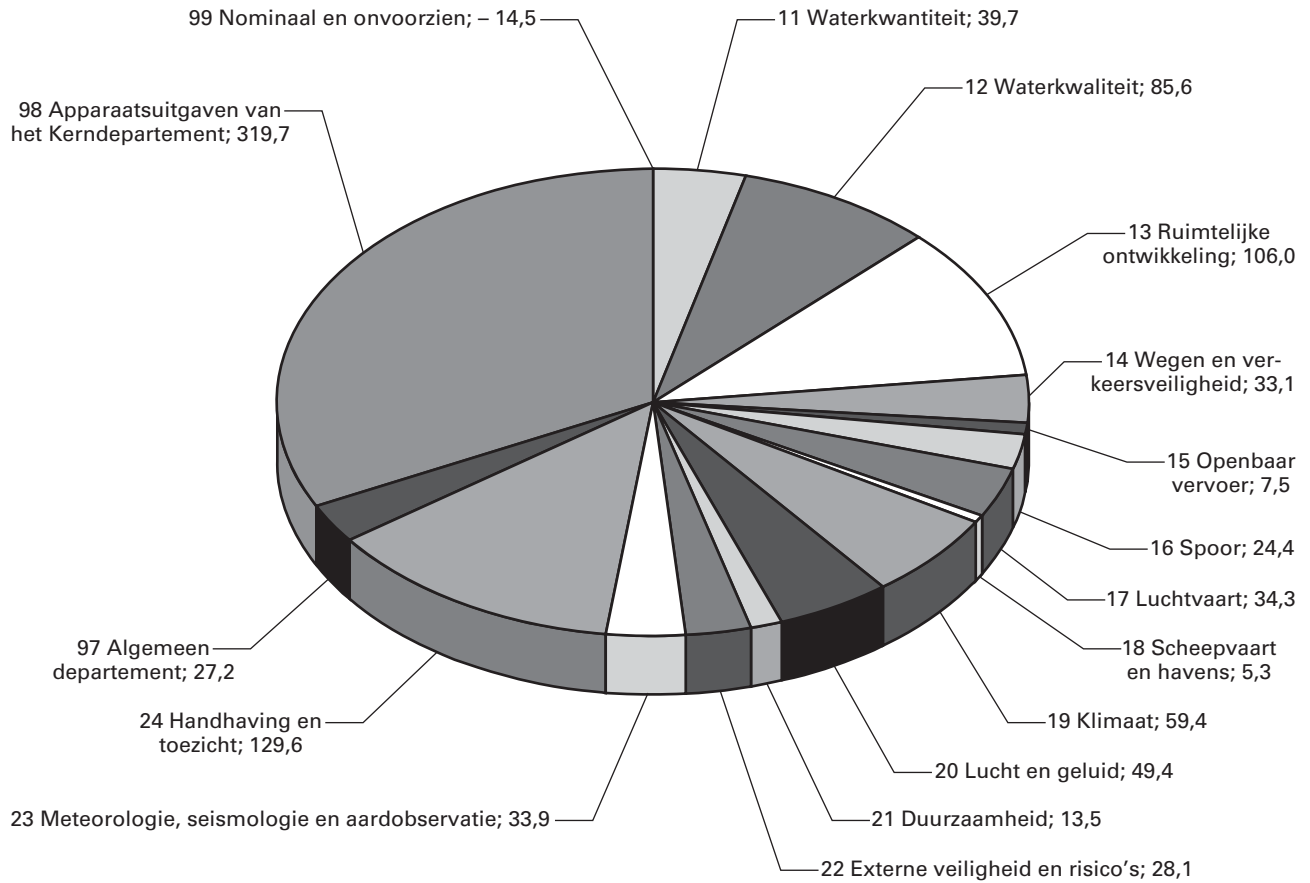
Naam	Baten	Lasten	Saldo van baten en lasten
Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut	56.573	56.573	0
Rijkswaterstaat	2.341.980	2.332.980	9.000
Inspectie Leefomgeving en Transport	143.883	143.883	0
Nederlandse Emissieautoriteit	7.608	7.608	0

Naam	Totaal kapitaal-uitgaven	Totaal kapitaal-ontvangsten
Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut	6.580	4.345
Rijkswaterstaat	126.100	84.800
Inspectie Leefomgeving en Transport	2.058	0
Nederlandse Emissieautoriteit	1.100	700

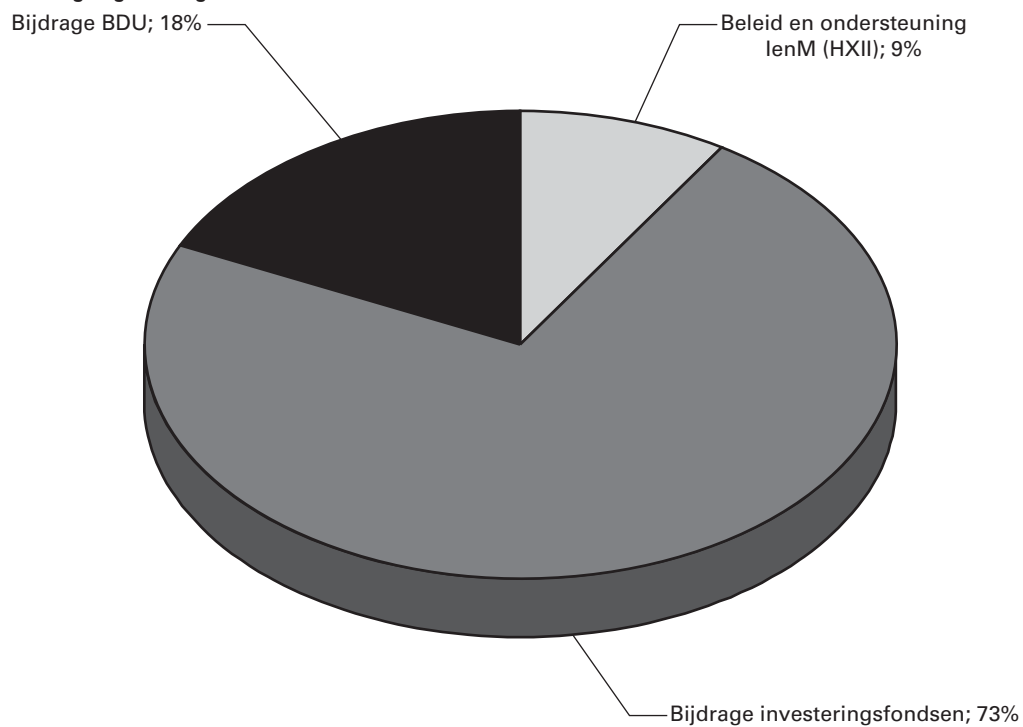
Begrote ontvangsten hoofdstuk XII in 2014 naar artikel (x mln €; totaal is € 261 mln)

Begrote uitgaven Beleid en ondersteuning IenM in 2014 naar artikel (x mln €; totaal is € 982 mln)

Procentuele verdeling begrote uitgaven lenM 2014 (totaal € 10.254 mln)

Vergaderjaar 2013–2014

33 750 XII

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (XII) voor het jaar 2014

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

Inhoudsopgave

	blz.
A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET BEGRO- TINGSWETVOORSTEL	2
Wetsartikel 1 (begrotingsstaat Ministerie)	2
Wetsartikel 2 (begrotingsstaat agentschappen)	2
B. BEGROTINGSTOELICHTING	3
1. Leeswijzer	3
2. Het beleid	6
2.1 De beleidsagenda	6
2.2 De beleidsartikelen	24
2.3 De niet-beleidsartikelen	125
3. De agentschappen	132
4. De Bijlagen	156
4.1 ZBO's en RWT's	156
4.2 Overzichtsconstructie Milieu	159
4.3 Moties en toezeggingen	163
4.4 Verdiepingshoofdstuk	198
4.5 Subsidieoverzicht	229
4.6 Evaluatie- en overig onderzoek	236
4.7 Afkortingenlijst	249

A. ARTIKELGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET BEGROTINGSWETS- VOORSTEL

Wetsartikel 1

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld. Het wetsvoorstel strekt ertoe om de onderhavige begrotingsstaten voor het aangegeven jaar vast te stellen. Alle voor dit jaar vastgestelde begrotingswetten tezamen vormen de Rijksbegroting voor dat jaar. Een toelichting bij de Rijksbegroting als geheel is opgenomen in de Miljoenennota. Met de vaststelling van dit wetsartikel worden de uitgaven, verplichtingen en de ontvangsten vastgesteld. De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zogenaamde begrotingstoelichting).

Wetsartikel 2

Met de vaststelling van dit wetsartikel worden de baten en de lasten, het saldo van de baten en de lasten en de kapitaaluitgaven en -ontvangsten van de in de staat opgenomen agentschappen Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI), Rijkswaterstaat (RWS), Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) en de Nederlandse Emissieautoriteit (NEa) voor het onderhavige jaar vastgesteld. De in die begroting opgenomen begrotingsartikelen worden toegelicht in onderdeel B (Begrotingstoelichting) van deze memorie van toelichting en wel in de paragraaf inzake de agentschappen.

De Minister van Infrastructuur en Milieu,
M.H. Schultz van Haegen-Maas Geesteranus

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1. LEESWIJZER

Voor u ligt de begroting 2014 van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM), hoofdstuk XII van de Rijksbegroting. De begroting bestaat uit de volgende onderdelen:

- De beleidsagenda beschrijft de beleidsprioriteiten van IenM voor 2014. Tevens wordt in de agenda een totaaloverzicht van de beleidsdoorlichtingen en de begroting op hoofdlijnen gepresenteerd.
- De beleidsartikelen bieden systematisch inzicht in de algemene doelstellingen, de rollen en verantwoordelijkheden, de financiële instrumenten en het evaluatieoverzicht.
- In de niet-beleidsartikelen worden uitgaven verantwoord die niet zinvol of doelmatig kunnen worden toegerekend aan de beleidsartikelen.
- In de agentschapsparagrafen zijn de relevante financiële gegevens van KNMI, RWS, ILT en NEa opgenomen.
- De volgende bijlagen zijn opgenomen in deze begroting:
  - o Overzicht van onder IenM vallende Zelfstandige Bestuursorganen (ZBO's) en Rechtspersonen met een Wettelijke Taak (RWT's).
  - o Overzichtsconstructie Milieu: met informatie over alle Milieugerelateerde begrote uitgaven van het Rijk (dus ook uitgaven buiten de begroting van IenM).
  - o Overzicht van moties en toezeggingen.
  - o Verdiepingshoofdstuk: een beknopte samenvatting van alle financiële wijzigingen van uitgaven en ontvangsten op artikel-niveau.
  - o Subsidies: hierin wordt een overzicht van alle via IenM verstrekte subsidies opgenomen.
  - o Evaluatie- en onderzoeksbijlage: hierin is een overzicht van effectenonderzoeken ex-post en overige evaluatieonderzoeken opgenomen.
  - o Lijst met afkortingen.

Naast deze begroting, hoofdstuk XII van de Rijksbegroting, kent IenM ook de begroting van het Infrastructuurfonds, fonds A van de Rijksbegroting, waarin de concrete investeringsprojecten en programma's worden geraamd. Met dit aparte fonds voor de infrastructuur wordt invulling gegeven aan de doelstellingen zoals genoemd in de Wet op het Infrastructuurfonds ([Stb. 1993, nr. 319](#)), te weten het bevorderen van een integrale afweging van prioriteiten en het bevorderen van continuïteit van middelen voor infrastructuur.

Daarnaast kent IenM de begroting van het Deltafonds, fonds J van de Rijksbegroting. In de Waterwet ([Stb. 2009, nr. 107](#)) is opgenomen dat een Deltafonds wordt ingesteld met als doel de bekostiging van maatregelen, voorzieningen en onderzoeken op het gebied van waterveiligheid en zoetwatervoorziening.

De begrotingen van IenM zijn ook digitaal beschikbaar op www.rijksbegroting.nl.

Motie Schouw

In juni 2011 is de motie Schouw ingediend en aangenomen. Deze motie zorgt er voor dat de landenspecifieke aanbevelingen van de Europese Raad op grond van de nationale hervormingsprogramma's een eigen-

standige plaats krijgen in de departementale begrotingen. Voor lenM heeft de Raad voor 2014 geen specifieke aanbevelingen gedaan.

Wat is nieuw in deze begroting

De begroting 2014 is op de volgende punten gewijzigd ten opzichte van de begroting 2013:

Verantwoord Begroten

De afgelopen jaren zijn veranderingen doorgevoerd in de Rijksbegroting onder de naam «Verantwoord Begroten» (Kamerstukken II, 2010/11, [31 865, nr. 26](#)). Deze begroting is geheel conform de voorschriften van «Verantwoord Begroten» opgebouwd. Dat betekent dat voor alle beleidsartikelen rollen en verantwoordelijkheden worden beschreven, bijbehorende indicatoren en kengetallen worden gepresenteerd alsmede de in te zetten financiële instrumenten. In de begroting 2013 was nog niet in alle gevallen sprake van een sluitende set aan indicatoren en kengetallen. Deze begroting is voorzien van een set aan indicatoren en kengetallen die de verantwoordelijkheid van de Minister conform «Verantwoord Begroten» afdekt.

Bijdragen aan agentschappen

«Bijdragen aan agentschappen» is een van de financiële instrumenten waarin beleidsartikelen, in lijn met Verantwoord Begroten, moet worden ingedeeld. Met ingang van de ontwerp-begroting 2014 wordt deze reeks in de tabel «Budgettaire gevolgen van beleid» uitgesplitst naar de agentschappen die deze bijdrage ontvangen. Op deze manier wordt inzicht gegeven in welke agentschappen een bijdrage uit de beleidsartikelen van lenM krijgen.

Uitgaven voor waterbeleid

Als gevolg van besluitvorming door de Tweede Kamer (Kamerstukken II, 2010/2011, [32 304, nr. 29](#)) zijn sinds de begroting 2013 de uitgaven voor waterbeleid gesplitst in twee artikelen, namelijk artikel 11 waterkwantiteit en artikel 12 waterkwaliteit. Naar aanleiding van de aanbeveling van de Algemene Rekenkamer bij het Jaarverslag 2012 is de informatievoorziening over met name artikel 11 «Waterkwantiteit» verbeterd. Op dit artikel worden uitgaven van alle waterbeleidsdomeinen verantwoord, waterkwaliteit uitgezonderd. Het betreft de beleidsdomeinen waterveiligheid, zoetwatervoorziening en waterkwantiteit.

Aanpassing artikel 21 Duurzaamheid

De benaming van de artikelonderdelen van artikel 21 Duurzaamheid is gewijzigd teneinde het artikel te doen aansluiten op ontwikkelingen in het werkveld.

Afronding conversie

Als gevolg van de vorming van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu is de structuur van de begroting 2013 ingrijpend veranderd. In deze begroting zijn in het verlengde hiervan de artikelen 1 tot en met 10 verwijderd. Hiermee is de conversie afgerond.

Eenvoudig Beter (Herziening Omgevingswet)

Gezien de grote financiële belangen is voor Eenvoudig Beter een apart artikelonderdeel gecreëerd onder artikel 13 Ruimtelijke Ontwikkeling. Hierdoor zijn de uitgaven voor Eenvoudig Beter zichtbaar en navolgbaar.

Budgetflexibiliteit

Conform de toezegging van de Minister van Financiën in het Algemeen Overleg over Verantwoord begroten van 6 maart 2013 is meer inzicht gegeven in de budgetflexibiliteit. Dit is gedaan door op artikelonderdeel-niveau een toelichting te geven op het deel van het budget dat juridisch verplicht is.

2. HET BELEID

2.1 Beleidsagenda

Inleiding

Een leefbaar, bereikbaar en veilig Nederland met een sterk concurrerende internationale positie: daar staat IenM voor. Daarvoor werkt het Ministerie aan oplossingen voor grote uitdagingen waar Nederland voor staat op het gebied van klimaatverandering, waterveiligheid, milieu, ruimtelijke inrichting en bereikbaarheid. In deze beleidsagenda vindt u een schets op hoofdlijnen van het beleid en de beoogde resultaten in 2014.

Op het gebied van waterveiligheid en zoetwater staat 2014 vooral in het teken van de Deltabeslissingen. Deze beslissingen, bijvoorbeeld over de veiligheidsnormen van onze dijken en onze zoetwaterstrategie, zullen bepalend zijn voor het waterbeleid in de komende jaren.

Prioriteit heeft ook het beperken van de gevolgen van de klimaatverandering en de energietransitie die daarvoor nodig is. Richtinggevend daarvoor is de Klimaatagenda. De Staatssecretaris zal deze begin oktober 2013 aan de Tweede Kamer zenden.

IenM zal zich ook in 2014 blijven hard maken voor een schoon en duurzaam Nederland. Dit vergt duurzaam omgaan met natuurlijke bronnen, efficiënt omgaan met onze grondstoffen, slim ontwerpen van producten, langer gebruik en hergebruik van voorwerpen en het optimaal benutten van reststromen. Kortom, er is een transitie nodig naar een circulaire economie waarin het ontstaan van afval en emissies wordt voorkomen. Het programma Van Afval Naar Grondstof is een belangrijke prioriteit in 2014 om deze transitie te stimuleren.

Hoewel de investeringen in de bereikbaarheid over de weg hun vruchten afwerpen en de filedruk afneemt, blijven er uitdagingen liggen. Zo wordt er onverminderd vaart gezet achter enkele belangrijke wegprojecten zoals de Blankenburgverbinding, A13/A16 en de Ring Utrecht. Naast uitbreiding van infrastructuur ligt de nadruk steeds meer op innovatieve oplossingen om de bereikbaarheid te verbeteren, bijvoorbeeld om de infrastructuur beter te laten benutten.

Voor bereikbaarheid over het spoor ligt de nadruk in 2014 op de uitvoering van de Lange Termijn Spoor Agenda. Deze agenda beoogt de kwaliteit en aantrekkelijkheid van het spoorvervoer te verbeteren. Op gebied van de Luchtvaart blijft selectieve groei op Schiphol het uitgangspunt, in combinatie met het creëren van capaciteit op regionale luchthavens van nationale betekenis voor niet-Schipholgebonden vliegverkeer. Dat is van belang voor de hub-functie van Schiphol en daarmee voor onze internationale concurrentiepositie. Het Luchthavenbesluit Lelystad vormt hierbij een belangrijke component. In 2014 zal ook de wetgeving voor het nieuwe normen- en handhavingstelsel worden afgerond.

Tot slot zal in 2014 de aandacht uitgaan naar de behandeling in het parlement van de Omgevingswet waarmee het kabinet een belangrijke slag maakt in vermindering van de regeldruk in het ruimtelijk domein.

Samenvattend zijn de prioriteiten voor 2014:

1. Deltabeslissingen
2. Roadmap Klimaat
3. Van Afval naar Grondstof (circulaire economie)
4. Wegverbindingen (o.a. aanleg nieuwe wegen en beter benutten)
5. Lange Termijn Spooragenda
6. Omgevingswet

7. Selectieve groei Schiphol + Nieuw normen- en handavingsstelsel

Integrale oplossingen, maatwerk en samenwerking

De vraagstukken op het gebied van bereikbaarheid, leefbaarheid en veiligheid hangen nauw samen en daarom werkt IenM aan integrale oplossingen waarbij de kracht van de combinatie centraal staat. Zo staan onze milieu-doelen niet los van het streven naar betere bereikbaarheid en waterveiligheid gaat samen met de ruimtelijke inrichting en het verbeteren van de leefbaarheid. Bovendien maken nieuwe technologische ontwikkelingen gecombineerd met het huidige economische tijt het mogelijk en noodzakelijk dat er gebruik wordt gemaakt van slimme en creatieve oplossingen.

Daarnaast wordt maatwerk steeds belangrijker. Decennialang betekende de groei van bevolking en economie vooral een kwantitatieve verstedelijkingsopgave en investeringen in het landelijke infrastructuurnetwerk. Nederland kent steeds meer een regionaal gedifferentieerd beeld van groei, stagnatie en krimp. Dat leidt tot een even gedifferentieerd patroon van kwantitatieve en kwalitatieve (ruimtelijke) bereikbaarheid- en leefbaarheidsopgaven.

Deze integrale manier van werken waarbij maatwerk en slimme oplossingen de boventoon voeren, staat centraal in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR)¹. Hierin staan de ambities voor een concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig Nederland. De horizon van de SVIR is 2040; deze beleidsagenda schetst de concrete stappen die IenM in 2014 zet. Ook op het niveau van programma's en projecten wordt steeds meer de integraliteit gezocht. In het MIRT is daarom sinds vorig jaar ook het programma Beter Benutten opgenomen.

Goede samenwerking tussen het Rijk en decentrale overheden is hierbij van steeds groter belang. Met de definitieve vaststelling van de SVIR is de decentralisatie en deregulering in de ruimtelijke ordening doorgezet. Uitgangspunten zijn een duidelijke verdeling van verantwoordelijkheden, selectieve betrokkenheid van het Rijk en eenvoudige regels. De basis hiervan is het vertrouwen dat provincies, gemeenten en waterschappen met hun regionale kennis en onderlinge samenwerkingsverbanden in staat zijn de opgaven integraal en doeltreffend aan te pakken. We leven in een netwerksamenleving die meer vraagt om een overheid als verbindende factor dan een overheid die overal boven staat. De beslissingsbevoegdheid wordt zo dicht mogelijk bij de burger gelegd, om optimaal ruimte te bieden aan lokaal maatwerk en maatschappelijk initiatief.

Een schone leefomgeving en een gezond klimaat zijn belangrijk voor een gezonde economie. Vitaal natuurlijk kapitaal is immers een essentiële productiefactor en vertegenwoordigt een grote economische waarde. Dit vraagt in alle fasen van het beleidsproces om intensieve samenwerking met alle betrokken partijen ter versterking van de wisselwerking tussen milieu en economie. In dat licht heeft het kabinet de doelstellingen voor een sterke, duurzame economie uiteengezet in de brief Groene Groei van 28 maart 2013². Het kabinet wil het concurrentievermogen van Nederland versterken en tegelijkertijd de belasting van het milieu terugdringen. Dit moet leiden tot een kleinere behoefte aan fossiele brandstoffen en ruwe grondstoffen. Om onze welvaart ook voor toekomstige generaties te

¹ 32 660, nr. B/51

² 33 043, nr. 14

behouden, moeten we voortdurend vooruit kijken naar kansen om te groeien, te innoveren en te concurreren én naar mogelijkheden om dat op een duurzame manier te doen.

Financieel Kader

De doelstellingen van lenM moeten worden gerealiseerd met minder middelen. De budgetten voor investeringen, subsidies en apparaat krimpen. Dat geldt niet alleen voor de beleidsambities, maar ook voor de uitvoerings-, handhavings- en toezichtstaken van lenM. Meer dan ooit betekent dit dat middelen daar moeten worden ingezet waar deze het grootste rendement opleveren. Dit betekent dat prioriteiten scherp moeten worden gesteld, dat slimme oplossingen nodig zijn en dat goede samenwerking met medeoverheden en bedrijfsleven gevraagd is bij alle taakvelden van lenM.

Bij brief van 13 februari 2013³ hebben de Minister en Staatssecretaris van lenM de Tweede Kamer geïnformeerd over de wijze waarop de bezuinigingen op het Infrastructuurfonds (IF) op grond van het Begrotingsakkoord en de aanvulling op het Regeerakkoord – totaal € 6,4 mld in de jaren 2014–2028 – worden ingevuld. In de voorliggende begroting is de apparaattaakstelling Rutte II verdeeld naar de verschillende onderdelen van het Ministerie. Daarnaast zijn in deze begroting de maatregelen uit het Sociaal akkoord van maart 2013 en besluitvorming van het kabinet in augustus 2013 verwerkt. Dit betekent dat de effecten van het niet-uitkeren van de prijsbijstelling tranche 2013 zijn verwerkt. De bijdrage van lenM aan de bezuiniging op de collectieve sector uit het maatregelpakket van € 6 miljard (€ 18,3 miljoen vanaf 2014) is in deze begroting opgenomen op artikel 99 Nominaal en onvoorzien. Bij Voorjaarsnota 2014 zal deze korting op de beleidsartikelen van Hoofdstuk XII en de productartikelen van de fondsen worden verwerkt.

Een nadere analyse van de onderhoudskosten (op basis van Life Cycle Cost-berekeningen) heeft duidelijk gemaakt dat recent gerealiseerde en toekomstige projecten de onderhoudskosten zullen laten stijgen. Dit wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de toename van de infrastructuur door de aanleg en verbreding van wegen. Daarnaast zijn er op sommige trajecten hogere kosten per eenheid areaal. Dit geldt in het bijzonder voor nieuw aangelegde tunnels. Om deze onderhoudsuitgaven in de toekomst te kunnen bekostigen wordt in deze begroting een reservering getroffen van in totaal circa € 800 miljoen⁴. Deze wordt ten dele gedekt ten laste van de investeringsruimte wegen. Een en ander wordt nader toegelicht in de begroting van het Infrastructuurfonds. De resterende investeringsruimte van het Infrastructuurfonds in de periode tot en met 2028 bedraagt nu circa € 2,6 mld.

Bij brief van 26 april 2013⁵ heeft de Minister van lenM de Tweede Kamer geïnformeerd over de uitwerking van de bezuinigingen van het Begrotingsakkoord op het Deltafonds. Er wordt tot en met 2028 in totaal een bedrag van € 605 mln op het Deltafonds bezuinigd. Op het Deltafonds (DF) resteert na verwerking van het niet-uitkeren van de prijsbijstelling een totale investeringsruimte van meer dan € 1 miljard tot en met 2028.

³ 33 400-A, nr. 48

⁴ Op een later moment kan een dergelijke reservering aan de orde zijn voor de hoofdvaarwegen en/of het hoofdwatersysteem. Deze komen dan mogelijk ten laste van de respectievelijke Investeringsruimten van Hoofdvaarwegen en het Hoofdwatersysteem.

⁵ 33400-J-19

Circa € 0,8 miljard daarvan kan door dit kabinet worden bestemd voor nieuwe projecten. Daarnaast resteert er een beleidsruimte van circa € 275 mln. Besluitvorming hierover vindt in principe plaats door een volgend kabinet.

In juni 2012 heeft de Minister van IenM het «IBO Beheer en Onderhoud Hoofdvaarwegennet, Hoofdwegennet en Hoofdwatersysteem» aangeboden aan de Tweede Kamer. In verband met de demissionaire status van het kabinet was dit stuk toen niet voorzien van een kabinetsreactie. De kabinetsreactie op dit IBO vindt u in de begrotingen op het Infrastructuurfonds 2014 en het Deltafonds, waarin bijlagen over Beheer en Onderhoud zijn opgenomen.

Ruimte en bereikbaarheid

Omgevingswet

Het kabinet werkt aan eenvoudiger regels door onder meer de vereenvoudiging van het omgevingsrecht. Het kabinet wil 15 bestaande wetten (bijvoorbeeld de Waterwet, de Crisis- en herstelwet en de Wet ruimtelijke ordening) geheel of grotendeels laten opgaan in de Omgevingswet. Van nog eens 8 wetten zijn de gebiedsgerichte onderdelen bij elkaar gebracht. Zeker 10 andere wetten zullen bij volgende wetswijzigingen integreren in de Omgevingswet.

De Omgevingswet komt niet alleen voort uit de behoefte aan een eenvoudiger en doelmatiger omgevingsrecht. Ook de groeiende samenhang tussen verschillende projecten en activiteiten, de transitie naar een duurzame economie (bijvoorbeeld bij locaties voor windparken) en de groeiende verschillen tussen regio's (bij sommigen groei, bij andere krimp) vormen de aanleiding voor herziening van het omgevingsrecht. Het kabinet zal het wetsvoorstel voor de Omgevingswet naar verwachting begin 2014 voor behandeling aan de Tweede Kamer aanbieden.

In 2014 wordt de bundeling en vereenvoudiging van de uitvoeringsreggeving (AMvB's) van de Omgevingswet voortgezet. Daarnaast zullen in 2014 de 7e en 8e tranches Crisis- en herstelwet in werking treden.

MIRT en Gebiedsagenda's

Het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) heeft zich als investeringsprogramma van het Rijk in het ruimtelijk domein ontwikkeld tot een staande structuur van overleg en besluitvorming over concrete projecten en programma's. De gebiedsagenda's vormen daarbij de samenwerkingsagenda van het Rijk en de decentrale overheden. Ze vormen een gemeenschappelijke basis voor de Bestuurlijke Overleggen (BO's) MIRT die jaarlijks met de verschillende regio's plaatsvinden. Momenteel vindt de actualisatie van de gebiedsagenda's plaats. Deze actualisatie zal in het najaar van 2013 grotendeels worden afgerond. In 2014 wordt samen met de regio's de uitwerking ter hand genomen. Centraal staat daarbij het bedenken van zogenaamde adaptieve maatregelen: maatregelen die, ook qua fasering, zo veel mogelijk meebewegen met de maatschappelijke wensen en ontwikkelingen.

De ambities zoals vastgelegd in de SVIR moeten onder gewijzigde omstandigheden worden bereikt. De economische crisis en de hierdoor noodzakelijke bezuinigingen dwingen samen met zich wijzigende trends tot een nieuwe manier van werken. Onder de vlag van «vernieuwing van het MIRT» wordt daarom gewerkt aan een bredere definitie van de

opgaven waarbij ook andere oplossingen dan aanleg van infrastructuur mogelijk zijn en nieuwe partijen in beeld komen. Aan het begin van het proces worden besluitvormingsmomenten over projecten gecreëerd, zodat partijen vroegtijdig afspraken kunnen maken over strategische keuzes en dilemma's. In 2014 wordt een eerste beeld gegeven van de vernieuwing van het MIRT en wordt een eerste set afspraken gemaakt met nieuwe partijen. Ook zullen enkele breder opgezette MIRT-onderzoeken worden afgerond, waarin bereikbaarheid, economie en leefomgeving in samenhang worden beschouwd. Deze onderzoeken hebben mogelijk een ander type uitkomst, waarbij niet alleen wordt gekeken naar de aanleg van nieuwe infrastructuur.

De vernieuwing van het MIRT komt onder andere tot uitdrukking in een bereikbaarheidsagenda die in goede samenspraak met decentrale overheden wordt opgesteld. De investeringsruimte van het Rijk is beperkt en de bereikbaarheidsopgaven veranderen van karakter. Deze betreffen steeds vaker uitdagingen in hoogstedelijke gebieden waar de ruimte voor grootschalige uitbreiding van infrastructuur ontbreekt. Dit betekent dat lenM de beschikbare middelen daar moet investeren waar deze het grootste rendement opleveren, maar ook dat andere, slimme manieren moeten worden gevonden om de bereikbaarheid te vergroten, zowel voor personen- als voor goederenvervoer. De resultaten van het programma Beter Benutten tonen aan dat andere oplossingen mogelijk zijn. De concrete maatregelen die naar aanleiding van deze bredere, meer innovatieve benadering kunnen worden genomen, landen uiteindelijk in de uitvoeringsparagraaf van de Gebiedsagenda's. De Minister en Staatssecretaris van lenM zullen de stand van zaken van de vernieuwing van het MIRT-proces na de BO's MIRT in het najaar van 2013 aan de Tweede Kamer aanbieden.

Structuurvisie Ondergrond

Naast de bovengrondse opgaven, die via de SVIR worden opgepakt, werkt lenM ook aan de ruimtelijke opgaven van de ondergrond. Zo zal in 2014 de Structuurvisie Ondergrond (STRONG) worden vastgesteld, die een duurzaam en efficiënt gebruik van de ondergrond als doel heeft. De belangrijkste thema's die binnen STRONG aan de orde zijn, zijn mijnbouw en energievoorziening, beheer grondwatervoorraden, stedelijke ondergrond, landelijke ondergrond, en Noordzee, Waddenzee en kuststrook.

Beter Benutten

Het huidige programma Beter Benutten beoogt de files met 20% te verminderen op specifieke, drukke trajecten. De overheid en het bedrijfsleven maken hiervoor gezamenlijke afspraken. Er wordt samengewerkt aan de uitvoering van regionale maatwerkpakketten met onder meer gedragsbeïnvloeding, aanleg van spitsstroken en voorzieningen om aansluitingen te verbeteren tussen hoofd- en onderliggende wegen, tussen weg en OV en binnen het OV.

Na 2014 wordt het programma Beter Benutten voortgezet. Samen met medeoverheden en private partijen wordt de invulling van dit programma nu uitgewerkt.

Wegen

Wegenprojecten

In het licht van de omvangrijke bezuinigingen op het IF zijn in overleg met de betreffende regio's duidelijke keuzes gemaakt. Economisch rendement en de bijdrage van projecten aan de doelen van de SVIR zijn daarbij de afwegingscriteria geweest. Daarnaast is rekening gehouden met de opgaven uit de gebiedsagenda's, de samenhang met andere projecten, de financiële bijdragen van mede-overheden en de politiek-bestuurlijke context. De projecten die in het Regeerakkoord zijn benoemd en enkele andere projecten die de robuustheid van het wegennet verbeteren worden onverminderd doorgezet. Dit betreft de projecten Blankenburgverbinding, Ring Utrecht (A27), A13-A16 en ViA15. Voor het overige wordt slechts een beperkt aantal projecten geschrapt. Het grootste deel van het investeringsprogramma wordt doorgezet, de doorlooptijd van verkenning naar realisatie zal echter langer zijn.

Met betrekking tot het project Blankenburgverbinding zal de Minister van IenM in het najaar van 2013 een rijksstructuurvisie inclusief voorkeursbeslissing vaststellen. In 2014 vinden de onderzoeken plaats ter voorbereiding van het Ontwerp-Tracébesluit (OTB) dat voor 2015 gepland staat. Voor het project Ring Utrecht wordt eind 2013 een Voorkeursvariant vastgesteld. Begin 2014 volgt een MKBA, waarna de onderzoeken voor het OTB worden gestart. Het OTB zelf is voor 2016 gepland.

Verkeersveiligheid

Het aantal verkeersdoden is in 2012 gedaald tot 650. Vergeleken met 2006 is het aantal verkeersdoden afgenomen met bijna 20 procent. Om de doelstelling van maximaal 500 verkeersdoden in 2020 te realiseren voert het Kabinet, samen met de decentrale overheden en maatschappelijke partners het Strategisch Plan Verkeersveiligheid uit. Bijzondere aandacht wordt in de komende jaren gegeven aan fietsers en ouderen. In de Beleidsimpuls Verkeersveiligheid zijn 23 aanvullende maatregelen genomen om de verkeersveiligheid van deze kwetsbare groep verkeersdeelnemers te verbeteren. Onder andere zullen de gemeenten nog in 2013 lokale fietsknelpunten in kaart brengen en een aanpak opstellen die zich richt op het oplossen ervan. Verder heeft het kabinet diverse onderzoeken uitgezet die naar verwachting in 2014 kunnen leiden tot nieuwe maatregelen om de fietsveiligheid te vergroten. Tot slot zal het wetsvoorstel voor het rijbewijs voor tractoren (T-rijbewijs) in 2014 worden afgerond.

Innovatie

Binnen haar innovatieprogramma werkt Rijkswaterstaat samen met bedrijven, onderzoeksinstituten en andere overheden op succesvolle wijze aan duurzame en efficiënte oplossingen. Met name op het gebied van duurzamer asfalt, stille voegovergangen en energie-zuinige verlichting zijn recentelijk successen behaald. De nieuwe innovatie-agenda van Rijkswaterstaat geeft hier de komende jaren een extra impuls aan.

Verkeersmanagement

Het aangekondigde actieprogramma «Beter geïnformeerd op weg» (kst [31 305 nr. 202](#)) zet de koers uit voor investeringen in reisinformatie en verkeersmanagement. Het programma bestaat uit een routekaart en uitvoeringsagenda (2013–2023). Deze worden in samenwerking tussen bedrijfsleven en overheden ontwikkeld en komen in het najaar van 2013 beschikbaar. Prioriteit voor 2014 wordt het uitvoeren van enkele boegbeeldprojecten van de uitvoeringsagenda.

Spoor

De Lange Termijn Spooragenda (LTSA)⁶ bestaat uit een visie, ambitie en set van doelen om de regie en de sturing van het Ministerie op het spoor te verstevigen. Op basis hiervan werkt lenM met ProRail en vervoerders aan voorstellen om het spoor aantrekkelijker te maken voor personen- en goederenvervoer. Deze zullen in 2014 in de nieuwe vervoer- en nieuwe beheerconcessie worden verwerkt. De LTSA zal met alle betrokken partijen worden uitgewerkt in onder meer een zogenoemd verbeterd operationeel concept voor het spoor in 2013 dat de basis vormt voor de meerjarige verbeteraanpak waarmee in 2014 wordt gestart. Tevens worden de projecten en programma's zodanig herijkt dat ze optimaal bijdragen aan de doelen van de LTSA. Afhankelijk van de uitkomsten en de mate waarin de doelen worden gerealiseerd kan dit leiden tot aanpassingen in de portfolio van projecten en programma's in 2014.

Aanleg en beheer, onderhoud en vervanging

Bij de invulling van de bezuinigingen zijn realisatieprojecten en beheer en onderhoud ongemoeid gelaten. Het programma hoogfrequent spoor (PHS) en het Openbaar Vervoer op de corridor Schiphol-Amsterdam-Almere-Lelystad (OV SAAL) zijn mede door de bezuinigingen aangepast aan geactualiseerde inzichten in de groei van het goederen- en personenvervoer. Tevens zullen de maatregelen over een langere periode, tot 2028 in plaats van 2020, worden gerealiseerd. Het jaar 2014 staat voor PHS en OV SAAL in het teken van de realisatie van het Doorstroomstation Utrecht en de korte termijn maatregelen OV SAAL. Daarnaast vormt de besluitvorming naar aanleiding van de MER Meteren-Boxtel, inclusief de inpassing in Vught, een belangrijke mijlpaal.

Veiligheid

Met het oog op de gefaseerde invoering van het Europees spoorbeveiligingssysteem (ERTMS) vanaf 2016 is in 2013 de Railmap ERTMS 1.0⁷ gerealiseerd. Hiermee is de verkenningsfase gestart die in 2014 zal uitmonden in een voorkeursbeslissing van de Staatssecretaris van lenM. Ook wordt in 2014 de ERTMS pilot op het baanvak Amsterdam-Utrecht afgerond.

Daarnaast is een Landelijk Verbeterprogramma Overwegen (LVO) gestart om het aantal incidenten bij spoorwegovergangen nog verder te verminderen. In samenwerking tussen Rijk en decentrale overheden wordt gezocht naar zowel maatwerkoplossingen per overweg als naar generieke maatregelen gericht op het spoorstelsel, het wegennet en op beïnvloeding van gedrag. De eerste verkenningen starten in 2014.

HSL Zuid / Fyra V250

Begin juni 2013 heeft de NS/HSA definitief besloten om te stoppen met het V250 Fyra-materieel en hun concessieverplichtingen niet met dit materieel in te vullen. In de tweede helft van 2013 doet NS/HSA samen met NMBS een alternatief voorstel om de reiziger verbindingen tussen Nederland en België te bieden. Over dit voorstel, met name de vraag of hiermee een volwaardig alternatief voor de reiziger wordt geboden, neemt het kabinet in het najaar van 2013 een standpunt in. Aan de hand hiervan wordt bezien welke consequenties hier eventueel uit voortvloeien voor 2014 en verder.

---

⁶ 29 984, nr. 313

⁷ 29 984, nr. 385

OV-chipkaart

In 2014 zal het gebruik van de OV-chipkaart verder toenemen. Het Nationaal Openbaar Vervoer Beraad (NOVB), het samenwerkingsplatform van overheden, OV-bedrijven en consumentenorganisaties, zal in 2014 onder meer toezien op de uitvoering van maatregelen naar aanleiding van het besluit enkelvoudig in- en uitchecken. De Staatssecretaris van IenM biedt het wetsontwerp rondom de OV-chipkaart naar verwachting eind 2013 aan de Tweede Kamer aan. De governance van het bedrijf TLS en het onderzoek naar de wenselijkheid om regels te stellen met betrekking tot producten en tarieven worden hierin meegenomen.

Luchtvaart

Voor de internationale concurrentiepositie van Nederland is de hub-functie van de mainport Schiphol van groot belang. Schiphol krijgt daarom de ruimte om te groeien binnen de kaders van de Luchtvaartnota⁸. Het gaat dan om selectieve ontwikkeling die is gericht op het mainportgebonden verkeer. Op de regionale luchthavens van nationale betekenis wordt capaciteit gecreëerd voor vliegverkeer dat niet per se aan Schiphol is gebonden. Hiervoor wordt vooral ruimte gezocht op de luchthavens Eindhoven en Lelystad. Voor Eindhoven zijn de voorbereidingen voor vaststelling van het Luchthavenbesluit in volle gang. Ook voor Lelystad zijn de voorbereidingen intussen van start gegaan. Dat zal in 2014 leiden tot het in procedure brengen van dit Luchthavenbesluit. Voor de luchthavens van nationale betekenis stelt de regering luchthavenbesluiten vast. Voor de civiele luchthavens worden Commissies Regionaal Overleg (CRO's) opgericht, waarbinnen overleg plaats vindt tussen de luchtvaartsector en de directe omgeving over het gebruik van de luchthaven. Op deze manier wordt zoveel mogelijk recht gedaan aan de belangen van alle betrokkenen.

Het advies van de Commissie Shared Vision heeft er voor gezorgd dat over belangrijke discussiepunten met betrekking tot de investeringsplannen en tariefontwikkeling van Schiphol duidelijkheid is gekomen. Op basis van dit advies wordt de herziening van de tariefregulering verder ter hand genomen met de ontwikkeling van voorstellen voor aanpassing van wet- en regelgeving. Daarbij wordt ook het publieke belang van netwerk-kwaliteit wettelijk verankerd.

Naar aanleiding van het experiment met het nieuwe normen- en handhavingssysteem op Schiphol worden in 2014 aanpassing van wet- en regelgeving afgerond. Aan de hand van de Beleidsagenda Luchtruimvisie⁹ werken Rijk en luchtverkeersdienstverleners aan het realiseren van een goede luchtzijdige bereikbaarheid van de Nederlandse luchthavens. In het kader van veiligheid in de luchtvaart wordt de Beleidsagenda Luchtvaartveiligheid (2011–2015)¹⁰ verder uitgevoerd: nationale regels worden vervangen door Europese regels en het risico van vogelaanvaringen wordt verder beperkt. Ook wordt het herziene State Safety Program vastgesteld.

Internationaal wordt onder andere ingezet op mondiale maatregelen om de uitstoot van CO₂ terug te dringen en om het level playing field voor de luchtvaart te borgen. Verder zal Nederland in internationaal verband bijdragen aan effectieve en proportionele passagiersrechten.

---

⁸ 31 936, nr. A

⁹ 31 936, nr. 114

¹⁰ 24 804, nr. 80

Maritiem beleid

In het kader van het project Mainportontwikkeling Rotterdam zullen vanaf 2014 de eerste terminals op de Tweede Maasvlakte in gebruik worden genomen en wordt verder gewerkt aan de realisatie van 750 ha natuur- en recreatiegebied. Ook worden diverse leefbaarheidsprojecten in Rotterdam opgeleverd. In de totstandkoming van infrastructurele projecten rond de mainport worden verdere stappen gezet, in het bijzonder met het oog op de Nieuwe Westelijke Oeververbinding.

lenM wil het gebruik van goederenvervoer over water bevorderen. Daarover worden in het programma Beter Benutten afspraken gemaakt met mede-overheden en het bedrijfsleven. Een verhoging van de betrouwbaarheid en de beladingsgraad en het terugdringen van wacht- en verblijftijden in zeehavens moeten ervoor zorgen dat de positie van de binnenvaart in de logistieke keten wordt versterkt. Door modernisering van regelgeving en voorschriften wordt de veiligheid van de binnenvaart vergroot en wordt de regeldruk voor het bedrijfsleven verminderd. Om de milieuprestaties van de binnenvaart te verhogen wordt de introductie van LNG (liquefied natural gas) als scheepsbrandstof bevorderd. lenM zal in de Centrale Commissie voor de Rijnvaart (CCR) in 2014 voorstellen op tafel leggen om varen op LNG structureel mogelijk te maken. Daarbij wordt aangesloten bij mondiale regelgeving voor LNG als brandstof voor zeeschepen, die binnenkort binnen de Internationale Maritieme Organisatie (IMO) wordt afgerond.

Topsector Logistiek

Overheid, bedrijfsleven en wetenschap werken binnen de topsector logistiek samen met als doel Nederland in 2020 op dit gebied een internationale toppositie te laten bekleden. In dit verband worden in 2014 onder andere de acties Neutraal Logistiek Informatie Platform (NLIP), het kernnet en synchromodaal transport verder doorgevoerd. Bij synchromodaal transport geeft de opdrachtgever voor vervoer de beslissing over de te gebruiken modaliteit in handen van de logistieke dienstverlener. Dit geeft de dienstverlener de ruimte om transportzendingen te bundelen en daarmee duurzamer te vervoeren. Het Rijk faciliteert het logistieke bedrijfsleven bij de buitenlandpromotie met economische diplomatie. De acties van de topsector logistiek dragen, mede in het licht van de op te stellen bereikbaarheidsagenda, bij aan de beleidsdoelen bereikbaarheid, leefbaarheid, veiligheid en versterking van de concurrentiekracht. Het beleid voor de topsector logistiek is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de Ministeries van lenM en EZ.

Leefomgeving en milieu

lenM zal zich ook in 2014 blijven inzetten voor een schoon, duurzaam en klimaatbestendig Nederland.

Een concurrerende en circulaire economie gaan daarbij hand in hand. Dat vertaalt zich in onderstaande doelstellingen waarvoor oplossingen moeten worden gevonden op zowel nationaal als internationaal niveau. Tevens zal uitvoering worden gegeven aan de Modernisering Milieubeleid 5.0 (MMB), waarvoor in het najaar van 2013 een voorstel naar de Tweede Kamer wordt gestuurd.

Groene groei

Het kabinet heeft zijn ambities voor een sterke, duurzame economie uiteengezet in de brief Groene Groei van 28 maart 2013¹¹. Het kabinetsbeleid steunt op vier pijlers: slimme inzet van marktprikkels, herziening van wet- en regelgeving, innovatie en de overheid als netwerkpartner. Een internationale aanpak, waarbij Nederland gezamenlijk optrekt met andere lidstaten binnen de EU, is essentieel om de gestelde doelen te bereiken en om het internationale gelijke speelveld te borgen. De Minister en Staatssecretaris van IenM hebben binnen het kabinet het voortouw op de specifieke domeinen Mobiliteit, Van Afval Naar Grondstof, Klimaat en Water. Veiligheid en leefomgevingskwaliteit blijven uiteraard belangrijke aandachtspunten. In 2014 staat daarbij de modernisering van het milieubeleid centraal.

Klimaat en energie

Het uitgangspunt van het kabinet is dat de risico's van gevaarlijke klimaatverandering als gevolg van menselijk handelen tot een acceptabel niveau moeten worden beperkt. Mondiaal, in de EU en nationaal worden afspraken voorbereid voor effectief klimaatbeleid na 2020. Daarbij wordt uitgegaan van de samenhangende visie en beleid op terrein van zowel aanpassen aan onvermijdbare veranderingen (adaptatie) en zoveel mogelijk voorkomen van klimaatverandering (mitigatie). Dit ambitieuze en breed gedragen klimaatbeleid wordt uitgewerkt in de Klimaatagenda die begin oktober aan de Tweede Kamer wordt aangeboden. Hierbij is ook het onder auspiciën van de SER gesloten Energieakkoord voor Duurzame Groei, dat een krachtige impuls wil geven aan de economie en het mogelijk wil maken om grote stappen te zetten richting een energievoorziening die in 2050 volledig klimaatneutraal is, van groot belang.

Duurzame mobiliteit

De Europese Commissie schetst een perspectief voor de sector verkeer en vervoer om in 2050 60 procent minder CO₂ uit te stoten ten opzichte van 1990. Dit ziet IenM als een stip op de horizon. De komende jaren worden samen met de sector voorbereidingen getroffen om de uitdagende doelen voor de sector vanaf 2020 te kunnen halen.

De inzet is in de eerste plaats gericht op het nastreven van steeds scherpere CO₂-emissienormen in Europees verband. Daarnaast moet nationaal beleid de introductie van alternatieve energiebronnen (zoals elektrisch en waterstof) in mobiliteit en transport ondersteunen, onder meer door tijdig te zorgen voor de benodigde tank- en oplaadinfrastructuur. Verder zet de overheid met de partners in op het ontwikkelen van een duurzame brandstoffenmix voor de verschillende modaliteiten. Via Green Deals en het Topsectoren- en innovatiebeleid wil het kabinet kansen op groene groei voor het Nederlandse bedrijfsleven verzilveren. Van belang is ook om een gedragsverandering te realiseren om te komen tot meer duurzame vormen van mobiliteit. Daarbij zet het kabinet onder andere in op programma's om (in regionaal verband) het zakelijk en woon-werkverkeer te beperken en de beladingsgraad en efficiency van het goederenvervoer te verhogen. Eveneens zal het kabinet de komende tijd het voortouw nemen bij beleidsmaatregelen en in overleg met de partners, uitvoering en verdere uitwerking geven aan de afspraken uit het SER-Energieakkoord.

---

¹¹ 33 043, nr. 14

Ruimte voor duurzame energie

De energietransitie die Nederland doormaakt vereist een goede ruimtelijke inpassing. Voor 2020 en 2050 zijn forse doelen ten aanzien van duurzame energie gesteld. Het Ministerie van Economische Zaken is het coördinerende departement voor het behalen van die doelen,

lenM levert een bijdrage aan deze doelstellingen, onder andere met het project Ruimte voor duurzame energie. Doel is hierbij een zo optimaal mogelijke ruimtelijke inpassing van de opwekking, de opslag en het transport van duurzame energie. Vanuit dit perspectief wordt inbreng geleverd voor de MIRT-processen, de evaluatie van de Structuurvisie Elektriciteitsvoorziening (SEV 3) en de Structuurvisie Ondergrond (STRONG). Centraal staat samenwerking met gemeenten en provincies met het oog op het verwerken van de doelstellingen voor duurzame energie in hun regionale structuurvisies. De Structuurvisie Wind op Land wordt nog in 2013 vastgesteld. Op basis hiervan zijn afspraken gemaakt met de provincies. Dit zal vanaf 2014 ook gebeuren voor andere vormen van duurzame energie.

Van Afval Naar Grondstof

De groei van de wereldbevolking en de toenemende welvaart leiden tot een toename van het materiaalgebruik. Om in deze behoefte te voorzien is optimale en duurzame inzet van de beschikbare hulpbronnen noodzakelijk, ook om op de langere termijn onze voorzieningszekerheid veilig te stellen. De uitdaging is om te groeien door te vergroenen. Hiervoor moet een transitie plaatsvinden naar een circulaire economie waarin het ontstaan van afval en emissies wordt voorkomen. Met het programma Van Afval Naar Grondstof werkt lenM in 2014 aan versnelling van deze transitie. Samen met andere departementen, maatschappelijke organisaties en bedrijven worden kansrijke ontwikkelingen die bijdragen aan een circulaire economie in beeld gebracht en gestimuleerd. Ook de uitvoering van het bestaande beleid rond afval en ketens richt zich op deze transitie.

In 2014 presenteren de Staatssecretaris van lenM en betrokken partijen een ketenaanpak kunststof gericht op het verhogen van de waarde van gerecycled kunststof en het verminderen van de bijdrage van kunststofafval aan de plastic soep in de wereldzeeën. In samenwerking met gemeenten wordt gewerkt aan verhoging van de recycling van huishoudelijk afval. In samenwerking tussen overheid, kennisinstellingen en bedrijven worden nieuwe technologieën en circulaire systemen ontwikkeld voor onder meer metalen en kunststoffen.

Bij de herziening van het Europese afvalbeleid is de Nederlandse inzet gericht op het aansporen van achterblijvende lidstaten om stappen te zetten naar een meer circulaire economie.

Veiligheid Leefomgeving

De samenleving ervaart het huidige beleid inzake externe veiligheid als complex en ondoorzichtig, terwijl het gaat over de belangrijke vraag hoe veilig de directe woon- en leefomgeving van de burger eigenlijk is. Het externe-veiligheidsbeleid krijgt een plek in de nieuwe Omgevingswet en zal daartoe in 2014 worden gemoderniseerd zodat het past bij de uitgangspunten van de Omgevingswet. Doel is om het beleid transparanter, eenvoudiger en robuuster te maken. Het zogenoemde groepsrisico zal daarbij worden ingebed in het besluitvormingsproces over ruimtelijke ordening.

De modernisering en verbetering van vergunningverlening, toezicht en handhaving is al in gang gezet. De 28 Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD's) zijn in 2013 van start gegaan als uitvoerder van de milieutaken op dit gebied voor gemeenten en provincies. Zes van de RUD's zijn zogenoemde «BRZO-RUD's» die zich specifiek richten op de meest risicovolle bedrijven (die vallen onder het Besluit Risico's Zware Ongevallen, BRZO). Het functioneren van de RUD's wordt nauwlettend gevolgd en geëvalueerd. Eind 2014 zal het evaluatierapport aan de Tweede Kamer worden aangeboden.

Op het gebied van nanotechnologie spant Nederland zich in 2014 in om nanomaterialen op zodanige wijze op Europees niveau te reguleren dat er meer informatie beschikbaar komt over productie en eventuele risico's, onder meer via de Europese verordening ten aanzien van stoffen (REACH). Daarnaast zal in Europees verband discussie worden gevoerd over de wijze waarop bij de beoordeling van stoffen rekening kan worden gehouden met gecombineerde blootstelling aan verschillende stoffen. Nationaal ligt de focus van het stoffenbeleid op de verdere implementatie van Europese regelgeving.

Het landelijk asbestvolgsysteem zal in 2014 alle betrokken ketenpartijen van de nodige informatie voorzien. Een deel van de informatie uit dit systeem zal ook zichtbaar worden gemaakt op de Atlas Leefomgeving.

Waterbeleid

Nederland staat de komende jaren voor grote wateropgaven, die we op een duurzame manier willen oplossen. Op de korte en langere termijn zijn omvangrijke investeringen vereist voor de veiligheid tegen overstromingen, voor een goede zoetwatervoorziening en voor het verbeteren van de waterkwaliteit conform de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW).

Het kabinet zet in op de zorg voor waterbeheer en waterkwaliteit als essentiële overheidstaak. In 2014 volgt een voorstel van de Deltacommissaris voor de deltabeslissingen op het terrein van waterveiligheid en zoetwatervoorziening. In de jaren 2014–2017 zal het grootste deel van de huidige uitvoeringsprogramma's voor waterveiligheid worden afgerond en zal het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma starten met de eerste verkenningen. Daarnaast zal met de decentrale overheden worden gewerkt aan de implementatie van de huidige KRW-maatregelen en aan de actualisatie van de stroomgebiedbeheersplannen.

Waterveiligheid

Doel van het waterveiligheidsbeleid is een duurzame beheersing van overstromingsrisico's op een maatschappelijk aanvaardbaar niveau. Het beleid wordt op dit moment gemoderniseerd. Nieuwe technische inzichten maken het mogelijk maatwerk te leveren. Hierbij worden zowel de kans op een overstroming als de eventuele gevolgen daarvan in de overweging betrokken. Hiervoor wordt vanaf 2014 een toetsinstrumentarium ontwikkeld. Drie principes zijn leidend bij de nieuwe benadering. Dit is ten eerste de basisveiligheid: de kans om te overlijden als gevolg van een overstroming wordt voor iedereen achter een dijk 1 op 100.000, ofwel: 0,001%. Ten tweede investeren we extra in gebieden met een risico op veel slachtoffers en grote economische schade, gebieden dus waar de maatschappelijke ontwrichting na een overstroming het grootst zou zijn. Ten derde wordt uitval van vitale infrastructuur en kwetsbare functies zoveel mogelijk voorkomen. Hieronder vallen onder meer nutsvoorzieningen en ziekenhuizen. De veiligheid wordt daarbij opgebouwd uit drie

lagen («meerlaagsveiligheid»): preventie, duurzame ruimtelijke inrichting en goede rampenbeheersing. Voor de actualisatie van het waterveiligheidsbeleid zal de Deltacommissaris in 2014 op basis van de voorstellen uit de gebiedsgerichte deelprogramma's een voorstel formuleren voor de deltabeslissingen waterveiligheid en ruimtelijke adaptatie. Hij zal die onderbouwen met slachtofferrisico's en een maatschappelijke kosten batenanalyse. Daarbij worden ook de mogelijkheden voor meerlaagsveiligheid meegenomen. Het voorstel van de Deltacommissaris zal zo snel mogelijk worden gevolgd door een kabinetsbesluit. De Deltabeslissingen zullen richtinggevend zijn voor het waterveiligheidsbeleid in de komende decennia.

Het programma Ruimte voor de Rivier wordt voortgezet. Met dit programma brengen we het veiligheidsniveau langs de Rijnakken en het benedenstroomse deel van de Maas op peil en en versterken we de ruimtelijke kwaliteit. In 2014 worden de laatste aanbestedingen afgerond. In de periode tot 2017 zal het grootste deel van het programma zijn opgeleverd. Het programma Maaswerken, ten behoeve van vergroting van de waterveiligheid in het Maasdal in combinatie met natuurontwikkeling en grindwinning, wordt eveneens voortgezet. De ruim 50 projecten onder dit programma zijn in uitvoering of reeds opgeleverd. Enkele projecten zullen in 2014 worden afgerond; het grootste deel in de jaren 2015–2017. In het kader van het tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP-2) zullen nog in 2013 alle resterende voorkeursalternatieven worden vastgesteld en de verwachting is dat eind 2014 het overgrote deel van de projecten zal zijn beschikt. In 2014 beginnen de eerste verkenningen in het kader van het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma.

Zoet water

In 2014 is daarnaast een advies van de Deltacommissaris voor de deltabeslissing zoetwater voorzien. Bij de vertaling daarvan in een uitvoeringsprogramma komen zowel de strategische keuzes over de doelen en het voorzieningenniveau aan de orde, als de concrete planvorming van maatregelen die tot 2028 zullen worden genomen. Hierbij zal afstemming en synergie worden gezocht met andere trajecten zoals de Kaderrichtlijn Water, het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, het MIRT en de komende generatie waterbeheerprogramma's.

Waterkwaliteit

IenM streeft een goede kwalitatieve toestand van het water na. Schoon water en gezonde ecosystemen staan aan de basis van duurzaam watergebruik. Daarbij wordt gestreefd naar een kosteneffectieve aanpak door goede afstemming met andere overheden en andere beleidsopgaven. IenM voert daartoe in 2014 en 2015 de inrichtingsmaatregelen in het hoofdwatersysteem uit, conform de stroomgebiedbeheerplannen van 2009¹². Hiermee wordt voldaan aan Europese verplichtingen (de Kaderrichtlijn Water). In 2014 wordt de besluitvorming met betrekking tot waterkwaliteit voorbereid en worden ontwerpplannen opgesteld. In 2015 zullen de doelen voor de waterkwaliteit en de benodigde maatregelen bestuurlijk worden vastgesteld in de tweede generatie stroomgebiedbeheersplannen. Hierbij vindt afstemming plaats met decentrale overheden en maatschappelijke organisaties. Vooral de agrarische sector krijgt een belangrijke verantwoordelijkheid door samen met de overheden invulling te geven aan het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer.

¹² Bijlage bij 31 710, nr. 12

Topsector Water

Binnen de Topsector Water werken bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden samen aan de verdubbeling van de toegevoegde waarde van de watersector in 2020. Daarmee draagt de watersector bij aan de concurrentiekracht van Nederland.

In de zomer van 2013 zijn de innovatiecontracten binnen de «gouden driehoek» van bedrijfsleven kennisinstellingen en overheden geactualiseerd. Hierbij wordt, samen met EZ, nadrukkelijk de samenwerking gezocht met andere sectoren zoals landbouw, energie en ICT. IenM stimuleert innovaties in het Hoogwaterbeschermingsprogramma en het Deltaprogramma.

De verdubbeling van de toegevoegde waarde zal voor een belangrijk deel in het buitenland moeten worden gerealiseerd. Economische diplomatie en ontwikkelingssamenwerking maken om die reden deel uit van de aanpak. De Minister van IenM zal in dit verband ook in het komende jaar diverse internationale activiteiten ondernemen. Daarnaast is Partners voor Water een belangrijk instrument bij het realiseren van de mondiale ambities. Door de krachten te bundelen en daarmee de internationale economische positie van de Nederlandse watersector te verbeteren, draagt dit programma tevens bij aan de oplossingen voor de wereldproblematiek op dit gebied. Het programma loopt tot en met 2015. In de internationale aanpak vervult de sector zelf een actieve rol.

Planning beleidsdoorlichtingen

In onderstaande tabel is de meerjarenplanning van de beleidsdoorlichtingen opgenomen.

Artikel	realisatie					planning	
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
11 Waterkwantiteit			X				
12 Waterkwaliteit				X			
13 Ruimtelijke ontwikkeling (SVIR)			X				
14 Wegen en verkeersveiligheid (Leefomgeving)	X						
14 Wegen en verkeersveiligheid						X	
15 Openbaar vervoer			X				
16 Spoor							X
17 Luchtvaart GIS		X					
17 Luchtvaart overig						X	
18 Scheepvaart en havens (Zeehavens)	X						
18 Scheepvaart en havens						X	
19 Klimaat							X
20 Lucht						X	
20 Geluid				X			
21 Duurzaamheid				X			
22 Externe veiligheid en risico's (Besluit externe veiligheid inrichtingen)		X					
22 Externe veiligheid en risico's (overig)							X
23 Meteorologie, seismologie en aardobservatie							X
24 Handhaving en toezicht							X
25 Brede doeluitkering ¹							
26 Bijdrage investeringsfondsen ¹							

¹ In samenhang met Beleidsartikelen

De Brede doeluitkering (artikel 25) en de bijdrage investeringsfondsen (artikel 26) worden zoveel mogelijk meegenomen in de doorlichtingen van de beleidsartikelen. De instrumentering en normering ten behoeve van handhaving en toezicht van het beleid wordt bij de doorlichting van de beleidsartikelen meegenomen. De doorlichting van beleidsartikel 24 betreft de keuzes die in het handhavings- en toezichtbeleid door de ILT kunnen worden gemaakt.

Begroting op hoofdlijnen

De onderstaande tabel geeft de belangrijkste wijzigingen in de uitgaven ten opzichte van de eerste suppletoire begroting 2013 aan (bedragen x € 1.000). Een volledig overzicht van de mutaties staat in het verdiepingshoofdstuk.

	art.	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013		9.910.497	10.598.501	9.591.972	9.941.454	9.835.143	9.447.712
Nota's van wijziging		75.000					
Mutaties 1e suppletoire wet 2013		21.646	- 165.526	- 160.922	- 198.391	- 252.795	- 273.540
Belangrijke mutaties Hoofdstuk XII		- 76.959	- 179.206	- 217.890	- 485.858	75.473	- 2.556
<u>Kader relevante mutaties</u>							
1 DBFM-contract	26	- 72.943	- 121.692	- 159.783	- 425.728	137.326	57.122
2 Middelenuverboeking van RVOB	26		- 35.700	- 35.700	- 35.700	- 35.700	- 35.700
3 Bijdrage IenM aan bezuiniging op de collectieve sector uit het maatregelpakket van € 6 miljard	99		- 18.300	- 18.300	- 18.300	- 18.300	- 18.300
4 Veiligheid en Risico's	22	11.500					
5 EU project NANOREG	22	4.762	2.369	2.369	500		
6 Masterplannen Bonaire	17	2.440					
7 Onderzoeken PBL	97	3.600	2.000	1.500	1.500	1.500	1.500
8 Dienstverlening apparaat	98	13.260					
9 Overboekingen van en naar andere Ministeries (netto)	div. (m.n. 13, 26 en 98)	- 47.281	- 7.883	- 7.976	- 8.130	- 9.353	- 7.308
Overige mutaties	div.	3.247					130
<u>Niet-kader relevante mutaties</u>							
10 Financiering KRW	12				33.000	33.000	34.917
11 Financiering Haringvliet	12	- 27.575	- 2	- 35		- 7.221	- 133
12 Subsidieregeling Euro-VI, ERTMS en Beter Benutten	16 en 20	7.500			2.769	4.980	
13 BDU: Roodeschool, dekking BDU en Bijdrage Arnhem-Emmerich-Dusseldorf	25		5.400		10.762		
14 Netto mutaties op artikel 26 Investeringsfondsen	26	20.066	- 4.995	238	- 44.267	- 28.391	- 33.955
15 Eenvoudig Beter	13	4.500	10.328	10.056			
16 Caribisch Nederland: Luchthavens en maritieme incidentenorganisatie	17 en 26	3.380	12.440	14.855	100		
16 Caribisch Nederland: Luchthavens en maritieme incidentenorganisatie	div. (m.n. 13, 14, 19, 20 en 22)	- 3.380	- 12.440	- 14.855	- 100		
17 Herprioritering Asbest	22				- 14.000	- 9.000	
18 Sanering Ketelmeer (vertraging)	12		- 10.618	- 776	6.926	4.468	
19 Beter Benutten (vertraging)	14	- 1.938	- 2.682	2.409	2.211		
20 GIS (kasritme)	17	330	1.595	- 12.117	5.799	4.522	- 129
Overige mutaties	div.	- 2.883	974	225	- 3.200	- 2.358	- 700
Stand ontwerpbegroting 2014		9.925.728	10.253.769	9.213.160	9.257.205	9.657.821	9.171.616

Ad 1. Dit betreft de omzetting van de reeksen A1/A6 SAA en N33 Assen-Zuidbroek.

Ad 2. De inkomsten die voorheen taakstellend in de begroting stonden t.b.v. Rijksvastgoed- en ontwikkelingsbedrijf (RVOB), worden overgebracht naar lenM. Het gaat hierbij om inkomsten uit areaal waarop RWS het materieel respectievelijk feitelijk beheer uitvoert. Extra opbrengsten die lenM (RWS) weet te realiseren bovenop dit bedrag kunnen door lenM (RWS) ingezet worden. De middelenoverboeking van RVOB naar lenM (RWS) betreft in totaal € 35,7 miljoen per jaar. Deze overboeking wordt zichtbaar bij opbrengst derden in de staat van baten en lasten en is als volgt opgebouwd: € 19,5 miljoen structurele ontvangsten uit de pacht van «benzinestations», € 11,5 miljoen structurele ontvangsten uit de ingebruikgeving van RWS areaal (huur, pacht) en € 4,7 miljoen structurele ontvangsten uit incidentele verkoop van RWS areaal. De bijdrage van de Begroting hoofdstuk XII aan het Infrastructuurfonds alsmede de reeks «Bijdrage aan agentschappen» «overige netwerkoverstijgende kosten» op Infrastructuurfonds artikel 18.08 worden overeenkomstig verlaagd met € 35,7 miljoen.

Ad 3. lenM draagt vanaf 2014 structureel € 18,3 miljoen bij aan de bezuiniging op de collectieve sector uit het maatregelpakket van € 6 miljard waartoe in augustus 2013 is besloten. Voorlopig is deze korting van de lenM begroting op artikel 99 Nominaal en onvoorzien verwerkt. Bij Voorjaarsnota 2014 zal deze korting op de beleidsartikelen van Hoofdstuk XII en de productartikelen van de fondsen worden verwerkt.

Ad 4. Op dit artikel worden de beschikbare middelen bij 2013 aangevuld om te kunnen voldoen aan lopende verplichtingen inzake het thema Veiligheid en Risico's.

Ad 5. Ten behoeve van het EU-project NANoREG (A common European approach to the regulatory testing of nanomaterials) worden uitgaven gedaan aan 60 contractpartners. De uitvoering van dit project is ondergebracht bij het projectbureau NANoREG. Het RIVM ondersteunt en faciliteert hierbij. Deze uitgaven worden mogelijk gemaakt door een ontvangst van de Europese Unie.

Ad 6. In het kader van activiteiten voor Caribisch Nederland wordt het restantbudget van het project baanrenovatie fase 1 Bonaire overgedragen door de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) aan het Directoraat Generaal Bereikbaarheid (DGB). Met deze gelden worden de voorbereidingskosten van de uitvoering van de masterplannen bekostigd.

Ad 7. Het budget voor onderzoeken voor het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) wordt verhoogd als gevolg van bijdragen van derden.

Ad 8. Ontvangsten van derden ter vergoeding van bedrijfsvoeringsdiensten worden aan artikel 98 «Aparaatsuitgaven kerndepartement» toegevoegd.

Ad 9. Dit betreft een aantal overboekingen naar andere Ministeries. Hieronder vallen een overboeking van € 26,5 miljoen naar de begroting van EZ ten behoeve van de afronding ILG (Investeringsbudget Landelijk Gebied), een bijdrage van ruim € 8 miljoen aan het Provinciefonds voor de proceskosten Ooijen Wansum en een structurele teruggave van circa € 6 miljoen aan ICT-middelen die in 2009 waren overgeboekt. De resterende overboekingen betreffen (onder andere) een overboeking van € 1 miljoen structureel naar het Ministerie van EZ ten behoeve van de

huisvesting van het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium (NLR) en een structurele bijdrage aan BZK van circa € 0,8 miljoen in het kader van Burgerbrievenafhandeling.

Ad 10. In het regeerakkoord is een korting doorgevoerd op de maatregelen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW). Desondanks blijft lenM de doelen van de Europese richtlijn onderschrijven.

In lijn met de brief van 20 juni 2013 (Kamerstukken II, 2012/2013, [27 625, nr. 292](#)) over Waterbeleid wordt een begrotingsvoorstel gedaan waarbij voor deze ambitie op het gebied van de KRW middelen in de komende begrotingsperiode worden vrijgemaakt.

In dit kader wordt de resterende programmaruimte op artikel 18.11 van het Infrastructuurfonds (€ 100 mln) overgeboekt naar de begroting van HXII. Een daarvoor benodigde kasschuif wordt via het Deltafonds aangebracht.

Ad 11. De middelen uit de Begroting hoofdstuk XII met betrekking tot het project Haringvliet de Kier (waterkwaliteit, inclusief KRW) worden overgeboekt naar het Deltafonds, zodat uitvoering van dit integrale project, waarvan het zwaartepunt bij zoetwater ligt, uit één bron kan plaatsvinden.

Ad 12. De verlenging van de subsidieregeling Euro-VI (€ 5 miljoen in 2013), het European Rail Traffic Management System (ERTMS; € 2,5 miljoen in 2013) en het in stand houden van het project totaal Beter Benutten (circa € 8 miljoen in 2016 en 2017) worden uit het Infrastructuurfonds gefinancierd en de middelen worden overgeboekt naar de Begroting hoofdstuk XII waar de betaling plaatsvindt.

Ad 13. Uit de Brede Doeluitkering (BDU) worden onder meer de verlenging van de spoorlijn van Roodeschool naar Eemshaven en de bijdrage Arnhem-Emmerich-Dusseldorf betaald. Deze bijdragen en de indexatie van de BDU worden uit het Infrastructuurfonds gefinancierd.

Ad 14. Alle overboekingen tussen de Begroting hoofdstuk XII en de lenM-fondsen (Infrastructuurfonds en Deltafonds) lopen via artikel 26 «Voeding Investeringsfondsen». De voornaamste overboekingen van of naar beleidsartikelen op hoofdstuk XII uit of naar de Investeringsfondsen zijn de posten 10 tot en met 13.

Ad 15. Het betreft middelen voor de kosten van studie, implementatie en uitvoering van Eenvoudig Beter en de Digitale Agenda. Daarnaast betreft het kosten voor de ombouw van de huidige systemen WABO (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) en RO online (Ruimtelijke ontwikkeling online) om deze efficiënter en beheersbaar te krijgen en geschikt te maken voor een verdere uitbouw ten behoeve van de nieuwe Omgevingswet.

Ad 16. Deze mutatie betreft enerzijds het vrijmaken van middelen ter financiering van maritieme- en luchtvaartactiviteiten in Caribisch Nederland en anderzijds de toevoeging van deze gelden aan de artikelen 17 en 26.

Ad 17. Een gedeelte van de middelen voor asbest wordt lenM breed ingezet om de begroting sluitend te maken.

Ad 18. Saneringsprojecten op artikel 12 «Waterkwaliteit» worden vertraagd.

Ad 19. De aanpassing van het kasritme van het budget voor opdrachten Beter Benutten is noodzakelijk in verband met de verlenging van de projectduur.

Ad 20. Het kasritme van het project GIS (Geluidsisolatie Schiphol) wordt in lijn gebracht met de huidige prognose van de voortgang van de werkzaamheden.

2.2 De Beleidsartikelen

Beleidsartikel 11: Waterkwantiteit

Algemene Doelstelling

Het op orde krijgen en houden van een duurzaam watersysteem tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten, waardoor Nederland droge voeten heeft en over voldoende zoetwater beschikt.

Rollen en Verantwoordelijkheden

(Doen) uitvoeren

Vanuit de Begroting hoofdstuk XII artikel 26.02 wordt een bijdrage gedaan aan het Deltafonds. Vanuit het Deltafonds worden maatregelen en voorzieningen op het gebied van waterveiligheid (artikel 1) en zoetwatervoorziening (artikel 2) bekostigd. De rol (doen) uitvoeren heeft betrekking op taken binnen de beleidsdomeinen waterveiligheid, zoetwatervoorziening en waterkwantiteit:

- Het waarborgen van de bescherming door primaire waterkeringen langs het kust- en IJsselmeergebied en rivierengebied volgens het wettelijk niveau; alsmede het dynamisch handhaven van de kustlijn op het niveau van 2001 (basiskustlijn).
- Het (doen) uitvoeren van verkenningen en planuitwerkingen ten behoeve van waterveiligheid en zoetwatervoorziening.
- Het (doen) uitvoeren van aanlegprojecten, zoals het Hoogwaterbeschermingsprogramma, Ruimte voor de Rivier en de Maaswerken (waterveiligheid).
- Het (doen) uitvoeren van beheer en onderhoud (waterveiligheid, waterkwantiteit).

Regisseren

De Minister is verantwoordelijk voor de vormgeving van het integrale waterbeleid, voor het deltaprogramma en het toezicht op de uitvoering van de wet- en regelgeving. Ook is de Minister verantwoordelijk voor het verbeteren van de doeltreffendheid en de doelmatigheid van de bestuurlijke organisatie en het instrumentarium ten behoeve van het waterbeleid. Daarnaast regisseert de Minister de afstemming van het waterbeheer rondom de Noordzee en met de buurlanden bovenstrooms gelegen in de stroomgebieden van Rijn, Maas, Schelde en Eems.

De rol «regisseren» heeft op dit artikel ook betrekking op taken binnen de beleidsdomeinen waterkwantiteit, zoetwatervoorziening en innovatie:

- Het realiseren van een maatschappelijk afgewogen verdeling van water en daarvoor het hoofdwatersysteem zo te beheren dat wateroverlast en -tekort worden voorkomen. Het zorgen voor kaders en instrumentarium voor regionale afwegingen om het regionale watersysteem op orde te brengen en te houden. Deze aanpak is onder andere terug te vinden in het Nationaal Waterplan 2009–2015 (Hoofdstuk 4 «Waterbeleid in thema's») en het Programma Rijkswateren 2010–2015 (waterkwantiteit).
- Het zorgen voor het ontwikkelen en implementeren van integraal waterbeleid in een aanpak gericht op de gebieden met grote rijkswateren. Deze aanpak is onder andere terug te vinden in het Nationaal Waterplan 2009–2015 (Hoofdstuk 3 «Samenwerken aan realisatie van het waterbeleid» en Hoofdstuk 5 «Waterbeleid in gebieden»), het Beheer- en ontwikkelplan voor de Rijkswateren 2010–2015 en het Programma Rijkswateren 2010–2015.
- Het beleid op de topsector Water is gericht op het versterken van de concurrentiekracht van de Nederlandse watersector. Het gaat onder

meer om het organiseren en uitvoeren van bilaterale handelsmissies en het ontvangen van buitenlandse delegaties (innovatie).

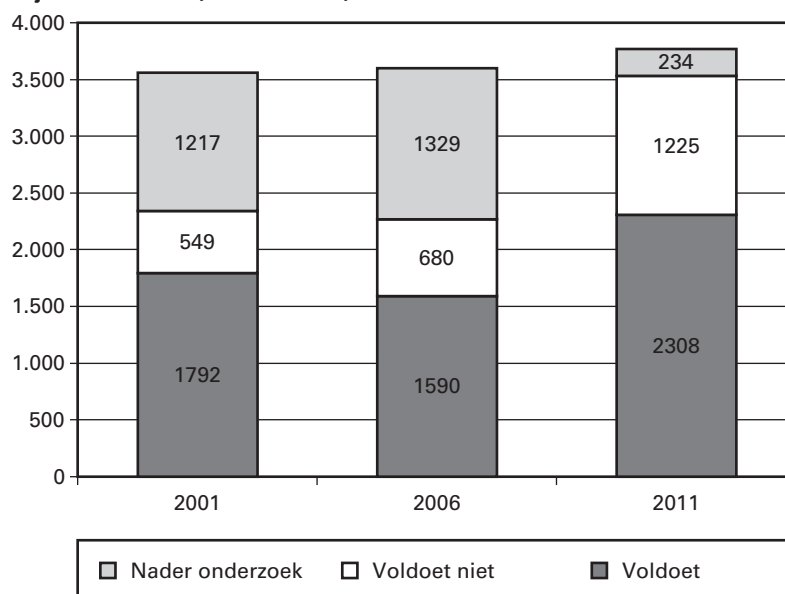
Tenslotte is de Minister verantwoordelijk voor het toezicht op en de handhaving van (een deel van) de wet- en regelgeving door de ILT op dit beleidsterrein (zie beleidsartikel 24 Handhaving en toezicht).

Indicatoren en Kengetallen

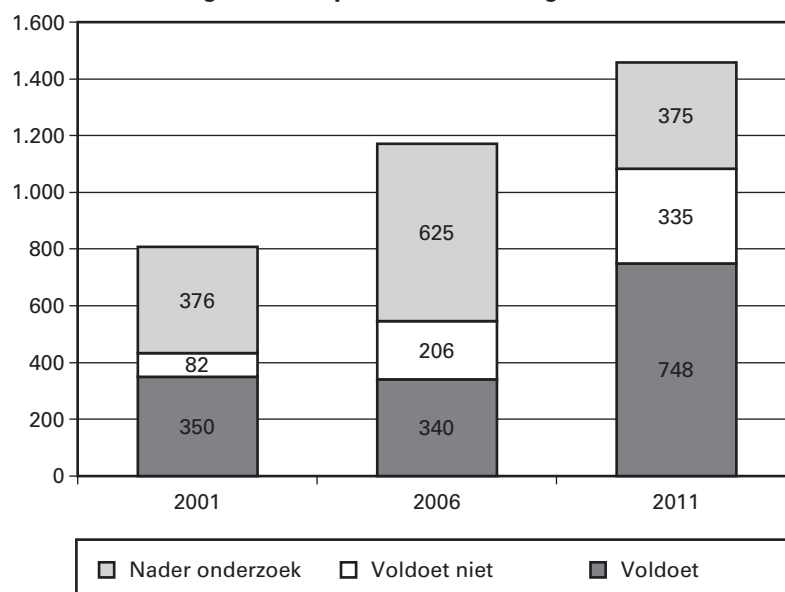
Hieronder zijn de beleidsmatige indicatoren en kengetallen voor waterkwantiteit opgenomen. In productartikelen 1, 2 en 3 van het Deltafonds zijn de aan dit beleidsartikel gerelateerde productindicatoren en/of -kengetallen opgenomen.

Onderstaande kengetallen geven weer hoe het is gesteld met het aantal kilometers dijken en duinen en het aantal kunstwerken die zorgen voor waterveiligheid in Nederland. De cijfers zijn gebaseerd op de toetsronden uit 2001, 2006 en 2011. Conform de Waterwet wordt periodiek getoetst of de primaire waterkeringen voldoen aan de wettelijke veiligheidsnormen. Deze toetsing wordt door de beheerder uitgevoerd volgens het door de Minister vastgestelde wettelijk toetsinstrumentarium. In 2017 start de volgende toetsronde. Over de resultaten van deze toetsing wordt in 2023 gerapporteerd aan de Eerste en Tweede Kamer. Indien een kering niet aan de norm voldoet, worden maatregelen getroffen. Een van de deltabeslissingen die momenteel door de Deltacommissaris worden voorbereid gaat over de normering. Zie voor meer informatie hierover onder Beleidswijzigingen.

Dijken en duinen (in kilometers)

Kunstwerken (aangemerkt als primaire waterkering in aantallen)

Ongeveer 60 procent van ons land zou regelmatig onder water staan als er geen dijken en duinen zouden zijn. In dit gebied wonen negen mln mensen en wordt 70 procent van ons BNP verdiend. Maatschappelijk gezien is aandacht voor de waterveiligheid dus van cruciaal belang voor de leefbaarheid en de economie van Nederland (Kamerstukken II, 2012–2013, [33 400](#), nr. 19).

Ten behoeve van een goede verdeling van water wordt peilbeheer op het hoofdwatersysteem toegepast. Hiervoor dienen de streefpeilen van drie belangrijke watersystemen (het IJsselmeer, Amsterdam-Rijnkanaal/ Noordzeekanaal en het Haringvliet) op het afgesproken niveau te worden gehouden. Stuwen en spuien/gemalen zijn nodig om dit peil te beïnvloeden.

Indicator	Eenheid	Realisatie	Streefwaarde	Streefwaarde
		2012 ¹	2013	2014
Beschikbaarheid streefpeilen voor Noordzeekanaal/ Amsterdam-Rijnkanaal, IJsselmeer en Haringvliet	%	n.v.t.	90%	90%

¹ Deze indicator wordt gebruikt vanaf 2013. Hierdoor zijn geen oudere realisaties beschikbaar.

Over de voortgang van het integraal waterbeleid ten behoeve van de grote rijkswateren wordt jaarlijks gerapporteerd in Water in Beeld. Meer specifieke resultaatinformatie over het waterkwantiteitsbeleid wordt jaarlijks door de waterschappen gepubliceerd in de Waterschapsspiegel.

Beleidswijzigingen

In 2014 legt de Deltacommissaris voorstellen voor «deltabeslissingen» voor aan het kabinet. De deltabeslissingen omvatten de hoofdkeuzes voor waterveiligheid, ruimtelijke adaptatie en zoetwatervoorziening en zijn daarmee structurerend voor de aanpak van de opgaven in onder andere het IJsselmeergebied en de Rijn-Maasdelta en bepalend voor de uit te voeren maatregelen. Meer informatie over de stand van zaken van de deltabeslissingen is te vinden in het Deltaprogramma 2014.

In het Bestuursakkoord Water is de afspraak opgenomen om eind 2013 de voortgang van het bestuursakkoord te evalueren. De resultaten hiervan zullen in 2014 bekend worden. Hieruit zal onder meer moeten blijken of de uitvoering van maatregelen volgens verwachting verloopt en of beoogde doelmatigheidswinst gehaald gaat worden.

Budgettaire gevolgen van beleid

art. 11 Waterkwantiteit (x € 1.000)								
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen		44.019	45.281	34.814	29.305	38.467	39.356	39.400
Uitgaven:		36.161	46.966	39.731	38.756	38.522	39.411	39.400
Waarvan juridisch verplicht		85%						
11.01	Algemeen waterbeleid	31.672	39.955	34.564	33.921	33.330	33.721	31.714
11.01.01	Opdrachten	2.115	3.466	2.436	3.716	3.845	4.017	4.229
11.01.02	Subsidies	10.354	14.386	10.712	9.506	8.886	9.105	8.886
	– Partners voor Water (HGIS)	9.136	13.499	10.500	9.506	8.886	8.886	8.886
	– Overige subsidies	1.218	887	212	0	0	219	0
11.01.03	Bijdrage aan agentschappen	19.203	20.103	19.416	18.699	18.599	18.599	18.599
	– waarvan bijdrage aan KNMI		713	473	400	400	400	400
	– waarvan bijdrage aan RWS	19.203	19.390	18.943	18.299	18.199	18.199	18.199
11.01.04	Bijdrage aan medeoverheden		2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	
11.02	Waterveiligheid	2.591	3.657	2.860	2.451	2.828	2.826	4.825
11.02.01	Opdrachten	2.591	3.657	2.860	2.451	2.828	2.826	4.825
11.03	Grote oppervlaktewateren	1.898	3.354	2.307	2.384	2.364	2.864	2.861
11.03.01	Opdrachten	1.898	3.354	1.992	2.063	2.037	2.530	2.516
11.03.05	Bijdrage aan internationale organisaties			315	321	327	334	345
Ontvangsten		75	50	30				

Extracomptabele verwijzingen

Extracomptabele verwijzing naar artikel 1 Investeren in Veiligheid van het Deltafonds (x € 1.000)						
		2014	2015	2016	2017	2018
Bijdrage uit artikel 26 van Hoofdstuk XII aan artikel 1 Investeren in Veiligheid van het Deltafonds		686.025	649.225	705.434	540.609	425.763
Andere ontvangsten van artikel 1 Investeren in Veiligheid van het Deltafonds		141.865	220.003	181.110	180.365	171.478
Totale uitgaven op artikel 1 Investeren in Veiligheid van het Deltafonds		827.890	869.228	886.544	720.974	597.241
waarvan						
1.01	Grote projecten waterveiligheid	673.058	762.726	749.351	530.078	332.884
1.02	Overige aanlegprojecten	147.835	104.389	135.688	190.546	263.407
1.03	Studiekosten	6.997	2.113	1.505	350	950

Extracomptabele verwijzing naar artikel 2 Investeren in zoetwatervoorziening van het Deltafonds (x € 1.000)					
	2013	2014	2015	2016	2017
Bijdrage uit artikel 26 van Hoofdstuk XII aan artikel 2 Investeren in zoetwatervoorziening van het Deltafonds	3.863	16.003	46.808	23.869	2.195
Totale uitgaven op artikel 2 Investeren in zoetwatervoorziening van het Deltafonds	3.863	16.003	46.808	23.869	2.195
<i>waarvan</i>					
2.02 <i>Ov.waterinvest.zoetwatervoorz.</i>	1.203	15.962	46.808	23.869	2.195
2.03 <i>Studiekosten</i>	2.660	41	0	0	0

Extracomptabele verwijzing naar artikel 3 Beheer, onderhoud en vervanging van het Deltafonds (x € 1.000)					
	2013	2014	2015	2016	2017
Bijdrage uit artikel 26 van Hoofdstuk XII aan artikel 3 Beheer, onderhoud en vervanging van het Deltafonds	176.257	205.602	212.041	162.807	152.620
Andere ontvangsten van artikel 3 Beheer, onderhoud en vervanging van het Deltafonds					
Totale uitgaven op artikel 3 Beheer, onderhoud en vervanging van het Deltafonds	176.257	205.602	212.041	162.807	152.620
<i>waarvan</i>					
3.01 <i>Watermanagement</i>	11.142	11.478	10.713	10.713	10.713
3.02 <i>Beheer, onderhoud en vervanging</i>	165.115	194.124	201.328	152.094	141.907

Budgetflexibiliteit

11.01 Algemeen Waterbeleid

Een deel van het opdrachtenbudget is juridisch verplicht. Dit heeft met name betrekking op de structurele uitwerking van de wettelijke taken op basis van de Waterwet. Het restant heeft vooral betrekking op de uitwerking van de afspraken in het Bestuursakkoord Water (BAW) en de uitvoering van activiteiten in het kader van het Nationaal Waterplan (NWP). De uitgaven voor de subsidies (zie hiervoor de subsidiebijlage), de bijdrage aan medeoverheden voor de tijdelijke subsidieregeling kwijtschelding door waterschappen en de agentschapsbijdragen aan RWS en KNMI zijn volledig juridisch verplicht. De subsidies en de bijdrage aan medeoverheden hebben een beperkte tijdshorizon en de agentschapsbijdragen hebben een structureel karakter.

11.02 Waterveiligheid

Een deel van het opdrachtenbudget is juridisch verplicht. Dit heeft betrekking op de uitfinanciering van diverse kleine verplichtingen die tot en met 2013 zijn aangegaan.

11.03 Grote oppervlaktewateren

De uitgaven voor de opdrachten is deels juridisch verplicht. Dit heeft onder andere betrekking op de structurele financiering van de contributies voor de uitvoering van de Scheldeverdragen en de uitfinanciering van diverse kleine verplichtingen die tot en met 2013 zijn aangegaan.

Het niet juridisch verplichte deel op dit artikel heeft met name betrekking op de onder de financiële instrumenten opgenomen opdrachten op het gebied van algemeen waterbeleid, veiligheid en grote oppervlaktewateren.

11.01 Algemeen waterbeleid

11.01.01 Opdrachten

Het in mei 2011 getekende Bestuursakkoord Water (Kamerstukken II 2010–2011, [27 625, nr. 204](#)) wordt momenteel uitgevoerd. Daarbij is voor onderdelen beleidsonderzoek noodzakelijk. De opdrachten hiervoor betreffen bijvoorbeeld de monitoring van de doelmatigheidswinst.

Het huidige Nationaal Waterplan loopt tot 2016. Conform het Bestuursakkoord Water is de ambitie dat het nationale waterbeleid onderdeel wordt van de nationale omgevingsvisie conform het ontwerp van de Omgevingswet. De inhoudelijke voorbereiding van het waterdeel van de omgevingsvisie vraagt mogelijk om verkennend beleidsonderzoek, bijvoorbeeld op gebieden als sturing en financiering.

Sinds 2012 is het «waterloket» onderdeel van het Omgevingsloket Online. Vanaf 2013 wordt gewerkt aan een nieuwe uitvoering van het loket. Deze nieuwe versie moet het mogelijk maken om sneller dan met de huidige versie het loket te kunnen aanpassen aan wijzigingen in de regelgeving. Hiermee wordt tevens geanticipeerd op de komst van de Omgevingswet. Naar verwachting is Omgevingsloket 3.0 de eerste helft van 2015 gereed. Naast activiteiten op het gebied van de programmering van de projecten die in de begroting Deltafonds zijn opgenomen wordt ook gerapporteerd over de uitvoering en wordt informatie geleverd aan de «Balans voor de Leefomgeving» van het PBL. Over de monitoring van de stand van zaken rond het waterbeleid in Nederland wordt jaarlijks gerapporteerd in «Water in beeld». Hierin wordt ingegaan op de uitvoering van de acties uit het Nationaal Waterplan 2009–2015 en het Bestuursakkoord Water, die worden verricht om de delta veilig, sterk en leefbaar te houden. De activiteiten van het Ministerie op het gebied van watereducatie zijn met name gericht op de doelstellingen van het Bestuursakkoord Water en de Topsector Water ten aanzien van de uitdagingen op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt. De Helpdesk Water is onderdeel van de dienst Water, Verkeer en Leefomgeving van RWS. De Helpdesk Water zorgt voor beantwoording van vragen van waterprofessionals en publiek op het waterdossier. Met de ontwikkeling van de Omgevingswet wordt ook gekeken naar de mogelijkheden van verdere integratie van de helpdesks op dit terrein.

11.01.02 Subsidies

HGIS Partners voor Water: Het programma Water Mondiaal is een belangrijk instrument bij het realiseren van de mondiale ambities. Door de krachten te bundelen en daarmee de internationale positie van de Nederlandse watersector te verbeteren wordt bijgedragen aan de oplossingen voor de wereldwaterproblematiek. De interdepartementale samenwerking tussen de Ministeries van IenM, BuZa (incl. HGIS) en EZ wordt gecontinueerd. Onderdeel hiervan is het uitvoeringsprogramma Partners voor Water dat loopt tot en met 2015. De uitgaven worden via de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) gefinancierd.

Sinds de verzelfstandiging van het Kadaster in 1994 heeft het Ministerie de waterschappen gecompenseerd voor de kadastrale kosten. De kosteloze informatievoorziening aan waterschappen kwam toen namelijk te vervallen. De compensatie wordt sinds 2011 in drie stappen afgebouwd in het kader van de vereenvoudiging van de administratieve lasten bij doelmatig waterbeheer, waarbij verantwoordelijkheden (ook de financiële) bij de waterschappen neergelegd worden. Tevens wordt hiermee invulling gegeven aan de taakstelling subsidies uit het Regeerakkoord Rutte I. In 2013 vindt voor het laatst een vergoeding plaats voor een derde deel van de kosten.

Ter uitvoering van het bestuursakkoord Water zijn door de stichting Rioned met subsidie van het Ministerie van IenM 15 kenniscoaches waterketen aangesteld. Deze kenniscoaches zijn beschikbaar voor de samenwerkende partijen in de regio's om proces en inhoud te ondersteunen.

11.01.03 Bijdragen aan agentschappen

Deze bijdrage heeft betrekking op beleidsadvisering, vertegenwoordiging in internationale werkgroepen, opstelling van rapportages en evaluaties en begeleiding van opdrachten aan de markt en aan Deltares. Hiervoor wordt jaarlijks een opdracht aan RWS verstrekt. Tot deze opdracht behoren de bijdragen aan de uitwerking van de deelprogramma's in het kader van het Deltaprogramma, zoals de deelprogramma's veiligheid, zoetwater, rivieren en kust.

Aan het KNMI worden diverse onderzoeken en analyses gevraagd omtrent neerslagpatronen, het gedrag van extreme stormen, verbeterde windmodellen, het weer in de toekomst en risico-analyses ten aanzien van het samenvallen van extreme weersituaties. De resultaten van deze analyses dragen bij aan de onderbouwing van het wettelijke toetsinstrumentarium voor de primaire waterkeringen en het waterveiligheidsbeleid in het algemeen.

11.01.04 Bijdrage aan medeoverheden

Sinds 1 januari 2012 mogen lokale overheden op grond van de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 bij het bepalen van het netto-bestedbare inkomen in het kader van de kwijtschelding rekening houden met de netto-kosten van kinderopvang. Ter compensatie van de gederfde inkomsten van de gemeenten en waterschappen heeft het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid € 10 mln beschikbaar gesteld. Voor de waterschappen gaat het om € 2 mln per jaar tot 2018.

11.02 Waterveiligheid

11.02.01 Opdrachten

In 2014 wordt in een samenwerking tussen Rijk en decentrale overheden uitvoering gegeven aan het vervolmaken van de overstromingsrisicobeheerplannen voor de vier stroomgebieden Eems, Rijn, Maas en Schelde. De plannen moeten uiterlijk december 2015 aan de EU-commissie zijn gerapporteerd en aan het publiek ter beschikking zijn gesteld. Voor zowel de risicokaarten als de plannen wordt gezamenlijk opdracht gegeven voor ondersteuning, ontwikkeling en het beheer.

Op basis van de derde ronde toetsing op veiligheid wordt ook in 2014 gewerkt aan het voorbereiden van de programmering van hoogwaterbeschermingsmaatregelen als onderdeel van het Deltaprogramma. Daarnaast wordt de vierde toetsing op waterveiligheid (2017) voorbereid.

Het wettelijk toetsinstrumentarium, te weten de Hydraulische Randvoorwaarden en het Voorschrift Toetsen op Veiligheid, wordt op basis van technische ontwikkelingen en voortschrijdend inzicht geactualiseerd. Hiervoor worden opdrachten gegeven voor onderzoek, kwaliteitsborging en het organiseren van kennisuitwisseling.

Tenslotte vragen de huidige wettelijke normen aandacht. De huidige normen dateren grotendeels uit de jaren zestig van de vorige eeuw. Sindsdien is het aantal mensen en de economische waarde achter de dijken flink toegenomen. Bovendien krijgen we steeds meer nieuwe technische inzichten. Op basis hiervan worden studies uitgevoerd en met de uitkomsten wordt in het kader van het Deltaprogramma bezien in hoeverre de wettelijke normen aangepast moeten worden.

11.03 Grote oppervlaktewateren

11.03.01 Opdrachten

IenM werkt mee aan integrale gebiedsontwikkeling in het Waddengebied, onder andere met het doel om de veiligheid van het Waddengebied voor de lange termijn te kunnen waarborgen. Tevens zijn er activiteiten om Nederlandse beleidsdoelen te realiseren in samenhang met activiteiten in Duitsland en Denemarken en worden werkzaamheden uitgevoerd ter ondersteuning van de deelname door IenM aan het Regiecollege Waddengebied.

In 2014 zal de rijksstructuurvisie Windenergie op Zee worden afgerond. In 2014 zal gestart worden met het opstellen van het nieuwe Nationaal Waterplan, waarin de resultaten van de gebiedsagenda voor de Noordzee een plaats krijgen. Met de buurlanden wordt in 2014 de samenwerking geïntensiveerd ten aanzien van de ruimtelijke inrichting van de gehele Noordzee. Ook wordt samengewerkt bij ontwikkelingen met grensoverschrijdende effecten, waarvoor in Nederland consultatie wordt gehouden. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om windparken in territoriale wateren van de buurlanden. In voorkomende gevallen wordt onderzoek gedaan teneinde de Nederlandse belangen veilig te stellen. Ten slotte wordt een jaarlijkse bijdrage verstrekt voor het Noordzeeloket; een online loket voor informatie over de Noordzee.

De Rijksstructuurvisie Volkerak-Zoommeer (RGV) geeft uitsluitsel over de ontwikkelrichting van het Grevelingen en Volkerak-Zoommeer: wel of geen beperkt getij terug op de Grevelingen (verbetering waterkwaliteit), wel of geen waterberging op de Grevelingen (versterking waterveiligheid Rijn-Maasdelta) en wel of geen zout Volkerak-Zoommeer (aanpak blauwalgenplagen). Hiermee geeft het Rijk invulling aan zijn beleidsverantwoordelijkheden op het gebied van waterveiligheid en zoetwater (Deltaprogramma), waterkwaliteit (KRW) en economie (topsectorenbeleid). Tevens verschaft het Rijk hiermee duidelijkheid aan regionale overheden en private investeerders over de randvoorwaarden van het Rijk voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van het gebied. Besluitvorming over de RGV is voorzien eind 2014, in samenhang met de deltabeslissingen van het kabinet en de resultaten van het programma

Gebiedsontwikkeling Grevelingen en Volkerak-Zoommeer van de drie provincies.

Uit de evaluatie van de Watertoets is gebleken dat de watertoets een nuttig instrument is om vroegtijdige betrokkenheid van de waterbeheerder bij ruimtelijke ordeningsprocessen te borgen. Om het functioneren in de praktijk op bepaalde punten te versterken (bijvoorbeeld strategische planvorming), wordt in 2014 een visie en actieprogramma opgesteld en uitgevoerd met als onderdeel praktijkgerichte regionale leergemeenschappen. Daarnaast vindt ook afstemming met het Deltaprogramma en de Omgevingswet plaats.

Beleidsartikel 12: Waterkwaliteit

Algemene Doelstelling

Het op orde krijgen en houden van een duurzaam watersysteem tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten, waardoor Nederland schoon (drink)water heeft.

Rollen en Verantwoordelijkheden

(Doen) uitvoeren

Maatregelen op het gebied van waterkwaliteit worden verantwoord op dit artikel. De rol «(doen) uitvoeren» heeft betrekking op taken binnen het volgende onderdeel:

- Het (doen) uitvoeren van aanlegprojecten, zoals het Verbeterprogramma Waterkwaliteit Rijkswateren.
- Het (doen) uitvoeren van beheer en onderhoud.

Regisseren

De Minister is verantwoordelijk voor de vormgeving van het integrale waterbeleid en het toezicht op de uitvoering van de wet- en regelgeving. Ook is de Minister verantwoordelijk voor het verbeteren van de doeltreffendheid en de doelmatigheid van de bestuurlijke organisatie en het instrumentarium ten behoeve van het waterbeleid. Daarnaast regisseert de Minister de afstemming van het waterbeheer rondom de Noordzee en met de buurlanden bovenstrooms gelegen in de stroomgebieden van Rijn, Maas, Schelde en Eems.

De rol «regisseren» heeft in dit artikel betrekking op taken binnen de volgende onderdelen:

- Het bereiken van een goede ecologische en chemische kwaliteit van de oppervlaktewateren in de stroomgebieden van de Rijn, Maas, Schelde, Eems en het bereiken van een goede chemische en kwantitatieve toestand van de grondwateren in de vier stroomgebieden, conform de voorschriften zoals opgenomen in de Kaderrichtlijn Water (KRW), om in 3 planperiodes uiterlijk in 2027 aan de Europese verplichtingen te voldoen.¹³
- Beleidsontwikkeling ten behoeve van het nemen van de nodige maatregelen om een goede milieutoestand te bereiken en te behouden in het Nederlandse deel van de Noordzee, in samenwerking en samenhang met de andere Noordzeelanden, conform de vereisten zoals opgenomen in de Kaderrichtlijn Mariene Strategie.¹⁴
- Ten aanzien van de KRW en Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM) geldt dat de coördinerende verantwoordelijkheid ligt bij de Minister van IenM, tezamen met de Minister van EZ voor zover het aangelegenheden betreft die mede tot zijn verantwoordelijkheid behoren.

Tenslotte is de Minister verantwoordelijk voor het toezicht op en de handhaving van (een deel van) de wet- en regelgeving door de ILT op dit beleidsterrein (zie beleidsartikel 24 Handhaving en toezicht).

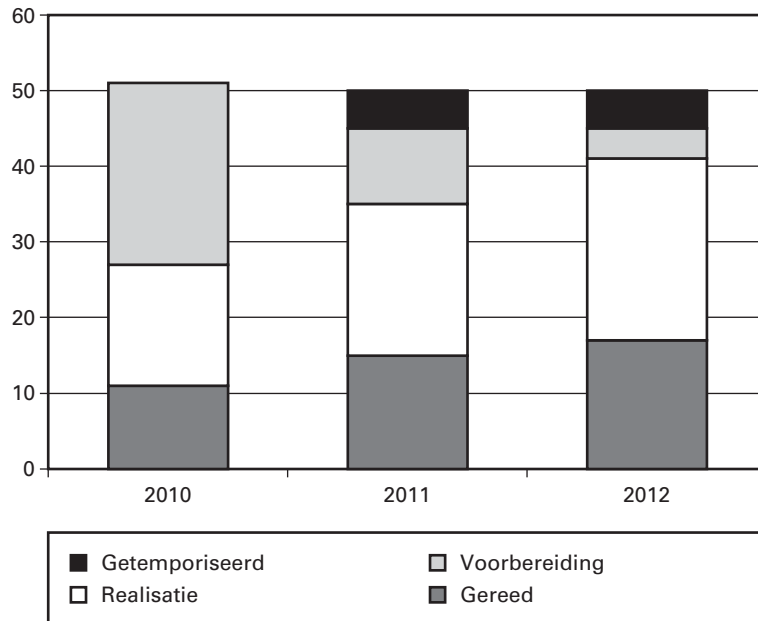
Indicatoren en Kengetallen

Hieronder zijn de beleidsmatige indicatoren en kengetallen voor waterkwaliteit opgenomen. In productartikel 3 van het Deltafonds zijn de aan dit beleidsartikel gerelateerde productindicatoren en/of -kengetallen opgenomen.

¹³ Zie <http://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/wetgeving-beleid/kaderrichtlijn-water>

¹⁴ www.noordzeeloket.nl/krm/home

KRW-maatregelen per fase per einde van het jaar (rijkswateren)

De indicator hierboven geeft informatie over de stand van zaken van de KRW-maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit. Het geeft een meerjarig inzicht in de voortgang van de maatregelen van de betreffende projecten. De beleidsinspanningen van de Minister van IenM richten zich op de Begroting hoofdstuk XII op de regie en realisatie van deze projecten. In het figuur is te zien dat de programma's voortvarend worden aangepakt en de voortgang van maatregelen in voorbereiding via realisatie naar gereedheid volgens plan verloopt. Zo is te zien dat in 2012 zes maatregelen van voorbereiding naar realisatie zijn gegaan.

Over de ecologische en chemische kwaliteit van de oppervlaktewateren in de stroomgebieden van de Rijn, Maas, Schelde, Eems en het bereiken van een goede chemische en kwantitatieve toestand van de grondwateren in de vier stroomgebieden wordt de Tweede Kamer jaarlijks geïnformeerd via «Water in Beeld» (laatste publicatie: Kamerstukken II, [27 625, nr. 290](#)). Ook heeft IenM het PBL gevraagd om de tussenresultaten in het Milieucompendium te presenteren.

Beleidswijzigingen

In de brief d.d. 20 juni 2013 inzake waterkwaliteit (Kamerstukken II, 2012/13, [27 625, nr. 292](#)) is aangegeven wat de ambities van IenM zijn op dit gebied. In deze brief en het daarop volgende AO van 27 juni 2013 is aangegeven dat in de huidige begroting de gereserveerde middelen voor het Kierbesluit vanuit de Begroting hoofdstuk XII worden overgeheveld naar het Deltafonds, dit gezien de samenhang tussen veiligheid, zoetwater en ecologische waterkwaliteit.

IenM is voornemens om na wijziging van de Waterwet de budgetten voor investeringen in «waterkwaliteit» volledig over te hevelen naar het Deltafonds. In bovengenoemde brief is reeds aangekondigd dat in deze begroting wordt aangegeven hoe hier in de begrotingsperiode mee om wordt gegaan. Vanuit de IenM-begroting (Infrastructuurfonds, artikel 18) is € 100 mln vrijgemaakt voor de KRW-opgave voor de periode tot en met 2018. In de volgende begroting (ontwerpbegroting 2015) zal de KRW-opgave meer structureel worden gedekt.

Budgettaire gevolgen van beleid

art. 12 Waterkwaliteit (x € 1.000)								
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen		4.383	81.960	83.393	43.711	44.863	41.677	41.091
Uitgaven:		5.937	79.196	85.558	47.634	46.405	41.677	41.091
Waarvan juridisch verplicht		97%						
12.01	Waterkwaliteit	5.937	79.196	85.558	47.634	46.405	41.677	41.091
12.01.01	Opdrachten	2.638	4.275	3.815	3.578	4.197	4.193	4.190
12.01.02	Subsidies	77	171	36				
12.01.03	Bijdrage aan agentschappen	0	65.893	78.944	41.630	39.446	36.264	35.681
	– waarvan bijdrage aan RWS		65.893	78.944	41.630	39.446	36.264	35.681
	*Verbeterprogramma Waterkwaliteit Rijkswateren		52.823	67.968	33.687	37.882	33.000	34.917
	*Natuurcompensatie Perkpolder		7.325	7.372	3.238	0	0	0
	*Verruiming vaargeul Westerschelde		1.260	451	497	1.011	277	764
	*Natuurlijker Markermeer/IJmeer		4.485	3.153	4.208	553	2.987	0
12.01.04	Bijdrage aan medeoverheden	0	7.432	1.453	1.226	1.542		
12.01.05	Bijdrage aan internationale organisaties	3.222	1.425	1.310	1.200	1.220	1.220	1.220
Ontvangsten								

Extracomptabele verwijzingen

Extracomptabele verwijzing naar artikel 3 Beheer, onderhoud en vervanging van het Deltafonds (x € 1.000)						
		2013	2014	2015	2016	2017
Bijdrage uit artikel 26 van Hoofdstuk XII aan artikel 3 Beheer, onderhoud en vervanging van het Deltafonds		176.257	205.602	212.041	162.807	152.620
Andere ontvangsten van artikel 3 Beheer, onderhoud en vervanging van het Deltafonds						
Totale uitgaven op artikel 3 Beheer, onderhoud en vervanging van het Deltafonds		176.257	205.602	212.041	162.807	152.620
<i>waarvan</i>						
3.01	Watermanagement	11.142	11.478	10.713	10.713	10.713
3.02	Beheer, onderhoud en vervanging	165.115	194.124	201.328	152.094	141.907

Budgetflexibiliteit

12.01 Waterkwaliteit

Een deel van het opdrachtenbudget is juridisch verplicht. Dit heeft betrekking op de uitfinanciering van diverse kleine verplichtingen die tot en met 2013 zijn aangegaan. De uitgaven voor de subsidies, de bijdrage aan medeoverheden, de agentschapsbijdrage aan RWS en de bijdragen aan internationale organisaties zijn volledig juridisch verplicht. De subsidies (zie hiervoor de subsidiebijlage) hebben een beperkte tijdshorizon en de bijdrage aan medeoverheden bestaat uit het synergieprogramma KRW en loopt door tot en met 2015. De agentschapsbijdrage aan RWS is bestemd voor de uitvoering van maatregelen op het gebied van waterkwaliteit die niet verbonden zijn aan waterkwantiteit en waterveiligheid en heeft een structureel karakter. De bijdragen aan internationale organisaties bestaan uit de structurele jaarlijkse contributies voor de internationale riviercommissies en de OSPAR-commissie, die in internationale verdragen zijn opgericht, en de

bijdragen aan de UNESCO, die door middel van twee Memoranda of Understanding, tot en met 2015 wordt ondersteund.

Het niet-juridisch verplichte deel op dit artikel heeft met name betrekking op de uitvoering van activiteiten in het kader van de KRW, de KRM en de ondersteuning van de internationale riviercommissies en OSPAR in de voorbereiding en de uitvoering van hun werkzaamheden.

12.01 Waterkwaliteit

12.01.01 Opdrachten

De stroomgebiedbeheerplannen onder de KRW (beschikbaar op <http://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/wetgeving-beleid/kaderrichtlijn-water/sgbp/>.) kennen een 6-jarlijkse cyclus. Doel is om in 2027 de doelstelling van schoon water en een gezond watersysteem voor duurzaam gebruik bereikt te hebben. Ieder jaar wordt in Water in Beeld de voortgang van de uitvoering van de maatregelen gerapporteerd. De eerste generatie stroomgebiedbeheerplannen is in 2009 afgerond. De volgende versie van de stroomgebiedbeheerplannen moet in 2015 klaar zijn, de ontwerp-plannen gaan eind december 2014 de inspraak in. Proces en producten zijn beschreven in het Werkprogramma Stroomgebiedbeheerplannen 2015 (vastgesteld in december 2012). De middelen voor de daadwerkelijke uitvoering van de KRW-maatregelen staan onder 12.01.03.

De Europese Kaderrichtlijn Mariene strategie (KRM) kent, net als de KRW, een 6-jarige plancyclus. Nu wordt tot aan 2016 gewerkt in de eerste plancyclus. In 2013 en 2014 worden op basis van de Mariene Strategie Deel I (Initiële Beoordeling, de Goede Milieu Toestand en bijbehorende milieudoelen voor 2020 en indicatoren) de volgende stappen in de implementatie voorbereid, samen met het Ministerie van EZ voor zover het aangelegenheden betreft die mede onder de verantwoordelijkheid van dat Ministerie vallen. Een maatschappelijke kosten-baten analyse (MKBA) maakt hier onderdeel van uit. In 2014 vindt besluitvorming plaats over Mariene Strategie Deel II, het KRM-monitoringsprogramma. In 2015 volgt Mariene Strategie Deel III, het programma van maatregelen voor onderwerpen waar aanvullend beleid nodig is om aan de richtlijn te voldoen. Daarnaast vindt een beleidsverkenning plaats naar de betekenis van kunstmatige harde substraten (zoals wrakken) en beleidsontwikkeling op het gebied van onderwatergeluid. Uitbestedingen zijn er voor het opstellen van een concept-monitoringprogramma (vaststelling 2014), de uitwerking daartoe van indicatoren en kennisontwikkeling op het gebied van zwerfvuil en onderwatergeluid. Hierbij wordt maximaal ingezet op internationale afstemming en samenwerking (Noordzeeregio, OSPAR, EU-programmering) en op samenwerking met kennisinstututen en belanghebbenden.

12.01.02 Subsidies

Er wordt een subsidie verstrekt aan de Stichting Kennis voor Klimaat voor het thema zoetwatervoorziening.

12.01.03 Bijdragen aan agentschappen

Maatregelen in het hoofdwatersysteem op het gebied van waterkwaliteit die niet verbonden zijn aan waterkwaliteit en waterveiligheid, worden als servicepakket waterkwaliteit van RWS verantwoord op dit artikel.

- **Verbeterprogramma waterkwaliteit Rijkswateren:**
In 2010 is gestart met de realisatie van het Verbeterprogramma Waterkwaliteit Rijkswateren (eerste planperiode KRW). Het Verbeterprogramma bevat een maatregelenpakket, dat opgenomen is in het Beheerplan Rijkswateren (BPRW2009). Het maatregelenpakket voor de eerste planperiode, zal met uitzondering van het deel dat door de taakstelling van Regeerakkoord Rutte tot na 2015 is getemporiseerd, in 2015 grotendeels gereed zijn. In 2013 is gestart met de voorbereidingen voor het samenstellen van het maatregelenpakket dat na 2015 zal worden uitgevoerd. Daar worden dan in elk geval de getemporeerde maatregelen, de resultaten van het Innovatieprogramma KRW, de toestand van de waterkwaliteit en de financiële situatie op dat moment bij betrokken.
- **Natuurcompensatie Perkpolder:**
Project «Natuurcompensatie Perkpolder» maakt onderdeel uit van het wettelijk verplichte natuurcompensatieprogramma voor de tweede verdieping van de Westerschelde. Dit project is inmiddels betrokken bij de gebiedsontwikkeling Perkpolder. De gebiedsontwikkeling combineert de natuurdoelstelling met functies als wonen en recreatie en innovatieve concepten voor de lange termijn waterveiligheid. De realisatie vindt plaats in de jaren 2013–2015.
- **Verruiming vaargeul Westerschelde:**
De derde verruiming van de vaargeul van de Westerschelde (zowel op Vlaams als Nederlands grondgebied) is uitgevoerd en gefinancierd door het Vlaams Gewest. Dit geldt ook voor het onderhoud van de verruimde vaargeul. Nederland financiert maximaal € 30 mln op Nederlands grondgebied voor wrakkenberging, kabels- en leidingbescherming, vaargeulwandverdediging, onderzoek en monitoring.
- **Natuurlijker Markermeer / IJmeer:**
Door de afsluiting van het Markermeer en IJmeer van het IJsselmeer door de Houtribdijk kan het water niet vrij meer stromen. Bij harde wind wordt veel slib van de bodem losgemaakt, wat het water vertroebelt. Hierdoor is sprake van een voortdurende verslechtering van de ecologische situatie, waarbij de Natura2000 instandhoudingsdoelstelling voor het gebied in gevaar komt. Het programma Natuurlijker Markermeer/ IJmeer heeft tot doel om mogelijke maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit te onderzoeken en in de praktijk te toetsen. Hieruit volgt een pilot om te experimenteren met de maatregelen in het klein. De resultaten zullen in 2015 leiden tot een advies aan het Kabinet over welke mogelijke maatregelen in de toekomst nodig zijn voor het op peil brengen en houden van de waterkwaliteit van het Markermeer en IJmeer.

12.01.04 Bijdragen aan medeoverheden

Het Synergieprogramma KRW is gericht op synergie tussen ruimtelijke maatregelen ten behoeve van de doelstellingen van de KRW en andere rijksdoelen. Het programma omvat circa 120 projecten, waaronder ruim 80 projecten in het landelijk gebied. Ingevolge het Bestuursakkoord natuur zijn deze laatste projecten gedecentraliseerd. De provincies zijn nu verantwoordelijk voor de verdere uitvoering van die projecten. Gemeenten en waterschappen zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de circa 40 synergieprojecten in het stedelijk gebied. Het Synergieprogramma KRW loopt door tot en met 2016.

12.01.05 Bijdragen aan internationale organisaties

Nederland is partij in de verdragen waarin de internationale riviercommissies voor de Rijn, Maas en Schelde zijn opgericht. In deze commissies bespreekt Nederland watervraagstukken, op het gebied van kwaliteit, droogte en overstroming. De contributie voor deze commissies wordt jaarlijks vastgesteld.

Voor de internationale samenwerking en afstemming over vraagstukken op gebied van mariene milieu, ecologie en biodiversiteit in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan, inclusief de Noordzee, bestaat het OSPAR-verdrag. Ook voor OSPAR is jaarlijks contributie verschuldigd. Door middel van twee Memoranda of Understanding (MOU's) wordt UNESCO ondersteund. Het gaat hier om ondersteuning van het grondwaterinstituut «IGRAC» en om capacity building door UNESCO-IHE. De activiteiten versterken de langjarige samenwerking in de Deltalanden uit het Nationaal Waterplan.

Beleidsartikel 13: Ruimtelijke Ontwikkeling

Algemene Doelstelling

Een ruimtelijk beleid voor een concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig Nederland, waarin sprake is van regionaal maatwerk, waarin de gebruiker voorop staat, waarin investeringen scherp geprioriteerd worden en waarin ruimtelijke ontwikkelingen, milieu en mobiliteit met elkaar zijn verbonden.

Rollen en Verantwoordelijkheden

Regisseren

Het Rijksbeleid voor ruimtelijke ontwikkeling is beschreven in de in 2012 vastgestelde Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR; Kamerstukken II, 2011/12, **32 660, nr. 50**). Dit ruimtelijk beleid kent een selectieve beleidsinzet op 13 nationale belangen. Bij deze 13 nationale belangen is het Rijk verantwoordelijk voor de uitvoering. Het Rijk blijft verantwoordelijk voor het systeem van ruimtelijk ordening. In dit kader werkt het Rijk aan meer eenvoudige regelgeving. Daarbij verwacht het Rijk dat medeoverheden zich eveneens inzetten voor meer eenvoud en verdere integratie op het gebied van ruimtelijke regelgeving. Hierdoor neemt de bestuurlijke drukte af en ontstaat er ruimte voor regionaal maatwerk. Om dit doel te bereiken is goede samenwerking met en inzet door medeoverheden van groot belang. De uitvoering van de SVIR is in 2012 gestart.

Door een goede afstemming met de andere overheden en met maatschappelijke partners kan de rijksrol zo efficiënt mogelijk worden ingevuld. De Minister van IenM is vanuit deze rol verantwoordelijk voor:

- Het opstellen, onderhouden en coördineren van nationale en EU kaders en wet- en regelgeving op ruimtelijk gebied en ten aanzien van interbestuurlijke geo-informatie en de daarbij behorende informatievoorziening. Het vertalen en implementeren van relevante Europese beleidskaders. Het Rijk start in 2014 in samenwerking met medeoverheden, bedrijfsleven en wetenschap met de realisatie van de uitvoeringsagenda voor de nationale geo-informatiestructuur, GIDEON 2.
- Vanuit de ruimtelijke invalshoek bijdragen aan (de nieuwe) bestuurlijke structuren en inrichting.
- De duurzame kwaliteit van de ruimtelijke inrichting en doelmatig gebruik van het bodem- en watersysteem.
- Het ontwikkelen van nationale ruimtelijke visies, zoals de Structuurvisie Ondergrond en een Visie op de ruimtelijke kansen voor duurzame energie-opwekking, -opslag en -transport in 2050.
- Verdere ontwikkeling van kennis op het ruimtelijke vlak en het faciliteren van de toepassing daarvan door de andere overheden.
- De structurele verankering van het ruimtelijk ontwerp in de beleidsprocessen en projecten van de ruimtelijke ontwikkeling.
- Via de gebiedsagenda's in kaart brengen van de inhoudelijke samenhang tussen (nationale) ruimtelijke projecten, verstedelijking, infrastructuur en (openbaar) vervoer op een zodanige wijze dat het afgestemde investeringsbeslissingen tussen Rijk en regio in het Bestuurlijk Overleg-MIRT ondersteunt.
- De stelselherziening van het omgevingsrecht.

Tenslotte is de Minister verantwoordelijk voor het toezicht op en de handhaving van (een deel van) de wet- en regelgeving door de ILT op dit beleidsterrein (zie beleidsartikel 24 Handhaving en toezicht).

Indicatoren en Kengetallen

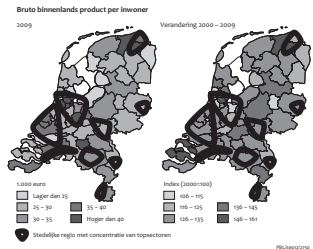
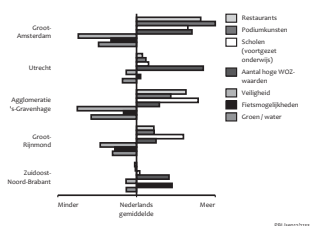
De monitor Infrastructuur en Ruimte zal primair de realisatie van de nationale belangen onderzoeken, afgezet tegen de gestelde ambities. Na de in 2012 uitgevoerde nulmeting zal het PBL in 2014 de eerste Monitor Infrastructuur en Ruimte uitbrengen. Daarin zal op verzoek van de Tweede Kamer behalve aan de 13 nationale belangen ook aandacht worden

besteed aan enkele van de «losgelaten» doelen van de Nota Ruimte. Op basis hiervan wordt verantwoording afgelegd aan de Tweede Kamer en kunnen eventuele aanpassingen in het beleid worden gedaan. In 2014 zal daarnaast gestart worden met de evaluatie van de SVIR, die de Tweede Kamer in 2015 zal worden aangeboden.

De Monitor SVIR geeft de ontwikkelingen weer ten aanzien van alle dertien nationale belangen uit het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid. De monitor wordt uitgevoerd door het PBL. De nulmeting van deze monitor is beschikbaar. In 2014 zal de eerste vervolgmeting verschijnen. De gegevens van de monitor zijn te raadplegen via

<http://www.compendiumvoordeleefomgeving.nl/onderwerpen/nl0041-Monitor-Infrastructuur-en-Ruimte.html?i=40>

Met betrekking tot artikel 13 zijn de volgende kengetallen van belang (Kamerstukken II, 2011/12, 32 660, nr. A/50):

Nationaal belang SVIR	Doel SVIR	Voorlopige kengetallen Monitor Infrastructuur en Ruimte	Nulmeting 2012
Een excellente ruimtelijk-economische structuur van Nederland door een aantrekkelijk vestigingsklimaat in en goede internationale bereikbaarheid van de stedelijke regio's met een concentratie van toepsectoren	Versterken concurrentiekracht stedelijke regio's	Internationale concurrentie Nederlandse regio's	 <p>Bruto binnenlands product per inwoner 2009</p> <p>Verandering 2000 - 2009</p> <p>1.000 euro</p> <p>Lager dan 25</p> <p>25 - 30</p> <p>30 - 35</p> <p>Hoger dan 35</p> <p>Index (2000=100)</p> <p>100 - 115</p> <p>115 - 125</p> <p>125 - 135</p> <p>135 - 145</p> <p>145 - 155</p> <p>Stedelijke regio met concentratie van toepsectoren</p> <p>Bron: CBS, Ministerie van land</p> <p>PBL/monitor</p> <p>www.compendiumvoordeleefomgeving.nl</p>
	Bereikbaarheid	Nabijheid wonen-werken	0,4% toename bereikbare banen tussen 2000 en 2010 (recentere gegevens zijn niet beschikbaar)
	Vestigingsklimaat	Fysiek vestigingsklimaat	 <p>Fysieke leefomgevingskwaliteit in vijf COROP-gebieden, 2011</p> <p>Groot-Amsterdam</p> <p>Utrecht</p> <p>Agglomeratie % Groningen</p> <p>Groot-Rijnland</p> <p>Zuidoost-Noord-Brabant</p> <p>Minder</p> <p>Nederlands gemiddelde</p> <p>Meer</p> <p>Restaurants</p> <p>Publiek vervoer</p> <p>Scholen</p> <p>Verenigingsovereenkomst</p> <p>Aantal hoge WOE-voorzieningen</p> <p>Veiligheid</p> <p>Faciliteitsmogelijkheden</p> <p>Groen/water</p> <p>Bron: PBL</p> <p>PBL/monitor</p> <p>www.compendiumvoordeleefomgeving.nl</p>
Ruimte voor het hoofdnetwerk voor (duurzame) energievoorziening en de energietransitie	Realisering netwerk SEV-III	Toename netlengte hoogspanningslijnen met spanning 220 kV en hoger	Realisatiecijfers worden verwacht in 2014
	Transitie duurzame energie	Verbruik hernieuwbare energie	4,2% (2011)
	Doelstelling windenergie	Opgesteld vermogen windenergie op land en op zee	2237 MW in 2010
Ruimte voor het hoofdnetwerk voor vervoer van (gevaarlijke) stoffen via buisleidingen	Buisleidingen in gereserveerde stroken	Toename rode ontwikkelingen buisleiding-stroken	Realisatiecijfers worden verwacht in 2014
Efficiënt gebruik van de ondergrond	Winning oppervlaktedelfstoffen verbinden met andere functies	Nog uit te werken op basis van structuurvisie ondergrond	Realisatiecijfers worden verwacht in 2014 wanneer structuurvisie beschikbaar is

Nationaal belang SVIR	Doel SVIR	Voorlopige kengetallen Monitor Infrastructuur en Ruimte	Nulmeting 2012
Zorgvuldige afweging en transparante besluitvorming bij alle ruimtelijke en infrastructurele besluiten	Ladder voor duurzame verstedelijking	Ladder voor duurzame verstedelijking	Evaluatie gereed in 2014

Bron: De kengetallen zijn afkomstig uit de Monitor Infrastructuur en Ruimte (www.compendiumvoordeleefomgeving.nl/ Monitor Infrastructuur en Ruimte). De nulmeting heeft in 2012 plaatsgevonden. De eerste vervolgmeting zal in 2014 beschikbaar komen.

Kengetallen Geo-informatie						
		Basiswaarde	Oude streefwaarde	Realisatie 2012	Nieuwe streefwaarde	Te behalen in jaar
1	Gebruik Nationaal GeoRegister				Gebruik relevante overheidsbestanden	
2	Implementatie Inspire	Index: 100 Inspire-monitor indicatoren	>100 Beter dan 2012	75 99%	100% Volledig Inspire Compliant	2014 2016
3	Basisregistraties					
	BAG gebruik	100%	>50%	85%	>90%	2014
	BRT gebruik	100%	>75%	100%	100%	n.v.t.
	BGT opbouw registratie	100%	>70%	>60%	100%	2016
	BRK gebruik	100%	100%	100%	100%	n.v.t.
	BRO opbouw registratie	100%	>50%	<25%	>90%	2015

Afkortingen

BAG: Basisregistratie Adressen en Gebouwen

BRT: Basisregistratie Topografie

BGT: Basisregistratie Grootchalige Topografie

BRK: Basisregistratie Kadaster

BRO: Basisregistratie Ondergrond

Toelichting

- 1) Voor de opbouw van de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) wordt een jaar langer de tijd genomen dan aanvankelijk gedacht. Het overleg met de partners vordert minder snel dan verwacht. De kwaliteit van de registratie staat voorop.
- 2) De opzet van de Basisregistratie Ondergrond (BRO) is inhoudelijk zeer complex. De betrokken partners zitten wel op de goede koers om de registratie te realiseren.

Voor het Meerjarenprogramma Bodem wordt verwezen naar de bijlage bij Kamerstukken II, 2012/13, 30 015, nr. 47 «Bodembeleid in beweging» (februari 2013). In dit Kamerstuk wordt gerapporteerd over de uitvoering van het convenant Bodemontwikkelingsbeleid en aanpak speedlocaties uit 2009.

Beleidswijzigingen

Met het kabinet Rutte I is de koers ingeslagen naar een andere ruimtelijke ordening. Vertrouwen in medeoverheden is de basis voor het bepalen van verantwoordelijkheden, regelgeving en rijksbetrokkenheid. Door hun regionale kennis en onderlinge samenwerkingsverbanden zijn gemeenten

en provincies in staat om de opgaven integraal, doeltreffend en met kwaliteit aan te pakken.

Het Rijk vindt, zoals uiteengezet in de SVIR, de 9 stedelijke regio's van de mainports, brainport, greenports en de valleys van nationale betekenis. De opgaven in deze gebieden worden opnieuw bekeken en vervolgens wordt de vernieuwde rijksrol bepaald. Om gebiedsontwikkelingen van de grond te krijgen zoekt het Rijk, in samenwerking met marktpartijen en andere overheden, naar nieuwe vormen van samenwerking en financiering.

De Minister van IenM zet zich (samen met de relevante Ministeries) in voor de stelselherziening van het omgevingsrecht. In 2013 heeft formele toetsing van de Omgevingswet plaatsgevonden en is advies aan de Raad van State gevraagd. Vanaf 2014 wordt het stelsel van de Omgevingswet verder uitgewerkt in de uitvoeringsregelgeving.

Budgettaire gevolgen van beleid

art. 13 Ruimtelijke Ontwikkeling (x € 1.000)								
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen		93.527	133.364	136.319	246.678	252.429	190.302	190.085
Uitgaven:		117.259	131.855	105.979	196.861	192.272	192.802	190.085
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>		78%						
13.01	Ruimtelijk instrumentarium	23 767	17 237	10 756	10 690	8 560	9 183	9 179
13.01.01	Opdrachten	8 852	8.566	7.770	5.284	6.494	7.983	7.979
13.01.02	Subsidies	14 915	5.996	1.386	3.406	866		
13.01.03	Bijdrage aan agentschappen		1.948	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200
	– waarvan bijdrage aan RWS		1.948	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200
13.01.04	Bijdrage aan medeoverheden		727	400	800			
13.02	Geo-informatie	28 967	36 773	39 131	36 247	35 410	30 565	23 285
13.02.01	Opdrachten	4 715	2.621	2.590	2.553	2.540	2.418	2.417
13.02.02	Subsidies		5.400					
13.02.05	Bijdrage aan ZBO en RWT							
13.02.06	Basisregistratie Grootchalige Topografie	24.252	28.752	36.541	33.694	32.870	28.147	20.868
13.03	Gebiedsontwikkeling	14.565	25.482	11.083	8.800	5.888	5.932	11.198
13.03.01	Opdrachten	1.245	2.101	217	1.299	1.278	1.322	1.788
13.03.02	Subsidies	211	101	60	60	60	60	60
13.03.03	Bijdrage aan agentschappen		86					
	– waarvan bijdrage aan RWS		86					
13.03.04	Bijdrage aan medeoverheden	13.109	23.194	10.806	7.441	4.550	4.550	9.350
	– Projecten BIRK	8.609	13.025	5.278	5.572	0	0	6.800
	– Projecten Nota Ruimte	4.500	10.169	5.528	1.869	2.000	2.000	0
	– Projecten Bestaand Rotterdams Gebied					2.550	2.550	2.550
13.04	Ruimtegebruik bodem	49.960	44.765	33.321	130.362	142.414	147.122	146.423
13.04.01	Opdrachten	2.772	4.185	3.856	3.258	1.721	1.723	1.723
13.04.02	Subsidies	22.887	20.597	16.538	16.538	12.000	12.000	10.000
	– Bedrijvenregeling	7.355	6.400	6.400	10.000	10.000	10.000	10.000
	– Overige subsidies	15.532	14.197	10.138	6.538	2.000	2.000	
13.04.03	Bijdrage aan agentschappen		7.372	7.066	6.546	4.382	4.244	4.244
	– waarvan bijdrage aan RWS		7.372	7.066	6.546	4.382	4.244	4.244
13.04.04	Bijdrage aan medeoverheden	12.300	3.911	4.261	104.020	124.311	129.155	130.456
	– Meerjarenprogramma Bodem		2.267	1.981	103.220	124.111	129.155	130.456
	– Programma Gebiedsgericht instrumentarium	12.300	1.644	2.280	800	200		
13.04.07	Bekostiging	12.001	8.700	1.600				
	– Uitvoering klimaatadaptie		8.700	1.600				

		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
13.05	Eenvoudig Beter		7.598	11.688	10.762			
13.05.01	Opdrachten		6.501	11.376	10.687			
13.05.03	Bijdrage aan agentschappen		1.097	312	75			
	– waarvan bijdrage aan RWS		1.097	312	75			
	Ontvangsten	5 770	4.159	934	934	934	934	934

Budgetflexibiliteit

13.01 Ruimtelijk instrumentarium

Van het opdrachtenbudget is een deel juridisch verplicht door lopende opdrachten ten behoeve van de uitvoering van het ruimtelijk beleid. Meer specifiek betreft het ondermeer opdrachten in de sfeer van de uitvoering Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO), het architectuurbeleid en het Deltaprogramma Nieuwbouw. De uitgaven voor de subsidies (zie hiervoor de subsidiebijlage) en de agentschapsbijdrage aan RWS voor de maatregelen op het gebied van het Deltaprogramma Nieuwbouw zijn tevens juridisch verplicht. De subsidies en de bijdrage aan medeoverheden hebben een beperkte tijdshorizon en de agentschapsbijdrage heeft een structureel karakter.

13.02 GEO-informatie

Het opdrachtenbudget en het subsidiebudget (zie hiervoor de subsidiebijlage) zijn volledig juridisch verplicht. Het opdrachtenbudget betreft voornamelijk de opdrachtverlening aan de Stichting Geonovum in het kader van de uitvoering van wettelijke taken in relatie tot de basisregistraties. Op grond van dezelfde reden is het budget voor bijdragen aan ZBO's nagenoeg volledig juridisch verplicht als opdracht aan het Kadaster.

13.03 Gebiedsontwikkeling

Van het opdrachtenbudget is een deel juridisch verplicht op grond van lopende vanwege de uitvoering van het gebiedsbeleid. De uitgaven voor de subsidies (zie hiervoor de subsidiebijlage), de agentschapsbijdrage aan RWS voor de maatregelen op het gebied op het terrein van het gebiedsbeleid en de bijdrage aan andere overheden voor de uitvoering van Budget Investerings Ruimtelijke Kwaliteit (BIRK), Nota Ruimte en Nieuwe Sleutel Projecten (NSP) projecten zijn juridisch verplicht.

13.04 Ruimtegebruik bodem

Van het opdrachtenbudget is een deel juridisch verplicht op grond van lopende verplichtingen vanwege de uitvoering van het bodembeleid. De uitgaven voor de subsidies (zie hiervoor de subsidiebijlage), de agentschapsbijdrage aan RWS voor de Uitvoeringsorganisatie Bodem en Ondergrond (Bodem+) en de bekostiging van de Stichting Kennis voor Klimaat zijn juridisch verplicht.

Het niet juridisch verplichte deel op dit artikel heeft met name betrekking op mogelijke knelpunten in de uitvoering van de Wet bodembescherming, investeringen op Caribisch Nederland en op de budgetten die nodig zijn voor de uitvoering van het lopende ruimtelijke beleid, de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte en het Deltaprogramma.

13.01 Ruimtelijk instrumentarium

13.01.01 Opdrachten

Uitvoering SVIR

De financiële middelen worden met name ingezet ten behoeve van het houden van zicht op de realisatie van de SVIR en het zorgdragen voor kennis. Hiertoe behoren bijdragen aan de uitvoering van de Monitor Infrastructuur en Ruimte door het PBL, evaluaties over de realisatie van doelen, het uitvoeren van beleidsverkenningen en tot slot financiële bijdragen aan kennisinstituten, hoogleraren en het op peil houden van de vak kennis. De actieve ondersteuning van provincies en gemeenten in krimpregio's, door middel van kennis en experimenten, wordt voortgezet. De Handreiking Ladder voor Duurzame Verstedelijking is opgesteld en beschikbaar gesteld via internet. De uitkomsten van de evaluatie van de Ladder voor Duurzaamheid worden in 2014 aan de Tweede Kamer aangeboden. In 2014 zal het BARRO (Besluit Algemene Regels Ruimtelijke Ordening) worden uitgebreid met twee in de SVIR aangekondigde onderwerpen. Het betreft nieuwe hoofdstukken voor de grondreservering van de parallelle Kaagbaan te Schiphol en voor de vrijwaring van buisleidingenstroken.

De pilots rond decentralisatie van kennis in samenwerking met Interprovinciaal Overleg (IPO) en provincies worden in 2013 afgerond. Na evaluatie van de pilots zullen in 2014, in samenwerking met de andere overheden, eventuele vervolgacties worden bepaald en ingevuld.

Ontwerp en geo-analyse

Architectuur en ruimtelijk ontwerp zijn van belang voor «een goed systeem van ruimtelijke ordening», één van de dertien nationale belangen in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte. Goed ontwerp en goede ontwerpers dragen bij aan de samenhang, duurzaamheid en het verdienvermogen van de samenleving en leveren zo meerwaarde op maatschappelijk, economisch en cultureel terrein. De financiële middelen voor architectuur en ruimtelijk ontwerp worden gebruikt om de positie van het ontwerp en de ontwerpers te versterken. Dit is enerzijds gericht op de eigen rol en verantwoordelijkheid van het Rijk en anderzijds op het versterken van lokale en regionale ontwerp kwaliteit en -kracht. De Actieagenda Architectuur en Ruimtelijke Ontwerp (AAARO) 2013–2016 is opgesteld. Een sterke positie van ontwerp(ers) ondersteunt de lokale en regionale innovatiekracht, de snelheid van processen, een breed draagvlak en hoge toekomstwaarde van ruimtelijke initiatieven. Het budget voor de actieagenda wordt grotendeels als meerjarige subsidie uitgekeerd aan een aantal Lead Partners (Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, Architectuur Lokaal, etcetera) om zo goed mogelijk aan te sluiten op ontwikkelingen en concrete activiteiten in de praktijk. Naast het programmabudget voor de actieagenda zijn er tevens financiële middelen voor de ontwikkeling en het beheer van geo-analyse en voor de digitale verplichtingen die aan ruimtelijke plannen worden gesteld.

Digitalisering ruimtelijk instrumentarium

Een van de kerntaken voor de komende jaren is de digitalisering van het omgevingsrecht inclusief de ruimtelijk juridische instrumenten. De doorontwikkeling van Omgevingsloket Online (OIO), Ruimtelijkeplannen.nl en de Landelijke Voorziening Wkpb (Wet kenbaarheid publieksrechtelijke beperkingen) vormen onderdeel van de digitalisering van het omgevingsrecht. Het Omgevingsloket online is de digitale voorziening waarin aanvragen om omgevingsvergunning en meldingen kunnen

worden gedaan. Ruimtelijkeplannen.nl is de site voor de landelijke digitale registratie voor alle ruimtelijke plannen in Nederland. De Wkpb heeft tot doel de toegankelijkheid van belastende overheidsbesluiten (publiekrechtelijke beperkingen) te verbeteren. De komende jaren wordt het omgevingsloket toekomstvast gemaakt en Ruimtelijkeplannen.nl aangepast, mede voor de uitvoering van de omgevingswet. In 2014 wordt het huidige OLO doorontwikkeld naar OLO3.0 dat de basis moet gaan vormen voor het digitale systeem dat voor de uitvoering van de nieuwe Omgevingswet nodig zal zijn.

Deelprogramma Nieuwbouw en Herstructurering

Het deelprogramma Nieuwbouw en Herstructurering van het Deltaprogramma verkent hoe ruimtelijke maatregelen kunnen bijdragen aan het beperken van de gevolgen van overstroming, een hevige regenbui, langdurige droogte en extreme hitte. De voorstellen vanuit het deelprogramma vormen een onderdeel van de in 2014 te nemen Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie en de Deltabeslissing Waterveiligheid van het Deltaprogramma. De Deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie bestaat uit een beleidskader voor ruimtelijke ontwikkelingen en herstructurering (waterrobuust bouwen in relatie tot waterveiligheid) en een aanpak voor klimaatbestendige steden. Het deelprogramma geeft bij de deltabeslissing Waterveiligheid concrete invulling aan meerlaagsveiligheid. Meer informatie over het deelprogramma Nieuwbouw en Herstructurering staat in het Deltaprogramma 2014.

VerDuS

Verbinden van Duurzame Steden (VerDuS) is een onderzoeksprogramma van NWO waarin het Rijk en private partijen nauw samenwerken aan onderzoek naar actuele vraagstukken en innovaties op het gebied van de bereikbaarheid, leefbaarheid en ruimtelijke ordening van stedelijke gebieden in delta's. Inzet van middelen is bedoeld voor het ontwikkelen, delen en toepassen van kennis voor het realiseren van duurzame gebiedsontwikkeling in het stedelijke deltagebied. In 2014 zal deze samenwerking op het gebied van kennisontwikkeling in EU-verband worden voortgezet.

13.01.02 Subsidies

Klimaatbuffers

Het programma klimaatbuffers ondersteunt de realisatie van 20 natuurprojecten, die de effecten van klimaatverandering tegengaan. Dit gebeurt vooral door het tegengaan van wateroverlast en – schaarste en het verbeteren van de waterveiligheid en -kwaliteit. Ook wordt bijgedragen aan kennisverwerving en verspreiding. Een coalitie van natuurorganisaties krijgt hiertoe subsidies. De verplichtingen hiervoor zijn in het verleden reeds aangegaan. De projecten binnen het programma zijn deels (1/3) afgerond en in 2014 deels ook nog in uitvoering.

Actieagenda Architectuur en Ruimtelijke Ontwerp (AAARO)

Het budget voor de Actieagenda Architectuur en Ruimtelijke Ontwerp (AAARO) wordt grotendeels als meerjarige subsidie uitgekeerd aan een aantal Lead Partners (Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, Architectuur Lokaal, etc.) om zo goed mogelijk aan te sluiten op ontwikkelingen en concrete activiteiten in de praktijk.

13.01.03 Bijdragen aan agentschappen

Dit betreft de bijdrage aan het agentschap RWS ten behoeve van het beheer van het OLO2 systeem, dat nodig is ter ondersteuning van de uitvoering van het huidige omgevingsloket.

13.01.04 Bijdragen medeoverheden

Afronding voorbeeldprojecten landschap

Het Innovatieprogramma Mooi Nederland stimuleert vanaf begin 2009 verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. In dit kader kregen 58 Voorbeeldprojecten medefinanciering uit de Innovatieregeling Mooi Nederland. Uiterlijk 2019 zal het laatste project zijn gerealiseerd. Naar aanleiding van de motie Wiegman is geld van het innovatieprogramma ook beschikbaar gesteld voor «Voorbeeldgebieden Investeren in het landschap». Deze pilotprojecten worden medio 2015 afgerond.

13.02 Geo informatie

13.02.01 Opdrachten

De structurele middelen zijn bestemd voor de exploitatie, beheer en onderhoud van de voorzieningen voor de Europese verplichtingen, waaronder de implementatie van de Europese richtlijn Inspire, gericht op ontsluiting en harmonisatie van ruimtelijke gegevens. Verder zijn hier opgenomen de opdrachten aan onder meer Geonovum, SAGEO en Geofort in het licht van de beleidsuitvoering portefeuille geo-informatie.

13.02.02 Subsidies basisregistraties

De Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) wordt gevuld en daarmee opgebouwd door bronhouders. Dit zijn gemeenten, provincies, waterschappen, Prorail, RWS en een aantal departementen. Tot 2016 vindt de transitie plaats van de oude Grootchalige Basiskaart Nederland (GBKN) naar de nieuwe BGT. Gezamenlijke werkzaamheden worden gecoördineerd en uitgevoerd door de stichtingen Landelijk Samenwerkingsverband GBKN en het Samenwerkingsverband BGT. Vergoedingen voor de transitiekosten (opbouw en dubbele exploitatie) worden in de vorm van subsidies verstrekt.

13.02.06 Bijdragen aan ZBO/RWT

Betreft een structurele bijdrage aan het Kadaster. De investeringen zijn bestemd voor de ontwikkeling en realisatie van de landelijke voorziening van de basisregistratie grootchalige topografie en voor de gezamenlijke ontsluiting van geo-informatie in Nederland. Dit omvat tevens de brede verspreiding van aansluitingen op en gebruik van het gezamenlijke loket PDOK (Publieke Dienstverlening op de Kaart) en het Nationaal GeoRegister (NGR) in relatie tot Europese richtlijn Inspire. De middelen voor exploitatie, beheer en toezicht betreffen de basisregistraties (grootchalige) topografie, kadaster, adressen en gebouwen en basisregistratie Kadaster. Daarnaast gaat het om een bijdrage in de kosten van PDOK en om de beheerkosten van Ruimtelijkeplannen.nl. Deze laatste kosten werden tot en met 2012 gedekt vanuit een apart budget, maar vallen met ingang van 2013 onder het artikel Geo-informatie. Voor al deze onder-

werpen tezamen verstrekt lenM één gebundelde opdracht aan het Kadaster.

13.03 Gebiedsontwikkeling

13.03.01 Opdrachten

In het kader van de gebiedsontwikkeling is het MIRT het overzichtsprogramma van de projecten/programma's in het ruimtelijk fysieke domein. De nadruk ligt op projecten en programma's waaraan het Rijk financieel bijdraagt. Ook projecten en programma's waaraan het Rijk niet financieel bijdraagt, maar die wel van rijksbelang zijn, worden in het MIRT besproken. Het streven is een brede afstemming van alle (samenhangende) projecten van verschillende overheidslagen en in verschillende beleidssectoren, om te komen tot een efficiënte inzet van overheidsmiddelen. In het MIRT wordt ook de samenhang met decentrale belangen en regionale opgaven besproken. Dit doet het Rijk met de regio voor alle ruimtelijke en mobiliteitsonderwerpen in de bestuurlijke overleggen MIRT, aan de hand van de gezamenlijke gebiedsagenda's van Rijk en regio.

13.03.02 Subsidies

Er wordt jaarlijks een subsidie verstrekt aan het Regiecollege Waddengebied (RCW).

13.03.04 Bijdragen aan medeoverheden

Projecten Nota ruimte

Het budget is een extra impuls voor de versterking van de economische concurrentiepositie, krachtige steden en platteland, borging belangrijke ruimtelijke waarden en borging van veiligheid. Beoogd wordt alle projecten te decentraliseren. De financiële reeks betreft alleen uitgaven voor bestaande afspraken.

Projecten BIRK

Het Budget Investeren Ruimtelijke Kwaliteit (BIRK) is ingezet ter versterking van de ruimtelijke kwaliteit in stedelijke centra of stedelijke gebieden. De projecten zijn volop in uitvoering. De financiële bijdrage van een groot aantal projecten is in 2011 al overgemaakt naar het gemeentefonds, waarmee de projecten gedecentraliseerd zijn.

Nieuwe Sleutel Projecten (NSP)

Het budget is ingezet ter ontwikkeling en versterking van 6 centra in nationale stedelijke netwerken door (her)ontwikkeling van Hogesnelheidslijn (HSL) stations en omgeving. In 2014 heeft dit nog betrekking op de NSP projecten Breda en Arnhem.

Bestaand Rotterdams Gebied (BRG)

De financiële middelen voor BRG zijn bijdragen tot en met 2021 om de doelstellingen zoals verwoord in de uitwerkingsovereenkomst van het deelproject Bestaand Rotterdams Gebied van 2 september 2005 te kunnen bereiken.

13.04 Ruimtegebruik bodem

13.04.01 Opdrachten

Het beleidsonderbouwend onderzoek betreft onder meer onderzoek ten behoeve van de Structuurvisie Ondergrond, de fundamentele herziening van de Wet bodembescherming, de Visitatiecommissie Waterketen en een Visie op de ruimtelijke kansen voor duurzame energie-opwekking, -opslag en -transport in 2050. Ten behoeve van de Structuurvisie Ondergrond en de bijbehorende besluitvorming wordt publieksconsultatie en eventueel aanvullend onderzoek uitgevoerd. Na vaststelling van de structuurvisie volgt begeleiding van de uitvoering.

13.04.02 Subsidies

Bedrijvenregeling

Op grond van de Wet bodembescherming en het Besluit financiële bepalingen bodemsanering, worden subsidies in het kader van de bedrijvenregeling vastgelegd.

NS bodem

Dit betreft de subsidie aan de Stichting Bodemsanering NS op basis van het convenant Bodemsanering NS- percelen (d.d. 21 december 1995) en loopt tot 2016.

Programma Commissie MER

Het Kabinet heeft in 2013 een wetsvoorstel tarieven Commissie MER aangeboden aan de Kamer. Dit wetsvoorstel voorziet in een wettelijke basis om de vergoeding te regelen voor de adviezen van de Commissie voor de milieueffectrapportage aan het bevoegd gezag. Het bevoegd gezag zal over enkele jaren kostendeekkende tarieven moeten betalen. Om de continuïteit van de, bij wet ingestelde, Commissie MER niet in gevaar te brengen zal door het Rijk de komende 4 jaar een overbruggingsbudget van jaarlijks € 2 mln beschikbaar worden gesteld.

Incidentele subsidies

Dit betreft de subsidie aan de Stichting Kennisontwikkeling Kennisoverdracht Bodem ten behoeve van het programma 2010–2014 en de subsidie aan Staatsbosbeheer ten behoeve van bodemsanering.

13.04.03 Bijdragen aan agentschappen

Uitvoeringsorganisatie bodem en ondergrond: Inzet van projectmiddelen en menskracht door Bodem+. Concreet gaat het hierbij om het verrichten van uitvoerende wettelijke taken, ondersteuning van de beleidsontwikkeling, het organiseren van een kennis en expertise-netwerk en daarmee de overheden faciliteren ten aanzien van de thema's Bodem en Ondergrond door RWS.

13.04.04 Bijdragen aan medeoverheden

Meerjarenprogramma bodem

De bijdragen voor de sanering van vervuilde bodem worden verleend aan het bevoegde gezag voor het uitvoeren van een bij wet toegekende taak. De budgetten tot en met 2014 zijn grotendeels toegekend via Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing en de Decentralisatie-uitkering (DUB) bij

het Ministerie van BZK. In de periode tot en met 2014 is ook beperkt budget voorzien voor eventuele knelpunten.

Programma drink- en afvalwatervoorziening op Caribisch Nederland

In de periode tot en met 2016 is budget voorzien voor een eventuele financiële bijdrage aan het oplossen van knelpunten zoals de drinkwater- en afvalwatervoorziening op Saba.

13.04.07 Bekostiging

Kennis voor klimaat: Het onderzoeksbudget is aan de Stichting Kennis voor Klimaat toegekend ten behoeve van het Nationaal Onderzoeksprogramma Kennis voor Klimaat.

13.04.08 Garanties

MKB krediet

Het betreft de mogelijkheid voor een ondernemer in het midden- en kleinbedrijf, met onvoldoende middelen of te weinig zekerheden voor krediet bij een bank, om een borgstelling voor een gedeelte van het benodigde budget voor bodemsanering te krijgen. IenM sluit aan bij de garantieregeling van EZ.

13.05 Eenvoudig Beter

13.05.01 Opdrachten

Binnen de interdepartementale programmadirectie Eenvoudig Beter wordt gewerkt aan de integrale Omgevingswet (Ow) en de implementatie van de Crisis- en Herstelwet (Chw). De financiële middelen worden ingezet voor het nader uitwerken van de Omgevingswet in de uitvoeringsregeling, voor de consultatie en toetsing van de AMvB's onder de Omgevingswet, voor het omgevingsmanagement en voor de implementatie van de Ow en de Chw.

13.05.03 Bijdragen aan agentschappen

Dit betreft de agentschapbijdrage voor de capaciteitsinzet RWS voor de implementatie van de Omgevingswet (Ow) en de Crisis- en herstelwet (Chw).

Beleidsartikel 14: Wegen en Verkeersveiligheid

Algemene Doelstelling

Om weggebruikers zo snel, verkeersveilig, betrouwbaar en duurzaam mogelijk van A naar B te laten reizen ontwikkelt, beheert en benut lenM het hoofdwegennet. Daartoe zet lenM in op een hoofdwegennet dat bijdraagt aan de economische en ruimtelijke ontwikkeling van Nederland en voldoet aan milieunormen. Daarnaast wordt ingezet op een afname van het aantal verkeersslachtoffers op alle Nederlandse wegen. Om deze doelen te bereiken werkt lenM samen met decentrale overheden, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties.

Rollen en Verantwoordelijkheden

(Doen) Uitvoeren

De Minister is verantwoordelijk voor een robuust mobiliteitssysteem van sterke verbindingen, sterke modaliteiten, voorspelbare reistijden en goede bereikbaarheid (zie ook artikelen 15 Openbaar vervoer en 16 Spoor). Voor het hoofdwegennet betekent dit dat de Minister zorgt voor:

- De besluitvorming over en uitvoering van infrastructuur in relatie tot gebiedsontwikkeling. Aanlegprojecten worden in het MIRT vastgelegd. De bijdragen zijn gerelateerd aan het Infrastructuurfonds (artikel 12 Hoofdwegen);
- De financiering (via het Infrastructuurfonds) van het programma Beter Benutten;
- De uitvoering van het beheer, onderhoud, verkeersmanagement en het oplossen van veiligheidsknelpunten door RWS als beheerder van het hoofdwegennet. Deze activiteiten zijn terug te vinden op het Infrastructuurfonds (artikel 12 Hoofdwegen);
- Het bevorderen van de bereikbaarheid en veiligheid en beperken van de kosten door verbetering van de reisinformatie en het verkeersmanagement: via inzet op de laatste technologieën en samenwerking tussen bedrijfsleven en wegbeheerders verbetert de reisinformatie voor de reiziger, die zich daardoor zowel beter kan voorbereiden op de reis, als de reis kan aanpassen;
- Het vormgeven (in saneringsplannen) en uitvoeren van de aanpak van hoge geluidbelastingen langs rijkswegen door middel van het meerjarenprogramma Geluid (MJPG);
- Het oplossen van de knelpunten voor luchtkwaliteit langs het hoofdwegennet door middel van maatregelen (zowel generiek en locatie specifiek) in het kader van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL).

Regisseren

De Minister is verantwoordelijk voor de vormgeving en deels ook voor de uitvoering van het beleid inzake wegen en verkeersveiligheid, waaronder het toezicht op de uitvoering van de wet- en regelgeving. Via wet- en regelgeving, aansturing van RWS in het beheer van het wegennet en afspraken met het bedrijfsleven en andere maatschappelijke organisaties, zorgt lenM voor veilige infrastructuur en optimaal gebruik daarvan. Daarbij wordt ingespeeld op ontwikkelingen bij gebruikers, voertuigen en infrastructuur. Deze regierol wordt concreet ingevuld door:

- Regelgeving en afspraken over voorzieningen- en kwaliteitsniveaus bij infrastructuur in het kader van veiligheid, betrouwbaarheid, snelheden, doorstroming en duurzaamheid;
- Een slim gebruik van de huidige en toekomstige infrastructuur. Met het programma Beter Benutten wordt -naast investeringen in de infrastructuur- gewerkt aan het terugdringen van de files met 20 procent op specifieke corridors in de drukste gebieden van het land, ten opzichte van een situatie zonder het programma Beter Benutten

(zie ook artikelen 15 Openbaar vervoer en 16 Spoor). Samen met de regio's worden de afgesproken gebiedspakketten in het kader van Beter Benutten uitgevoerd om zo op basis van maatwerk de beoogde effecten te realiseren. Daarbij is nadrukkelijk ook samenwerking met het bedrijfsleven;

- De inzet van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2008–2020 en de Beleidsimpuls Verkeersveiligheid. Ze richten zich op verbetering van het infrastructuur, voertuigen en het gedrag van weggebruikers ter vermindering van het aantal verkeersdoden en ernstig verkeersgewonden.

Samen met decentrale overheden en maatschappelijke partners is met name aandacht voor de groeiende risicogroepen onder de verkeersdeelnemers: ouderen, fietsers, notoire overtredders en beginnende bestuurders;

- Samen met (internationale) overheden en marktpartijen te werken aan de marktcondities ten behoeve van veiligheid, bereikbaarheid en economie in het wegvervoer. Denk daarbij aan regelgeving over opleidingseisen, cabotage en maten- en gewichten van het vrachtverkeer in Europa;
- In samenwerking met sociale partners, de transportsector en maatschappelijke organisaties wordt ingezet op verbeterde duurzaamheid van mobiliteit.

Tenslotte is de Minister verantwoordelijk voor het toezicht op en de handhaving van (een deel van) de wet- en regelgeving door de ILT op dit beleidsterrein (zie artikel 24 Handhaving en toezicht).

Indicatoren en Kengetallen

Hieronder zijn de beleidsmatige indicatoren en kengetallen voor Wegen en verkeersveiligheid opgenomen. In productartikel 12 van het Infrastructuurfonds zijn de aan dit beleidsartikel gerelateerde productindicatoren en/of -kengetallen opgenomen.

Aanleg

Indicator: acceptabele reistijd								
	Basiswaarde 2001	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Streef- waarde 2020
Percentage trajecten waar de streefwaarde wordt gehaald ¹	86%	80%	80%	84%	83%	88%	92%	100%

¹ De reistijd op een traject is acceptabel als de streefwaarde voor de reistijd wordt gehaald. De streefwaarde voor trajecten van het hoofdwegennet tussen steden is een reistijd in de spits van maximaal 1,5x de reistijd buiten de spits (referentiesnelheid 100 kilometer/uur). Op trajecten rond de vijf grote steden en trajecten op niet-autosnelwegen van het hoofdwegennet is de streefwaarde maximaal 2,0. Er zijn 188 trajecten (alle autosnelwegen binnen het hoofdwegennet). Hiervan zijn 82 trajecten onbemeten. Aangenomen is dat deze onbemeten trajecten voldoen aan de gewenste reistijd in de spits omdat dit de minst drukke trajecten zijn.

Bron: RWS/DVS, 2012

Beter Benutten

Over de voortgang van de uitvoering van de gebiedsprogramma's Beter Benutten wordt de Tweede Kamer geïnformeerd in het kader van het MIRT-proces (bron: brief Tweede Kamer, kenmerk IENM/BSK-2011/157830, Kamerstukken II, 2011/12, [33 000 A, nr. 21](#)).

Beheer en onderhoud

Verwezen wordt naar het Infrastructuurfonds artikel 12.01 (verkeerssignalering op banen en verkeerscentrales) en 12.02.04 (km rijbaanlengte, km² asfalt, km² groen areaal).

Verkeersmanagement

Verwezen wordt naar het Infrastructuurfonds artikel 12.01 (Indicator van op alle bemeten wegvlakken ingewonnen betrouwbare reis en route-informatie en tijdige levering aan de serviceproviders).

Geluid en luchtkwaliteit

Indicator: lokale luchtkwaliteit NO ₂ en geluidsknelpunten langs hoofdwegen									
	Basis- waarde peildatum	Waarde 2006	Waarde 2007	Waarde 2008	Waarde 2009	Waarde 2010	Waarde 2011	Waarde 2012	Streef- waarde peildatum
Lokale luchtkwaliteit NO ₂									0 knelpunten langs rijkswegen 2015
Geluidsknelpunten langs hoofdwegen	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000	7.500	7.500	7.000	0 knelpunten langs rijkswegen 2023

Bron: RWS/DVS

Voor lokale luchtkwaliteit geldt dat uiterlijk per 1 januari 2015 op alle locaties langs rijkswegen de grenswaarde voor NO₂ gehaald moet worden. Tussentijdse waarden zijn niet vastgesteld. Voor PM10 wordt op alle locaties langs rijkswegen aan de grenswaarde voldaan die geldt vanaf 11 juni 2011.

Het Meerjarenprogramma geluidsanering (MJP) is in 2011 van start gegaan. Het MJP is gericht op het realiseren van geluidreducerende maatregelen bij woningen met een geluidbelasting van meer dan 65 dB als gevolg van een rijksweg en bij woningen langs de infrastructuur die in het kader van de saneringsoperatie onder de Wet Geluidhinder tijdig zijn gemeld. Daarnaast zijn woningen die als gevolg van verkeersgroei onder de Wet geluidhinder een toename van meer dan 5 dB hebben ondergaan onderdeel van de saneringsoperatie.

Voor 10 procent van de woningen zal de aanpak bestaan uit gevelisolatie en zal de belasting boven de 65 dB blijven. Door koppeling aan groot onderhoud kan de realisatie in bepaalde situaties later dan 2023 plaatsvinden. Uit onderzoek blijkt dat het aantal knelpunten langs hoofdwegen afgenomen is. Dit is enerzijds het effect van recent gerealiseerde maatregelen zoals geluidsschermen en stille wegdekken in infrastructuurprojecten en een aantal saneringsprojecten. Anderzijds is dit het effect van verbeterde en geactualiseerde databestanden.

Regelgeving en afspraken

Verwezen wordt naar het Infrastructuurfonds artikel 12.02.04 (beschikbaarheid, verhouding verstoring wegwerkzaamheden-totale verstoringen, tijdsduur percentage van het jaar dat de weg veilig beschikbaar is).

Verkeersveiligheid

Indicator: Ontwikkeling aantal verkeersslachtoffers

	Basiswaarde 2002	2008	2009	2010	2011	2012	Doelstelling 2020 ¹
aantal verkeersdoden	1.066	750	720	640	661	650	500
ernstig verkeersgewonden	16.100	17.600	18.600	19.200	20.100	PM	10.600

¹ In tegenstelling tot voorgaande jaren is gekozen om geen tussentijdse doelstelling op te nemen omdat deze slechts is gebaseerd op lineaire interpolatie.

De opgaven ernstig verkeersgewonden wordt november 2013 verwacht.

Bron: RWS/DVS, 2012

Marktcondities

Verwezen wordt naar de «Kerncijfers verkeersveiligheid» (indicator Vrachtauto betrokken bij verkeersdoden en Vrachtauto betrokken bij ziekenhuisgewonden) zoals deze door RWS vanaf 2013 op internet worden gepubliceerd.

Duurzaamheid

Verwezen wordt naar artikel 19 Klimaat ETS doelstelling 2020 CO₂ verkeer en vervoer.

Beleidswijzigingen

De Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) is een actualisatie van het ruimtelijke en mobiliteitsbeleid op rijksniveau. Daarmee is de SVIR «Kapstok» voor uitwerkingen van beleid met ruimtelijke consequenties. In de op te stellen Bereikbaarheidsagenda (2^e helft 2013) wordt nader geconcretiseerd welke instrumenten (uitvoering en regie) IenM zal inzetten om deze beleidsdoelen te realiseren.

De Monitor Infrastructuur en Ruimte zal zicht houden op de effecten van het SVIR-beleid en zal eens per twee jaar worden opgesteld. In 2012 is de eerste nulmeting aan de Tweede Kamer gezonden. In 2014 is de eerste vervolgmeting beschikbaar (Kamerstukken II, 2011/12, [32 660, nr. 51](#)).

Budgettaire gevolgen van beleid

art. 14 Wegen en verkeersveiligheid (x € 1.000)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen	35.312	37.471	28.575	31.148	32.515	32.718	27.681
Uitgaven	41.282	37.077	33.119	32.098	33.265	33.215	28.181
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>	<i>65%</i>						
14.01 Netwerk	18.894	17.025	14.029	14.859	15.436	15.394	10.368
14.01.01 Opdrachten	11.791	13.422	11.364	10.708	12.851	12.834	7.808
14.01.02 Subsidies	3.957	1.280	105	1.591	25	0	0
14.01.03 Bijdrage aan agentschappen	3.146	2.323	2.560	2.560	2.560	2.560	2.560
– waarvan bijdrage aan RWS	3.146	2.323	2.560	2.560	2.560	2.560	2.560
14.02 Veiligheid	22.388	20.052	19.090	17.239	17.829	17.821	17.813
14.02.01 Opdrachten	6.455	5.983	5.506	6.313	6.903	6.920	6.912
14.02.02 Subsidies	15.211	13.399	13.208	10.538	10.538	10.513	10.513
14.02.03 Bijdrage aan agentschappen	722	670	376	388	388	388	388
– waarvan bijdrage aan RWS	722	670	376	388	388	388	388
Ontvangsten	3.299	6.911	6.782	6.782	6.782	6.782	6.782

Extracomptabele verwijzingen

Extracomptabele verwijzing naar artikel 12 Hoofdwegennet van het Infrastructuurfonds (x € 1.000)						
	2014	2015	2016	2017	2018	
Bijdrage uit artikel 26 van Hoofdstuk XII aan artikel 12 Hoofdwegennet van het Infrastructuurfonds	2.666.245	1.825.950	1.616.956	2.229.831	2.218.412	
Andere ontvangsten van artikel 12 Hoofdwegennet van het Infrastructuurfonds	133.839	302.892	139.647	62.084	22.918	
Totale uitgaven op artikel 12 Hoofdwegennet van het Infrastructuurfonds	2.800.084	2.128.842	1.756.603	2.291.915	2.241.330	
<i>waarvan</i>						
12.01 Verkeersmanagement	19.189	20.674	20.258	20.257	20.257	
12.02 Beheer, onderhoud en vervanging	624.755	566.080	455.869	492.944	483.143	
12.03 Aanleg	1.201.347	634.053	479.310	978.381	1.135.101	
12.04 GIV/PPS	590.390	556.301	458.852	460.816	258.875	
12.06 Netwerkgebonden kosten HWN	407.135	389.777	384.270	379.333	376.890	
12.07 Investeringsruimte	- 42.732	- 38.043	- 41.956	- 39.817	- 32.936	

Belastinguitgaven (x € 1.000)							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Belastingen op personenauto's en motorrijwielen							
Teruggaaf taxi's	61	63	66	68	71	74	76
Stimulans Euro-6 dieselpersonenauto's	1	1	0	0	0	0	0
Motorrijtuigbelasting							
Nihiltarief OV-bussen op LPG	0	0	0	0	0	0	0
Vrijstelling taxi's	52	54	55	57	58	60	62
Vrijstelling wegenbouw	0	0	0	0	0	0	0
Nihiltarief MRB zeer zuinige auto's	190	250	6	11	0	0	0
Belasting op zware motorrijtuigen (eurovignet)							
Teruggaaf internationaal gecombineerd vervoer	0	0	0	0	0	0	0

Bron: Bijlage 5 van de Miljoenennota 2014

Budgetflexibiliteit

14.01 Netwerk

De uitgaven voor subsidies (zie hiervoor de subsidiebijlage) en de agentschapsbijdrage aan RWS zijn volledig juridisch verplicht. Voor subsidies betreft het hier voornamelijk de uitfinanciering van verplichtingen die tot en met 2013 zijn aangegaan. De budgetten voor subsidies worden per jaar gepubliceerd en hebben daarmee een tijdshorizon en de agentschapsbijdrage heeft een structureel karakter. Van het opdrachtenbudget is een deel juridisch verplicht op grond van lopende verplichtingen.

14.02 Veiligheid

De uitgaven voor subsidies (zie hiervoor de subsidiebijlage) en agentschapsbijdrage aan RWS zijn volledig juridisch verplicht. Voor subsidies betreft het hier voornamelijk de uitfinanciering van verplichtingen die tot en met 2013 zijn aangegaan. De verplichtingen betreffen subsidies aan het

CBR, VVN, SWOV, Team Alert en incidentele doelgroepen. De budgetten voor subsidies worden per jaar gepubliceerd en hebben daarmee een tijdshorizon en de agentschapbijdrage heeft een structureel karakter. Van het opdrachtenbudget is een deel juridisch verplicht als gevolg van lopende opdrachten.

Het niet juridisch verplichte deel van dit artikel wordt aangewend voor met name opdrachten voor het uitvoeren van onderzoeken en het uitvoeren van verkeersveiligheidscampagnes.

14.01 Netwerk

14.01.01 Opdrachten

De opdrachten betreffen diverse onderzoeken op het gebied van duurzame mobiliteit geluid en wegmaatregelen. Daarnaast vinden uitgaven plaats voor de inrichting van het European Register of Road Transport Undertakings (ERRU) en het kennisplatform tunnelveiligheid. Opdrachten aan de Landsadvocaat worden gegeven ten behoeve van het bijstaan van de Minister in bezwaar- en beroepsprocedures. Het verduurzamen van de mobiliteit draagt fors bij aan de Nederlandse klimaatdoelstelling. Hiertoe worden in 2014 uitgaven gedaan gericht op een ambitieus Europees bronbeleid, het bevorderen van innovatieve duurzame technologieën en het komen tot bewuster en efficiënter mobiliteitsgedrag. Deze onderwerpen zijn ook onderdeel van het SER Energieakkoord, waarover het kabinet begin juli 2013 een overeenstemming op hoofdlijnen bereikte.

De opdrachten voor Beter Benutten betreffen kosten op het gebied van diverse onderzoeken, communicatie, monitoring en evaluatie en ITS (Intelligent Transport Systems).

14.01.02 Subsidies

Uitgaven hebben betrekking op in voorgaande jaren verstrekte stimuleringsubsidies voor CO₂ reductie.

14.01.03 Bijdrage aan agentschappen

Dit betreft de bijdrage aan RWS voor de capaciteitsinzet in het kader van Beleidsondersteuning en advies.

14.02 Veiligheid

14.02.01 Opdrachten

Het verbeteren van de positie van kwetsbare verkeersdeelnemers gebeurt onder meer door onderzoeken op het gebied van fietsveiligheid. Opdrachten in verband met de invoering van het trekkrijbewijs (RDW), vergoedingen commissie rijgeschiktheid van de Gezondheidsraad, Onderzoek cat. III medicijnen. Het stimuleren van de verkoop van veilige voertuigen gebeurt door deelname aan Euro NCAP (New Car Assessment Programme). Euro NCAP beoordeelt realistisch en onafhankelijk de veiligheidsprestaties van Europa's best verkochte auto's. Om gedragsbeïnvloeding te bereiken wordt ondermeer het Meerjarenprogramma Campagnes Verkeersveiligheid uitgevoerd.

14.02.02 Subsidies

Er worden subsidies verstrekt aan maatschappelijke organisaties Veilig verkeer Nederland (VVN), ANBO, Fietzersbond, Team Alert en de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid (SWOV). Uitvoering wordt gegeven aan het meerjarenprogramma Blijf Veilig Mobiel. Het meerjarenprogramma Blijf Veilig Mobiel heeft tot doel om een bijdrage te leveren aan de verkeersveilige mobiliteit van senioren bij gelijkblijvende of toenemende mobiliteit. Het programma biedt een stimulans voor het aanbod van activiteiten voor senioren, waarmee zij hun verkeersveilig gedrag kunnen vergroten.

Daarnaast ontvangt het CBR een vergoeding voor de onderzoeken naar de rijvaardigheid alsmede de geestelijke en lichamelijke geschiktheid die zij uitvoeren en waarvan de kosten ingevolge de Regeling maatregelen Rijvaardigheid en Geschiktheid (RMRG) voor rekening van het Rijk komen.

14.02.03 Bijdrage aan agentschappen

Dit betreft de bijdrage aan RWS voor de capaciteitsinzet in het kader van Beleidsondersteuning en advies.

Beleidsartikel 15: Openbaar vervoer

Algemene Doelstelling

Reizigers veilig, betrouwbaar en snel vervoeren gericht op gemak en eenvoud door een optimaal openbaar vervoer netwerk. De verantwoordelijkheid van de Minister inzake spoor wordt toegelicht in artikel 16 Spoor.

Rollen en Verantwoordelijkheden

Regisseren

De Minister is verantwoordelijk voor de vormgeving en deels ook de uitvoering van het beleid inzake regionaal openbaar vervoer (onder andere regionaal openbaar vervoer, taxi, waddenveren). Ook het toezicht op de uitvoering van de wet- en regelgeving valt onder de ministeriële verantwoordelijkheid. De rol «regisseren» heeft specifiek betrekking op de volgende onderdelen:

- Het stellen van regels en de kaders (wetgeving) voor het openbaar vervoer (overheden, marktpartijen en reizigers). De regels en kaders hebben betrekking op het openbaar vervoer per bus, tram en metro, het CVV (Regiotaxi) en het openbaar vervoer over water;
- Het faciliteren (waar nodig) van de decentrale overheden om ervoor te zorgen dat zij optimaal hun rol kunnen vervullen (denk daarbij aan het stimuleren van fietsgebruik, het landelijk fietsdiefstalregister en de nationale database voor reisinformatie voor het openbaar vervoer);
- Het monitoren van sociale veiligheid door het Ministerie. De uitvoering vindt plaats door decentrale overheden en OV-bedrijven voor het stad- en streekvervoer;
- Het ontwikkelen van beleid voor toegankelijkheid in de OV-keten. Dit gebeurt door initiatieven bij elkaar te brengen, maar ook door maatregelen te testen waarbij organisaties zijn betrokken van reizigers met functiebeperkingen. Bij deze acties wordt samengewerkt met de vervoersbranche en de decentrale overheden;
- Het financieren van grote regionale en lokale projecten, vanuit artikel 14 op het Infrastructuurfonds: Regionaal, lokale infrastructuur. Via artikel 25 Brede doeluitkering (op de Begroting hoofdstuk XII) wordt het realiseren van maatwerkoplossingen voor verkeers- en vervoersvraagstukken gefinancierd;
- Het verlenen van concessies voor de Waddenveren (met uitzondering van Texel). De decentrale overheden verlenen concessies aan het regionaal openbaar vervoer (onder andere bus, tram, metro, gedecentraliseerde treindiensten, boot en CVV). Marktpartijen verrichten het vervoer en zijn concessienemers;
- Het opstellen van wet- en regelgeving voor het taxivervoer over de vakbekwaamheid, tarieven en de toegang tot de markt ter verbetering van de kwaliteit van het taxivervoer. De meeste busregelgeving wordt in EU en internationaal verband voorbereid en vastgelegd in internationale verdragen, welke worden ingepast in nationale regelgeving;
- Het beschikbaar stellen van brongegevens voor reisinformatie aan afnemers en waar nodig optreden als regisseur;
- De implementatie van de OV-Chipkaart en de invulling van de permanente structuur voor de governance daarvan.

Tenslotte is de Minister verantwoordelijk voor het toezicht op en de handhaving van (een deel van) de wet- en regelgeving door de ILT op dit beleidsterrein (zie beleidsartikel 24 Handhaving en toezicht).

Indicatoren en Kengetallen

Het kengetal reizigerskilometers regionaal openbaar vervoer is niet meer opgenomen, aangezien de gegevens niet langer verzameld worden en dus niet meer beschikbaar zijn. Om deze gegevens weer beschikbaar te krijgen wordt door lenM nagegaan of gebruik gemaakt kan gaan worden van

geanonimiseerde OV-Chipkaartdata. Hierover wordt overleg met de OV-sector gevoerd.

Kengetal Klanttevredenheid regionaal openbaar vervoer						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Algemeen oordeel	7,0	7,2	7,2	7,2	7,2	7,4
Informatie en veiligheid	7,3	7,5	7,5	7,5	7,5	7,6
Rijcomfort	7,0	7,2	7,2	7,2	7,3	7,4
Tijd en doorstroming	6,0	6,2	6,5	6,5	6,6	6,8
Prijs	6,3	6,5	6,3	6,3	5,9	6,2

Bron: OV-Klantenbarometer 2012 (KpVV 2013)

Toelichting

De OV-Klantenbarometer heeft betrekking op al het openbaar vervoer dat wordt aangestuurd door de twaalf provincies en de zeven stadsregio's.¹⁵

Beleidskader Sociale Veiligheid Openbaar Vervoer (SVOV): Waardering veiligheidsgevoel/incidenten

Kengetal Sociale veiligheid in het stads- en streekvervoer								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Waardering veiligheidsgevoel in het voertuig als rapportcijfer								
– Reizigers (1)	7,6	7,8	7,8	7,9	7,9	7,9	7,9	7,9
– Personeel (2)	6,5	6,3	nb	6,3	nb	6,5	nb	6,9
Onveiligheidsincidenten in en rond het OV in %								
– Reizigers (3)	25	25	23	23	24	23	nb	15
– Personeel (4)	56	65	nb	69	nb	64	nb	60

Bron: OV-Klantenbarometer 2012 (KpVV 2013) en KpVV – Reizigersmonitor, 2010

Toelichting

- (1) Dit cijfer betreft het veiligheidsgevoel van de reizigers zowel in als rond het voertuig.
- (2) Dit cijfer betreft het veiligheidsgevoel van het personeel zowel in als rond het voertuig.
- (3) Dit is gebaseerd op de OV-Klantenbarometer van Kennisplatform Verkeer en Vervoer (KpVV). Het percentage in 2012 is niet vergelijkbaar met voorgaande jaren omdat een andere vraagstelling heeft plaatsgevonden. Voor een toelichting wordt verwezen naar de uitgave Sociale Veiligheid van OV-reizigers in het stads- en streekvervoer¹⁶.
- (4) Dit is het percentage van het personeel dat één of meerdere keren slachtoffer is geweest van een incident. Bij (2) en (4); Voor personeel wordt tweejaarlijks gemeten.

Beleidswijzigingen

In maart 2013 is het manifest «Samen op Reis» afgerond. Hierin hebben vervoersbedrijven en (concessieverlenende) overheden met Rover (Reizigersvereniging OV) en lenM geparticipeerd. In het manifest wordt een vijftiental concrete acties en pilots benoemd om het OV te laten groeien. Deze richten zich op het optimaliseren van netwerken met speciale aandacht voor het eerste en laatste deel van de (keten-)reis, het

¹⁵ Alle resultaten zoals opgenomen in de OV-Klantenbarometer 2012 zijn te vinden op www.kpVV.nl/klb.

¹⁶ www.kpVV.nl/KpVV/Overige-Content/KpVV-Overige-Content-Media/Bijlagen-publicaties/Sociale-veiligheid-2012-Totaal-eBook.pdf

verbeteren van reisinformatie, het verbeteren van overstappunten, vergroten van de sociale veiligheid en een gezamenlijk productaanbod.

Verder wordt ingezet op het verbeteren van de toegankelijkheid van het OV voor personen met een handicap of beperkte mobiliteit door het ontwikkelen van concrete diensten en producten, aanvullend op wat de sector al doet.

Beide bovengenoemde zaken sluiten aan bij de focus die het beleid legt op het aantrekkelijk maken van openbaar vervoer als reisalternatief en gerichte aandacht voor de concrete uitwerking ervan.

Budgettaire gevolgen van beleid

art 15 Openbaar vervoer (x € 1.000)								
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen		9.633	10.624	5.734	7.223	7.627	7.210	7.589
Uitgaven		9.282	12.578	7.531	7.223	7.627	7.210	7.589
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>		33%						
15.01	Openbaar vervoer	9.282	12.578	7.531	7.223	7.627	7.210	7.589
15.01.01	Opdrachten	5.265	10.007	5.252	4.895	5.572	5.155	5.534
15.01.02	Subsidies	3.031	1.576	1.284	1.333	1.060	1.060	1.060
15.01.03	Bijdrage aan agentschappen	986	995	995	995	995	995	995
	– waarvan bijdrage aan RWS	986	995	995	995	995	995	995
Ontvangsten								

Extracomptabele verwijzingen

Verwijzing naar het Infrastructuurfonds

In productartikel 14 Regionaal, lokale infrastructuur van het Infrastructuurfonds zijn de aan dit beleidsartikel gerelateerde productindicatoren en/of -kengetallen opgenomen.

Extracomptabele verwijzing naar artikel 14 Regionaal, lokale infrastructuur van het Infrastructuurfonds (x € 1.000)						
		2014	2015	2016	2017	2018
Bijdrage uit artikel 26 van Hoofdstuk XII aan artikel 14 Regionaal, lokale infrastructuur van het Infrastructuurfonds		241.969	120.026	340.370	441.051	342.438
Andere ontvangsten van artikel 14 Regionaal, lokale infrastructuur van het Infrastructuurfonds						
Totale uitgaven op artikel 14 Regionaal, lokale infrastructuur van het Infrastructuurfonds		241.969	120.026	340.370	441.051	342.438
<i>waarvan</i>						
14.01	Grote regionaal/lokale projecten	81.566	64.920	123.828	274.627	203.174
14.02	Regionale mobiliteitsfondsen	12.992				
14.03	RSP-ZZL: pakket bereikbaarheid	147.411	55.106	216.542	166.424	139.264

Belastinguitgaven (x € 1.000)							
		2012	2013	2014	2015	2016	2017
Omzetbelasting verlaagd tarief							
Vervoer van personen (w.o. openbaar vervoer)		840	960	999	1.041	1.084	1.129
							1.175

Bron: Bijlage 5 van de Miljoenennota 2014

Budgetflexibiliteit

De uitgaven voor subsidies (zie hiervoor de subsidiebijlage) en de agentschapsbijdrage aan RWS zijn volledig juridisch verplicht. De subsidies hebben een tijdshorizon en de agentschapsbijdrage heeft een structureel karakter. Van het opdrachtenbudget is een deel juridisch verplicht op grond van lopende verplichtingen. Meer specifiek betreft het onder andere de bijdrage aan de Autoriteit Consument & Markt (ACM) en de screening van de taxibranche.

Het niet juridisch verplichte deel van dit artikel wordt aangewend voor de uitvoering van taken inzake de implementatie van de OV-Chipcard, de implementatie van de Boord Computer Taxi en de ontwikkeling en bouw van de Nationale Databank Openbaar Vervoergegevens, maar ook onderzoeken op het gebied van decentraal/regionaal vervoer en uitgaven ter stimulering van de marktwerking in het openbaar vervoer.

Toelichting op de financiële instrumenten

15.01.01 Opdrachten

Opdrachten betreffen voornamelijk (lopende) opdrachten voor de implementatie van de OV-Chipkaart, de implementatie van de Boord Computer Taxi en de ontwikkeling en bouw van de Nationale Databank Openbaar Vervoergegevens. Daarnaast worden uit deze middelen bijgedragen aan het OV-Loket, de concessie Waddenveren, het stimuleren van de toegankelijkheid van het openbaar vervoer (OV-Chipkaart) en het fietsbeleid.

15.01.02 Subsidies

Subsidies worden verstrekt aan de Fietzersbond, Rover, de Geschillencommissie taxi en voor de (monitoring van) sociale veiligheid in het openbaar vervoer.

15.01.03 Bijdrage aan agentschappen

RWS ontvangt een jaarlijkse agentschapsbijdrage voor de beleidsondersteunde en adviserende taken voor het openbaar vervoer.

Beleidsartikel 16: Spoor

Algemene Doelstelling

De kwaliteit van het spoorproduct verbeteren zodat de reiziger en de verlader de trein in toenemende mate als een aantrekkelijke vervoersoptie beschouwen.

Rollen en Verantwoordelijkheden

(Doen) Uitvoeren

De Minister is verantwoordelijk voor aanleg en beheer van de spoorweginfrastructuur. Om hier invulling aan te geven wordt ProRail als uitvoerder ingeschakeld. De rol «uitvoeren» heeft betrekking op:

- Verkenningen en planuitwerkingen;
- Aanleg van projecten;
- Beheer waaronder: inframanagement, verkeersleiding en capaciteitsmanagement.

De Minister is ook verantwoordelijk voor het aanbod van reizigersvervoer op het hoofdrailnet. Invulling gebeurt door een concessie te verlenen aan vervoerder NS.

Regisseren

De Minister is verantwoordelijk voor de vormgeving en deels ook de uitvoering van het spoorbeleid, waaronder het toezicht op de uitvoering van de wet- en regelgeving. De verantwoordelijkheid van lenM heeft betrekking op de volgende onderdelen:

- Het uitwerken van de «Lange Termijn Spooragenda». Onderdeel hiervan vormt het vormgeven van het nieuwe sturingsarrangement waarmee lenM in de toekomst haar regierol op het spoor gaat invullen. Dit zal ondermeer zijn weerslag krijgen in de nieuwe beheer- en vervoerconcessie vanaf 2015. Het zorg dragen voor de vormgeving van en implementatie van de internationale regelgeving en het opstellen van regels en kaders voor het vervoer per spoor. Daarbij gaat het onder andere om de capaciteitsverdeling op het spoor. Marktpartijen verrichten het vervoer;
- Het realiseren van een betrouwbare, duurzame en veilige spoorweginfrastructuur door eisen te stellen aan het hoofdspoorwegnet en de rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van betrokkenen helder te omschrijven in de spoorwegwetgeving;
- Het aansturen van het beheer van en vervoer over spoor via concessies. Tot 1 januari 2015 heeft ProRail de beheerconcessie voor het beheer van de hoofdspoorweginfrastructuur. Per 1 januari 2015 wordt een nieuwe beheerconcessie verleend. Het vervoer op het hoofdrailnet is vastgelegd in de vervoerconcessie die is verleend aan de Nederlandse Spoorwegen, die tot 1 januari 2015 loopt. Per 1 januari 2015 wordt tot de verlening van een nieuwe concessie overgegaan. Met ingang van 2015 wordt ook de Hogesnelheidslijn (HSL) onder de hoofdrailnet-concessie gebracht;
- Het zorgen voor veilige aanleg, beheer en gebruik van lokale spoorwegen (met name tram en metro), het eenduidig regelen van de verantwoordelijkheden en het opheffen van technische belemmeringen door de wet lokaal spoor (in werking vanaf 1 januari 2014).
- Het opstellen van kaders voor het goederenvervoer per spoor, knooppunten met andere modaliteiten en achterlandverbindingen. Samen met overheden en infrastructuurbeheerders werkt het Ministerie aan de drie Europese spoorgoederencorridors (naar Frankrijk, Italië en Polen/Tsjechië) die in ons land beginnen, waarbij de regelgeving zoveel mogelijk wordt afgestemd op de Nederlandse

situatie. De corridors naar Frankrijk en naar Italië worden eind 2013 operationeel, de corridor naar Polen/Tsjechië in 2015;

- De railmap European Railway Traffic Management System (ERTMS), een algemene veiligheidsaanpak, het plan van aanpak voor snelheidsverhoging op het spoor en daaropvolgend de uitvoering ervan.

Tenslotte is de Minister verantwoordelijk voor het toezicht op en de handhaving van (een deel van) de wet- en regelgeving door de ILT op dit beleidsterrein (zie beleidsartikel 24 Handhaving en toezicht).

Indicatoren en Kengetallen

Hieronder zijn de beleidsmatige indicatoren en kengetallen voor Spoor opgenomen. In productartikel 13 Spoorwegen van het Infrastructuurfonds zijn de aan dit beleidsartikel gerelateerde productindicatoren en/of -kengetallen opgenomen.

Punctualiteit reizigers Hoofdrailnet (HRN)

Indicator: Punctualiteit reizigers hoofdrailnet (HRN)									
	Basiswaarde 2003	2007	2008	2009	2010	Grens- waarde Vervoerplan 2011 ¹	Realisatie 2011	Grens- waarde 2012	Realisatie 2012
Indicator: 3 minuten punctualiteit HRN ²						is voor 2011 niet meer bepaald			
	83,1%	87,0%	86,8%	86,6%	86,5%		89,6%	n.v.t.	88,5%
Indicator: 5 minuten punctualiteit HRN ¹			93%	92,8%	92,5%	93% ²	94,7%	93%	94,2%
Reizigerspunctualiteit						90%	91,5%	90%	91,5%
Klantoordeel op tijd rijden (% dat een 7 of hoger geeft)						52%	51%	53%	48,9%

¹ Met het oog op de internationale vergelijkbaarheid is vanaf het Vervoerplan 2011 de indicator gewijzigd van 3 minuten punctualiteit in 5 minuten punctualiteit.

² Afhankelijk van de uitvoering van de 2e fase van het Herstelplan (2007–2012).

Bron: NS, vervoerplan 2013

Spoorveiligheid (naar risicodrager)

Hieronder staan de indicatoren voor spoorwegveiligheid. Dit betreft de ontwikkeling van de verschillende veiligheidsdoelstellingen voor de diverse risicodragers conform de Europese systematiek zoals die ook wordt toegepast in de Derde Kadernota Railveiligheid. Risicodragers zijn actoren met verschillende rollen die binnen het spoorstelsel veiligheidsrisico's lopen. Voor de ontwikkelingen in 2014 geldt het beleid van de Derde Kadernota Railveiligheid dat de veiligheid op alle fronten continue moet verbeteren.

Nr.	Risico-drager	Omschrijving indicator	Beoordelingsjaar 2011		2010	
			Behaalde waarde op de indicator	NRV	voortschrijdend gewogen gemiddelde 2011	voortschrijdend gewogen gemiddelde 2010
1.1	Reiziger	FWSI *) onder reizigers / jaar / mld reizigertreinkm's	0	3,43	3,04	3.42
1.2	Reiziger	FWSI onder reizigers / jaar / mld reizigerkm's	0	0,03	0,02	0.03
2	Personeel	FWSI onder spoorpersoneel / jaar / mld treinkm's	0,67	1,27	1,15	1.22
3.1	Overweg-gebruiker	FWSI onder overweggebruikers / jaar / mld treinkm's	76,51	106,92	85,79	105.84
3.2	Overweg-gebruiker	FWSI onder overweggebruikers / jaar / ((treinkm's*aantal overwegen)/ lijnkm's)	87,36	117,02	94,79	115.32
4	Anderen	FWSI onder onbevoegden op het spoor / jaar / mld treinkm's	26,27	2,38	8,72	2,38
5	Onbevoegden	FWSI onder «anderen (derden)» / jaar / mld treinkm's	6,74	4,09	4,22	4,09
6	Overall	Totaal FWSI / jaar / mld treinkm's	110,47	120,9	98,85	119,8

Bron: Zie het rapport Railveiligheidsindicatoren 2011, Kamerstuk 29 893 nr.135.

Toelichting gebruikte termen in de tabel:

FWSI = het aantal doden en zwaargewonden

NRV = National Reference Value, de in Europees kader vastgestelde referentiewaarde per lidstaat voor de betreffende indicator

Aantal treinbewegingen per week

Kengetal aantal treinbewegingen per week				
	2009	2010	2011	2012
Betuweroute	220	400	450	460
Oldenzaal grens	80	70	60	60
Zevenaar grens	340	380	480	490
Venlo grens	230	250	230	220
Maastricht grens	30	30	20	20
Roosendaal grens	120	120	120	110

Bron: Keyrail, ProRail op basis van jaarcijfers en 52 weken.

De treinbewegingen in bovenstaande tabel zijn afgerond op tientallen en inclusief losse locomotieven. Het aantal hiervan verschilt per jaar, maar is ongeveer vijf procent van de treinbewegingen op het A15-trace van de Betuweroute. In 2013 neemt naar verwachting het aantal treinen verder toe.

Sociale veiligheid Nederlandse Spoorwegen

Kengetal sociale veiligheid NS								
	2007	2008	2009	2010	2011	Grens-waarde 2012	Realisatie 2012	Grens-waarde 2013
Klantoordeel sociale veiligheid ¹	76,1%	77,5%	78,0%	78,3%	79,1%	78,5%	78,3%	78,5%

¹ Het klantoordeel sociale veiligheid is het percentage klanten dat hun veiligheidsbeleving in de trein respectievelijk op het station overdag en in de avond waardeert met een cijfer 7 of hoger.

Bron: Vervoerplan 2013

Beleidswijzigingen

Het beleid wordt verwoord in de Lange Termijn Spooragenda. Deze is ambitieus, omdat het spoor van essentieel belang is voor de bereikbaarheid van Nederland en daarmee voor de economie. Met de Lange Termijn Spooragenda worden de aandachtspunten uit het heden en de toekomstige ontwikkelingen voor de periode tot 2028 met elkaar verbonden. De inzet is om de kwaliteit van het spoor als vervoerproduct te verbeteren zodat de trein voor de reiziger en de verlader in toenemende mate een aantrekkelijke vervoersoptie is. De ambities zijn ingegeven door de wensen van de reiziger en de verlader en zijn gericht op verbeteringen voor de reizigers en de verladers in termen van betrouwbaarheid, reistijd, gemak en informatieverbetering. Daarbij ligt de focus op de gehele keten van deur-tot-deur. Ook wordt ingezet op het substantieel verhogen van het veiligheidsniveau van het spoor en het verder verduurzamen van het vervoer per trein.

De uitwerking van de Lange Termijn Spooragenda zal leiden tot een afgewogen portfolio van programma's en projecten voor het spoor tot 2028 en een sturingsinstrumentarium waarmee op de realisatie van de geformuleerde ambities en doelen kan worden gestuurd.

Budgettaire gevolgen van beleid

art. 16 Spoor (x € 1.000)								
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen		31.688	8.812	5.348	4.824	4.918	5.318	5.068
Uitgaven		54.882	40.888	24.424	13.900	4.918	5.318	5.068
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>		<i>88%</i>						
16.01	Spoor	54.882	40.888	24.424	13.900	4.918	5.318	5.068
16.01.01	Opdrachten	8.768	6.315	2.888	2.454	2.548	2.948	2.698
16.01.02	Subsidies	46.062	34.359	21.365	11.346	2.270	2.270	2.270
	– <i>Subsidies Bijzondere Spoor- diensten</i>	36.768	25.152	12.189	2.170	2.170	2.170	2.170
	– <i>Subsidie bodemsanering NS percelen</i>	9.076	9.076	9.076	9.076			
	– <i>Overige subsidies</i>	218	131	100	100	100	100	100
16.01.03	Bijdrage aan agentschappen	0	137	74				
	– <i>waarvan bijdrage aan KNMI</i>		74	74				
	– <i>waarvan bijdrage aan RWS</i>		63					
16.01.05	Bijdragen aan internationale organisaties	52	77	97	100	100	100	100
Ontvangsten		92						

Extracomptabele verwijzingen

Extracomptabele verwijzing naar artikel 13 Spoorwegen van het Infrastructuurfonds (x € 1.000)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Bijdrage uit artikel 26 van Hoofdstuk XII aan artikel 13 Spoorwegen van het Infrastructuurfonds	2.332.690	2.330.000	2.262.458	2.347.839	2.296.758
Andere ontvangsten van artikel 13 Spoorwegen van het Infrastructuurfonds	65.249	236.789	180.483	193.076	194.509
Totale uitgaven op artikel 13 Spoorwegen van het Infrastructuurfonds	2.397.939	2.566.789	2.442.941	2.540.915	2.491.267
<i>waarvan</i>					
13.02 <i>Beheer, onderhoud en vervanging</i>	1.264.028	1.239.246	1.147.798	1.244.635	1.319.480
13.03 <i>Aanleg</i>	980.114	1.146.896	1.118.264	1.135.420	1.020.157
13.04 <i>GIV/PPS</i>	145.588	163.596	148.580	148.790	149.422
13.07 <i>Rente en aflossing</i>	16.597	16.597	16.597	16.597	16.597
13.08 <i>Investeringsruimte</i>	- 8.388	454	11.702	- 4.527	- 14.389

Extracomptabele verwijzing naar artikel 13 Spoorwegen van het Infrastructuurfonds (x € 1.000)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Bijdrage uit artikel 26 van Hoofdstuk XII aan artikel 17 van het Infrastructuurfonds	6.273	6.273			
17.02 <i>Betuweroute</i>	6.114	6.114			
17.03 <i>Hoge snelheidslijn HSL</i>	159	159			

Budgetflexibiliteit

De uitgaven voor subsidies (zie hiervoor de subsidiebijlage) en agentschapsbijdragen aan RWS en het KNMI (in het kader van winterweer) en de bijdrage aan internationale organisaties zijn volledig juridisch verplicht. Van het opdrachtenbudget is een deel juridisch verplicht op grond van lopende verplichtingen. Meer specifiek betreft het onder andere de bijdrage aan de Autoriteit Consument & Markt (ACM) en de bijdrage aan het Platform Transportveiligheid. De subsidies hebben een tijdshorizon.

Het niet juridisch verplichte deel van dit artikel heeft met name betrekking op het uitvoeren activiteiten ter ondersteuning van het beheer van en vervoer over het spoor via concessies, het programma Hoogfrequent Spoor en de uitvoering van de Lange Termijn Spooragenda.

Toelichting op de financiële instrumenten

16.01 Spoor

16.01.01 Opdrachten

Dit betreft voornamelijk (lopende) opdrachten voor de pilot ERTMS op het traject Amsterdam-Utrecht, activiteiten ter ondersteuning van de Railmap ERTMS, adviezen ter ondersteuning van het programma Overwegen, de nieuwe beheer- en vervoerconcessie, het vervolg van de exploitatie Betuweroute. Daarnaast maakt de jaarlijkse vergoeding aan de Autoriteit Consument en Markt (ACM) onderdeel uit van deze middelen, welke een vergoeding is voor haar werk op het gebied van spoor (onder andere de Vervoerkamer). De Vervoerkamer reguleert vooral de relatie tussen de beheerders en de gebruikers van het spoor.

16.01.02 Subsidies

- Subsidies bijzondere spoordiensten: betreffen subsidies voor lijnen die na de gunning van het hoofdrailnet in 2005 aan het hoofdrailnet zijn toegevoegd. Met de Nederlandse Spoorwegen (NS) is in 2009 afgesproken dat deze subsidies per 2015 naar nul gaan omdat de exploitatie van het HRN in zijn geheel behoorlijk winstgevend is.
- Subsidie bodemsanering NS-percelen: sinds 1996 dragen het Ministerie van IenM (en haar voorganger) en de Nederlandse Spoorwegen jaarlijks geld aan de Stichting Bodemsanering Nederlandse Spoorwegen (SBNS) voor de landelijke aanpak van bodemverontreiniging in NS-percelen.
- Overige subsidies: dit betreft voornamelijk lopende maatregelen in het kader van het actieplan Groei op het Spoor, een jaarlijkse bijdrage voor de Complete Lijn Uitschakeling (waarbij bijvoorbeeld bij een incident een tracé als geheel wordt uitgeschakeld) en de inzet van de 25kV Spanningtester (CLU+) op de Betuweroute en HSL in het kader van de daartoe gesloten overeenkomst met de betrokken Veiligheidsregio's, alsmede een subsidie voor Rover.

16.01.05 Bijdragen aan internationale organisaties

Dit betreft een bijdrage aan de Organisation pour les Transports Internationaux Ferroviaires (OTIF). Deze internationale organisatie richt zich vooral op het creëren van een uniform rechtssysteem voor het vervoer van passagiers en vracht per rails.

Beleidsartikel 17: Luchtvaart

Algemene Doelstelling

Het versterken van de internationale concurrentiekracht van de mainports van de Nederlandse luchtvaartsector en het realiseren van een efficiënt, veilig en duurzaam luchtvaartbestel voor goederen, passagiers en omwonenden.

Rollen en Verantwoordelijkheden

Regisseren

De Minister is verantwoordelijk voor de vormgeving van de kaders en voor het binnen deze kaders (doen) realiseren van de gewenste ontwikkeling van de Nederlandse luchtvaart. De rol «regisseren» heeft ook betrekking op de volgende taken:

- Voor een veilig en duurzaam gebruik van netwerken stelt de Minister normen (en handhaaft deze). Om de concurrentiekracht van de luchtvaart te versterken streeft de Minister naar een internationaal level playing field. Daarin passen een actief Nederlands lidmaatschap van de International Civil Aviation Organization (ICAO) en een gerichte bijdrage in de totstandkoming van Europese regelgeving inclusief een actieve rol in agentschappen als de European Aviation Safety Agency (EASA) en anderen;
- Voor het in stand houden en versterken van het luchtvaartnetwerk van verbindingen van Nederland met de rest van de wereld zijn internationale overeenkomsten cruciaal (multilateraal en bilateraal). De Minister sluit hiertoe overeenkomsten met de vanuit de Nederlandse luchtvaartpolitiek belangrijke landen;
- Daarnaast wordt mede vanuit het oogpunt van verbetering van het milieu en van de kwaliteit van de leefomgeving in de luchthavengebieden de innovatie en de transitie naar een duurzame luchtvaart bevorderd. IenM zorgt voor de regelgeving op het gebied van marktordening, passagiersrechten, veiligheid, milieu en security, houdt toezicht en handhaaft de regelgeving om de publieke belangen te waarborgen. Veel van deze regelgeving komt in internationaal of Europees kader tot stand. In deze kaders levert Nederland een actieve bijdrage gericht op de Nederlandse belangen;
- De Minister richt zich nationaal en internationaal op het veiligstellen en efficiënter gebruiken van de capaciteit in het luchtruim en op verbetering van de prestaties van de Luchtverkeersleiding, intensievere samenwerking tussen civiele en militaire luchtverkeersleidingsorganisaties (co-locatie) en betere samenwerking van internationale luchtverkeersleidingsorganisaties binnen het Functional Airspace Block Europe Central (FABEC);
- De Minister geeft zoveel mogelijk ruimte voor ondernemerschap, met een maximaal beroep op de eigen verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven voor duurzaamheid met betrekking tot mainportbeleid en voor een permanente verbetering van de veiligheid middels introductie van veiligheidsmanagement;
- Voorts geeft IenM invulling aan de wettelijke verplichtingen, zoals het nemen van omzettingsregelingen (aanpassing aan nieuwe wetgeving) en luchthavenbesluiten voor de regionale luchthavens van nationale betekenis en het vrijwaren van de veiligheidssloopzone van Schiphol. Voorts zet de Minister in op een intensivering en stroomlijning van de inspanningen van alle overheden, belangenorganisaties en sectorpartijen betrokken bij bovenstaande beleidsopgaven.

Tenslotte is de Minister verantwoordelijk voor het toezicht op en de handhaving van (een deel van) de wet- en regelgeving door de ILT op dit beleidsterrein (zie beleidsartikel 24 Handhaving en toezicht).

Indicatoren en Kengetallen

Indicator: creëren luchthavencapaciteit Schiphol

	Basiswaarde 2009	Gerealiseerd 2012	Streefwaarde 2020
Gerealiseerd aantal vliegtuigbewegingen t.o.v. plafond 510.000	390.000 76%	423.000 83%	510.000 100%

Bron streefwaarde: Luchtvaartnota, april 2009

Bron realisatie: jaarcijfers Schiphol Group, januari 2013

Voor de luchthaven Schiphol is tot 2020 een plafond aan het aantal vliegtuigbewegingen afgesproken. Met het oog op de netwerkkwaliteit moet binnen dit plafond ruimte blijven voor de ontwikkeling van mainportgebonden verkeer. In het convenant «Behoud en versterking mainportfunctie en netwerkkwaliteit luchthaven Schiphol» is tussen Schiphol en het Rijk overeengekomen dat op het moment dat 95 procent van het plafond van 510.000 vliegtuigbewegingen op Schiphol gerealiseerd wordt de afspraken uit het convenant in werking treden. Het Rijk heeft hierbij verantwoordelijkheid voor het creëren van capaciteit op de luchthavens Eindhoven en Lelystad. In 2012 is afgesproken de inspanning er op te richten al bij 90 procent van de 510.000 vliegtuigbewegingen regionale luchthavencapaciteit te kunnen inzetten ter ontlasting van Schiphol (Kamerstukken II, 2011/12, [29 665, nr. 181](#)). De marktontwikkeling op Schiphol wordt daarom nauwlettend door het Ministerie gevolgd.

Indicator: Creëren extra luchthavencapaciteit Eindhoven en Lelystad (tbv 70.000 extra luchthavencapaciteit)

	Basiswaarde 2009	Gerealiseerd 2012	Streefwaarde 2015	Streefwaarde 2020
Eindhoven	0	0	10.000	25.000
Lelystad	0	0	25.000	45.000

Bron streefwaarde: kabinetsstandpunten bij Aldersadviezen Lelystad en Eindhoven

De ontwikkeling van Eindhoven en Lelystad (met in totaal 70.000 extra vliegtuigbewegingen per jaar) vindt plaats in een zodanig tempo en uitvoering dat Schiphol meer ruimte krijgt voor écht mainportverkeer en de concurrentiepositie van Schiphol wordt versterkt, conform het Convenant «Behoud en versterking mainportfunctie en netwerkkwaliteit luchthaven Schiphol». Op basis van het Aldersadvies Eindhoven heeft het kabinet in 2010 besloten tot uitvoering van de afspraken over het accommoderen van 25.000 extra vliegtuigbewegingen in 2020. De feitelijke toevoeging van capaciteit vindt plaats op het moment dat deze is vastgelegd in het luchthavenbesluit.

Voor de ontwikkeling van Lelystad is aan de heer Alders gevraagd de mogelijkheden te onderzoeken voor een scenario van de ontwikkeling van totaal 35.000 – 45.000 vliegtuigbewegingen. Op basis van het Aldersadvies (2012) heeft het kabinet besloten de gecontroleerde ontwikkeling van Lelystad Airport in twee tranches uit te voeren. Gestart wordt vanaf 2015 met een eerste tranche naar 25.000 vliegtuigbewegingen, de gebruiksruimte van de tweede tranche kan pas worden gebruikt na evaluatie van de effecten op de uitvoering van de businesscase, de invulling van de werkgelegenheidsambitie, de effecten op de duurzame landbouw en het vermijden van geluidhinder en de verstoring van natuur.

Indicator: Luchthavengelden, ATC-heffingen en overheidsheffingen (aeronautical kosten)

Ranglijst kostenniveau (van hoog naar laag)	Realisatie 2011	Realisatie 2012	Streefwaarde 2014 e.v.
London Heathrow (LHR)	1	1	
Parijs (CDG)	2	3	
Frankfurt (FRA)	3	2	
Gatwick	6	6	
Schiphol	7	8	< LHR, FRA, CDG
Zürich	4	4	
München	5	5	
Brussel	8	9	
Madrid	9	7	

Bron: SEO, Benchmark Luchthavengelden en Overheidsheffingen 2012

Het streven is om de huidige positie van Schiphol onder die van Londen Heathrow, Frankfurt en Parijs Charles de Gaulle te houden. Instrumenten voor het bewaken van het level playing field zijn het toezien op de randvoorwaarden en regulering van de doorrekening van de aeronautical kosten door de luchthaven Schiphol. Daarnaast heeft de overheid een betrokkenheid bij de hoogte van de overheidsheffingen (geluidhinderkosten, belastingen en securitykosten). De resultaten van de benchmark zijn aan de Tweede Kamer gestuurd (Kamerstukken II, 2012/13, [31 936, nr. 135](#)).

Kengetallen

Kengetal: Geluidsbelasting rond Schiphol

Periode	TVG
Gedurende het gehele etmaal (L_{den})	63.46 dB(A)
Gedurende de periode van 23.00 tot 7.00 uur (L_{night})	54.44 dB(A)

Bron: Luchthavenverkeerbesluit 2004

In het Luchthavenverkeerbesluit, (Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB), 18 september 2008), zijn voor de luchthaven Schiphol de grenzen gesteld aan de totale hoeveelheid geluid (Totaal Volume Geluid, TVG) dat het vliegverkeer in een jaar mag produceren. De geluidsbelasting van het vliegverkeer moet worden begrensd met op handhavingpunten vastgestelde grenswaarden (aan de baankoppen en bij aanpalende bebouwde kom). IenM heeft geen directe invloed op de daadwerkelijk gerealiseerde geluidsbelasting, dat is de verantwoordelijkheid van de sector. Bij dreigende overschrijding wordt door de ILT handhavend opgetreden. De Handhavingsrapportage Schiphol 2012 van de Inspectie is aan de Tweede Kamer aangeboden (Kamerstukken II, 2012/13, [29 665, nr. 186](#)).

Op Schiphol wordt jaarlijks aan de TRG-grenswaarde voldaan. Het totale risicogewicht (TRG) is het resultaat van de vermenigvuldiging van het maximale startgewicht met de ongevalkans per vliegbeweging. In het Luchthavenverkeerbesluit Schiphol is vastgesteld dat het streven is dat het TRG van het luchthavenluchtverkeer bij Schiphol per gebruiksjaar niet meer dan 9,724 ton bedraagt.

Kengetal: Aantal bestemmingen waarnaar (> 2 x per jaar) met vnl. geregelde vluchten wordt gevlogen per luchthaven

Luchthaven	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Amsterdam	250	258	246	253	263	271	266
Frankfurt	285	288	291	284	283	288	301
London Heathrow	188	181	177	171	165	174	176
Parijs Charles de Gaulle	249	260	273	272	271	268	256
Brussel	131	158	190	183	188	200	190

Bron: Amsterdam Airport Schiphol (AAS), op basis van APGdat (DIO), januari 2013

Kengetal: Aantal vliegtuigbewegingen, aantal passagiers en vrachtonnage per luchthaven

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Vliegbewegingen (x 1.000)							
Amsterdam	423	436	428	391	386	420	423
Frankfurt	482	485	480	458	458	481	476
London Heathrow	471	476	473	460	449	476	471
Parijs Charles de Gaulle	533	544	551	518	492	507	491
Brussel	232	241	236	212	205	214	206
Passagiers (in mln)							
Amsterdam	46	48	47	44	45	50	51
Frankfurt	53	54	53	51	53	56	57
London Heathrow	67	68	67	66	66	69	70
Parijs Charles de Gaulle	57	60	61	58	58	61	61
Brussel	17	18	19	17	17	19	19
Vracht (x 1.000 ton)							
Amsterdam	1.527	1.610	1.568	1.286	1.512	1.524	1.483
Frankfurt	2.031	2.074	2.021	1.808	2.199	2.133	1.986
London Heathrow	1.306	1.314	1.401	1.278	1.473	1.484	1.465
Parijs Charles de Gaulle	1.884	2.053	2.039	1.819	2.177	2.088	1.950
Brussel	706	762	659	449	476	475	459

Bron: Amsterdam Airport Schiphol (AAS), januari 2013

Inzet van het beleid is het optimaliseren van de netwerkqualiteit in combinatie met een concurrerende en duurzame luchtvaart. De netwerkqualiteit wordt mede bepaald door overheidstarieven en -maatregelen, maar is voor een groot deel niet direct beïnvloedbaar. Bovenstaande kengetallen geven de netwerkqualiteit van Schiphol weer in vergelijking met andere grote Noordwest Europese luchthavens.

Kengetal: Gemiddelde vertraging per vlucht toe te rekenen aan Air Traffic Management in het Europese luchtruim (in minuten)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Taakstelling vanaf 2000 met herijking voor 2002–2006	2,44	2,08	1,72	1,4	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Gerealiseerd	1,8	1,2	1,2	1,3	1,4	1,6	1,9	1,2	2,8	1,1	0,63

Bron: Eurocontrol /CFMU, Performance Review Report, januari 2013

Het Rijk heeft geen directe invloed op het aantal minuten vertraging in het Europese luchtruim. Dit kengetal is een internationaal gemiddelde en wordt bepaald door operationele factoren, zoals capaciteitsplanning en human resource management. Dit kengetal geeft wel een beeld van de efficiëntie van het luchtvaartbestel.

Kengetal: Gemiddelde ATFM¹– vertraging per vlucht in het NL luchtruim en op Schiphol (in minuten)

	2011	2012
Gemiddelde ATFM-vertraging per vlucht	1,0	1,0
Gerealiseerd	0,9	0,78

¹ ATFM staat voor «Air traffic flow management»

Bron: Eurocontrol /CFMU, Performance Review Report, jaar 2012

Dit kengetal heeft betrekking op de gemiddelde en-route vertraging per controlled flight in het Nederlandse luchtruim en de gemiddelde vertraging op Schiphol tezamen.

Beleidswijzigingen

De komende jaren wordt verder uitwerking gegeven aan de Luchtvaartnota, de Luchtruimvisie en Beleidsagenda Luchtvaartveiligheid 2011–2015. De bij deze nota's behorende uitvoeringsagenda's zijn hierbij leidend.

Budgettaire gevolgen van beleid

art. 17 Luchtvaart (x € 1.000)								
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Verplichtingen	22.947	30.505	20.183	20.749	15.298	10.869	11.063	
Uitgaven	36.354	29.362	34.291	23.706	20.828	16.642	11.986	
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			83%					
17.01 Luchtvaart	36.354	29.362	34.291	23.706	20.828	16.642	11.986	
17.01.01 Opdrachten	31.797	25.147	21.750	9.475	14.401	13.289	8.756	
– Opdrachten GIS	13.384	14.642	15.530	5.001	8.923	7.672	3.021	
– Overige opdrachten	18.413	10.505	6.220	4.474	5.478	5.617	5.735	
17.01.02 Subsidies	3.210	2.971	1.290	1.153	2.299	2.125	2.002	
17.01.03 Bijdrage aan agentschappen	48	64	10.071	11.898	2.948	48	48	
– waarvan bijdrage aan RWS	48	48	10.048	11.898	2.948	48	48	
– bestemd voor Caribisch Nederland			10.000	11.850	2.900			
– waarvan bijdrage aan KNMI		16	23					
17.01.05 Bijdrage aan internationale organisaties	1.299	1.180	1.180	1.180	1.180	1.180	1.180	
Ontvangsten	49.113	45.339	44.851	28.111	6.628	25	25	
Belastinguitgaven (x € 1.000)								
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Accijnzen								
Vrijstelling accijns luchtvaartuigen	1.839	1.905	1.937	1.968	2.010	2.048	2.087	

Bron: Bijlage 5 van de Miljoenennota 2014

Budgetflexibiliteit

Het grootste deel van de uitgaven is juridisch verplicht. Het betreft de uitfinanciering van aangegane verplichtingen voor opdrachten en subsidies voor onder meer het project geluidsisolatie Schiphol en voor de uitvoering van toezichtstaken door de Autoriteit Consument & Markt (ACM). Voor een overzicht van de subsidies wordt verwezen naar de bijlage Subsidies. De subsidies hebben een tijdshorizon. De bijdrage aan

de agentschappen betreft de financiering van de uitvoering van de masterplannen luchthavens Caribisch Nederland door RWS voor 2014, de capaciteitsinzet van RWS en KNMI. Op basis van de opdrachtbrief aan RWS voor Caribisch Nederland, het Beleidsondersteuning en -advies (BOA)- traject en het offertetraject KNMI is het budget voor 2014, ultimo 2013 juridisch verplicht.

De bijdrage aan internationale organisaties betreft de jaarlijkse contributie aan de ICAO, aan het hiertoe opgezette samenwerkingsverband binnen ABIS en aan de European Civil Aviation Conference (ECAC) en dit bedrag is daarmee geheel juridisch verplicht.

De resterende niet juridisch verplichte ruimte is belegd met de activiteiten uit de uitvoeringsagenda bij de Luchtvaartnota (Kamerstukken II, 2010/11, [31 936, nr. 47](#)) en de Beleidsagenda Luchtvaartveiligheid 2011–2015 (Kamerstukken II, 2010/11, [24 804, nr. 80](#)).

Toelichting op de financiële instrumenten

17.01.01 Opdrachten

Opdrachten Geluidsisolatie Schiphol (GIS)

Doel van het project Geluidsisolatie Schiphol fase 3 (GIS-3) is het verminderen van de geluidshinder voor omwonenden van Schiphol door middel van geluidsisolatie. De derde fase van het geluidsisolatieprogramma is in 2012 afgerond. De beleidsdoorlichting GIS wordt in 2013 aan de Tweede Kamer aangeboden. De geplande uitgaven voor 2014 en verder hebben betrekking op aankopen in de geluidssloopzones, klachtenafhandeling en de behandeling en uitbetaling van schadeclaims.

Overige opdrachten

1. Uitvoering Luchtvaartnota en de Alderstafels

Het Nederlandse mainportbeleid is gericht op een selectieve ontwikkeling van de mainport Schiphol, in samenhang met de ontwikkeling van de regionale luchthavens van nationale betekenis. In overleg met stakeholders worden kaders ontwikkeld om in Nederland een ontwikkeling van de luchtvaart mogelijk te maken die enerzijds bijdraagt aan de economische potentie en welvaartsgroei van ons land en anderzijds tegemoet komt aan de wens van leefbaarheid en duurzaamheid. In de Luchtvaartnota is het beleidsveld in samenhang geschetst voor zowel de korte als langere termijn. In de (uitvoeringsagenda bij de) Actualisatiebrief Luchtvaartnota (Kamerstukken II, 2010/11, [31 936, nr. 27](#)) is een specificatie van beleidselementen opgenomen. Naast versterking van het nationale luchthavennetwerk dient de ontwikkeling van die regionale luchthavens ook ter versterking van de economische ontwikkeling van die regio's. Conform het Aldersakkoord uit 2008 wordt voor 70.000 vliegtuigbewegingen ruimte gezocht op de regionale luchthavens, in het bijzonder Eindhoven en Lelystad. De Alderstafels Eindhoven en Lelystad zijn ingesteld met het doel om samen met de regio mogelijkheden hiervan te bezien. In 2011 is het Aldersadvies Eindhoven door het kabinet en de Tweede Kamer overgenomen. Voorjaar 2012 heeft de Alderstafel Lelystad haar advies uitgebracht. Het kabinet heeft besloten tot uitvoering van het advies waarbij de gecontroleerde ontwikkeling van Lelystad Airport in twee tranches centraal staat (zie ook de indicator «Creëren extra luchthavencapaciteit Eindhoven en Lelystad»).

2. Evalueren Normen- en handavingsstelsel

De evaluatie van het nieuwe normen- en handavingsstelsel heeft begin 2013 plaatsgevonden; hierbij is onder andere ingegaan op de bescherming voor de omgeving, de operationele uitvoerbaarheid van het nieuwe stelsel, de handhaafbaarheid en de begrijpelijkheid. Op grond van de evaluatie wordt in de tweede helft van 2013 een kabinetsreactie verwacht en besloten of het vigerende stelsel met handhavingpunten door het nieuwe stelsel wordt vervangen. Op grond van dat besluit zullen in 2014 de noodzakelijke wettelijke procedures worden doorlopen.

3. Beleidsonderzoek vliegveiligheid

Voor de uitvoering van de acties uit het uitvoeringsprogramma, onderdeel van de in 2011 vastgestelde Beleidsagenda Luchtvaartveiligheid 2011–2015 zijn middelen nodig voor beleidsonderzoek, voor de periodieke evaluatie van de effectiviteit van het gevoerde beleid (meldingsbereidheid voorvallen in de burgerluchtvaart, protocol preventie overmatig gebruik alcohol, drugs en medicijnen, meerjarig veiligheidsonderzoek Nederlandse luchtvaartsysteem) en voor de uitbouw en implementatie van veiligheidsmanagement in de luchtvaart(beleids-)keten.

4. Verminderen risico op vogelaanvaringen

In 2012 zijn de activiteiten om het risico op vogelaanvaringen rondom Schiphol te verminderen geïntensiveerd en onderling beter afgestemd. Hiertoe zijn door lenM meerjarige afspraken gemaakt met de regio, de sector en de milieuorganisaties. Deze meerjarige afspraken (tot 2017) zijn vastgelegd in een bestuurlijke overeenkomst, en omvatten de voorbereiding en uitwerking van maatregelen om de vogelaanvaringsproblematiek rondom Schiphol te verminderen door: ontwikkelen en toepassen van detectieapparatuur, extra maatregelen in het kader van het populatiebeheer en een aanscherping van de ruimtelijke beperkingen ten aanzien van de foerageer-, rust- en broedgebieden. In 2014 wordt gestart met een monitoring van de effectiviteit van deze maatregelen en worden indien noodzakelijk de maatregelen bijgesteld of geïntensiveerd.

5. Nadere uitwerking luchtruimvisie en civiel-militaire samenwerking

Onderzoek in het kader van de luchtruimvisie betreft het ontwikkelen van een set van afwegingen voor het niveau en de omvang van dienstverlening voor alle (inter)nationale luchthavens en regionale vliegvelden in Nederland. Als onderzoekstappen in de ontwikkeling van een conceptuele schets kunnen worden onderscheiden: concretiseren van behoeftestelling en vormgeving eerste concept, opzet kwalitatief toetsingskader (bepalende Air Traffic Management (ATM)-systeem elementen, criteria voor wijze van ATM-dienstverlening), detaillering van kwantitatief toetsingskader, nadere vormgeving toetsingskader (incl. vastlegging van de belangrijkste veronderstellingen, ontwerpkeuzen en gebruiksmogelijkheden van het toetsingskader). Daarnaast worden middelen ingezet voor de toezichthoudende taken van de ACM, technische assistentie op het gebied van luchtvaartveiligheid voor het Caribische gebied en Oost-Afrika in de vorm van kennisoverdracht en training.

6. Luchthavens Caribisch Nederland

Dit betreft voornamelijk de voorbereidingskosten voor het uitvoeren van de masterplannen Bonaire, Saba en St. Eustatius. Als gevolg van de staatkundige hervorming van 10-10-2010, moeten de drie luchthavens op de eilanden Bonaire, Saba en St. Eustatius voldoen aan de minimale internationale regelgeving voor de vliegveiligheid (ICAO) die Nederland onderschrijft. Gebleken is dat de luchthavens op deze eilanden daar niet

aan voldoen. Voor iedere luchthaven op de eilanden is een masterplan opgesteld. Deze masterplannen geven een overzicht van de huidige faciliteiten en infrastructuur en de tekortkomingen ten aanzien van de internationale regelgeving. Met uitvoering van de masterplannen worden de tekortkomingen weggewerkt. De voorbereidingskosten voor het uitvoeren van de masterplannen hebben betrekking op het sluiten van contracten met diverse partijen. Zo moeten bestekken gemaakt worden en vergunning en aanbestedingsprocedures worden doorlopen.

17.01.02 Subsidies

1. CROS en overige commissies regionaal overleg

IenM draagt financieel bij aan de activiteiten van de Commissie Regionaal Overleg luchthaven Schiphol (CROS). Dit onafhankelijke overleg- en adviesorgaan verenigt bewoners, regionale en lokale overheden en luchtvaartpartijen. Met als doel om hinder van Schiphol zoveel mogelijk te beperken en een optimaal gebruik van de luchthaven te bevorderen. De jaarlijkse bijdrage bedraagt maximaal € 0,262 mln. De luchthavens Eelde, Lelystad, Maastricht en Rotterdam kennen in 2014 eveneens commissies regionaal overleg, de bijdrage in 2014 bedraagt € 0,140 mln.

2. Versneld onderploegen graanresten ten behoeve van reduceren risico vogelaanvaringen

Het Ministerie van IenM heeft in april 2012 het Convenant Reduceren risico vogelaanvaringen Schiphol afgesloten. Met dit convenant is een vergoedingsregeling in het leven geroepen voor het versneld onderploegen van de graanresten na de oogst in een deel van de Haarlemmermeerpolder. De betreffende boeren ontvangen hiervoor een vergoeding per hectare versneld ondergewerkte graanakker. De vergoeding is gebaseerd op de inkomstenderving vanwege het onderploegen van het stro, extra kosten die de boeren moeten maken en een medewerkingvergoeding. De deelnemende boeren verplichten zich al hun geteelde graan binnen het werkingsgebied versneld onder te werken. De totale vergoeding zal in 2013 maximaal € 1,7 mln bedragen. Dit is budgettair bij eerste suppletoire wet geregeld.

3. KDC

De Stichting Knowledge & Development Center (KDC) levert kennis om innovatieve oplossingen te vinden voor de duurzame ontwikkeling van de Mainport Schiphol. In het KDC werken de partners KLM, Schiphol en Luchtverkeersleiding Nederland (LVNL) samen met universiteiten en kennisinstellingen om de Schiphol operatie te innoveren. IenM draagt financieel bij aan het KDC, hiervoor is voor 2014 een bedrag van € 0,9 mln begroot.

4. Luchthaven Twente

Het Rijk heeft in de Luchtvaartnota aangegeven voorstander te zijn van de ontwikkeling van de luchthaven Twente, mits daarvoor een marktpartij gevonden kan worden. Inmiddels is een marktpartij gevonden. Onder voorwaarden wordt een bijdrage verstrekt om voor de eerste vijf jaar na start van de daadwerkelijke verlening van luchtverkeersleiding de tekorten op de exploitatie van luchtverkeersdienstverlening af te dekken. De Tweede Kamer is hierover in mei 2013 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II, 2012/13, [31 936 nr. 141](#)). De bijdrage voor de Luchthaven Twente bedraagt maximaal € 4,6 mln (netto contante waarde 2014). De bedragen zullen jaarlijks verstrekt worden.

17.01.03 Bijdrage aan agentschappen

RWS

Dit betreft voornamelijk de bijdrage die aan RWS ter beschikking wordt gesteld voor de uitvoering van de masterplannen luchthavens Caribisch Nederland gericht op het wegwerken van de tekortkomingen ten aanzien van de internationale regelgeving.

Koninklijk Meteorologisch Instituut (KNMI)

Dit betreft de bijdrage voor deelname aan de Impact and Science Group (ISG), een expertgroep van het Committee on Aviation Environmental Protection (CAEP) van ICAO.

17.01.05 Bijdrage aan internationale organisaties

Voor de jaarlijkse contributie aan de ICAO, aan het hiertoe opgezette samenwerkingsverband binnen ABIS¹⁷ en aan de European Civil Aviation Conference (ECAC) is in 2014 een bedrag begroot van € 1,2 mln, waarvan € 1 mln via de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS).

---

¹⁷ De ABIS-groep vertegenwoordigt de burgerlijke luchtvaartautoriteiten van Oostenrijk, België, Nederland, Luxemburg, Ierland, Zwitserland en Portugal binnen de permanente organen van ICAO.

Beleidsartikel 18: Scheepvaart en Havens

Algemene Doelstelling

Het realiseren van een efficiënt, veilig en duurzaam goederenvervoersysteem, waarbinnen de internationale concurrentiekracht van de mainport en van de Nederlandse maritieme sector wordt versterkt.

Rollen en Verantwoordelijkheden

(Doen) uitvoeren

De Minister is verantwoordelijk voor het in stand houden van een robuust hoofdnetwerk van vaarwegen.

Vanuit de Begroting hoofdstuk XII (artikel 26.01) wordt een bijdrage gedaan aan het Infrastructuurfonds. Via het Infrastructuurfonds (artikel 15, 17 en 18) investeert de Minister door middel van aanleg en benutting in dit netwerk, in binnenhavens en in de maritieme toegang van zeehavens om een goede en betrouwbare bereikbaarheid over water van de economische kerngebieden te realiseren. Aanleg- en benuttingsprojecten worden in het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) vastgelegd. De Minister is verantwoordelijk voor toezicht en nautisch beheer.

RWS voert als beheerder het beheer en onderhoud uit. De uitgaven aan beheer en onderhoud worden verantwoord op het Infrastructuurfonds (artikel 15).

Regisseren

De Minister is verantwoordelijk voor de vormgeving en deels ook voor de uitvoering, waaronder het toezicht op de uitvoering, van de wet- en regelgeving (zowel de Autoriteit Consument & Markt (ACM) als de ILT) van het maritiem beleid. De rol «regisseren» heeft ook betrekking op de volgende taken:

- De Minister stelt normen en handhaaft deze om het veilige en duurzame gebruik van netwerken te waarborgen. De Minister ijvert internationaal (bijvoorbeeld in internationale gremia als de Europese Raad van transportministers) en regionaal voor deze normen, ook omdat een internationaal level playing field goed is voor de Nederlandse concurrentiepositie. Daarin passen een actief Nederlands lidmaatschap van International Maritime Organisation (IMO) en Centrale Commissie voor de Rijnvaart (CCR) en een gerichte bijdrage aan de totstandkoming van Europese regelgeving inclusief een actieve rol in agentschappen als (European Maritime Safety Agency (EMSA) en andere organisaties;
- Daarnaast wordt mede uit het oogpunt van verbetering van het milieu en van de kwaliteit van de leefomgeving de innovatie en de transitie naar een duurzame scheepvaart bevorderd;
- IenM zorgt voor »state of the art« regelgeving op het gebied van marktordening, passagiersrechten, bemanningszaken en security;
- Met de programma's Beter Benutten en Impuls Dynamisch Verkeersmanagement Vaarwegen stimuleert de Minister een slim, efficiënt en veilig gebruik van de vaarwegen. Samen met de inspanningen van de vervoerders en verladers kan daarmee de capaciteit van de vaarwegen beter worden benut;
- De Minister geeft zoveel mogelijk ruimte voor ondernemerschap, met een maximaal beroep op de eigen verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven voor een permanente verbetering van de veiligheid en duurzaamheid met betrekking tot maritiem beleid;
- Voorts zet de Minister in op een intensivering en stroomlijning van de inspanningen van alle overheden, belangenorganisaties en sectorpartijen betrokken bij bovenstaande beleidsopgaven.

Tenslotte is de Minister verantwoordelijk voor het toezicht op en de handhaving van (een deel van) de wet- en regelgeving door de ILT op dit beleidsterrein (zie beleidsartikel 24 Handhaving en toezicht).

Indicatoren en Kengetallen

Hieronder zijn de beleidsmatige indicatoren en kengetallen voor scheepvaart en havens opgenomen. In productartikel 15 Hoofdvaarwegennet van het Infrastructuurfonds zijn de aan dit beleidsartikel gerelateerde productindicatoren en/of -kengetallen opgenomen.

Indicator: Passeertijd sluisen ¹							
	Realisatie 2009	Realisatie 2010	Streef- waarde 2010	Realisatie 2011	Streef- waarde 2012	Realisatie 2012	Streef- waarde 2013
Hoofdtransportas	75%	68%	80%	67%	85%	68%	85%
Hoofdvaarweg	85%	81%	75%	79%	75%	78%	75%
Overige vaarweg	90%	88%	70%	92%	70%	93%	70%

¹ De «passeertijd sluisen» is een absolute normtijd die voor elke sluis afzonderlijk is bepaald. Elk type vaarweg correspondeert met een te realiseren percentage passages. Dit normpercentage biedt inzicht in het percentage schepen dat is gepasseerd binnen de normtijd.

Bron: RWS/Dienst Verkeer en Scheepvaart (DVS), 2013

De gerealiseerde passeertijden op de hoofdtransportassen voldoen nog niet aan de streefwaarden (68 procent in plaats van 85 procent). Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een combinatie van storingen, benodigde onderhoudswerkzaamheden en capaciteitsproblemen op de Zeeuwse achterlandverbindingen. Voor de sluisen op die corridor lopen dan ook MIRT-studies, gericht op het verbeteren van de toekomstige capaciteit. De passeertijden voor de hoofd- en overige vaarwegen scoren overall gezien wel ruim voldoende.

Kengetallen

Kengetal: Ontwikkeling van het procentuele marktaandeel (in tonnen) van de Nederlandse havengebieden ten opzichte van de totale Noordwest Europese havenrange (de «Hamburg-Le Havre range»)											
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Totaal Nederlandse Zeehavens	45,9	44,4	44,9	44,9	44,2	44,5	45,0	46,9	47,8	47,2	47,9
Mainport Rotterdam	35,6	34,5	34,6	34,9	33,8	34,2	34,4	36,0	37,0	36,3	37,0
Overige Nederlandse Zeehavens	10,3	9,9	10,3	10,0	10,4	10,4	10,6	10,9	10,8	10,9	10,9

Bron: 2002–2010 Nationale Havenraad, 2011/12 IenM

Dit kengetal geeft informatie over het marktaandeel van de Nederlandse zeehavens ten opzichte van de concurrerende Noordwest Europese havenrange (de zogenaamde Hamburg-Le Havre range). Het streven is het marktaandeel van de Nederlandse havengebieden ten opzichte van de totale Noordwest Europese havenrange (de «Hamburg-Le Havre range») ten minste te handhaven. Met uitzondering van een lichte daling van het marktaandeel in 2011, is het marktaandeel sinds 2008 aanzienlijk gestegen. Met name Mainport Rotterdam heeft de laatste jaren marktaandeel gewonnen ten opzichte van de voornaamste concurrenten.

Kengetal: Ontwikkeling in aantallen en bruto tonnage (GT)¹

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
van de vloot van in Nederland geregistreerde zeeschepen onder Nederlandse vlag²								
<i>Aantallen</i>								
Handelsvaart	570	574	566	640	688	725	770	800
Zeesleepvaart	164	174	212	222	222	249	263	247
Waterbouw	151	148	139	118	121	120	127	169
Totaal	885	896	917	980	1.031	1.094	1.160	1.216
<i>Bruto tonnage</i>								
Handelsvaart	4.932	5.031	5.114	5.980	6.313	6.075	6.886	6.740
Zeesleepvaart	178	181	243	264	237	310	307	362
Waterbouw	498	509	477	375	441	450	494	531
Totaal	5.608	5.721	5.834	6.619	6.991	6.835	7.687	7.633
van de vloot onder buitenlandse vlag in Nederlands eigendom of beheer³								
<i>Aantallen</i>								
Handelsvaart	375	434	462	395	410	433	422	408
Zeesleepvaart	329	284	332	358	406	459	456	477
Waterbouw	37	39	45	52	66	63	55	55
Totaal	741	757	839	805	882	955	933	940
<i>Bruto tonnage</i>								
Handelsvaart	4.692	5.566	6.278	4.542	5.057	5.259	5.232	5.072
Zeesleepvaart	2.704	2.782	1.903	1.423	1.217	1.011	1.298	1.640
Waterbouw	99	102	122	184	225	251	210	264
Totaal	7.495	8.450	8.303	6.149	6.499	6.521	6.740	6.976

¹ Schepen, 100 GT en pontons, 1000 GT² Bron: Inspectie Leefomgeving en Transport, 2013³ Bron: cijfers 2005 Ecorys (december 2008); cijfers van 2006–2009 Policy Research Corporation (april 2010); cijfers 2010–2012 Inspectie Leefomgeving en Transport (mei 2013). Alle cijfers op basis van Lloyd's Register Fairplay.

Bovenstaande kengetallen geven informatie over de ontwikkeling in aantallen en bruto tonnage (GT) van de vloot in Nederlands eigendom of beheer onder Nederlandse of buitenlandse vlag. De gegevens zijn opgesplitst naar de sectoren handelsvaart, zeesleepvaart en waterbouw. De groei c.q. afname van de vloot onder Nederlandse vlag is niet alleen van overheidsbeleid afhankelijk, maar van meerdere factoren zoals de wereldwijde groei van het ladingaanbod en investeringsklimaat, het zeevaartbeleid (waaronder fiscale klimaat) van andere landen en de individuele prestaties van de ondernemingen. Een toename van de vanuit Nederland beheerde vloot (en dan met name de Nederlandse vlag) is gunstig voor de ontwikkeling van de toegevoegde waarde.

Kengetal veiligheid scheepvaart

Aantal scheepvaartongevallen (inclusief visservaartuigen en recreatievaart) op het Nederlandse deel van de Noordzee (Nederlandse en buitenlandse vlag)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Zeer ernstige scheepvaartongevallen	1	1	1	0	0	1	1	0	4 ¹
Ernstige scheepvaartongevallen	7	4	2	6	3	7	9	4	
Totaal	8	5	3	6	3	8	10	4	1

Aantal significante ongevallen² met schepen op de Nederlandse binnenwateren

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Aantal significante scheepsongevallen	117	96	123	150	127	121	164	159	161

Aantal doden en gewonden op schepen op de Nederlandse binnenwateren (ook onder niet Nederlandse vlag)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Aantal doden	4	7	3	4	4	4	4	8	4
Aantal gewonden	29	49	54	30	51	56	45	63	58

¹ Voor 2012 zijn nog geen gevalideerde gegevens beschikbaar.

² Voor de beoordeling van de ontwikkeling van de veiligheid op de Nederlandse binnenwateren wordt gebruik gemaakt van het begrip «significante scheepsongeval». Significante scheepsongevallen zijn scheepsongevallen op de Nederlandse binnenwateren met schepen (ook onder niet Nederlandse vlag) waarbij schade is ontstaan die als ernstig wordt geclassificeerd in de vorm van slachtoffers (doden/gewonden), stremming van de vaarweg of schade aan de vaarweg, schip, lading of milieu.

Bron: RWS, 2013

Toelichting: Er zijn in 2012 uitzonderlijk veel dodelijke slachtoffers gevallen. Bij het zinken van het koopvaardischip *Baltic Ace* als gevolg van een aanvaring vielen 11 dodelijke slachtoffers, daarnaast zijn 2 dodelijke slachtoffers gevallen nadat ze over boord zijn geslagen van een koopvaardischip. Het is nog te vroeg om hier conclusies over de ontwikkeling van de veiligheid op de Noordzee aan te verbinden.

Beleidswijzigingen

Het maritieme beleid zoals weergegeven in de diverse maritieme beleidsbrieven en met het Parlement besproken, wordt gecontinueerd.

De bezuinigingen op het infrastructuurfonds hebben geleid tot temporiëring van de uitvoering van meerdere vaarwegprojecten. De gevolgen daarvan zijn aan de Tweede Kamer gemeld in Kamerstukken II, [33 400 A, nr. 48](#) en [33 400 A, nr. 52](#).

Budgettaire gevolgen van beleid

art. 18 Scheepvaart en Havens (x € 1.000)							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen	6.357	5.451	4.963	4.752	4.929	4.923	4.922
Uitgaven	6.212	7.513	5.303	4.752	4.929	4.923	4.922
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			71%				
18.01 Scheepvaart en havens	6.212	7.513	5.303	4.752	4.929	4.923	4.922
18.01.01 Opdrachten	778	3.126	2.302	2.091	2.268	2.262	2.261
18.01.02 Subsidies	2.705	1.726	340				
18.01.03 Bijdrage aan agentschappen	1.840	1.705	1.705	1.705	1.705	1.705	1.705
– waarvan bijdrage aan RWS	1.840	1.705	1.705	1.705	1.705	1.705	1.705
18.01.05 Bijdragen aan internationale organisaties	889	956	956	956	956	956	956
Ontvangsten	0	97					

Extracomptabele verwijzingen

Extracomptabele verwijzing naar artikel 15 Hoofdvaarwegennet van het Infrastructuurfonds (x € 1.000)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Bijdrage uit artikel 26 van Hoofdstuk XII aan artikel 15 Hoofdvaarwegennet van het Infrastructuurfonds	863.050	770.276	730.988	651.695	640.546
Andere ontvangsten van artikel 15 Hoofdvaarwegennet van het Infrastructuurfonds	32.113	6.676	7.530	14.510	
Totale uitgaven op artikel 15 Hoofdvaarwegennet van het Infrastructuurfonds	895.163	776.952	738.518	666.205	640.546
<i>waarvan</i>					
15.01 Verkeersmanagement	13.819	12.263	13.122	13.122	13.122
15.02 Beheer, onderhoud en vervanging	402.465	413.012	324.217	256.929	218.659
15.03 Aanleg	251.537	134.210	184.817	178.691	192.047
15.06 Netwerkgebonden kosten HVWN	238.793	227.191	225.146	223.351	221.780
15.07 Investeringsruimte	– 11.451	– 9.724	– 8.784	– 5.888	– 5.062

Extracomptabele verwijzing naar artikelonderdeel 17.06 PMR van het Infrastructuurfonds (x € 1.000)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Bijdrage uit artikel 26 van Hoofdstuk XII aan artikel 17.06 (PMR) van het Infrastructuurfonds	18.095	17.562	16.104	15.126	2.665

Extracomptabele verwijzing naar artikelonderdeel 18.03 Intermodaal Vervoer van het Infrastructuurfonds (x € 1.000)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Bijdrage uit artikel 26 van Hoofdstuk XII aan artikel 18.03 (Intermodaal Vervoer) van het Infrastructuurfonds	5.965	3.057			

Belastinguitgaven (x € 1.000)							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verlaging lastendruk op ondernemingen							
Willekeurige afschrijving zeeschepen	4	4	4	4	4	4	4
Keuzeregime winst uit zeescheepvaart (tonnagebelasting)	82	84	85	87	88	90	92
Verlaging lastendruk op arbeid							
Afdrachtvermindering zeevaart	106	106	108	109	111	112	113
Accijnzen							
Vrijstelling communautaire wateren	832	798	812	825	842	858	874

Bron: Bijlage 5 van de Miljoenennota 2014

Budgetflexibiliteit

18.01 Scheepvaart en havens

De uitgaven voor subsidies (zie hiervoor het subsidieoverzicht), de bijdrage aan agentschappen (voor 14,1 fte capaciteitsinzet RWS) en de bijdrage aan internationale organisaties (jaarlijkse contributie aan CCR, IMO, IALA en Donaukommission) zijn volledig juridisch verplicht. De subsidies hebben een tijdshorizon en de bijdragen aan agentschappen en internationale organisaties hebben een structureel karakter.

Van het opdrachtenbudget is een deel juridisch verplicht. Het betreft de uitfinanciering van aangegane verplichtingen voor onder meer de uitvoering van toezichtstaken door de ACM, de uitvoering van inningstaken betreffende het VBS tarief door de Belastingdienst/douane en de monitoring van maritieme indicatoren en kengetallen.

Het niet juridisch verplichte deel van dit artikel wordt aangewend voor beleidsonderzoek gericht op onder meer zeevaart, havens en Caribisch Nederland en overgangsbepalingen Reglement onderzoek Schepen op de Rijn (Rosr).

Toelichting op de financiële instrumenten

18.01.01 Opdrachten

- Het Ministerie draagt financieel bij aan de ACM voor het uitvoeren van toezicht op het loodswezen.
- Voor beleidswerk gericht op havens (onder andere havensamenwerking) en Caribisch Nederland (de eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba) is het benodigde budget gereserveerd.
- Ontwikkeling van een «web based toolkit» helpt vervoerende en verladende bedrijven bij het opstellen en beoordelen van de in de EU verplichte security plannen.
- Als vlaggen-, kust- en havenstaat zet Nederland in IMO- en EU-verband in op verbetering van het stelsel van regelgeving (bij voorkeur door optimaliseren bestaande regelgeving). En onderbouwt dit met gedegen onderzoeken naar de effecten.
- De concurrentiepositie van het maritieme cluster vereist de implementatie van verdragen, een gelijk speelveld en vermindering van de administratieve lasten. De inzet richt zich bijvoorbeeld op een Europese maritieme ruimte zonder grenzen, de bevordering van de aanwas in het maritieme onderwijs, het monitoren van de arbeidsmarkt en het faciliteren van verbetering van de efficiency van

bemanningen. Hiervoor wordt beleidsinformatie verzameld en onderzoek verricht.

18.01.02 Subsidies

Een grotere instroom in het nautisch onderwijs is voor een voldoende aanbod van zeevarenden gewenst. IenM betaalt mee aan kennismakingstages voor potentiële studenten. Dit heeft een positief effect op de wervingskracht van het nautische onderwijs.

18.01.03 Bijdrage aan agentschappen Scheepvaart en havens

In het kader van het BeleidsOndersteuning en Advies (BOA) protocol met RWS zijn afspraken gemaakt over beleidsondersteuning en -advisering, die RWS uitvoert in opdracht van de beleids-DG's. Door middel van de agentschapsbijdrage wordt capaciteit hiervoor bij RWS gereserveerd. In totaal doet de directie maritiem een beroep op 14,1 fte van RWS voor deze taken, voornamelijk voor taken op het terrein van de binnenvaart.

18.01.05 Bijdrage aan internationale organisatie en medeoverheden Scheepvaart en havens

Vanuit de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) gelden betaalt Nederland circa € 0,5 mln contributie aan de Centrale Commissie voor de Rijnvaart (CCR) en circa € 0,4 mln contributie aan de International Maritime Organisation (IMO) conform verdragsverplichtingen.

Beleidsartikel 19: Klimaat

Algemene Doelstelling

Klimaatverandering door menselijk handelen tegen gaan. Door uitstoot van CO₂ en overige broeikasgassen stijgt de temperatuur op aarde. Hierdoor verandert het klimaat en stijgt de zeespiegel. Nederland heeft internationale afspraken gemaakt om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Beperking van CO₂-uitstoot biedt bovendien economische kansen, waaronder lagere energiekosten.

Het internationale lenM-beleid vindt niet alleen haar grondslag in dit artikel. Specifieke rollen en verantwoordelijkheden van de Minister op de verschillende beleidsterreinen van lenM zijn bij de betreffende artikelen vermeld.

Rollen en Verantwoordelijkheden

Regisseren

De Minister van lenM regisseert de inhoudelijke lijn voor de nationale inbreng in de ontwikkeling van het Europese en het mondiale klimaat-beleid. Meer specifiek is de Minister van lenM verantwoordelijk voor:

- Het door Nederland nakomen van de in UNFCCC¹⁸ en EU-verband gemaakte afspraken over het reduceren van emissies van CO₂ en overige broeikasgassen en voor het emissiehandelssysteem waaronder het toewijzen en het doen veilen van CO₂-emissierechten.
- De regie op de internationale aspecten van het lenM-beleid, inclusief het politieke optreden en de vertegenwoordiging in de betreffende internationale gremia. Daartoe horen onder andere de Europese Transport- en Milieuraad en relevante VN-bijeenkomsten.
- De opdracht aan de NEa voor het handelssysteem in CO₂-emissierechten. Ook de registratie van biobrandstoffen en de rapportage hierover ter controle van de duurzaamheid en de CO₂-prestatie zijn hier onderdeel van.
- De coördinatie van de Nederlandse inzet in internationaal kader bij de vaststelling van normen en plafonds, de vertaling daarvan naar Nederlandse wet- en regelgeving en de verdeling van doelstellingen over sectoren en milieuthema's. De doelen en normen hebben betrekking op het reduceren van CO₂-emissies, op brandstofkwaliteit, op productie en inzet van duurzame biobrandstoffen, op de mondiale uitfasering van ozonlaagafbrekende stoffen en van gefluoreerde broeikasgassen en op de handel in CO₂-emissierechten (Emissions Trading System/ETS).

Stimuleren

Om de milieudoelen op het gebied van klimaat te behalen, is het belangrijk deze op een proactieve wijze met maatschappelijke partners te delen. Daarom stimuleert de Minister van lenM:

- Het aangaan en organiseren van allianties met en tussen bedrijven, branches, overheden en kennisorganisaties om de doelen uit de Klimaatbrief en de Lokale Klimaatagenda tot succesvolle uitvoering te brengen. Green Deals en financiële incentives dragen hieraan bij.
- Via de Lokale Klimaatagenda, initiatieven voor reductie van CO₂-emissies. Ondernemers, burgers en andere overheden brengt zij beter in positie om maatregelen te nemen die goed zijn voor klimaat en economie.
- De aanschaf van milieuvriendelijke producten of bedrijfsmiddelen, zoals de productie van groen gas en van energie op daken en in

¹⁸ United Nations Framework Convention on Climate Change.

kassen, wordt onder andere door middel van financiële stimulering (MIA¹⁹/Vamil²⁰ en Groen Beleggen) aantrekkelijk gemaakt.

- Zuinigere voertuigen. Dit gebeurt onder andere door de voorlopers in de sector te stimuleren en voor ontwikkeling van diverse alternatieve voertuigen en brandstoffen een kansrijke omgeving te creëren.
- De jaardoelstelling voor hernieuwbare energie in de vervoersector door middel van een verplichting voor degenen die biobrandstoffen op de markt brengen en het verbreden van de toepassing van hernieuwbare energie naar de luchtvaart en binnenvaart.

Financiering

De Minister van IenM is verantwoordelijk voor de uitvoering van het Clean Development Mechanism (CDM), één van de zogenoemde flexibele mechanismen van het Kyoto Protocol. De flexibele instrumenten bieden de mogelijkheid om emissiereducties (CER's) ten behoeve van de nationale reductiedoelstelling in een ander land te behalen. Hoofddoelstelling van CDM is om zoveel mogelijk CER's aan te kopen als nodig om de Nederlandse verplichtingen onder het Kyoto Protocol na te kunnen komen.

Tenslotte is de Minister van IenM verantwoordelijk voor het toezicht op en de handhaving van (een deel van) de wet- en regelgeving door de ILT op dit beleidsterrein (zie beleidsartikel 24 Handhaving en toezicht).

Indicatoren en Kengetallen

Verwachte realisatie non ETS doelstelling 2020 (kengetal)

	Verantwoordelijk Ministerie	Nieuwe raming (Mton)	Verwachte realisatie (Mton)
CO ₂ industrie en energie	EZ	8,5	10,7
CO ₂ verkeer en vervoer	IenM	33,8	35,5
CO ₂ gebouwde omgeving	BZK	25,1	22,5
CO ₂ land- en tuinbouw	EZ	6,6	5,75
Overige CO ₂ broeikasgassen			
landbouw	EZ	15,8	16
Resterende overige broeikasgassen	IenM	9,7	8,8
Totaal		99,5	99,25

Bron: Actualisatie van de Referentie Raming Energie en Emissies (actualisatie 2012, ECN/PBL, tabel 3.1 op blz. 25).

Toelichting: de doelstelling voor de totale niet-ETS in 2020 is 105 Mton CO₂-eq. Inclusief het extra beleid van huidige kabinet zijn de verwachte emissies in 2020 minder dan 100 Mton. Hiermee ligt Nederland goed op koers voor de 2020 doelstelling.

In de kabinetsaanpak Klimaatbeleid op weg naar 2020 heeft het kabinet afgesproken dat indien in een sector tegenvallers optreden die samenhangen met (de uitvoering van) het beleid van het Ministerie, de verantwoordelijke bewindspersoon in beginsel compenserende maatregelen neemt. Wanneer is aangetoond dat (alle) binnen de sector mogelijke compenserende maatregelen veel duurder zijn dan de oorspronkelijke maatregelen, zal het kabinet zoeken naar alternatieve kosteneffectieve maatregelen – binnen de beschikbare middelen – in andere sectoren.

¹⁹ Milieu-investeringsaftrek.

²⁰ Willekeurige afschrijving milieu-investeringen; voorheen: «vervroegde».

Vervolgens zal het kabinet een besluit nemen en de Tweede Kamer hierover informeren. Is er een tegenvaller die niets van doen heeft met tegenvallende beleidseffecten, dan volstaat de reserveruimte (het verschil tussen de doelstelling en de raming) om deze tegenvaller op te vangen.

Op dit moment is het beeld dat overschrijdingen met name veroorzaakt zijn door een betere monitoring (beter «meten») en nieuwe aannames over autonome ontwikkelingen zoals de economie en de demografie. Van beleidsveroorzaakte tegenvallers is niet of nauwelijks sprake.

Ontwikkeling verplichting aandeel hernieuwbare energie in het vervoer (indicator in procenten)														
Verplichtingen	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Oud	2	3,25	3,75	4	4,25	4,5	5	5,5	6,25	7	7,75	8,5	9,25	10
Nieuw						4,5	5	5,5						
Realisatie	2	3,26	3,75	4,01	4,31	4,54								

Bron: Brief aan Tweede Kamer, kenmerk IenM/BSK-2012/16016, d.d. 9 maart 2012 (Kamerstukken II 2011–2012, 32 813, nr. 17) en de NEa rapportage hernieuwbare energie 2012.

Toelichting: Voor de jaren 2015 tot en met 2019 waren formeel nog geen verplichtingen vastgelegd, maar lineaire interpolatie tussen 2015 en 2020 leidt in de oude situatie tot een groei van 0,75 procent per jaar. Op dit moment is nog volop discussie in het kader van ILUC (Indirect Land Use Change) en Tweede Kamer over het groeipad; in september 2013 bij het AO Duurzaamheid komt daarover meer duidelijkheid. Ter voorbereiding op dit AO zal in augustus 2013 een brief aan de Tweede Kamer worden gezonden met de NEa rapportage 2012 over hernieuwbare energie als bijlage.

Beleidswijzigingen

Met het uitbrengen van de Roadmap Klimaat is de basis gelegd voor een ambitieus en vernieuwend klimaatmitigatie en adaptatiebeleid gericht op een klimaatneutrale en klimaatbestendige economie voor 2050 met een tussendoel voor 2030. Het onder auspiciën van de SER gesloten Nationaal Energieakkoord voor duurzame groei geeft een belangrijke impuls voor uitwerking van de Roadmap. Het kabinet zal de Tweede Kamer over de Roadmap nader informeren.

In Europa zet de Minister van IenM in op het vaststellen van een ambitieuze Europese klimaatdoelstelling voor 2030 en een bijbehorend robuust pakket van maatregelen waarmee de 2030 broeikasgasdoelstelling gerealiseerd zou kunnen worden. Als hoeksteen van dit beleid ziet Nederland een versterkt emissiehandelssysteem (ETS) dat zorgt voor (nog) minder CO₂ uitstoot en dat tegelijkertijd investeringen in koolstofarme technologieën bevordert. Daarvoor moet het emissieplafond na 2020 worden aangescherpt. Een hogere jaarlijkse reductiefactor van het ETS-plafond sluit immers het meest aan bij het langere termijn pad, op weg naar 2050. In 2014 start het proces om te komen tot verdere versterking van het emissiehandelssysteem. Mogelijkerwijs komt de Europese Commissie in 2014 met wetgevingsvoorstellen.

IenM zet zijn werk aan de ontwikkeling van een nieuwe effectief mondiaal klimaatarrangement voort. Tijdens de klimaattop in Doha is afgesproken dat de onderhandelingsstekst hierover eind december 2014 gereed moet zijn, zodat de nieuwe overeenkomst in 2015 kan worden afgerond en vanaf 2020 in werking kan treden. In de onderhandelingen richting de klimaatconferentie in Warschau, eind 2013 en in de «Cartagena Dialoog»

brenkt Nederland ideeën in voor een effectief nieuw klimaatarrangement. Het bedrijfsleven en andere niet-statelijke actoren worden betrokken bij de invulling van het nieuwe arrangement.

De Routekaart Duurzame Mobiliteit schetst het perspectief om in 2050 voor de sectoren verkeer en vervoer tot een reductie van 60 procent CO₂-emissie ten opzichte van 1990 te komen. Tegen de achtergrond dat het harde tussendoel voor 2020, namelijk beperking van de CO₂-uitstoot van de transportsector (exclusief zeescheepvaart en luchtvaart) tot 35,5 Mton, met lopend beleid wordt gehaald, geeft dit ruimte om samen met de sector in 2014 een ambitieus werkprogramma voor uitvoering van de routekaart te presenteren.

In 2020 moet de sector verkeer en vervoer 10 procent van het energieverbruik uit hernieuwbare bronnen inzetten. Biobrandstoffen maken daar deel van uit. De inzet is om het aandeel conventionele biobrandstoffen tot 5 procent te maximaliseren (verwacht wordt dat deze limiet in 2015 kan worden geïmplementeerd in de Nederlandse wet- en regelgeving) ten faveure van inzet van geavanceerde duurzame biobrandstoffen. Om de fraudegevoeligheid van die brandstoffen te beheersen, wordt in 2014 op basis van het in 2013 bij de Tweede Kamer ingediende wetsvoorstel voor inrichting van het biobrandstoffenregister, de bouw van dit register aanbesteed zodat dit vanaf 2015 operationeel is.

Budgettaire gevolgen van beleid

art. 19 Klimaat (x € 1.000)								
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen		6.983	32.374	50.581	50.103	48.249	48.550	48.065
Uitgaven		136.953	96.635	59.422	54.127	49.691	48.550	48.065
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>		82%						
19.01	Klimaat	15.169	15.198	19.969	20.576	14.780	14.512	14.177
19.01.01	Opdrachten	1.590	2.169	5.759	5.101	4.950	5.752	5.559
19.01.02	Subsidies	5.926	3.973	3.185	5.300	–	–	–
19.01.03	Bijdrage aan agentschappen	7.653	9.056	11.025	10.175	9.830	8.760	8.618
	– Waarvan bijdrage aan NEa		5.187	7.894	7.073	6.977	6.882	6.740
	– Waarvan bijdrage aan KNMI		261	218	218	218	218	218
	– Waarvan bijdrage aan RWS		3.608	2.913	2.884	2.635	1.660	1.660
19.02	Internationaal beleid, coordinatie en samenwerking	121.784	81.437	39.453	33.551	34.911	34.038	33.888
19.02.01	Opdrachten	118.653	75.038	9.181	7.110	7.978	7.475	7.471
	– Uitvoering CDM	48.951	31.686	2.806				
	– RIVM	30.385	28.609					
	– AgNL	37.816	9.887					
	– Overige opdrachten	1.501	4.856	6.375	7.110	7.978	7.475	7.471
19.02.03	Bijdrage aan agentschappen	–	3.258	26.737	23.611	24.308	23.939	23.793
	– Waarvan bijdrage aan RWS		3.258	188	100	100	100	100
	– Waarvan bijdrage aan RIVM			25.527	23.509	24.206	23.837	23.691
	– Waarvan bijdrage aan AgNL			1.022	2	2	2	2
19.02.05	Bijdrage aan internationale organisaties	3.131	3.141	3.535	2.830	2.625	2.624	2.624
Ontvangsten		26.243	121.639	200.000	200.000	200.000	200.000	200.000

Extracomptabele verwijzingen

Belastinguitgaven (x € 1.000)							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verlaging lastendruk op ondernemingen							
VAMIL	33	24	30	30	30	30	30
Milieu-investeringsaftrek (MIA)	76	101	101	101	101	101	101
Verlaging lastendruk op arbeid							
Verlaging fiscale bijtelling IB (zeer) zuinige auto's	323	407	467	409	367	328	289
Energiebelasting							
Teruggaaf kerkgebouwen	7	8	8	8	9	9	9
Teruggaaf non-profit	28	34	35	36	38	39	41
Vrijstellingen grootverbruik in de energiebelasting	8	7	7	7	7	7	7

Bron: Bijlage 5 van de Miljoenennota 2014

Budgetflexibiliteit

19.01 Klimaat

De uitgaven voor subsidies (zie hiervoor de subsidiebijlage) en agentschapbijdragen zijn volledig juridisch verplicht. De subsidies hebben een tijdshorizon en de agentschapbijdragen hebben een structureel karakter. Van het opdrachtenbudget is een deel juridisch verplicht door lopende opdrachten. Meer specifiek betreft het opdrachten in de sfeer van klimaat en duurzame mobiliteit.

19.02 Internationaal beleid, coördinatie en samenwerking

De uitfinanciering van de in voorgaande jaren aangegane verplichtingen in het kader van de uitvoering van het Clean Development Mechanism en de opdrachten 2014 aan AgentschapNL (AgNL) en RIVM zijn juridisch verplicht. Deze bijdragen hebben een structureel karakter. De bijdrage aan internationale organisaties is grotendeels juridisch verplicht. Het betreft hier uitgaven op grond van internationale verdragen of andere internationale afspraken. Deels zijn deze structureel van aard.

Het niet juridisch verplichte deel van dit artikel wordt aangewend voor opdrachten die worden verstrekt voor wetenschappelijk internationaal klimaatonderzoek, onderzoekprogramma's en bijdragen aan (intern) nationale organisaties die een bijdrage leveren aan de internationale beleidsdoelstellingen op het gebied van milieu.

Toelichting op de financiële instrumenten

19.01 Klimaat

19.01.01 Opdrachten

Het Ministerie van IenM geeft uitvoerings- en onderzoeksopdrachten in het kader van de beleidsterreinen klimaat, duurzame mobiliteit en industrie.

19.01.02 Subsidies

In het verleden heeft het Ministerie van IenM subsidies aan bedrijven, onderzoeksinstituten en andere overheden verstrekt, waarvan in de jaren tot en met 2015 nog de laatste betalingen moeten plaatsvinden. Het betreft subsidies in het kader van Lokale Klimaatinitiatieven, milieutechnologie en duurzame mobiliteit.

19.01.03 Bijdrage aan agentschappen

NEa

Jaarlijks verstrekt het Ministerie van IenM een opdracht aan de NEa voor de uitvoering van alle werkzaamheden in het kader van emissiehandel, alsmede het register voor biobrandstoffen.

Koninklijk Meteorologisch Instituut (KNMI)

Het KNMI verricht diverse werkzaamheden in het kader van klimaatonderzoek en het IPCC ([Intergovernmental Panel on Climate Change](#)).

RWS

Betreft hier werkzaamheden die door RWS worden uitgevoerd. Het gaat met name om de uitvoering van Infomil (centraal punt voor bundeling en verspreiding van milieu wet- en regelgeving) alsmede het leveren van technische expertise bij de reductie van overige broeikasgassen.

19.02 Internationaal beleid, coördinatie en samenwerking

19.02.01 Opdrachten

Uitvoering CDM

De uitgaven voor het Clean Development Mechanism betreffen de betalingen aan financiële instellingen voor de uitvoering van het Clean Development Mechanism. Deze instellingen doen in opdracht van het Ministerie van IenM aankopen voor de levering van emissierechten (CER's), waarmee Nederland een deel van de verplichtingen onder het Kyoto Protocol kan nakomen.

RIVM en AgNL

Zie toelichting bij 19.02.03 Bijdrage aan agentschappen. Vanaf 2014 worden betreffende middelen hieronder geschaard.

Overige opdrachten

Het Ministerie van IenM verstrekt aan nationale en internationale wetenschappelijke instellingen onderzoeksopdrachten onder andere op het gebied van de klimaatverandering, duurzame productie en consumptie en de inzet van biobrandstoffen. Ook worden de middelen aangewend voor het in Europees verband uitwerken van de EU-roadmap-2050. Tevens worden middelen aangewend voor activiteiten in het kader van internationale diplomatie waaronder het uitvoeren van bedrijfslevensmissies en het ondersteunen en faciliteren van de delegaties bij internationale bijeenkomsten.

Daarnaast wordt de deelname van Nederlandse organisaties aan de transnationale en interregionale programma's van INTERREG bevorderd. INTERREG is een Europese subsidieregeling, waarbinnen partijen uit meerdere landen samenwerken op het terrein van innovatie, duurzaamheid, bereikbaarheid en regionale gebiedsontwikkeling. Met de

beschikbare middelen worden onder andere voorlichtings- en contactbijeenkomsten voor (potentiële) projectindieners gefinancierd, studies uitgevoerd en betalingen op subsidieregelingen uit voorgaande jaren verricht.

Tenslotte worden middelen ingezet voor de financiering van de MKBA's. Jaarlijks worden thema's geselecteerd en geanalyseerd op maatschappelijke kosten-baten, kosteneffectiviteit of herdefiniëring van de rol van het Rijk, mede in het licht van de ambitie van de Regering tot minder regels en een andere rol van de overheid en worden opdrachten verstrekt die gericht zijn op het leveren van economische adviezen op het terrein van milieu.

19.02.03 Bijdrage aan agentschappen

RWS

Dit betreft de agentschapsbijdrage voor de RWS voor de capaciteitsinzet in het kader van de uitvoering van Infomil (centraal punt voor bundeling en verspreiding van milieuwet- en regelgeving).

RIVM en AgNL

lenM heeft een deel van de beleidsuitvoering uitbesteed aan externe uitvoeringsorganisaties, zoals het AgNL (uitvoering van subsidieregelingen en ander beleidsondersteunende werkzaamheden) en het RIVM (uitvoering van wettelijke taken en beleidsonderbouwend onderzoek).

19.02.05 Bijdrage aan internationale organisaties

Het Ministerie van lenM is op grond van internationale verdragen of andere internationale afspraken gehouden om financiële bijdragen toe te kennen aan internationale organisaties. Het betreft onder andere het Verdrag van Aarhus, het Verdrag van Wenen ter bescherming van de ozonlaag, het Verdrag van Basel inzake de beheersing van de grensoverschrijdende overbrenging van gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan en het Montreal Protocol betreffende stoffen die de ozonlaag aantasten. Daarnaast is lenM gebonden om een aantal contributieverplichtingen na te komen. Het betreffen onder andere de UNEP¹²-contributie, de contributie International Transaction Log UNFCCC en een contributie wegens het lidmaatschap International Transport Forum ITF.

Naast deze financiële bijdragen heeft de Minister van lenM de discretionaire bevoegdheid om financiële bijdragen toe te kennen voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de beleidsprioriteiten.

19.09 Ontvangsten

De opgenomen ontvangsten betreffen de geraamde opbrengsten van de verkoop van CO₂-emissierechten, als onderdeel van het Europese Emissions Trading System (EU ETS).

Beleidsartikel 20: Lucht en geluid

Algemene Doelstelling

Bevorderen van een solide en gezonde leefomgeving door de luchtkwaliteit te verbeteren en door geluidhinder te voorkomen of te beperken.

Rollen en Verantwoordelijkheden

Regisseren

Om qua luchtkwaliteit een solide en gezonde leefomgeving te bereiken, regisseert de Minister van IenM de inhoudelijke lijn voor de nationale inbreng in de ontwikkeling van het Europese luchtkwaliteits- en geluid-beleid. Meer specifiek is de Minister van IenM verantwoordelijk voor:

- De coördinatie van de Nederlandse inzet in internationaal kader bij de vaststelling van grenswaarden en plafonds voor emissies van luchtverontreinigende stoffen, de vertaling daarvan naar Nederlandse wet- en regelgeving en de verdeling van doelstellingen over sectoren en milieuthema's. De doelen, grenswaarden en normen hebben betrekking op verbetering van de luchtkwaliteit, op bronbeleid voor geluid- en industriële emissies en op bronbeleid om schadelijke luchtmissies door de verkeersector (auto's, lucht- en scheepvaart) tegen te gaan.
- De ondersteuning van gemeenten en provincies bij het opstellen van algemene regels en bij de vergunningverlening ter vermindering van luchtmissies bij de industrie en bij een juiste toepassing van de geluidregelgeving.
- De reductie van administratieve lasten voor het bedrijfsleven door vereenvoudiging van de monitoring- en rapportagestructuur voor emissies.
- Met de implementatie van de vernieuwde geluidregelgeving (wet SWUNG²¹) wordt een optimale gezondheidsbescherming van burgers en flexibiliteit voor de beheerders van rijkswegen en hoofdspoorwegen beoogd. Swung-2 zal de aanpak van geluidhinder op gemeentelijk en provinciaal niveau beter uitvoerbaar maken. Hinder door trillingen (vooral bij spoorprojecten van belang) zal door wettelijke normstelling worden tegengegaan. Aan lagere overheden worden subsidiemiddelen ter beschikking gesteld om deze regelgeving te kunnen voldoen en geluidsgevoelige locaties langs infrastructuur aan te pakken.

Stimuleren

Om de milieudoelen op het gebied van luchtkwaliteit en geluid te behalen, is het belangrijk deze op een proactieve wijze met maatschappelijke partners te delen. Daarom stimuleert de Minister van IenM:

- Het aangaan en organiseren van allianties met en tussen bedrijven, branches, overheden en kennisorganisaties om de doelen uit het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) en SWUNG (geluid) tot succesvolle uitvoering te brengen.
- Schonere en stillere voertuigen. Dit gebeurt door samen met de verkeersector een strategie te ontwikkelen, een internationale normering van voertuigen tot stand te brengen, een stabiel beleid gericht op de klimaatdoelen van 2050 te voeren, de voorlopers in de sector te subsidiëren en voor ontwikkeling van diverse alternatieve voertuigen en brandstoffen een kansrijke omgeving te creëren.
- Mede-overheden tot uitvoering van maatregelpakketten in het NSL om daarmee de Europese normen voor luchtkwaliteit (fijn stof in 2011 en NO₂ in 2015) te halen. Dit is belangrijk voor de gezondheid van burgers en hiermee schept de Minister tevens ruimte voor nieuwe infrastructuur, woningbouw en bedrijvigheid. De Minister werkt aan een

²¹ SWUNG: Samen Werken aan de Uitvoering van Nieuw Geluidbeleid

follow-up van het NSL om voorbereid te zijn op de implicaties van nieuwe Europese normen voor luchtkwaliteit in 2020.

Tenslotte is de Minister verantwoordelijk voor het toezicht op en de handhaving van (een deel van) de wet- en regelgeving door de ILT op dit beleidsterrein (zie beleidsartikel 24 Handhaving en toezicht).

Indicatoren en Kengetallen

Algemeen:

Jaarlijks ontvangt de Tweede Kamer een monitoringsrapportage over de voortgang van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). De monitoring dient om de voortgang van de uitvoering van het NSL te volgen en biedt een basis om het programma waar nodig bij te sturen. De monitoring betreft de ontwikkeling in de luchtkwaliteit en de uitvoering van projecten en maatregelen. Voor de meest recente monitor zie de bijlage bij Kamerstukken II 2012/13, [30 175 nr. 154](#).

Tegengaan geluidhinder (kengetal sanering verkeerslawaaï).					
	t.g.v. Rijksinfrastructuur		t.g.v. andere infrastructuur		Totaal
aantal woningen	Rijkswegen (incl. betreffend deel A-lijst)	Spoorwegen	A-lijst	Overig	
Totaal	109.800	70.650	77.355	335.800	593.605
Uitgevoerd 1980–1990 (schatting)	40.000	7.450	–	40.000	87.450
Uitgevoerd 1990 t/m 31-12-2011	58.302	16.238	48.650	36.721	159.911
Uitvoering 2012	113	272	3.000	1.012	4.397
Geplande uitvoering gereed 2013	115	1.315	3.000	1.560	5.990
Geplande uitvoering gereed 2014	–	690	3.000	810	4.500
Gepland restant per 31-12-2014	11.270	44.685	19.705	255.697	331.357
Gepland restant per 31-12-2020	–	–	nbn	nbn	nbn

Bron: Bureau Sanering Verkeerslawaaï, april 2013

Toelichting bij tabel:

- Geplande uitvoering Rijksinfrastructuur 2014 is exclusief resultaten Meerjarenprogramma Geluidssanering (spoor) en Programma Lucht- en Geluidmaatregelen (wegen).
- Uitvoering en geplande uitvoering van de A-lijst betreft een aanname op basis van beschikbare budgetten; voortgangsgegevens zijn niet centraal beschikbaar
- Geplande uitvoering «Overig» is gebaseerd op subsidieplanning Bureau Sanering Verkeerslawaaï.

Emissies luchtverontreinigende stoffen 1990, 2000, 2005 en 2010, doelstellingen en prognoses 2020 en 2030 in kton/jr. (kengetal)											
	1990	2000	2005	2010	2010	2010	2011	2014 ¹	2020	2020	2030
					Goten- burg Protocol	NEC- Richtlijn	Realisatie	Raming	Raming	Reductie percentage voor Nederland t.o.v. 2005 (als plafond in kton)	Raming
SO ₂	192	73	64	34	50	50	34	36	35	28% (46)	32
NO _x	566	394	337	274	266	260	259	236	180	45% (185)	160
NH ₃	355	161	141	122	128	128	119	115	109	13% (122)	110
NM											
VOS ²	477	233	169	145	191	185	144	148	149	8% (155)	158
PM _{2,5}	44	24	19	15			14	14	12	37% (12)	11

¹ Inschatting op basis van verwachte ontwikkelingen in de emissies tussen 2011 en 2020.

² NMVOS – Vluchtige organische stoffen, exclusief methaan

Bron: informatie over gerealiseerde emissies is afkomstig uit: *Emissions of transboundary air pollutants in the Netherlands 1990–2011. Informative Inventory Report 2013* (pagina 20, tabel 2.1). De geraamde emissies komen uit de *Referentieraming energie en emissies: actualisatie 2012. Energie en emissies in de jaren 2012, 2020 en 2030* (pagina 66–67, tabel B4.6). De ramingen gaan uit van uitvoering van vastgesteld en voorgenomen beleid.

Toelichting bij tabel:

Voor wat betreft de emissieplafonds geldt dat begin mei 2012 in Genève de nieuwe doelstellingen voor luchtverontreinigende stoffen zijn vastgesteld. Het betreft aanpassing van het zogenaamde Gothenburg protocol. Enigszins complicerend is dat er, in tegenstelling tot het bestaande protocol alsook de National Emission Ceiling (NEC) richtlijn, geen emissieplafonds zijn opgenomen, maar reductiepercentages. Het referentiejaar voor die reducties is 2005 en de doelstellingen betreffen reductiepercentages die in 2020 dienen te zijn gerealiseerd. Naast voorgaande verandering geldt dat aan de bestaande stoffenlijst (NO_x, SO₂, NH₃ en VOS) ook fijn stof (PM_{2,5}) is toegevoegd.

Emissies luchtverontreinigende stoffen en broeikasgas door verkeer en vervoer ¹								
	1990	2000	2005	2010	2011	2014 ³	2020	2030
	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Raming	Raming	Raming
NO _x	327	239	198	164	159	139	97	79
SO ₂	18	9	6	1,2	0,4	0,4	0,3	0,3
PM _{2,5}	19	13	10	7	7	5	3	3
NH ₃	1	2,6	2,6	2,5	2,6	2,5	2,5	2,4
NMVOS ²	190	77	45	32	31	29	28	26
CO ₂ (Mton)	30	37	39	38	38	37 ⁴	35 ⁵	34 ⁵

Bron: Informatie over gerealiseerde emissies is afkomstig uit: *Emissions of transboundary air pollutants in the Netherlands 1990–2011. Informative Inventory Report 2013* (pagina 20, tabel 2.1).

De geraamde emissies komen uit de Referentieraming energie en emissies: actualisatie 2012.

Energie en emissies in de jaren 2012, 2020 en 2030 (pagina 66–67, tabel B4.6).

De Ramingen gaan uit van uitvoering van vastgesteld en voorgenomen beleid.

Toelichting bij tabel:

¹ Betreft mobiele bronnen totaal, dus transportmiddelen en mobiele werktuigen, exclusief zeevaart.

² NMVOS – Vluchtige organische stoffen, exclusief methaan

³ Inschatting op basis van verwachte ontwikkelingen in de emissies tussen 2011 en 2020.

⁴ Raming van broeikasgassen en luchtverontreinigende stoffen 2011–2015, PBL, Den Haag 2011 in samenwerking met ECN

⁵ Referentieraming energieën emissies: actualisatie 2012, PBL, Den Haag 2012 in samenwerking met ECN.

Ontwikkeling CO ₂								
	2005	2009	2010	2011	2012	2015	2020	
EU	164.4	145.7	140.3	n.v.t.	n.v.t.	130	95	
Nederland	169.9	146.9	135.8	126.2	118,5			

Bron: European Environment Agency; zie pagina 19 van publicatie *Monitoring CO₂ emissions for new passenger cars in the EU: summary of data for 2012*, EEA 30 april 2013.

Toelichting bij tabel:

- Nadat vrijwillige afspraken over CO₂-reductie met de Europese autofabrikanten niet tot gewenste resultaten leidde, heeft de Europese Commissie in december 2007 een voorstel gedaan voor verplichte reductiedoelstellingen. Dat voorstel is in 2009 aangenomen en bevatte naast een verplichte norm van gemiddeld 130 g CO₂/km in 2015, een verplichte norm van gemiddeld 95 g CO₂/km in 2020, waarvan de technische en economische haalbaarheid nog moest worden bevestigd. Op 11 juli 2012 heeft de Europese Commissie bevestigd dat een CO₂-norm van gemiddeld 95 g/km in 2020 inderdaad technisch en economisch haalbaar is. Deze norm is in 2009 op voorstel van Nederland aangenomen en zal er straks toe leiden dat de gemiddelde automobilist op jaarbasis zo'n € 340,- aan brandstofkosten bespaart.
- Alleen voor 2015 en 2020 zijn er EU-normen (voor fabrikanten). De CO₂-uitstoot van nieuwe voertuigen in Nederland wordt jaarlijks gemonitord.

Beleidswijzigingen

De Europese Commissie komt in het najaar van 2013 met een voorstel voor herziening (aanscherping) van de Thematische Strategie Luchtverontreiniging en de Richtlijn Nationale Emissieplafonds (NEC). Op basis daarvan zullen de onderhandelingen over nieuw Europees luchtbeleid gaan plaatsvinden. Het Nederlandse standpunt zal worden bepaald aan de hand van de concrete voorstellen en de in 2013 uitgevoerde impact assessments en nationale kosten baten analyse. De Tweede Kamer wordt hierover in het laatste kwartaal van 2013 schriftelijk geïnformeerd. In het najaar wordt officieel duidelijk of de Europese Commissie in 2014 de

wijziging van de regelgeving wil afronden of dat ze pas in 2014 gaat beginnen. Dit heeft te maken met de verkiezingen van het Europees Parlement in 2014.

In 2014 wordt een kabinetsbesluit tot verlengen van het NSL bij de Tweede Kamer ingediend.

Met de Ontwerpwetgeving SWUNG-2 wordt een start gemaakt. In 2013 is de Tweede Kamer geïnformeerd over de uitkomsten van het onderzoek normering trillingen. Rond de zomer 2014 ontvangt de Tweede Kamer een brief over de mogelijkheden voor en effecten van eventuele normering voor trillingen.

Budgettaire gevolgen van beleid

art. 20 Lucht en Geluid (x € 1.000)								
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Verplichtingen	42.048	86.767	32.060	35.939	36.602	33.089	33.074	
Uitgaven	58.562	88.379	49.383	43.526	36.602	33.089	33.074	
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			<i>95%</i>					
20.01 Luchtkwaliteit en tegengaan geluidshinder	58.562	88.379	49.383	43.526	36.602	33.089	33.074	
20.01.01 Opdrachten	6.607	6.071	5.269	5.508	4.799	4.808	5.031	
20.01.02 Subsidies	1.954	22.905	20.150	3.800				
20.01.03 Bijdrage aan agentschappen		1.205	1.292	1.047	847	835	597	
– waarvan bijdrage aan RWS		1.205	1.292	1.047	847	835	597	
20.01.04 Bijdrage aan medeoverheden	48.411	57.041	21.531	32.030	29.815	26.305	26.305	
– NSL	28.600	40.111	1.288	3.340				
– Wegverkeerlawaaï	19.533	15.118	19.764	28.690	29.815	26.305	26.305	
– Overige bijdrage medeoverheden	278	1.812	479					
20.01.07 Bekostiging	1.590	1.157	1.141	1.141	1.141	1.141	1.141	
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0	

Budgetflexibiliteit

De uitgaven voor subsidies (zie hiervoor de subsidiebijlage), alsmede de bijdragen aan medeoverheden in het kader van met name de wettelijke taken inzake de sanering van het wegverkeerslawaaï en het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) zijn juridisch verplicht. De subsidies hebben een tijdshorizon. Van het opdrachtenbudget is een deel juridisch verplicht door lopende opdrachten in de sfeer van de uitvoering van met name de geluidsanering en van de steekproefcontroleprogramma's.

Het niet juridisch verplichte deel van dit artikel wordt aangewend voor diverse (onderzoeks)opdrachten op de beleidsterreinen geluid en luchtkwaliteit.

Toelichting op de financiële instrumenten

20.01 Luchtkwaliteit en tegengaan geluidshinder

20.01.01 Opdrachten

Het Ministerie van IenM geeft uitvoerings- en onderzoeksopdrachten in het kader van de beleidsterreinen verkeersemisies, geluidshinder en luchtkwaliteit. Op het gebied van verkeersemisies worden opdrachten verstrekt voor de uitvoering van steekproefcontroleprogramma's door de Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek (TNO) inzake voertuigemisies en voor het Expertisecentrum

Milieuzones. Ten aanzien van het beleidsterrein geluidhinder gaat het met name om de opdrachtverlening aan het Bureau Sanering Verkeerslawaaï (BSV), dat namens het Ministerie van IenM zorg draagt voor de uitvoering van de geluidsanering voor gemeentelijke en provinciale infrastructuur. Daarnaast is opdracht verstrekt aan het RIVM voor het Kenniscentrum Geluid.

20.01.02 Subsidies

Het Ministerie van IenM verstrekt subsidies in de aanschaffkosten van nieuwe voertuigen, uitgerust met schone motoren, welke voldoen aan normen voor Euro-6 (taxi's en bestelauto's) respectievelijk Euro-VI (vrachtwagens en bussen).

20.01.03 Bijdrage aan agentschappen

RWS

De voornaamste werkzaamheden van RWS zijn de uitvoering van Infomil (centraal punt voor bundeling en verspreiding van milieu wet- en regelgeving) en de monitoring van duurzame mobiliteit.

20.01.04 Bijdrage aan medeoverheden

De uitgaven inzake het NSL betreffen de betalingen aan de provincies en gemeenten voor de uitvoering van het Nationale Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit. De uitvoering van het NSL en daarmee de betaling van het aandeel van het Rijk daarin, geschiedt in diverse tranches, conform de daarover met de medeoverheden gemaakte afspraken.

Bij het onderdeel wegverkeerslawaaï gaat het om de bijdragen aan provincies en gemeenten voor het uitvoeren van saneringsmaatregelen met betrekking tot geluidhinder door het verkeer.

20.01.07 Bekostiging

Jaarlijks bekostigt het Ministerie van IenM een deel van het milieuonderzoeksprogramma van ECN te Petten. Over de invulling van dit programma worden afspraken gemaakt met ECN, mede om te borgen dat het onderzoek en de resultaten dienstbaar zijn in het kader van de beleidsontwikkeling en -onderbouwing door IenM.

Beleidsartikel 21: Duurzaamheid

Algemene Doelstelling

Bevorderen van de transitie naar een duurzame economie door het stimuleren van een verstandig gebruik van grondstoffen en versterking van de veerkracht van het natuurlijk kapitaal.

Rollen en Verantwoordelijkheden

Regisseren

Duurzaamheid moet expliciet onderdeel uit gaan maken van afwegingen en besluiten van organisaties en individuen in Nederland. Om dit te bereiken worden belemmeringen weggenomen, instrumenten ontwikkeld en samenwerkingsverbanden georganiseerd met de benodigde maatschappelijke partners. De Minister is hierbij verantwoordelijk voor:

- Een transitie naar een circulaire economie, onder andere door uitvoering van het programma «Van Afval naar Grondstof»;
- In samenwerking met EZ stellen van grenzen aan de uitputting en aantasting van natuurlijke hulpbronnen. Dit gebeurt via generieke en brongerichte maatregelen ter versterking van de veerkracht van het natuurlijk kapitaal;
- Het ontwikkelen van instrumenten om de waarde van biodiversiteit en natuurlijk kapitaal tot uitdrukking te brengen in het economisch verkeer;
- Het borgen van verduurzaming via wetgeving op nationaal en op internationaal niveau, bijvoorbeeld om ongewenste emissies van stoffen te kunnen voorkomen;
- Het met behulp van de minimumstandaarden in het Landelijk Afvalbeheerplan (LAP) verder realiseren van hoogwaardige afvalverwerking;
- Het coördineren van beleid in Europees en in mondiaal verband om het internationale level playing field voor duurzaamheid te versterken;
- Het beter benutten van duurzame functiecombinaties (infra, groen, et cetera) bij het opdrachtgeverschap voor aanleg en beheer van eigen gebieden. Ecosysteemdiensten (zoals watervasthoudend en zelfreinigend vermogen van de bodem, waterzuivering en natuurlijke plaagregulatie) vormen hiervoor een goede basis.

Stimuleren

Zowel producenten als consumenten moeten concrete stappen kunnen zetten naar een meer circulaire economie. Om dit te bereiken steunt lenM duurzame initiatieven in de samenleving. Daarom stimuleert de Minister in samenwerking met andere departementen verduurzaming door:

- Het stimuleren van ketenpartijen om duurzaamheidscriteria te hanteren. Door het bieden van meer transparantie en vergelijkingsmogelijkheden kan duurzaamheid een integraal onderdeel uitmaken van ieders afwegingen en besluiten;
- Samenwerking met andere organisaties die begrippen als «duurzaam consumeren» en «maatschappelijk verantwoord ondernemen» concreet en hanteerbaar maken voor (kleine) bedrijven en burgers;
- De verduurzaming van productketens waarbij bedrijven worden gestimuleerd om efficiënter om te gaan met grondstoffen, kringlopen verder te sluiten en meer waarde uit afval te halen. Hiertoe worden partijen gefaciliteerd via bijvoorbeeld Green Deals en ketenprojecten;
- Het stimuleren van duurzaam gebruik van het bodem- en watersysteem door concrete projecten op het gebied van groene functiecombinaties mogelijk te maken. Hiervoor wordt kennis en informatie over het duurzaam gebruik ter beschikking gesteld door ondermeer het ontwikkelen van de «Digitale Atlas van het Natuurlijk Kapitaal»,

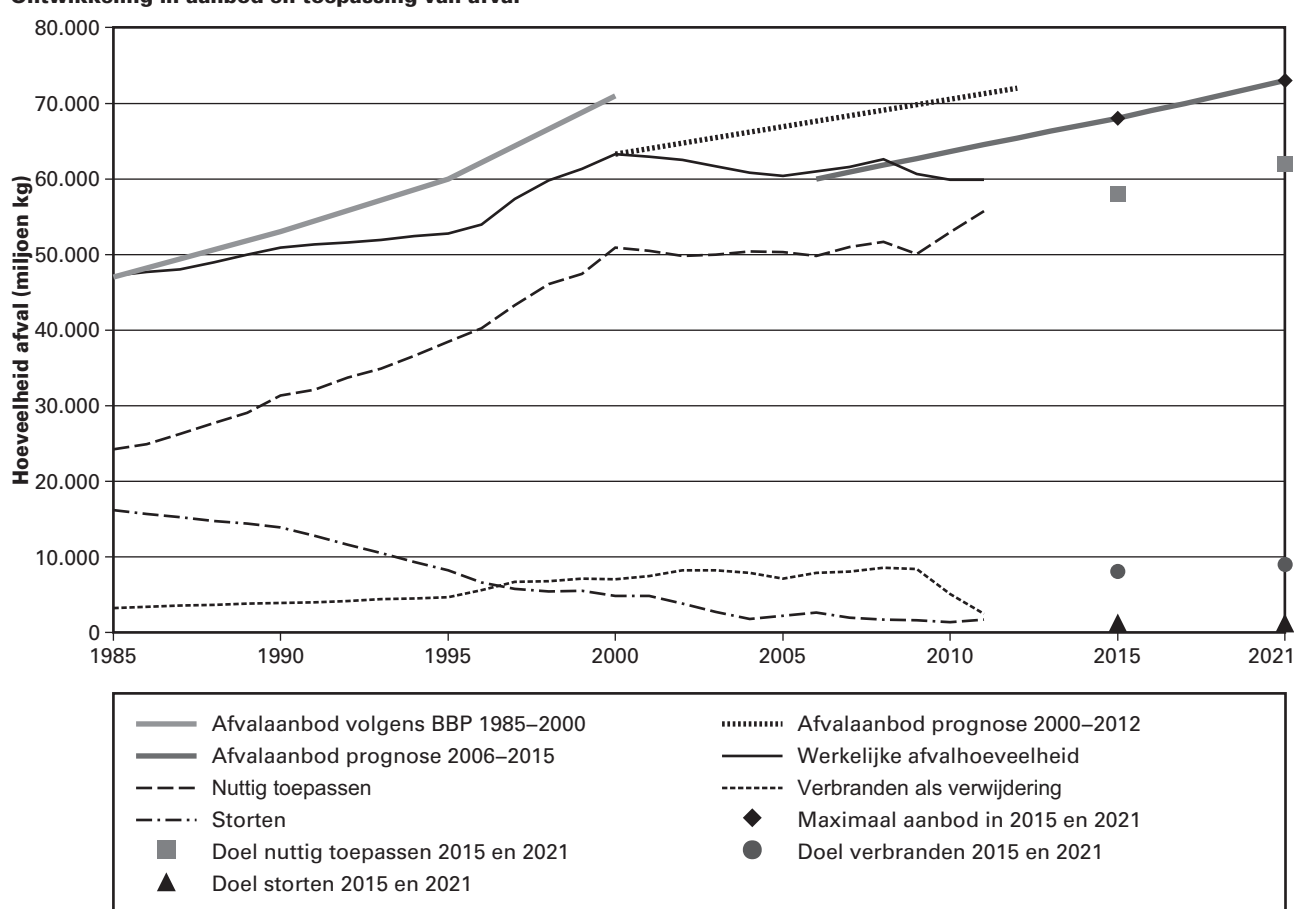
worden beslissingsondersteunende instrumenten aangeboden aan bedrijven en overheden en worden voorbeeldprojecten ondersteund.

Tenslotte is de Minister verantwoordelijk voor het toezicht op en de handhaving van (een deel van) de wet- en regelgeving door de ILT op dit beleidsterrein (zie beleidsartikel 24 Handhaving en Toezicht).

Indicatoren en Kengetallen

Duurzame ontwikkeling kan op meerdere manieren inzichtelijk worden gemaakt. Wat betreft duurzaamheid in de Nederlandse samenleving zijn kengetallen te vinden in de *Monitor Duurzaam Nederland (MDN) 2011* van het CPB, PBL, SCP en CBS, en in de CBS rapportage *Green growth in the Netherlands 2011*. Volgens planning zullen in 2014 aan de MDN ook indicatoren worden toegevoegd die meer gericht zijn op groene groei. Onderstaande grafiek laat kengetallen zien met betrekking tot de hoogwaardigheid van afvalverwerking.

Ontwikkeling in aanbod en toepassing van afval

Bron: LAP en RWS Leefomgeving.

Toelichting bij de grafiek:

In maart 2010 is het gewijzigde Landelijk Afvalbeheerplan (LAP) 2009-2021 van kracht geworden. In dat plan zijn kwantitatieve en kwalitatieve doelen geformuleerd. De figuur laat verschillende prognoses uit het verleden zien van het afvalaanbod. Ook is het werkelijk afvalaanbod weergegeven. Het verschil tussen de drie afvalaanbodlijnen en de lijn «Werkelijke afvalhoeveelheid» geeft aan hoeveel preventie is

bereikt. Verder is in de grafiek te zien hoeveel afval nuttig is toegepast (recycling + inzet van afval als brandstof), is verbrand als vorm van verwijdering en is gestort. Er zijn in het LAP, en dus bij dit kengetal, alleen (tussen)doelen voor de jaren 2015 en 2021 geformuleerd. Dat komt met name vanwege de verschillende looptijden tussen het treffen van maatregelen en het effect daarvan.

Beleidswijzigingen

De Minister van IenM geeft onder andere via de prioriteit «Van Afval Naar Grondstof» invulling aan de Groene Groei strategie van het kabinet. De beweging van afval naar grondstof wordt benut om een meer circulaire economie te realiseren. Dit vergt het duurzaam omgaan met natuurlijke bronnen (sustainable sourcing), het efficiënt omgaan met onze grondstoffen (resource efficiency), het slim ontwerpen van producten (eco-design en substitutie van niet duurzame materialen), voorwerpen langer en meerdere keren gebruiken (hergebruik en reparatie) en het optimaal benutten van reststromen. Hierbij hoort ook dat de functies van ecosystemen optimaal worden benut.

Budgettaire gevolgen van beleid

Artikel 21 Duurzaamheid (x € 1.000)		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen		5.188	13.891	12.707	13.541	16.155	16.056	15.935
Uitgaven		98.342	10.534	13.530	14.759	17.815	16.056	15.935
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>				84%				
21.01	Afval en duurzaamheidsagenda	92.070	5.152					
21.01.01	Opdrachten	2.219	1.452					
	– uitvoering AgNL	380	0					
	– overige opdrachten	1.839	1.452					
21.01.02	Subsidies	89.851	1.059					
	– Afvalfonds	89.851	1.059					
21.01.03	Bijdrage aan agentschappen		2.641					
	– waarvan bijdragen aan RWS		2.641					
21.02	Preventie en milieugebruiksruimte	3.088	2.014					
21.02.01	Opdrachten	3.088	1.644					
21.02.03	Bijdrage aan agentschappen		370					
	– waarvan bijdragen aan RWS		370					
21.03	Ecosystemen en landbouw	3.184	3.368					
21.03.01	Opdrachten	756	1.719					
21.03.02	Subsidies	2.378	959					
21.03.03	Bijdrage aan agentschappen	0	690					
	– waarvan bijdragen aan RWS	0	690					
21.03.04	Bijdragen aan Internationale organisaties en medeoverheden	50	0					
21.04	Duurzaamheidsinstrumentarium			1.365	1.365	1.365	1.365	1.365
21.04.01	Opdrachten			1.171	1.171	1.171	1.171	1.171
21.04.03	Bijdrage aan agentschappen			194	194	194	194	194
	– waarvan bijdragen aan RWS			194	194	194	194	194
21.05	Duurzame Productketens			8.598	9.850	11.728	9.975	9.866
21.05.01	Opdrachten			5.478	6.730	8.608	6.855	6.746
21.05.02	Subsidies			520	520	520	520	520
21.05.03	Bijdrage aan agentschappen			2.600	2.600	2.600	2.600	2.600
	– waarvan bijdragen aan RWS			2.600	2.600	2.600	2.600	2.600

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
21.06 Natuurlijk kapitaal			3.567	3.544	4.722	4.716	4.704
21.06.01 Opdrachten			2.339	2.316	3.494	3.488	3.476
21.06.02 Subsidies			359	359	359	359	359
21.06.03 Bijdrage aan agentschappen – waarvan bijdragen aan RWS			869	869	869	869	869
21.06.04 Bijdragen aan medeoverheden			0	0	0	0	0
Ontvangsten	815	0	0	0	0	0	0

Extracomptabele verwijzingen

Belastinguitgaven (x € 1.000)							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verlaging lastendruk op inkomsten uit vermogen							
Vrijstelling groen beleggen forfaitair rendement	58	60	61	62	63	64	66
Heffingskorting groen beleggen	37	38	39	40	41	41	42

Bron: Bijlage 5 van de Miljoenennota 2014

Budgetflexibiliteit

21.04 Duurzaamheidsinstrumentarium

De opdrachten hebben veelal betrekking op de uitvoering van wettelijke taken onder andere door RWS in het kader van de uitvoering van het afvalbeleid. Deze opdrachten worden eind 2013 vastgelegd voor het uitvoeringsjaar 2014.

Het niet juridisch verplichte deel van dit artikel wordt aangewend voor diverse (onderzoeks)opdrachten op het beleidsterrein duurzaamheid.

21.05 Duurzame productketens

De opdrachten hebben veelal betrekking op de uitvoering van wettelijke taken door onder andere RWS in het kader van de uitvoering van het beleid voor duurzame productketens. Een deel van het budget zal in de loop van het jaar 2014 worden verplicht (circa € 1 mln). De opdracht aan RWS wordt eind 2013 vastgelegd voor het uitvoeringsjaar 2014. Het budget voor de subsidies is in 2013 verplicht voor de Stichting Milieu Centraal.

Het niet juridisch verplichte deel van dit artikel wordt aangewend voor diverse (onderzoeks)opdrachten op het beleidsterrein duurzame productketens.

21.06 Natuurlijk kapitaal

De opdrachten hebben veelal betrekking op de uitvoering van wettelijke taken onder andere door het RIVM en RWS op het gebied van biomassa, ecosystemen en landbouw en worden eind 2013 juridisch verplicht. Subsidies hebben betrekking op de uitvoering van het jaarlijks toe te zeggen milieuonderzoeksprogramma van het Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN).

Het niet juridisch verplichte deel van dit artikel wordt aangewend voor diverse (onderzoeks)opdrachten op het beleidsterrein natuurlijk kapitaal.

21.04 Duurzaamheidsinstrumentarium

Ontwikkelen van duurzaamheidsinstrumentarium en het verbeteren van het economisch functioneren van de huidige verdienmodellen, zodat alle (maatschappelijke) kosten een rol gaan spelen bij de afwegingen van consumenten.

21.04.01 Opdrachten

In dit kader worden opdrachten verstrekt voor de ontwikkeling en implementatie van duurzaamheidsinstrumentarium, zoals groene business cases, afwegingskaders op het gebied van verduurzaming en financiële instrumenten.

21.04.03 Bijdragen aan agentschappen

Dit betreft de bijdrage aan RWS, Unit Leefomgeving voor de capaciteitsinzet in het kader van de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid.

21.05 Duurzame Productketens

Productketens worden verkend op hun impact van de winning, verwerking en het (her)gebruik van grondstoffen om te komen tot een circulaire economie gericht op het maximaliseren van de herbruikbaarheid van producten en grondstoffen en het minimaliseren van waardevernietiging.

21.05.01 Opdrachten

De opdrachten hebben betrekking op uitvoering van wettelijke taken op het gebied van het afvalbeleid (onder andere de uitvoering van het Landelijk afvalbeheerplan). Daarnaast worden hier opdrachten geboekt voor projecten ter verduurzaming van ketens in het kader van de circulaire economie. Dit betreft met name de ketens: voedsel, textiel en elektronica, alsmede sectoren met een grote milieudruk zoals landbouw.

21.05.02 Subsidies

In 2014 zal de financiële afwikkeling plaatsvinden van het Afvalfonds. Daarnaast is een budget geraamd voor subsidieverlening in het kader van voorlichting aan burgers over duurzame handelingsperspectieven en ondersteuning van bedrijven bij verduurzaming van productieprocessen.

21.05.03 Bijdragen aan agentschappen

Dit betreft de bijdrage aan RWS voor de capaciteitsinzet in het kader van de uitvoering van het beleid op het gebied van afval, grondstoffen en productketens.

21.06 Natuurlijk kapitaal

Ecosystemen zijn van groot belang voor het voortbestaan van de mens, onder andere door de levering van voedsel, water en een schone leefomgeving. In stand houden en verbeteren van de vitaliteit van het «natuurlijk kapitaal» maakt het mogelijk om goederen, diensten of ecosysteemfuncties duurzaam te kunnen benutten.

21.06.01 Opdrachten

Het betreft hier opdrachten voor de ontwikkeling van criteria voor duurzaamheid van onder andere biomassa en voor de waardering van ecosystemen. Verder betreft het opdrachten op het gebied van de landbouw (onder andere het College voor de Toelating van Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden en certificering).

21.06.02 Subsidies

Subsidies hebben betrekking op het honoreren van incidentele aanvragen die voor de ontwikkeling van het beleid van het duurzaam gebruik van ecosystemen bevorderlijk kunnen zijn. Per aanvraag zal een beoordeling op relevantie plaatsvinden.

21.06.03 Bijdragen aan agentschappen

Dit betreft de bijdrage aan RWS voor de capaciteitsinzet in het kader van de uitvoering van het beleid op het gebied van natuurlijk kapitaal.

21.06.04 Bijdrage aan medeoverheden

Dit betreft eerder aangegane verplichtingen in het kader van het beleid voor gebruik van ecosystemen in het landelijk gebied (Investeringsbudget Landelijk Gebied, ILG).

Conversietabel vergelijking met begroting 2013

De indeling van artikel Duurzaamheid is aangepast volgens onderstaand tabel. Deze nieuwe indeling is gekozen om het artikel te doen aansluiten op ontwikkelingen in het werkveld.

Wordt		Was					
art. ond.	naam art. onderdeel	art. onderdeel	2014	2015	2016	2017	2018
Artikel 21	Duurzaamheid		13.530	14.759	17.815	16.056	15.935
21.04	Duurzaamheidsinstrumentarium		1.365	1.365	1.365	1.365	1.365
21.04.01	Opdrachten	21.01.01	1.171	1.171	1.171	1.171	1.171
21.04.03	Bijdrage aan agentschappen		194	194	194	194	194
21.05	Duurzame Productketens		8.598	9.850	11.728	9.975	9.866
21.05.01	Opdrachten	21.01.01	2.675	5.647	7.512	5.761	5.653
		21.03.01	2.803	1.083	1.096	1.094	1.093
21.05.02	Subsidies	21.01.02	520	520	520	520	520
21.05.03	Bijdrage aan agentschappen	21.01.03	2.600	2.600	2.600	2.600	2.600
21.06	Natuurlijk kapitaal		3.567	3.544	4.722	4.716	4.704
21.06.01	Opdrachten	21.02.01	1.734	1.721	2.904	2.898	2.886
		21.03.01	605	595	590	590	590
21.06.02	Subsidies	21.03.01	359	359	359	359	359
		21.03.02	0	0	0	0	0
21.06.03	Bijdrage aan agentschappen	21.02.03	0	0	0	0	0
		21.03.03	869	869	869	869	869
21.06.04	Bijdragen aan medeoverheden	21.03.04	0	0	0	0	0

Beleidsartikel 22: Externe veiligheid en risico's

Algemene Doelstelling

Mens en milieu beschermen tegen maatschappelijk onaanvaardbaar geachte milieu- en gezondheidsrisico's.

Rollen en Verantwoordelijkheden

Regisseren

De Minister is verantwoordelijk voor de integrale kaderstelling rond activiteiten die risico's kunnen veroorzaken voor het milieu en de gezondheid van de mens. Deze regisserende rol komt naar voren in:

- De normstelling en regels waaraan bedrijven en overheden zich bij de uitoefening van hun activiteiten moeten houden. Dit beschermingsniveau wordt bij voorkeur op Europees of internationaal niveau vastgelegd en zonder «nationale kop» geïmplementeerd, waardoor een level playing field bereikt wordt. De veiligheid van mens en milieu bij handelingen met genetisch gemodificeerde organismen (GGO's), bij de ontwikkeling en implementatie van regelgeving op het gebied van chemische stoffen (REACH), bij risicovolle bedrijven en bij het transport van gevaarlijke stoffen (water, rail en weg) zijn voorbeelden waarbij dit in de vorm van wet- en regelgeving gebeurt. Voor deze dossiers geldt dat Nederland een actieve bijdrage levert aan de Europese processen die leiden tot verdere verbetering van deze Europese regels.
- Waar Europese regels (deels) ontbreken of lidstaatspecifieke implementatie vereisen, of waar specifieke omstandigheden in Nederland het stellen van regels voor de veiligheid van de omgeving noodzakelijk maakt, wordt in dialoog met stakeholders gezocht naar een optimum tussen de te bereiken doelen (en dus baten in termen van milieu en gezondheidswinst) en de lasten die deze regels veroorzaken. Dit is onder meer aan de orde bij de regelgeving rond buisleidingen en het wetsvoorstel «Basisnet» waarmee een balans wordt gezocht tussen de belangen van vervoer, ruimte en veiligheid.
- De reductie van administratieve lasten voor bedrijven door de vereenvoudiging van de bestaande wet- en regelgeving. Het Activiteitenbesluit is hiervan het belangrijkste voorbeeld. Dit besluit is er onder meer op gericht de vergunningplicht te vervangen door algemene regels. Reductie van de regeldruk wordt ook nagestreefd door een betere kwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Deze taken worden voortaan door de 28 Regionale Uitvoeringdiensten (RUD's) uitgevoerd. Deze zullen allen uiterlijk per 1 januari 2014 operationeel zijn.
- Het verlenen van vergunningen met als doel bescherming van mens en milieu voor activiteiten met GGO's. Het verlenen van vergunningen voor defensie-inrichtingen waarvoor een strikt geheimhoudingsregime geldt. Hetzelfde geldt voor een beperkt aantal bedrijven (vooral nog twee) met een verhoogd risico voor de externe veiligheid op de eilanden van Caribisch Nederland.

Stimuleren

Het is primair de verantwoordelijkheid van bedrijven die risico's voor mens en milieu veroorzaken om deze risico's te identificeren en te voorkomen of te beperken. Dit geldt ook voor overheden die – bijvoorbeeld in de ruimtelijke ordening – keuzen maken die invloed hebben op veiligheid en risico's. De Minister stimuleert:

- Het in beeld (doen) brengen van bestaande of nieuwe risicosituaties en het vermijden of beperken hiervan. Dit geschiedt door inventarisaties van deze risico's en het stimuleren van de aanpak daarvan, zoals bijvoorbeeld gebeurt bij asbest in scholen en met betrekking tot de

kwaliteit van het binnenklimaat in woningen, door het in beeld brengen van de risico's van nieuwe technologieën zoals het gebruik van nanomaterialen, het volgen van nieuwe wetenschappelijke inzichten op het gebied van hormoonverstoring en gecombineerde blootstelling aan stoffen en door het ontwikkelen van beleid ten aanzien van onzekere risico's zoals bij elektromagnetische velden. De eigen verantwoordelijkheid van bedrijven en andere overheden is daarbij een belangrijk anker, onder andere door openheid te geven ten aanzien van feitelijke risico's. Het ontwikkelen van de Risicokaart (in overleg met het Ministerie van Veiligheid en Justitie) en de Atlas Leefomgeving zijn hiervan voorbeelden. Op basis van deze informatie kunnen burgers nagaan hoe het is gesteld met de kwaliteit van hun directe leefomgeving. Het landelijk asbestvolgsysteem moet in 2014 alle ketenpartijen van de nodige informatie voorzien en door die ketenpartijen worden gefinancierd.

- Het nemen van maatregelen ter bescherming van mens en maatschappij tegen moedwillige verstoring van onderdelen van de vitale infrastructuur door te bevorderen dat de risico's op moedwillige verstoring (bijvoorbeeld terroristische aanslagen) worden geïdentificeerd en waar mogelijk beperkt. Het betreft hier onder andere chemische bedrijven en buisleidingen.

Tenslotte is de Minister verantwoordelijk voor het toezicht op en de handhaving van (een deel van) de wet- en regelgeving door de ILT op dit beleidsterrein (zie beleidsartikel 24 Handhaving en toezicht).

Indicatoren en Kengetallen

Veiligheid en veiligheidsbeleving zijn niet eenvoudig objectief te meten. Het streven is gericht op het voorkomen van onveiligheid: vermeden onveilige situaties laten zich niet tellen. Bovendien geeft het Rijk hier veelal instrumenten aan anderen om hun eigen verantwoordelijkheid te nemen zodat de daadwerkelijke implementatie lokaal plaatsvindt.

Op dit terrein worden daarom de volgende kwantitatieve kengetallen gehanteerd:

- In het kader van de Europese stoffenregelgeving (REACH) worden stoffen beoordeeld en waar nodig van maatregelen voorzien (autorisatie, restrictie). Nederland levert een bijdrage aan dat proces, waarbij de Nederlandse inzet bepaald wordt door de ontwikkelde beleidsprioriteeringscriteria en de mate waarin de betreffende stof voor Nederland zorgen oplevert, of hier geproduceerd of gebruikt wordt. Onderstaande tabel geeft aan wat naar verwachting de Nederlandse inbreng in 2014 zijn bij deze producten van het Europese systeem, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen door Nederland ingebrachte dossiers en dossiers door andere lidstaten ingebracht die Nederland actief becommentarieert. Het in de begroting van 2013 toegezegde te ontwikkelen kengetal wordt ontwikkeld door het RIVM.

Tabel resultaten EU REACH in 2014

		2014	2014
		Door NL ingebracht (+ met NL-reactie)	Totaal in EU ingebracht
1	Beoordelingen ontwerpbesluiten ECHA ten aanzien van registratiedossiers en testvoorstellen van Europese bedrijven.	120	320
2	Door Nederland uitgevoerde of becommentarieerde stofevaluaties.	3 (+20)	50
3	Door Nederland uitgevoerde of becommentarieerde analyses van opties voor risicobeheersing (RMO).	5–10 (+15)	n.v.t.
4	Door Nederland ingebrachte of becommentarieerde Annex XV (REACH) dossiers ten aanzien van zeer ernstige zorgstoffen.	3–5 (15–30)	30
5	Door Nederland ingebrachte of becommentarieerde restrictiedossiers.	1–2 (3–5)	8
6	Nederlandse voorstellen voor geharmoniseerde classificatie en labeling van zeer ernstige zorgstoffen.	6–10 (30–50)	70
7	Behandelde vragen door de REACH helpdesk.	300–400	n.v.t.

- Het aantal (opgeloste) kwetsbare objecten binnen veiligheidszones met betrekking tot externe veiligheid (transport, inrichtingen en buisleidingen). Dit kengetal vergt nog nadere uitwerking. Bij het basisnet is door de genomen maatregelen het aantal knelpunten in 2014 gereduceerd tot 42 woningen, waarvoor een milde saneringsregeling zal gaan gelden.
- GGO's: aantal verleende vergunningen per jaar, met het percentage daarvan dat onder de grens van verwaarloosbaar risico gerealiseerd werd. Voor 2014 worden ongeveer 700 vergunningen verwacht.
- Defensie-inrichtingen: aantal verleende vergunningen. Voor 2014 worden 50 vergunningen verwacht.

Beleidswijzigingen

Naar verwachting worden in 2014 het wetsvoorstel Basisnet en het Besluit transportroutes externe veiligheid van kracht. Monitoring van het Basisnet zal dan prioriteit hebben. De VN-verdragen voor het vervoer van gevaarlijke stoffen worden tweejaarlijks herzien. Door toenemende betrokkenheid van de Europese Commissie zal de beleidsdiscussie nu ook in Brussel gaan plaatsvinden.

Het (Europese) beleid ten aanzien van nieuwe risico's, bijvoorbeeld op het vlak van nanotechnologie en synthetische biologie is nog in ontwikkeling. Voor het beheersen van die risico's is de inzet om zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande wetgeving, zoals bijvoorbeeld de REACH-wetgeving en de GGO-regelgeving. Bij de beperking van de risico's van stoffen ligt de focus de komende jaren op de implementatie van Europese regelgeving. Om het lokaal bestuur een instrument te bieden in het beheersen van emissies van zeer zorgwekkende stoffen, wordt onder meer het Activiteitenbesluit aangepast. Nieuw Europees beleid is te verwachten voor hormoonverstorende stoffen en risico's van gecombineerde blootstelling aan chemische stoffen (opeenstapeling van negatieve effecten voor mens en milieu).

De komende jaren zal nadrukkelijk gewerkt worden aan maatregelen die zowel de «safety-» als de «security-»aspecten van risicovolle activiteiten in samenhang adresseren. De snelle technologische ontwikkelingen op het gebied van synthetische biologie en gentherapie maken het noodzakelijk een beleidsvisie en waar nodig (beleids)instrumenten voor de toepassing van deze technieken te ontwikkelen. Nieuwe Europese regelgeving op het vlak van genetische modificatie zal de komende jaren veel inzet vergen. Voor het dossier vuurwerk zal de regelgeving worden aangepast om de bevoegdheid voor handhaving van vuurwerkevenementen bij gedeputeerde staten te leggen en om de invoerdatum van het keurmerk voor producteisen aan vuurwerk meer in lijn te brengen met de implementatie van Europese regelgeving in andere lidstaten van de EU. De Nederlandse inzet zal daarbij gericht zijn op regelgeving die zowel de veiligheid garandeert als ook innovatie bevordert. Voor bestaande regelgeving op dit vlak en op het vlak van de externe veiligheid (risicomethodiek en rekenmethodieken) wordt gewerkt aan vereenvoudiging en reductie van de administratieve lasten, mede in het kader van de Omgevingswet. De bredere professionalisering van de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) door overheden door het vaststellen van kwaliteitscriteria, het bundelen van de VTH-taken in 28 RUD's en de 6 BRZO²²-RUD's zal in 2014 verder worden voortgezet. Een belangrijke actie in dit kader is het evalueren van het VTH-stelsel. Hiermee wordt in 2014 een aanvang gemaakt.

Op het gebied van milieu en gezondheid ligt de komende jaren de focus op signalering van milieu- en gezondheidsrisico's, versterken van de kennisinfrastructuur en zorgen voor instrumentatie voor het verdisconteren van milieu en gezondheidsoverwegingen en het voorkomen en verminderen van de grootste milieu- en gezondheidsrisico's die veel aandacht blijven vergen, zoals asbest.

Budgettaire gevolgen van beleid

Artikel 22 Externe veiligheid en risico's (x € 1.000)								
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen		24.444	32.613	25.803	44.827	47.711	53.534	69.709
Uitgaven		33.199	30.892	28.134	44.132	50.477	52.689	69.709
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>		92%						
22.01	Veiligheid chemische stoffen	8.276	13.529	11.908	9.496	8.829	8.270	9.717
22.01.01	Opdrachten	7.789	7.488	8.627	6.175	7.417	7.388	8.835
22.01.02	Subsidies	39	4.862	2.369	2.369	570		
22.01.03	Bijdrage aan agentschappen		779	532	532	462	462	462
	– waarvan bijdrage aan RWS		779	532	532	462	462	462
22.01.05	Bijdragen aan internationale organisaties	448	400	380	420	380	420	420
22.02	Veiligheid GGO's	2.163	2.458	3.216	3.010	5.102	3.900	3.100
22.02.01	Opdrachten	2.111	2.358	3.116	2.910	5.002	3.800	3.000
22.02.05	Bijdragen aan internationale organisaties	52	100	100	100	100	100	100
22.03	Externe veiligheid inrichtingen en transport	22.760	14.905	13.010	31.626	36.546	40.519	56.892
22.03.01	Opdrachten	14.389	8.204	7.688	7.312	8.888	11.705	13.573
22.03.02	Subsidies	3.322	3.225	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
22.03.03	Bijdrage aan agentschappen	484	2.438	2.022	2.244	2.158	2.244	2.158

²² BRZO: Besluit Risico's Zware Ongevallen.

		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	– waarvan bijdrage aan RWS	484	2.438	2.022	2.244	2.158	2.244	2.158
22.03.04	Bijdragen aan medeoverheden	4.565	938	300	19.000	22.500	23.500	38.091
	– Bijdragen asbestsanering	1.535	575			4.500	7.000	21.591
	– Bijdragen programma EV	2.948	363	300	19.000	18.000	16.500	16.500
	– Overige bijdragen	82						
22.03.05	Bijdragen aan internationale organisaties		100		70		70	70
	Ontvangsten		15.787	2.369	2.369	500		

Extracomptabele verwijzingen

Extracomptabele verwijzing naar artikelonderdeel 18.06 Externe veiligheid van het Infrastructuurfonds (x € 1.000)

	2014	2015	2016	2017	2018
Bijdrage uit artikel 26 van Hoofdstuk XII aan artikel 18.06 (Externe Veiligheid) van het Infrastructuurfonds	2.526	2.000	2.009	2.000	1.000

Budgetflexibiliteit

22.01 Veiligheid chemische stoffen

De uitgaven voor subsidies (zie hiervoor de subsidiebijlage), de agent-schapbijdragen en de bijdragen aan internationale organisaties zijn volledig juridisch verplicht. De subsidies hebben een tijdshorizon. Van het opdrachtenbudget is een deel juridisch verplicht door lopende opdrachten. Meer specifiek betreft het opdrachten in de sfeer van wettelijke taken inzake het (inter)nationale stoffenbeleid alsmede de vergunningverlening daaromtrent en het (interdepartementale) meerjaren programma Gezondheidsrisico's straling zendmasten (elektromagnetische velden).

Het niet juridisch verplichte deel van dit artikelonderdeel heeft met name betrekking op het uitvoeren van de programma's Atlas Leefomgeving en Nationale Aanpak Milieu & Gezondheid.

22.02 Veiligheid GGO's

De bijdragen aan internationale organisaties zijn volledig juridisch verplicht. Van het opdrachtenbudget is een deel juridisch verplicht door lopende opdrachten. Meer specifiek betreft het opdrachten in de sfeer van risicobeoordelingen, risicobeheersing, monitoring en vergunningver-lening van Genetisch Gemodificeerde Organismen (GGO).

Het niet juridisch verplichte deel van dit artikelonderdeel wordt aangewend voor uitgaven in het kader van de modernisering van het GGO-beleid als onderdeel van de prioriteit modernisering milieuregels.

22.03 Externe veiligheid inrichtingen en transport

De uitgaven voor subsidies (zie hiervoor de subsidiebijlage), de agent-schapbijdragen en de bijdragen aan internationale organisaties zijn volledig juridisch verplicht. De subsidies hebben, met uitzondering van de TNS-regeling (mesothelioom slachtoffers) een tijdshorizon. Van het opdrachtenbudget is een deel juridisch verplicht door lopende opdrachten. Meer specifiek betreft het opdrachten in de sfeer van wettelijk taken inzake externe veiligheid, de vergunningverlening (veiligheid inrichtingen) en basisnetten.

Het niet juridisch verplichte deel van dit artikelonderdeel wordt aangewend voor uitgaven in het kader van de modernisering van milieuregels.

22.01 Veiligheid chemische stoffen

22.01.01 Opdrachten

In dit kader worden opdrachten verstrekt aan het RIVM en de Gezondheidsraad voor de uitvoering van wettelijke taken op het gebied van asbest, chemische stoffen en externe veiligheid. Daarnaast worden hier opdrachten verstrekt voor het meerjarig onderzoeksprogramma elektromagnetische velden (EMV), het Platform EMV en de uitvoering van EU-regelgeving ten aanzien van kankerverwekkende stoffen in relatie tot andere overheden (vergunningverlening). Voorts worden opdrachten verstrekt voor de uitvoering van taken op de gebieden «veiligheid en gezondheid» (asbest) en «nieuwe risico's en security» (nanotechnologie en synthetische biologie) en voor de ontwikkeling en implementatie van de Atlas Leefomgeving.

22.01.02 Subsidies

De subsidies hebben betrekking op de bijdrage van de Europese Commissie (EC) voor de coördinatie van het EU-project NANoREG uit het zevende kaderprogramma voor onderzoek van de EC.

22.01.03 Bijdrage aan agentschappen

BMS betreft de bijdrage aan RWS voor de capaciteitsinzet in het kader van de uitvoering van Infomil (centraal punt voor bundeling en verspreiding van milieu wet- en regelgeving) op het beleidsonderwerp «asbest».

22.01.05 Bijdragen aan internationale organisaties

Nederland geeft in het kader van «stoffenbeleid mondiaal» uitvoering aan de jaarlijkse verplichtingen die samenhangen met de internationale strategie chemie en diverse verdragsverplichtingen (Verdrag van Stockholm, Verdrag van Rotterdam).

22.02 Veiligheid GGO's

22.02.01 Opdrachten

Ter uitvoering van de wettelijke taak wordt jaarlijks een opdracht verstrekt aan de Commissie Genetische Modificatie (COGEM) voor het maken van beoordelingen inzake risico's verbonden aan werkzaamheden met genetisch gemodificeerde organismen en het adviseren over maatregelen risicobeheersing en monitoring die bij de uitvoering van werkzaamheden met GGO's kunnen worden toegepast. Ook jaarlijks wordt aan het Bureau Genetisch Gemodificeerde Organismen (Bureau GGO) bij het RIVM een opdracht verstrekt ten behoeve van de vergunningverlening voor werkzaamheden met genetisch gemodificeerde organismen die beoordeeld moeten worden op de risico's voor mens en milieu. Daarnaast worden in dit kader van vergunningverlening opdrachten verstrekt voor onderzoek en beleidsontwikkeling toetsingscriteria nieuwe GGO's.

22.02.05 Bijdrage aan internationale organisaties

Nederland geeft in het kader van het «Biosafety Protocol» uitvoering aan de jaarlijkse verplichtingen die samenhangen met de ratificatie en implementatie van het supplementair protocol aansprakelijkheid en verhaal van GGO's.

22.03 Externe veiligheid inrichtingen en transport

22.03.01 Opdrachten

Het betreft hier voornamelijk opdrachten voor wettelijke taken zoals vergunningverlening (defensie-inrichtingen, BRZO bedrijven en olieterminals in Caribisch Nederland), de monitoring van basisnetten (weg, water, spoor), aanpassing regelgeving vervoer gevaarlijke stoffen als gevolg van wijzigingen internationale verdragen, modellenbeheer buisleidingen (Bevb), uitbreiding en onderhouden Activiteitenbesluit voor het realiseren vermindering regeldruk bedrijven en de ontwikkeling en het beheer van standaarden voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. Daarnaast worden opdrachten verstrekt voor onderzoek en implementatie van risicoreductie maatregelen.

22.03.02 Subsidies

Subsidies hebben betrekking op het honoreren van incidentele aanvragen in het kader van de Regeling tegemoetkoming niet-loondienst gerelateerde slachtoffers van mesothelioom (TNS). Deze regeling is bedoeld voor iedereen die de ziekte van maligne mesothelioom heeft als gevolg van contact met asbest buiten de werksituatie.

22.03.03 Bijdragen aan agentschappen

RWS

Dit betreft grotendeels de bijdrage aan RWS voor de capaciteitsinzet in het kader van de uitvoering van Infomil (centraal punt voor bundeling en verspreiding van milieu wet- en regelgeving) op de beleidsonderwerpen «kennisoverdracht externe veiligheid» en «vergunningverlening (activiteitenbesluit)».

Daarnaast vinden hier uitgaven plaats voor werkzaamheden van de Dienst Verkeer en Scheepvaart van RWS in het kader van basisnet, vervoer gevaarlijke stoffen en de vergunningverlening olieterminals Caribisch Nederland.

22.03.04 Bijdragen aan medeoverheden

De bijdragen aan medeoverheden zijn bedoeld voor het versterken van het externe veiligheidsbeleid en de uitvoering daar van bij provincies en gemeenten en de sanering van risicovolle situaties waaronder saneringen die voortvloeien uit onder andere het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi).

22.03.05 Bijdragen aan internationale organisaties

Bijdragen aan internationale organisaties voor activiteiten op het vlak van Externe Veiligheid ten aanzien van industriële activiteiten en transport.

Beleidsartikel 23: Meteorologie, seismologie en aardobservatie

Algemene Doelstelling

Het KNMI garandeert als onafhankelijke autoriteit aan Nederland de best beschikbare informatie op het gebied van meteorologie en seismologie als bijdrage aan de veiligheid, bereikbaarheid en leefbaarheid van Nederland, inclusief de openbare lichamen Saba, Sint Eustatius en Bonaire.

Rollen en Verantwoordelijkheden

Financieren

De Minister is verantwoordelijk voor het faciliteren van een internationaal systeem van organisaties waarin Nederland vertegenwoordigd wordt door het KNMI. Dit doet zij door haar rol van financier in de vorm van bijdragen en contributies. Met name te noemen zijn EUMETSAT²³, ECMWF²⁴ en WMO²⁵.

(Doen) uitvoeren

De Minister is verantwoordelijk voor de uitvoering van de wettelijke taken van het agentschap KNMI zoals vastgelegd in de Wet op het KNMI (2002). De rol «(doen) uitvoeren» heeft betrekking op de volgende taken:

- Het beschikbaar maken, houden en stellen van een algemeen weerbericht voor de Nederlandse samenleving;
- Het beschikbaar maken, houden en stellen van KNMI-gegevens;
- Het beschikbaar maken, houden en stellen van luchtvaartmeteorologische inlichtingen;
- Het verrichten van meteorologisch en seismologisch onderzoek;
- Het adviseren van de Minister op het terrein van de meteorologie en andere geofysische terreinen;
- Het onderhouden van de nationale infrastructuur voor de meteorologie en andere geofysische terreinen;
- Het voor de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba beschikbaar maken, houden en stellen van luchtvaartmeteorologische inlichtingen;
- Andere door de Minister aangewezen taken ten aanzien van de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba op het terrein van de meteorologie en andere geofysische terreinen.

De Minister van Buitenlandse Zaken is verantwoordelijk voor het Kernstopverdrag en de Minister van Economische Zaken is verantwoordelijk voor het kader van de Mijnbouwwet.

²³ European Organisation for the Exploitation of Meteorological Satellites; www.eumetsat.int.

²⁴ European Centre for Medium-Range Weather Forecasts; www.ecmwf.int.

²⁵ World Meteorological Organization; www.wmo.ch.

Indicatoren en Kengetallen

Indicatoren	Realisatie			Streefwaarde/norm
	2010	2011	2012	
Algemene weersverwachtingen en adviezen				
– afwijking min.temperatuur (°C)	– 0,24	– 0,06	– 0,17	ABS ¹ (<0,5)
– afwijking max.temperatuur (°C)	– 0,21	– 0,33	– 0,37	ABS (<0,5)
– gemiddelde afwijking windsnelheid (m/s)	0,04	– 0,03	– 0,06	ABS (<1,0)
Maritieme verwachtingen				
– tijdigheid marifoonbericht (%)	99,3	99	98,6	> 99
Gereviewde publicaties	120	97	103	> 80
Kengetallen				
Aantal uitgegeven weeralarmen	4	0	1	
Percentage tijdige beschikbaarheid van de meteorologische producten (Bron: EUMETSAT)	>98,5	>98,5	>98,5	>98,5

¹ ABS: absolute waarde

Bron: KNMI, 2013

Toelichting

De indicatoren ten aanzien van algemene weers- en maritieme verwachtingen geven een indruk van de tijdigheid van de berichtgeving door het KNMI en de gemiddelde afwijking van verwachte waarden voor temperatuur en windsnelheid ten opzichte van de uiteindelijk waargenomen waarden. Het aantal gereviewde publicaties is een maatstaf voor de kwantiteit en de kwaliteit van het onderzoek van het KNMI. Het aantal zogenoemde gereviewde publicaties in vooraanstaande wetenschappelijke tijdschriften wordt bepaald.

Het aantal weeralarmen is afhankelijk van de weersomstandigheden; hierdoor is geen norm aan te geven. Bovendien is het afgeven van een weeralarm geen doel op zich. Wel is belangrijk dat het instrument weeralarm effectief wordt ingezet om de samenleving tijdig te waarschuwen voor maatschappij-ontwrichtend weer. In het jaarverslag zal worden ingegaan op het aantal opgetreden weeralarmsituaties en de mate waarin het KNMI gegrond heeft gewaarschuwd, dan wel gegrond niet heeft gewaarschuwd.

Het kengetal tijdige beschikbaarheid van de meteorologische producten geeft een beeld van de tijdige beschikbaarheid van de gegevens van de METEOSAT- en METOP-satellieten voor de meteorologische producten van het KNMI. Indien de streefwaarden niet worden gehaald, heeft dat een negatieve impact op de kwaliteit van de weersverwachting op de dagen van gebrekkige beschikbaarheid van de waarnemingen, een en anders afhankelijk van de dan optredende weerssituatie.

Beleidswijzigingen

De Wet op het KNMI zal worden ingetrokken op grond van de evaluatie van de Wet op het KNMI. Daarvoor in de plaats zal een «wet op de meteorologie en seismologie» komen die regelt wat de zorgplichten (publieke taken) van de Minister zijn op het gebied van weer, klimaat en aardbevingen. Tevens zal een Ministeriële regeling worden opgesteld waarin wordt vastgelegd hoe deze publieke taken worden uitgevoerd door het KNMI. De verantwoordelijkheid voor publieke taken op het gebied van weer, klimaat en aardbevingen (zorgplicht) en de wijze waarop hier invulling aan gegeven wordt (uitvoering) worden op deze manier ontkoppeld. Dit maakt het voor de toekomst makkelijker om in te spelen op zich in de toekomst voordoende ontwikkelingen.

Budgettaire gevolgen van beleid

Artikel 23 Meteorologie, seismologie en aardobservatie (x € 1.000)								
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen		41.949	43.514	33.190	40.168	40.732	45.764	35.870
Uitgaven		42.928	42.778	33.926	39.432	41.468	45.028	36.606
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>		100%						
23.01	Meteorologie en seismologie	<i>31.199</i>	<i>26.688</i>	<i>23.198</i>	<i>22.399</i>	<i>22.020</i>	<i>21.589</i>	<i>21.173</i>
23.01.03	Bijdrage aan het agentschap KNMI							
	– Meteorologie	28.805	24.363	21.922	21.169	20.822	20.434	20.045
	– Seismologie	1.405	1.589	540	494	462	419	392
23.01.04	Bijdrage aan internationale organisatie							
	– Contributie WMO (HGIS)	989	736	736	736	736	736	736
23.02	Aardobservatie	<i>11.729</i>	<i>16.090</i>	<i>10.728</i>	<i>17.033</i>	<i>19.448</i>	<i>23.439</i>	<i>15.433</i>
23.02.03	Bijdrage aan het agentschap KNMI							
	– Aardobservatie	11.729	16.090	10.728	17.033	19.448	23.439	15.433

Toelichting op de financiële instrumenten

23.01 Meteorologie en seismologie

23.01.03 Bijdrage aan het agentschap KNMI

Meteorologie

- Reguliere uitgifte van een algemeen weerbericht en van waarschuwingen voor gevaarlijk weer (code geel, code oranje en weeralarm);
- Ter beschikkingstelling van de meteorologische basisdata van het nationale meteorologische meetnet en de nationale meteorologische modelinfrastructuur, op basis van een open databeleid;
- Ter beschikkingstelling van data, informatie en kennis over het huidige klimaat;
- Het leveren van projecties over het toekomstige klimaat (klimaatscenario's);
- Verrichten van strategisch en toegepast onderzoek en het geven van beleidsadviezen op het gebied van de meteorologie;
- Internationale vertegenwoordigingen op het gebied van de meteorologie (met name WMO, EUMETSAT en ECMWF);
- Beantwoorden van vragen vanuit de maatschappij over weer en klimaat.

Seismologie

- Continue monitoring van natuurlijke en geïnduceerde seismiciteit in Nederland;
- Verrichten van strategisch en toegepast onderzoek en het geven van beleidsadviezen op het gebied van de seismologie;
- Beantwoorden van vragen vanuit de maatschappij op het gebied van aardbevingen en tsunami's;
- Verrichten van waarnemingen en onderzoek ten behoeve van het Nationaal Data Centre (NDC) voor de CBTBO.

23.01.04 Bijdragen aan internationale organisatie: contributie WMO

De beschikbare middelen worden gebruikt om de Nederlandse contributie aan de World Meteorological Organization (WMO) te voldoen. Deelname aan de activiteiten van het WMO wordt gefinancierd uit HGIS.

23.02 Aardobservatie

23.02.03 Bijdrage aan het agentschap KNMI: aardobservatie

Het verzorgen van de waarnemingen vanuit polaire en geostationaire weersatellieten in Europees verband (EUMETSAT).

Beleidsartikel 24: Handhaving en Toezicht

Algemene Doelstelling

Het stimuleren en bewaken van veilige vervoers- en watersystemen en een duurzame leefomgeving.

Rollen en Verantwoordelijkheden

Financieren

De Minister is verantwoordelijk voor het toezicht op de naleving van wet- en regelgeving in het transport en de leefomgeving. De Minister van EZ is belast met de behartiging van de aangelegenheden op het terrein van kernenergie, de verantwoordelijkheid voor de Kernenergiewet en de aansturing van de Kernfysische Dienst. De Minister van BZK heeft een medeverantwoordelijkheid inzake wonen en bouwen. De Minister heeft een nationale coördinatie- c.q. verantwoordingsverplichting richting de EU ten aanzien van internationale milieuregelgeving.

Bij de totstandkoming van wet- en regelgeving beoogt de wetgever een door haar gewenst niveau van veiligheid en duurzaamheid te bewerkstelligen. Daarbij worden de rechtsbeginselen van rechtvaardigheid, rechtszekerheid en rechtsgelijkheid gehanteerd, met een oog voor de nalevingseisen die van de ondertoezichtstaanden worden gevraagd (administratieve lasten). Zij streeft samenwerking met andere overheidspartners na.

(Doen) uitvoeren

De Minister is verantwoordelijk voor de uitvoering van de wettelijke taken van het agentschap ILT. De Minister van EZ is verantwoordelijk voor de uitvoering van de wettelijke taken op het gebied van nucleaire zaken, de Minister van BZK is mede verantwoordelijk op het terrein van wonen en bouwen.

De rol uitvoeren heeft betrekking op:

- *Vergunningverlening;*
- *toezicht door middel van objectinspecties, administratie controles, audits, convenanten en digitale inspecties;*
- *incidentafhandeling en onderzoek.*

Een uitgebreidere toelichting op de producten is te vinden in de agentschapsparaagraaf van de inspectie. Een gedetailleerde beschrijving van het uitvoeringsprogramma van de inspectie is te vinden in het Meerjarenplan 2014–2018 dat eind 2013 aan de Tweede Kamer wordt gezonden.

Indicatoren en Kengetallen

	Vergun- ningen	Adm. Contr.	Audits	Conve- nanten	Digitale insp	Objectinsp.	opsporing
Risicovolle bedrijven	20	549	187	3	0	702	0
Rail- en wegvervoer	1.272	1.105	480	72	5.250	21.050	25
Scheepvaart	7.400	142	0	14	0	2.852	0
Luchtvaart	6.500	0	274	21	0	953	0
Risicovolle stoffen en producten	3.007	1.373	32	6	0	3.415	97
Water, bodem en bouwen	219	4.055	12	7	0	9.865	175
Transport gevaarlijke stoffen	261	75	32	0	0	7.050	20

Deze tabel geeft inzicht in het aantal te verstrekken vergunningen, het aantal uit te voeren administratieve controles, (digitale en object) inspecties, audits, het aantal af te sluiten convenanten en het aantal opsporingen in het begrotingsjaar.

Beleidswijzigingen

De vergunningverlenende taken inzake de Europese Verordening Overbrenging Afvalstoffen (EVOA) zijn vanaf 2013 ondergebracht bij de ILT.

Budgettaire gevolgen van beleid

Artikel 24 Handhaving en toezicht (x € 1.000)								
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Verplichtingen	153.565	135.735	129.559	126.746	124.170	121.147	118.868	
uitgaven	153.565	135.735	129.559	126.746	124.170	121.147	118.868	
Waarvan juridisch verplicht	100%							
24.01 Handhaving en toezicht								
24.01.03	Bijdrage aan het agentschap ILT							
	Risicovolle bedrijven	23.024	14.177	12.952	12.702	12.455	12.143	11.366
	Rail en wegvervoer	32.643	29.616	28.433	27.837	27.260	26.586	26.213
	Scheepvaart	19.886	18.161	17.435	17.070	16.717	16.304	16.074
	Luchtvaart	18.356	15.928	15.259	14.950	14.619	14.239	14.030
	Risicovolle stoffen en producten	39.759	39.642	38.026	37.116	36.419	35.607	35.157
	Water, bodem, bouwen	19.897	18.211	17.454	17.071	16.700	16.268	16.028

Toelichting op de financiële instrumenten

De inspectie levert voor de bijdragen aan het agentschap in de hieronder weergegeven zes domeinen de volgende producten. In het meerjarenplan 2014–2018 dat eind 2013 aan de Tweede Kamer wordt gezonden, staat per domein uitgebreid beschreven welke taken worden uitgevoerd en de bijbehorende kengetallen ten aanzien van naleving, vergunningverlening en toezicht.

Bijdrage aan het agentschap: risicovolle bedrijven

Het toezicht richt zich op bedrijven en organisaties die verantwoordelijk zijn voor risicobronnen bij (externe) veiligheid, zoals geformuleerd in het Besluit externe veiligheid buisleidingen en/of inzake luchtemissies, energie en klimaat in de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en andere milieu- en veiligheidsregelgeving.

Veiligheid mens en omgeving

De inspectie oefent toezicht uit op geclassificeerde inrichtingen van het Ministerie van Defensie en enkele andere inrichtingen op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, de Wet milieubeheer, het Bouwbesluit en de vergunningen die daaraan verbonden zijn. Daarnaast houdt zij toezicht op externe veiligheid rondom buisleidingen en de veiligheid rondom genetisch gemodificeerde organismen.

Nationale en Europese verplichtingen

De inspectie ziet toe op toepassing van nationale normen en wettelijke regels die veelal door de EU zijn vastgesteld. Toezicht richt zich met name op bedrijven op het gebied van luchtemissies, energie, klimaat en externe veiligheid. Het gaat om ruim 8.000 bedrijven, waaronder raffinaderijen, de chemische industrie, elektriciteitsproducenten, afvalverbrandingsorganisaties, LPG-tankstations, ammoniakkoelinstallaties en intensieve veehouderijen. Daarnaast wordt de ILT vanaf 2014 de toezichthouder van tankterminals op de BES-eilanden.

Bijdrage aan het agentschap: rail en wegvervoer

De inspectie richt het toezicht op railvervoer op:

- infrastructuur en materieel;
- bedrijven en keuringsinstanties;
- operaties (machinisten, conducteurs, baanwerkers, rangeerders);
- veiligheidsmanagement, cultuur en arbeidsomstandigheden.

De inspectie richt het toezicht bij het wegvervoer op:

- bedrijven;
- vrachtwagens, bussen en taxis;
- chauffeurs.

Rail

De inspectie houdt toezicht op de naleving van de spoorwegwet. De railsector wordt gekenmerkt door drie grote bedrijven: Prorail (infrastructuur), NS (personenvervoer) en DB Schenker (goederenvervoer). De markt voor het goederenvervoer is internationaal georiënteerd en geheel geliberaliseerd. De sector kent een hoog veiligheidsgehalte, maar het hoofdspoor blijft een kwetsbaar systeem. Daarnaast is de inspectie toezichthouder voor interlokale tramlijnen, lightrail en metrosystemen. In de Wet Lokaal Spoor worden de laatstgenoemde lijnen en systemen uitgebreid met de stedelijke tramlijnen, waarin het toezicht op het totaal komt te liggen bij de lokale overheid, met de ILT als aangewezen toezichthouder.

Taxi

In de taximarkt is het veiligheidsbesef over het algemeen laag vanwege de lage toetredingsdrempel en de grote concurrentie, vooral in de grote vier steden. Vooral de naleving van de rij- en rusttijden laat te wensen over evenals het overschrijden van de maximumtarieven. Daarnaast speelt ook het illegaal taxivervoer een belangrijke rol. Dit blijft in de komende jaren aandacht vragen. De voornaamste ontwikkeling binnen het taxivervoer betreft de invoering van de Boordcomputer Taxi.

Bus

De inspectie houdt toezicht op de naleving van de arbeidstijdenwetgeving (ATB-V) en de Wet Personenvervoer 2000. In het nationale busvervoer met zijn relatief veilige status sluit de inspectie convenanten af met goed presterende bedrijven.

Goederenvervoer over de weg

De inspectie houdt toezicht op de naleving van arbeidstijdenwetgeving (inclusief fraude met de digitale tachograaf) en wetgeving met betrekking tot maten en gewichten en overbelading. Het goederenvervoer over de weg is grensoverschrijdend. In Europees verband is de fraude met de digitale tachograaf herkend als belangrijk probleem, waar in het toezicht extra aandacht aan wordt gegeven. Daarnaast spelen problemen rond inleen van (buitenlandse) arbeidskrachten en ontduiken van sociale wetgeving een belangrijke rol. De omvang van de problematiek rond cabotage wordt onderzocht.

Door de enorme omvang van de sector is het noodzakelijk gericht en selectief toezicht te houden. Veel ondernemers zoeken de grenzen van de regelgeving op vanwege de hoge concurrentiedruk.

Bijdrage aan het agentschap: scheepvaart

Binnenvaart

De taken van de inspectie op het terrein van de binnenvaart zijn vastgelegd in regelgeving die in belangrijke mate van Europese origine is. De Inspectie is primair verantwoordelijk voor het toezicht op de naleving van de Binnenvaartwet en van de Wet vervoer gevaarlijke stoffen. De handhaving van de Scheepvaartverkeerswet is primair een taak van de politie en RWS. Gelet op de naleving blijft in de binnenvaart aandacht nodig voor ten minste stabiliteit/stuwage, ladinginformatie en documenten en vaartijden/bemanningssterkte. Gelet op risico's die met deze vorm van vervoer gemoeid zijn, krijgt het vervoer van gevaarlijke stoffen meer aandacht.

Koopvaardij en Visserij

Voor de koopvaardij is een complex van wet- en regelgeving van kracht, dat is geënt op overwegend mondiaal geldende regimes. Het algemene beeld is dat het veiligheidsbewustzijn in de koopvaardij op een behoorlijk niveau is en de naleving op de meeste onderdelen relatief hoog is (tussen de 80 en 95 procent). Desondanks is Nederland in de ranglijst van Paris Memorandum of Understanding gedaald naar de vijftiende plaats.

Wet- en regelgeving voor de visserij is van (inter)nationale origine. Gelet op het aantal ongevallen is de visserij relatief onveiliger dan de andere scheepvaartsectoren. De meeste ongevallen in de visserij zijn het gevolg van menselijk handelen. Voor de naleving zijn met name de bemanningsaspecten in de visserij een aandachtspunt bij handhavende inspecties.

Bijdrage aan het agentschap: luchtvaart

De inspectie houdt toezicht op de naleving van veiligheids- en milieuwetten en regels voor de luchtvaart. De luchtvaartsector is een hightech industrie waarin de zorg voor veiligheid vanaf haar ontstaan een van de belangrijkste oorzaken is geweest voor uitgebreide en zeer gedetailleerde internationale regelgeving. De Europese regelgeving en de Europese vormen van samenwerking nemen een steeds prominenter plaats in. Het toezicht richt zich op de hele keten: luchtvervoerders, luchtvaartuigen, technische bedrijven, grondafhandelingsbedrijven, luchtverkeersleiding, bemanning, onderhoudstechnici, keurings- en examineringsinstanties, opleidingsinstellingen, meteodiensten, het luchtruim, luchthavens en luchtvaartvertoningen. Naast toezicht op veiligheid is de inspectie wettelijk ook betrokken bij de handhaving van milieuvoorschriften met name op het gebied van geluid.

Bijdrage aan het agentschap: risicovolle stoffen en producten

De inspectie houdt toezicht op:

- Wet- en regelgeving gericht op grensoverschrijdend afvaltransport, preventie van afval, duurzaam produceren, nuttige toepassing en recycling van afvalstoffen en veilige inzameling en verwerking van (gevaarlijke)afvalstromen. Ondertoezichtstaanden zijn producenten, importeurs, ontdoeners, inzamelaars (inclusief tussenhandelaars), transporteurs, verwerkers en exporteurs van afval;
- gebruikers, producenten en importeurs van milieugevaarlijke stoffen, preparaten en producten en voorwerpen voor professioneel gebruik;
- het voorkomen van misbruik (in verband met security), onjuiste handelingen en gebruik van explosiegevaarlijke stoffen en ziet toe op de productveiligheid van vuurwerk.

In het geval van afvalstoffen, (milieu)gevaarlijke stoffen en explosiegevaarlijke stoffen is sprake van een ketenbenadering. De inspectie neemt voor enkele onderwerpen in dit domein de rol van ketenregisseur op zich. Voor REACH, biociden, en de Wet explosieven civiel gebruik is wettelijk bepaald dat de inspectie deze rol heeft.

Afval

Volgens het Besluit Inzameling Afvalstoffen dienen inzamelaars van scheepsafvalstoffen, klein gevaarlijk afval en afgewerkte olie vergund te zijn. De inspectie verleent inzamelvergunningen en ziet toe op de naleving.

Bij grensoverschrijdend transport van afval is de inspectie de bevoegde autoriteit in Nederland om vergunningen te verlenen zoals voorgescreven in de Europese Verordening Overbrenging Afvalstoffen (EVOA). Met controles en handhaving wordt illegale import, export en doorvoer van afval voorkomen; dit behelst ook het retour zenden van illegale afvaltransporten. De inspectie werkt hierbij samen met buitenlandse autoriteiten, politie en douane.

De inspectie voert in 2014 objectinspecties en administratiecontroles uit naar de naleving van de productbesluiten en de Ecodesign verordeningen. In 2014 treedt een aantal nieuwe Ecodesign verordeningen in werking. Specifiek in 2014 controleert de ILT de prestatiegaranties in verband met het afschaffen van de statiegeldregeling zoals afgesproken in de «Raamovereenkomst verpakkingen».

In 2014 wordt de in inspectie naar inzamelaars van gevaarlijk afval (BIA) geïntensiveerd.

Risicovolle stoffen

Het toezicht op de naleving van wet- en regelgeving rondom (milieu) gevaarlijk stoffen is verdeeld over Rijk, provincie, waterschappen en gemeenten. De inspectie is onder andere verantwoordelijk voor het toezicht op:

- de sanering van asbestwegen, het verwijderen van asbest uit objecten en het verbod op het verhandelen en bewerken van asbesthoudende producten
- de industriële en professionele toepassingen van biociden
- de productie, import en handel van stoffen en mengsels voor industriële en professionele gebruikers (REACH)
- de kwaliteit, het gebruik van en de handel in ozonlaagafbrekende stoffen en gefluoreerde broeikasgassen
- de samenstelling van brandstoffen.

Wat betreft REACH en Biociden investeert de inspectie in de samenwerking met onder andere de Inspectie SZW, NVWA, SodM, douane en provincies. Internationaal wordt geparticipeerd in het Europees REACH Forum.

De inspectie voert administratiecontroles uit naar ozonlaagafbrekende stoffen die, ondanks een verbod in de EU verordening, nog steeds op de markt gebracht, verkocht en uitgestoten worden en op het gebruik van deze stoffen en gefluoreerde broeikasgassen, naar de naleving van de REACH en biociden regelgeving.

Asbest: de sanering van de binnen de saneringsregeling vallende asbestwegen wordt afgerond. Er blijft aandacht voor meldingen van asbestwegen die buiten de regeling vallen.

Explosiegevaarlijke stoffen

De inspectie houdt toezicht op de naleving van de Wet explosieven voor civiel gebruik en het Vuurwerkbesluit bij onder andere producenten, transporteurs en importeurs. Zowel bij vuurwerk als bij explosieven is steeds meer sprake van een ketenbenadering.

Bij vuurwerk richt de inspectie zich enerzijds op het vergroten van de veiligheid van consumentenvuurwerk en anderzijds op het terugdringen van ondeugdelijk en illegaal vuurwerk. Het laatste betreft onder andere het aanpakken van de georganiseerde handel in en het tegengaan van de invoer van dit soort vuurwerk.

Transport van gevaarlijke stoffen

Het toezicht op het vervoer van gevaarlijke stoffen is belegd bij de vervoersdomeinen Rail- en Wegvervoer, Scheepvaart en Luchtvaart en richt zich op de grootste risico's van het vervoer van gevaarlijke stoffen. De inzet is hierbij vooral multimodaal vervoer. Ook hier ligt de nadruk op systeemtoezicht en het afsluiten van convenanten met de best presterende bedrijven. Daarnaast wordt de inspectiecapaciteit zoveel mogelijk ingezet op de logistieke knooppunten.

Bijdrage aan het agentschap: water, bodem en bouwen

Het toezicht op water en bodem richt zich op:

- Waterkeringbeheerders: toezicht op uitvoering van de waterwet in relatie tot de primaire waterkeringen;
- RWS en door RWS gecontracteerde aannemers (toezicht en vergunningverlening op de eigen werken van RWS);
- Drinkwaterbedrijven, bedrijven met eigen drinkwaterwinning en bedrijven/instellingen met collectieve drinkwaterinstallaties op grond van de Drinkwaterwet;
- Erkende bodemintermediairs, certificerende instellingen en andere bedrijven die werken met grond, bagger en bouwstoffen, op grond van het Besluit bodemkwaliteit; Provincies en gemeenten (bestuurlijk toezicht op de uitvoering van de Wet milieubeheer en de Wet bodembescherming).

Het toezicht voor bouwen, wonen en ruimte is gericht op correcte labels en conforme producten voor bouwproducten, pleziervaartuigen en voertuigbanden. De verplichting geldt voor fabrikanten, importeurs en distributeurs. Ook het toezicht op het zichtbaar aanwezig zijn van energielabels in voor publiek toegankelijke overheidsgebouwen hoort hierbij.

Verder wordt toezicht gehouden ter voorkoming van de verkoop van verkeersproducten (denk aan auto's, bromfietsen, trekhaken, aanhangwagens) die niet zijn toegelaten of die niet overeenkomen met de toelating. Voorts houdt de ILT toezicht op de wijze waarop provincies met hun provinciale verordening de rijksbelangen borgen. Tot slot worden beleidsmonitoringsonderzoeken op het gebied van ruimte en bouwen uitgevoerd.

Beleidsartikel 25: Brede Doeluitkering

Algemene Doelstelling

Het realiseren van maatwerkoplossingen voor verkeers- en vervoersvraagstukken.

Rollen en Verantwoordelijkheden

Financieren

De Minister is systeemverantwoordelijk voor de bijdrage aan de Brede Doeluitkering (BDU), welke het mogelijk maakt dat er op decentraal niveau maatwerkoplossingen kunnen worden gemaakt voor verkeers- en vervoervraagstukken. De beleidsinhoudelijke beslissingen worden voornamelijk door de mede overheden genomen. Dit artikel hangt samen met artikel 14 Wegen en verkeersveiligheid en artikel 15 Openbaar vervoer (Hoofdstuk XII) waarin het bredere beleidsveld wordt geschetst.

Budgettaire gevolgen van beleid

Artikel 25 Brede doeluitkering (x € 1.000)								
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen		2.042.458	1.819.735	1.779.634	1.804.276	1.806.041	1.792.602	1.792.229
Uitgaven:		2.113.821	2.048.323	1.819.189	1.779.230	1.804.487	1.806.127	1.792.451
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>				<i>100%</i>				
25.01	Brede doeluitkering	2.113.821	2.048.323	1.819.189	1.779.230	1.804.487	1.806.127	1.792.451

Toelichting op de financiële instrumenten

25.01 Brede Doeluitkering

Het betreft het verstrekken van een beschikking voor de Brede Doeluitkering aan de regionale en lokale overheden. Deze wordt jaarlijks berekend op basis van in de regelgeving BDU Verkeer en Vervoer opgenomen methodiek. Uitbetaling vindt plaats in vijf termijnen, waarvan de tweede termijn een dubbele is.

Het is het voornemen om bij de afschaffing van de WGR²⁶ plus regio's tegelijk een deel van de BDU te decentraliseren. Het wetsvoorstel waarmee dat wordt geregeld is in mei 2013 bij de Tweede Kamer ingediend. Bij aanvaarding van het wetsvoorstel zal een deel van de BDU met ingang van 2015 kunnen overgaan naar het provinciefonds.

²⁶ Wet gemeenschappelijke regelingen

Beleidsartikel: 26: Bijdragen aan investeringsfondsen

Algemene Doelstelling

Op dit artikel worden de bijdragen aan het Infrastructuurfonds en het Deltafonds verantwoord.

Rollen en Verantwoordelijkheden

Financierien

De rollen en verantwoordelijkheden voor zaken die op het Infrastructuurfonds en Deltafonds worden verantwoord zijn terug te vinden in de verschillende beleidsartikelen op Begroting hoofdstuk XII.

Voor de indicatoren en kengetallen wordt verwezen naar de betreffende beleidsartikelen.

Budgettaire gevolgen van beleid

Artikel 26 Bijdrage investeringsfondsen (x € 1.000)								
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen		7.163.030	6.694.103	7.452.327	6.426.753	6.470.184	6.928.973	6.457.333
Uitgaven:		7.163.030	6.694.103	7.452.327	6.426.753	6.470.184	6.928.973	6.457.333
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>				<i>100%</i>				
26.01	Bijdrage aan het Infrastructuurfonds	7.163.030	5.734.912	6.363.354	5.342.183	5.293.820	5.992.468	5.657.539
26.02	Bijdrage aan het Deltafonds		959.191	1.088.973	1.084.570	1.176.364	936.505	799.794

Toelichting op de financiële instrumenten

26.01 Bijdrage aan Infrastructuurfonds

Het betreft hier de bijdrage vanuit de Begroting hoofdstuk XII aan het Infrastructuurfonds, ten behoeve van uitgaven die op het fonds worden verantwoord.

Opbouw art.ond. 26.01 Bijdrage aan het IF (x € 1.000)

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
12	Hoofdwegen	2.666.245	1.825.951	1.616.957	2.229.832	2.218.412	2.884.917	3.141.057
12.01	Verkeersmanagement	19.189	20.674	20.258	20.257	20.257	20.259	20.257
12.02	Beheer, onderhoud en vervanging	624.755	566.080	455.869	492.944	483.143	489.516	489.403
12.03	Aanleg	1.067.508	331.162	339.664	916.298	1.112.183	1.770.131	2.009.267
12.04	GIV/PPS	590.390	556.301	458.852	460.816	258.875	259.639	260.541
12.06	Netwerkgebonden kosten HWN	407.135	389.777	384.270	379.333	376.890	376.640	376.568
12.07	Investeringsruimte	- 42.732	- 38.043	- 41.956	- 39.817	- 32.936	- 31.268	- 14.979
13	Spoorwegen	2.332.690	2.330.000	2.262.458	2.347.839	2.296.758	1.952.505	1.864.798
13.02	Beheer, onderhoud en vervanging	1.264.028	1.239.246	1.147.798	1.244.635	1.319.480	1.145.680	1.291.516
13.03	Aanleg	957.002	1.074.092	1.045.762	1.057.920	947.657	751.973	516.259
13.04	GIV/PPS	103.451	- 387	40.597	33.214	27.413	26.169	30.680
13.07	Rente en aflossing	16.597	16.597	16.597	16.597	16.597	16.597	16.597
13.08	Investeringsruimte	- 8.388	452	11.704	- 4.527	- 14.389	12.086	9.746
14	Regionaal, lokale infrastructuur	241.969	120.026	340.370	441.051	342.438	230.891	243.562
14.01	Grote regionaal/lokale projecten	81.566	64.920	123.828	274.627	203.174	111.980	203.096
14.02	Regionale mobiliteitsfondsen	12.992	0	0	0	0	0	0
14.03	RSP-ZZL: pakket bereikbaarheid	147.411	55.106	216.542	166.424	139.264	118.911	40.466
15	Vaarwegen	863.050	770.276	730.988	651.695	640.547	630.388	511.001
15.01	Verkeersmanagement	13.819	12.263	13.122	13.122	13.122	13.122	13.122
15.02	Beheer, onderhoud en vervanging	402.465	413.012	324.217	256.929	218.659	216.384	224.685
15.03	Aanleg	219.424	127.534	177.287	164.181	192.048	184.556	56.469
15.06	Netwerkgebonden kosten HVWN	238.793	227.191	225.146	223.351	221.780	221.623	221.578
15.07	Investeringsruimte	- 11.451	- 9.724	- 8.784	- 5.888	- 5.062	- 5.297	- 4.853
17	Megaprojecten	24.368	23.835	16.104	15.126	2.665	2.006	1.914
17.02	Betuweroute	6.114	6.114	0	0	0	0	0
17.03	Hoge snelheidslijn HSL	159	159	0	0	0	0	0
17.06	PMR	18.095	17.562	16.104	15.126	2.665	2.006	1.914
18	Overige uitgaven	235.032	272.095	326.943	306.926	156.719	154.211	153.990
18.01	Saldo afgesloten rekeningen	0	0	0	0	0	0	0
18.02	Beter Benutten	0	50.000	125.000	125.000	0	0	0
18.03	Intermodaal vervoer	5.965	3.057	0	0	0	0	0
18.06	Externe veiligheid	2.526	2.000	2.009	2.000	1.000	1.000	898
18.07	Mobiliteitsonafh. Kennis en expertise	42	42	42	42	42	42	42
18.08	Netwerkoverstijgende kosten	226.499	216.996	199.892	179.884	155.677	153.169	153.050
18.11	Investeringsruimte	0	0	0	0	0	0	0
18.12	Reservering beheer, onderhoud en vervanging	0	0	0	0	0	0	0
18.13	Tol gefinancierde uitgaven	0	0	0	0	0	0	0
Totaal		6.363.354	5.342.183	5.293.820	5.992.468	5.657.539	5.854.917	5.916.322

		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
12	Hoofdwegen	2.331.691	2.672.002	2.487.667	2.431.671	2.238.102	2.112.909	2.048.722	2.154.676
12.01	Verkeersmanagement	20.301	20.275	20.261	20.247	20.220	20.221	20.218	20.303
12.02	Beheer, onderhoud en vervanging	407.863	407.777	407.731	421.610	453.339	453.339	453.331	458.030
12.03	Aanleg	1.242.548	1.643.928	1.453.075	1.307.280	1.146.138	1.024.108	575.569	82.229
12.04	GIV/PPS	255.107	233.669	238.877	303.735	234.828	232.496	172.017	171.267
12.06	Netwerkgebonden kosten HWN	377.439	377.847	378.072	378.924	379.359	379.348	379.387	378.023
12.07	Investeringsruimte	28.432	- 11.494	- 10.350	- 124	4.218	3.396	448.199	1.044.824
13	Spoorwegen	1.595.922	1.491.572	1.680.128	1.784.657	1.777.273	1.806.188	1.830.825	1.903.394
13.02	Beheer, onderhoud en vervanging	1.188.875	1.184.382	1.179.647	1.234.730	1.226.341	1.237.905	1.239.094	1.198.353
13.03	Aanleg	325.202	227.212	417.929	399.700	383.906	429.202	382.753	91.370
13.04	GIV/PPS	27.417	26.608	25.753	27.031	66.622	67.090	65.240	51.571
13.07	Rente en aflossing	16.597	16.597	16.597	16.597	16.597	16.597	16.597	16.597
13.08	Investeringsruimte	37.831	36.773	40.202	106.599	83.807	55.394	127.141	545.503
14	Regionaal, lokale infrastructuur	102.757	141.218	121.259	10.365	44.199	74.780	99.443	132.427
14.01	Grote regionaal/lokale projecten	102.757	141.218	121.259	10.365	44.199	74.780	99.443	132.427
14.02	Regionale mobiliteitsfondsen	0	0	0	0	0	0	0	0
14.03	RSP-ZZL: pakket bereikbaarheid	0	0	0	0	0	0	0	0
15	Vaarwegen	756.949	676.297	686.616	656.883	806.010	847.536	862.488	646.753
15.01	Verkeersmanagement	13.133	13.133	13.133	13.133	13.133	13.133	13.133	13.133
15.02	Beheer, onderhoud en vervanging	242.618	247.356	247.155	267.144	238.085	238.070	235.964	230.329
15.03	Aanleg	285.973	196.473	206.852	90.785	298.518	360.314	320.335	45.851
15.06	Netwerkgebonden kosten HVWN	223.836	224.078	224.211	224.716	224.974	224.967	224.991	224.183
15.07	Investeringsruimte	- 8.611	- 4.743	- 4.735	61.105	31.300	11.052	68.065	133.257
17	Megaprojecten	12.137	61	78	68	100	99	102	2
17.02	Betuwroute	0	0	0	0	0	0	0	0
17.06	PMR	12.137	61	78	68	100	99	102	2
18	Overige uitgaven	509.478	587.032	593.523	586.242	586.941	613.397	613.461	611.271
18.01	Saldo afgesloten rekeningen	0	0	0	0	0	0	0	0
18.02	Beter Benutten	0	0	0	0	0	0	0	0
18.03	Intermodaal vervoer	0	0	0	0	0	0	0	0
18.06	Externe veiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0
18.07	Mobiliteitsonafh. Kennis en expertise	0	0	0	0	0	0	0	0
18.08	Netwerkoeverstijgende kosten	153.749	154.303	154.664	147.383	148.082	148.063	148.127	145.937
18.11	Investeringsruimte	0	0	0	0	0	0	0	0
18.12	Reservering beheer, onderhoud en vervanging	355.729	432.729	438.859	438.859	438.859	465.334	465.334	465.334
18.13	Tol gefinancierde uitgaven	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal		5.308.934	5.568.182	5.569.271	5.469.886	5.452.625	5.454.909	5.455.040	5.448.523

26.02 Bijdrage aan Deltafonds

Het betreft hier de bijdrage vanuit de Begroting hoofdstuk XII aan het Deltafonds, ten behoeve van uitgaven die op het fonds worden verantwoord.

Opbouw artikelonderdeel 26.02 Bijdrage aan het Deltafonds (x € 1.000)

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	Investeren in waterveiligheid	686.025	649.225	705.434	540.609	425.763	291.520	316.747
1.01	Grote projecten waterveiligheid	537.369	551.765	597.862	372.050	218.591	53.352	179.610
1.02	Overige aanlegproj. Waterveiligheid	141.659	95.347	106.067	168.209	206.222	235.922	135.889
1.03	Studiekosten waterveiligheid	6.997	2.113	1.505	350	950	2.246	1.248
2	Investerings in Zoetwater-voorziening	3.863	16.003	46.808	23.869	2.195	2.063	2.062
2.01	Aanleg waterkwantiteit	0	0	0	0	0	0	0
2.02	Overige invest. Zoetwater-voorziening	1.203	15.962	46.808	23.869	2.195	2.063	2.062
2.03	Studiekosten Zoetwatervoorziening	2.660	41	0	0	0	0	0
3	Beheer, onderhoud en vervanging	176.257	205.602	212.041	162.807	152.620	144.211	140.368
3.01	Watermanagement	11.142	11.478	10.713	10.713	10.713	10.713	10.713
3.02	Beheer, onderhoud en vervanging	165.115	194.124	201.328	152.094	141.907	133.498	129.655
5	Netgebonden kosten en overige	222.828	213.740	212.081	209.220	219.216	259.610	297.381
5.01	Apparaat	185.269	176.510	171.389	169.000	175.670	175.532	174.183
5.02	Overige uitgaven	52.019	51.923	50.992	50.219	50.217	50.219	50.219
5.03	Investeringsruimte	- 14.460	- 14.693	- 10.300	- 9.999	- 6.671	33.859	72.979
Totaal		1.088.973	1.084.570	1.176.364	936.505	799.794	697.404	756.558

		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
1	Investeren in waterveiligheid	713.894	424.555	357.791	265.628	263.628	288.732	283.665	260.341
1.01	Grote projecten waterveiligheid	230.546	89.309	0	0	0	0	0	0
1.02	Overige aanlegproj. Waterveiligheid	483.348	335.246	357.791	265.628	263.628	288.732	283.665	260.341
1.03	Studiekosten waterveiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0
2	Investerings in Zoetwatervoorziening	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183
2.01	Aanleg waterkwaliteit	0	0	0	0	0	0	0	0
2.02	Overige invest. Zoetwatervoorziening	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183	2.183
2.03	Studiekosten Zoetwatervoorziening	0	0	0	0	0	0	0	0
3	Beheer, onderhoud en vervanging	135.232	200.940	242.811	276.496	315.019	242.966	247.042	245.606
3.01	Watermanagement	10.723	10.723	10.723	10.723	10.723	10.723	10.898	10.548
3.02	Beheer, onderhoud en vervanging	124.509	190.217	232.088	265.773	304.296	232.243	236.144	235.058
5	Netgebonden kosten en overige	268.726	234.188	258.663	409.132	371.835	416.574	417.412	449.083
5.01	Apparaat	176.356	176.356	176.356	176.356	176.356	176.356	176.356	176.356
5.02	Overige uitgaven	48.375	48.375	48.375	48.375	48.375	48.375	49.114	47.636
5.03	Investeringsruimte	43.995	9.457	33.932	184.401	147.104	191.843	191.942	225.091
Totaal		1.120.035	861.866	861.448	953.439	952.665	950.455	950.302	957.213

2.3 De niet-beleidsartikelen

Artikel 97 Algemeen departement

Algemene Doelstelling	Op dit artikel worden de lenM brede programma uitgaven verantwoord.
Beleidswijzigingen	Ontvangsten ten behoeve van uitgaven van onderzoeken (en aldus programmamiddelen) van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) worden voortaan op dit artikel begroot en verantwoord. Tot de begroting van 2013 vond dit, in strijd met Verantwoord Begroten, plaats op het artikel van het apparaat van het Kerndepartement (artikel 98), waar nu enkel de apparaatuitgaven van het PBL worden begroot en verantwoord.

Budgettaire gevolgen van beleid

Artikel 97 Algemeen departement (x € 1.000)								
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen		27.276	27.877	27.205	24.975	25.332	25.305	25.412
Uitgaven		23.222	31.153	27.206	24.976	25.333	25.306	25.412
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>		46%						
97.01	lenM-brede programmamiddelen	23.222	31.153	27.206	24.976	25.333	25.306	25.412
97.01.01	Opdrachten	20.306	23.450	19.816	18.994	19.343	19.318	19.427
	– Regeringsvliegtuig	7.405	7.121	6.681	6.675	6.655	6.651	6.648
	– Onderzoeken Planbureau voor de Leefomgeving		6.953	4.089	3.854	3.555	3.500	3.500
	– Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing	2.608	2.277	1.902	1.907	1.916	1.921	2.002
	– Overige opdrachten	10.293	7.099	7.144	6.558	7.217	7.246	7.277
97.01.02	Subsidies	1.800	1.700	1.400				
	– Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek(NWO)	1.800	1.700	1.400				
97.01.03	Bijdrage aan agentschappen	615	606	607	605	607	607	607
	– waarvan bijdrage aan RWS	615	606	607	605	607	607	607
97.01.04	Bijdragen aan internationale organisaties en medeoverheden	500	20					
97.01.06	Bijdrage aan ZBO en RWT	5.400	5.377	5.383	5.377	5.383	5.381	5.378
	– Stichting Advisering Bestuursrechtspraak	5.400	5.377	5.383	5.377	5.383	5.381	5.378
Ontvangsten		2.580	6.285	3.873	3.373	3.373	3.373	3.373

Budgetflexibiliteit	<p>Het bedrag dat juridisch verplicht is heeft met name betrekking op het Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing, enkele onderzoeksprojecten, de subsidies aan het NWO voor het programma Duurzame Bereikbaarheid Randstad en de bijdrage aan de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak (StAB).</p> <p>Het restant heeft met name betrekking op uitgaven voor grote publiekscampagnes als van A naar Beter en artikeloverstijgende onderzoeksopdrachten van het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid en de Hoofddirectie Bestuurlijke en Juridische Zaken.</p>
Toelichting op de financiële instrumenten	<p><i>97.01.01 Opdrachten</i></p> <p>Regeringsvliegtuig</p> <p>Dit betreft de uitgaven van lenM voor het onderhoud en de exploitatie van het Regeringsvliegtuig.</p>

Onderzoeken PBL

Betreft uitgaven ten behoeve van onderzoeksactiviteiten van PBL, zoals aanschaf van databestanden, ontwikkeling van modellen, uitbesteding van onderzoek en vervaardiging van publicaties. Voor nieuws en publicaties van het PBL zie de website van het PBL²⁷.

Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing (DCC)

Het beleid op het gebied van Crisisbeheersing is het laatste decennium flink in ontwikkeling. Dit is vooral veroorzaakt door andere vormen van crisis (terreuraanslagen, extreme weersomstandigheden en infectieziekten) en door de internationale dimensies van crisis. DCC is verantwoordelijk voor een effectief crisisbeheersingsbeleid en een professionele aanpak van crisis. De hoofdtak van het DCC is het voorbereiden van het Ministerie van IenM op het beheersen van crisis.

Overige opdrachten

Dit betreft voornamelijk de uitgaven die worden gedaan inzake grote publiekscampagnes als van A naar Beter²⁸, alsmede artikeloverstijgende onderzoeksopdrachten van bijvoorbeeld het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid²⁹, op het gebied van Kennis, Innovatie en Strategie alsmede Bestuurlijke en Juridische Zaken.

97.01.02 Subsidies

Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)

Deze uitgaven hangen samen met de subsidie die IenM in samenwerking met EZ verstrekt aan de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek³⁰ voor het onderzoeksprogramma Duurzame bereikbaarheid Randstad voor de periode 2008 tot en met 2014 (totaal € 9 mln tot maximaal € 9,5 mln).

97.01.03 Bijdrage aan agentschappen

Dit betreft de bijdrage aan RWS voor de capaciteitsinzet in het kader van beleidsondersteuning en advies.

97.01.06 Bijdrage aan ZBO en RWT's

Stichting Advisering Bestuursrechtspraak (StAB)

Deze uitgaven hangen samen met de subsidie die IenM verstrekt aan de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak³¹. De StAB adviseert, door middel van deskundigenberichten, op verzoek van de Raad van State en de rechtbanken over geschillen op het terrein van de fysieke leefomgeving zoals milieu, ruimtelijke ordening, water, bouw en schade.

97.09 Ontvangsten

Op dit artikel worden de ontvangsten geraamd die IenM onder andere ontvangt voor het Regeringsvliegtuig en voor onderzoeken van het PBL.

²⁷ www.pbl.nl

²⁸ www.vananaarbeter.nl

²⁹ www.kimnet.nl

³⁰ www.nwo.nl

³¹ www.stab.nl

Artikel 98: Apparaat van het kerndepartement

Op dit artikel staan alle personele en materiële uitgaven en ontvangsten van het Ministerie van IenM met uitzondering van de Staf Deltacommissaris en de agentschappen ILT, KNMI, NEa en RWS. Het omvat de verplichtingen en uitgaven voor ambtelijk personeel, inhuur externen en materieel voor het kerndepartement.

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van Artikel 98 Apparaat van het kerndepartement (x € 1.000)							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen	372.688	362.141	323.235	291.203	301.302	259.877	259.315
Uitgaven	372.668	361.761	319.700	303.177	302.839	258.987	259.303
Personele uitgaven	238.046	225.406	196.582	181.677	174.143	171.347	166.726
– waarvan eigen personeel	207.429	197.271	173.746	161.613	155.473	150.965	146.979
– waarvan externe inhuur	13.913	12.907	9.752	7.982	7.346	6.951	6.316
– waarvan postactieven	16.704	15.228	13.084	12.082	11.324	13.431	13.431
Materiële uitgaven	134.622	136.355	123.118	121.500	128.696	87.640	92.577
– waarvan ICT	53.908	46.164	33.210	32.768	32.136	31.618	30.887
– waarvan bijdrage aan SSO's	54.509	50.419	40.260	39.758	55.487	35.196	34.356
Ontvangsten	9.732	15.694	2.434	2.434	2.434	2.434	2.434

In de genoemde bedragen is de taakstelling Rutte II op het apparaat verwerkt die in 2016 begint en vanaf 2018 structureel doorwerkt. Deze taakstelling is per 1e Suppletore wet 2013 ingevuld (zie Kamerstukken II 2012–2013, [33 640 XII nr. 2](#), onder punt 2.1, «Overzicht belangrijkste uitgaven- en ontvangstenmutaties», onderdeel «Regeerakkoord Rutte II: Bruggen slaan»). Zie ook de verdeling en de toelichting zoals hieronder opgenomen in het onderdeel «Taakstelling Rutte II».

Personele uitgaven

Dit betreft alle uitgaven van het eigen personeel, de externe inhuur en postactieven voor het kerndepartement. Onder eigen personeel vallen de loonkosten en de uitgaven voor de personele exploitatie. Onder loonkosten wordt verstaan alle uit de rechtspositiebepalingen en aanverwante (wettelijke) regelingen voortvloeiende uitgaven aan en ten behoeve van de werknemers, zoals salaris, vakantie- en eindejaarsuitkering, vergoedingen voor inbesteding van personeel, toelagen, toeslagen en vergoedingen, gratificaties, onkostenvergoedingen waaronder woon-werkverkeer (ook collectieve inkoop openbaar vervoerskaarten), sociale lasten en de bijdrage aan de zorgverzekeringswet, pensioenpremies en de eindheffing loonbelasting. Onder personele exploitatie worden andere personele uitgaven verstaan zoals verhuiskosten, dienstreizen, werving en selectie, keuringen, assesments, outplacement, loopbaanbegeleiding en re-integratie, arbeidsgezondheidskundige begeleiding, werkplekaanpassing, uitbesteding arbo-dienstverlening, bedrijfshulpverlening, representatie voor eigen personeel, opleiding, coaching, training, bezoek van symposia en congressen, personeelsevenementen, bijeenkomsten en recepties, noodzakelijke contributies van personeel, uitgaven sociaal flankerend beleid en dergelijke. Onder postactieven wordt verstaan alle uitgaven aan en ten behoeve van voormalig personeel, voor zover niet ten laste komend van derden (pensioen- of uitkeringsfonds) zoals Functioneel leeftijdsontslag (FLO),

werkloosheidsuitkeringen, wachtgeld en de daarmee samenhangende uitvoeringskosten van derden.

Materieel Kerndepartement

Dit betreft materieeluitgaven van het kerndepartement waarvoor geldt dat deze betrekking hebben op uitgaven die bedoeld zijn voor activiteiten ter ondersteuning van het primaire proces. ICT bevat zowel de uitgaven voor projecten als structurele uitgaven zoals onderhoud en licenties. De bijdrage aan de Shared Services Organisaties betreft onder andere P-Direkt (Salarisbedrijf van het Rijk), FM Haaglanden en de Rijksgebouwendienst. De hogere uitgaven bijdragen aan SSO's in 2016 worden veroorzaakt door een eenmalige bijdrage van het Ministerie van Financiën aan het Ministerie van IenM als gevolg van gemaakte afspraken in het kader van het Masterplan kantoorhuisvesting Den Haag. Deze bijdrage is reeds bij voorjaarsnota 2012 verwerkt.

Apparaatsuitgaven per dienstonderdeel van het kerndepartement (x € 1.000)

	319.700
Directoraat-Generaal Bereikbaarheid	34.565
Directoraat-Generaal Milieu en Internationale Coördinatie	31.293
Directoraat-Generaal Ruimte en Water	28.225
Beleids- en Bestuursondersteuning	38.077
Financiën en Bedrijfsvoering	164.515
Planbureau voor de Leefomgeving	23.025

Deze tabel splitst de apparaatsuitgaven van het kerndepartement per integratieonderdeel uit voor het jaar 2014.

Extracomptabele verwijzingen

Apparaatskosten Staf Deltacommissaris (x € 1.000)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Totaal apparaatskosten Staf Deltacommissaris	2.260	1.965	1.852	1.821	1.770	1.720

De apparaatskosten van de Staf van de Deltacommissaris worden in lijn met de Waterwet op het Deltafonds begroot en verantwoord (zie artikel 5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven van het Deltafonds).

Apparaatskosten Agentschappen en ZBO's/RWT's (x € 1.000)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Totaal apparaatskosten agentschappen	1.248.880	1.253.542	1.167.055	1.117.457	1.071.767	1.038.878
ILT	136.672	147.535	141.768	138.792	136.063	132.883
KNMI	58.487	46.832	42.160	41.192	40.813	40.382
NEA	6.485	7.441	7.501	6.689	6.603	6.732
RWS	1.047.236	1.051.734	975.625	930.784	888.288	858.881

Vier agentschappen vallen onder IenM: De Inspectie voor de leefomgeving en transport (ILT), het Koninklijk Nederlands meteorologisch instituut (KNMI), de Nederlandse Emissieautoriteit (NEa) en Rijkswaterstaat (RWS). Bovenstaand zijn de begrote apparaatskosten van deze agentschappen opgenomen. IenM draagt hier deels aan bij. Voor nadere

uitsplitsingen en toelichtingen wordt verwezen naar de agentschapspara-graven.

Apparaatskosten ZBO's en RWT's (x € 1.000)

	2014
Totaal apparaatskosten ZBO's en RWT's	569.383
ProRail ¹	397.000
Kadaster	167.000
StAB	5.383

¹ Zie ook bijlage 6 van de begroting Infrastructuurfonds

lenM verstrekt bijdragen aan drie begrotingsgefinancierde ZBO's/RWT's: Prorail, Kadaster en StAB.

Voor meer informatie over de ZBO's en RWT's van lenM zie bijlage 1 van deze begroting.

Taakstelling Rutte II

Binnen lenM is de taakstelling Rutte II verdeeld naar alle verschillende onderdelen van het Ministerie (inclusief agentschappen en ZBO's). Onderstaande tabel geeft de totale verdeling weer.

Tabel verdeling taakstelling Rutte II 2016–2018 (x € 1.000)

	2016	2017	2018	Struc-tureel
Kerndepartement				
Agentschappen	– 15.138	– 40.807	– 37.320	– 37.320
NEa	– 90	– 180	– 269	– 269
KNMI	– 261	– 519	– 777	– 777
ILT	– 1.726	– 3.430	– 5.135	– 5.135
RWS	– 18.289	– 37.972	– 53.100	– 53.100
ZBO's				
Kadaster	– 310	– 618	– 924	– 924
Overig				
RIVM	– 361	– 824	– 1.000	– 1.000
Prorail	– 6.825	– 13.650	– 20.475	– 20.475
Totale taakstelling	– 43.000	– 98.000	– 119.000	– 119.000

Toelichting

De verdeling is gebaseerd op een generieke efficiencykorting op de apparaatuitgaven voor alle onderdelen. Voor RWS geldt daar bovenop nog een korting op de apparaatuitgaven samenhangend met de verlaging van de productieopgave van RWS als gevolg van de taakstellingen op het Infrastructuurfonds. De bijdrage van lenM aan het RIVM (VWS) wordt aangeslagen pro-rato de totale aan lenM bij Regeerakkoord opgelegde apparaattaakstelling.

Op basis van nog concreet uit te werken maatregelen zal door de afzonderlijke dienstonderdelen in een later stadium een nadere invulling van de taakstelling plaatsvinden en zicht ontstaan op de consequenties voor de formatie van de afzonderlijke dienstonderdelen.

Invulling motie Van Hijum

De Tweede Kamer heeft inzicht gevraagd in de effecten van de stapeling van taakstellingen op de (grote) uitvoeringsorganisaties. Onderstaande tabel geeft inzicht in de taakstellingen van RWS.

Organisatie	Taakstelling	2013	2014	2015	2016	2017	2018
RWS	Coalitieakkoord 2010, totale bezuiniging	- 56.572	- 121.550	- 158.716	- 166.414	- 174.615	- 182.817
	Coalitieakkoord 2012, totale bezuiniging						
	Intensivering				- 18.289	- 37.972	- 53.100

Niet-beleidsartikel 99: Nominaal en onvoorzien

Dit artikel is een administratief begrotingstechnisch artikel. Dit betekent dat er geen daadwerkelijke uitgaven ten laste van artikel 99 worden gedaan. Het artikel dient hoofdzakelijk als tussenstation voor de overboeking van middelen naar de andere artikelen op de lenM begroting, zoals loon-en prijsbijstelling. lenM draagt vanaf 2014 structureel € 18,3 miljoen bij aan de bezuiniging op de collectieve sector uit het maatregel-pakket van € 6 miljard waartoe in augustus 2013 is besloten. Voorlopig is deze korting van de lenM begroting op artikel 99 Nominaal en onvoorzien verwerkt. Bij Voorjaarsnota 2014 zal deze korting op de beleidsartikelen van Hoofdstuk XII en de productartikelen van de fondsen worden verwerkt.

Budgettaire gevolgen van beleid

Artikel 99 Nominaal en onvoorzien (x € 1.000)							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verplichtingen	0	0	- 14.543	- 8.628	- 14.627	- 19.329	- 13.462
Uitgaven	0	0	- 14.543	- 8.628	- 14.627	- 19.329	- 13.462

3. DE AGENTSCHAPPEN

Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI)

Introductie

De werkzaamheden van het KNMI zijn gericht op de algemene doelstelling van het KNMI: bijdragen aan de veiligheid, de economie en een duurzaam milieu in en van Nederland met informatie, kennis en data op het gebied van meteorologie en seismologie.

De KNMI richt zich op de publieke taken. Deze taken zijn vastgelegd in de Wet op het KNMI, die op 1 maart 2002 in werking is getreden. De daarbij behorende Ministeriële regeling is op 5 juli 2002 in werking getreden.

De Wet op het KNMI zal worden ingetrokken op grond van de evaluatie van de Wet op het KNMI. Daarvoor in de plaats zal een «wet op de meteorologie en seismologie» komen die regelt wat de zorgplichten (publieke taken) van de Minister zijn op het gebied van weer, klimaat en aardbevingen. Tevens zal een ministeriële regeling worden opgesteld waarin wordt vastgelegd hoe deze publieke taken worden uitgevoerd door het KNMI. De verantwoordelijkheid voor publieke taken op het gebied van weer, klimaat en aardbevingen (zorgplicht) en de wijze waarop hier invulling aan gegeven wordt (uitvoering) worden op deze manier ontkoppeld. Dit maakt het voor de toekomst makkelijker om in te spelen op zich in de toekomst voordoende ontwikkelingen.

Producten en diensten

Om de bovengenoemde algemene beleidsdoelstelling te bereiken levert het KNMI voortdurend informatie, kennis en data op het gebied van meteorologie en seismologie. Deze worden permanent «up to date» gehouden volgens de modernste inzichten van wetenschap en techniek. Informatie, kennis en data moeten ook effectief op de plaatsen terecht komen waar ze daadwerkelijk nodig zijn: bij burgers, brandweer, politie, water- en wegbeheerders, luchtvaartautoriteiten, bedrijven, beleidsmakers en rampenbestrijders. Daarbij spelen ook de particuliere weerbureaus en de media een belangrijke rol. Het KNMI heeft zijn producten en diensten ingedeeld in de productgroepen Meteorologie en Seismologie. Daarnaast wordt Aardobservatie als product onderscheiden. Meetbare gegevens voor deze productgroepen zijn opgenomen in het beleidsartikel 23.

Begroting van baten en lasten

De begroting van baten en lasten voor het jaar 2014 van het agentschap KNMI (x € 1.000)

	Realisatie 2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Baten							
Omzet lenM	42.814	47.109	36.408	41.744	43.780	47.340	39.901
Omzet overige departementen	1.165	1.155	1.155	1.155	1.155	1.155	1.155
Omzet derden	20.240	18.385	18.985	18.985	18.985	18.985	18.985
Rentebaten	25	25	25	25	25	25	25
Vrijval voorzieningen	3	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	64.247	66.674	56.573	61.909	63.945	67.505	60.066
Lasten							
apparaatskosten	46.758	46.832	42.160	41.192	40.813	40.382	40.949
– personele kosten	32.980	32.038	28.931	28.214	27.871	27.519	27.181
* waarvan eigen personeel	30.715	30.456	28.519	27.802	27.459	27.107	26.769
* waarvan externe inhuur	2.265	1.582	412	412	412	412	412
– materiele kosten	13.778	14.797	13.230	12.978	12.942	12.863	13.768
* waarvan apparaat ICT		2.391	2.391	2.391	2.391	2.391	2.391
* waarvan bijdrage aan SSO's		3.005	3.005	3.005	3.005	3.005	3.005
Aardobservatie	11.729	16.090	10.728	17.033	19.448	23.439	15.433
rentelasten	278	280	280	280	280	280	280
afschrijvingskosten							
– materieel	2.745	3.469	3.404	3.404	3.404	3.404	3.404
* waarvan apparaat ICT		1.986	1.986	1.986	1.986	1.986	1.986
– immaterieel							
Overige kosten							
– dotaties voorzieningen	1.471						
Totaal lasten	62.981	66.674	56.573	61.909	63.945	67.505	60.066
Saldo van baten en lasten	1.266	0	0	0	0	0	0

Toelichting

Baten

Omzet lenM

De omzet lenM betreft een vergoeding voor de producten op het gebied van meteorologie, seismologie en aardobservatie. Het betreft zowel een vergoeding voor de publieke taken als de vergoeding van RWS, ILT en beleids-DG's voor de niet-publieke taken.

In de jaren 2016 en verder is de taakstelling op het apparaat uit het regeerakkoord Rutte II verwerkt op zowel de omzet lenM als op de apparaatskosten.

Verdeling Taakstelling Rutte II 2016–2018 (x € 1.000)

	2014	2015	2016	2017	2018	Struc- tureel
Hoofdstuk XII						
<i>KNMI</i>			– 261	– 519	– 777	– 777

De taakstelling is vooralsnog over de budgetten voor personeel, inhuur en materieel verwerkt. Op basis van de nadere uitwerking in concrete maatregelen zal in een later stadium nog een herverdeling plaatsvinden. Voor nadere informatie over de verwerking van de Taakstelling Rutte II wordt verwezen naar artikel 98.

Specificatie omzet lenM (x € 1.000)						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Hoofdstuk XII						
<i>Artikel 11 Waterkwantiteit</i>	713	473	400	400	400	400
<i>Artikel 16 Spoor</i>	74	74				
<i>Artikel 17 Luchtvaart</i>	16	23				
<i>Artikel 19 Klimaat</i>	261	218	218	218	218	218
<i>Artikel 23 Meteorologie en seismologie</i>	42.042	33.190	38.696	40.732	44.292	35.870
<i>Inzet middelen balans</i>	1.300					
<i>Bijdrage ILT</i>	204	204	204	204	204	204
<i>Bijdrage RWS</i>	2.499	2.226	2.226	2.226	2.226	3.209
Totaal	47.109	36.408	41.744	43.780	47.340	39.901
Van totale omzet lenM						
*apparatuur- en afschrijvingskosten en rentelasten	31.019	25.680	24.711	24.332	23.901	24.468
* programma	16.090	10.728	17.033	19.448	23.439	15.433

De bedragen per product zijn:

Bedragen x € 1.000			
	Realisatie 2012	Begroot 2013	Begroot 2014
Meteorologie	31.273	29.430	25.140
Seismologie	1.431	1.589	540
Aardobservatie	10.110	16.090	10.728
Totaal	42.814	47.109	36.408

Omzet overige departementen

De opbrengst overige departementen heeft betrekking op van andere Ministeries ontvangen vergoedingen voor de inzet van KNMI-capaciteit voor het hen verzochte maatwerk.

(x € 1.000)	
	2014
Rijksinstituut voor Veiligheid en Milieu	355
Het Ministerie van Defensie	800
Totaal	1.155

De bijdrage van het Ministerie van Defensie is een bijdrage voor onderhoud infrastructuur. De Minister van Buitenlandse Zaken is verantwoordelijk voor het Kernstopverdrag en de Minister van Economische Zaken is verantwoordelijk voor het kader van de Mijnbouwwet.

Omzet derden

Bedragen x € 1.000			
	Realisatie 2012	Begroot 2013	Begroot 2014
Opbrengsten luchtvaart	9.546	9.384	9.384
Projecten extern gefinancierd	9.640	8.000	8.000
Dataverstrekkingen en licenties	489	415	415
Overige opbrengsten	565	586	1.186
Totaal	20.240	18.385	18.985

Opbrengsten luchtvaart zijn inkomsten uit een drietal tarieven die via Eurocontrol of LVNL bij luchtvaartmaatschappijen in rekening worden gebracht. Projecten extern gefinancierd bestaat uit gelden van de Europese Unie, ESA/Estec, Universiteiten en NSO ter financiering van onderzoeksprojecten in de meteorologie. De opbrengsten dataverstrekking en licenties bestaan uit ontvangsten van voornamelijk weerproviders voor door het KNMI aan hen geleverde meteorologische data.

Lasten

Personele kosten

De specificatie van de personele kosten is als volgt:

Bedragen x € 1.000						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Aantal fte	389	362	353	348	339	334
Eigen personeelskosten	30.456	28.519	27.802	27.459	27.107	26.769
Inhuur	1 582	412	412	412	412	412

Materiële kosten

De materiële uitgaven omvatten onder andere ICT, huisvesting, communicatie etc.

Kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht over het jaar 2014 van het agentschap KNMI (x € 1.000)							
	Stand slowet 2012	2013 Ontwerp- begroting	2014	2015	2016	2017	2018
1. Rekening-courant RHB 1 januari + stand depositorekening	17.129	19.082	17.487	18.300	19.355	21.241	22.933
2. Totaal operationele kasstroom	5.147	2.805	3.049	3.105	3.305	3.305	3.305
3a. Totaal investeringen (-/-)	- 1.053	- 5.119	- 4.957	- 2.162	- 1.950	- 3.000	- 3.000
3b. Totaal boekwaarde desinvesteringen (+/+)	2	0	0	0	0	0	0
3. Totaal investeringskasstroom	- 1.051	- 5.119	- 4.957	- 2.162	- 1.950	- 3.000	- 3.000
4a. Eenmalige uitkeringen aan moederdepartement (-/-)	0	0	0	0	0	0	0
4b. Eenmalige storting door het moederdepartement (+/+)	0	0	0	0	0	0	0
4c. Aflossingen op leningen (-/-)	- 2.143	- 1.765	- 1.623	- 1.838	- 1.418	- 1.613	- 2.230
4d. Beroep op leenfaciliteit (+/+)		2.484	4.345	1.950	1.950	1.950	1.950
4. Totaal financieringskasstroom	- 2.143	719	2.722	112	532	1.387	770
5. Rekening courant RHB 31 december + stand depositorekeningen (=1+2+3+4) (maximale roodstand 0,5 miljoen €)	19.082	17.487	18.300	19.355	21.241	22.933	24.008

Toelichting

Operationele kasstroom

De operationele kasstroom bestaat uit het geraamde saldo van baten en lasten gecorrigeerd voor afschrijvingen en mutaties in de voorzieningen.

Investeringskasstroom

Investerings vinden vooral plaats in waarneemapparatuur en computersystemen. In verband met de ontwikkelingen rond vraagsturing is de toekomstige investeringsomvang moeilijk in te schatten.

Financieringskasstroom

Het beroep op de leenfaciliteit van het Ministerie van Financiën betreft investeringen in 2013.

Overzicht doelmatigheidsindicatoren

Doelmatigheidsindicatoren	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kostprijzen per product (groep)						
– percentage overhead ¹	100	100	100	100	100	100
– fte's overhead ¹	100	93	91	90	87	86
Tarieven/uur ¹	100	99	100	100	102	102
Omzet per produktgroep						
– Meteorologie	48.966	45.101	44.350	43.991	43.615	43.213
– Seismologie	1.990	1.842	1.795	1.775	1.746	1.732
– Aardobservatie	16.090	10.728	17.033	19.448	23.439	15.433
FTE-totaal (excl. externe inhuur)	389	362	353	348	338	334
Saldo van baten en lasten (%)	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Algemene weersverwachtingen en adviezen						
– afwijking min.temperatuur (°C)	ABS (<0,5)	ABS (<0,5)	ABS (<0,5)	ABS (<0,5)	ABS (<0,5)	ABS (<0,5)
– afwijking max.temperatuur (°C)	ABS (<0,5)	ABS (<0,5)	ABS (<0,5)	ABS (<0,5)	ABS (<0,5)	ABS (<0,5)
– gemiddelde afwijking windsnelheid (m/s)	ABS (<1,0)	ABS (<1,0)	ABS (<1,0)	ABS (<1,0)	ABS (<1,0)	ABS (<1,0)
Maritieme verwachtingen						
– tijdigheid marifoonbericht (%)	> 99	> 99	> 99	> 99	> 99	> 99

¹ 2013 = 100

Toelichting

De bezuinigingen slaan bij het KNMI voornamelijk neer op de personele kosten. Zowel de fte's overhead als de fte's productief zullen in ongeveer gelijke verhoudingen verminderen. Het percentage overhead zal daardoor niet veranderen. De tarieven per uur zullen stijgen omdat de materiële- en afschrijvingskosten met minder fte terugverdiend moeten worden.

Rijkswaterstaat (RWS)

Introductie

RWS is de uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van IenM die, in opdracht van de Minister en de Staatssecretaris van IenM, de nationale infrastructurele netwerken in Nederland aanlegt, beheert en ontwikkelt.

RWS werkt aan:

- droge voeten;
- voldoende en schoon water;
- vlot en veilig verkeer over water en weg;
- bruikbare en betrouwbare informatie.

Het Ministerie van IenM kent een scheiding tussen beleid, toezicht en uitvoering. RWS fungeert hierbij als uitvoeringsorganisatie van het Ministerie. Het formuleren van beleid is belegd bij de beleids-Directoraten-Generaal. Dit betekent dat de doelstellingen van het agentschap afhankelijk zijn van de (veelal lange termijn) beleidsdoelstellingen en kaders welke door IenM worden aangegeven. Deze beleidsdoelen zijn geformuleerd in de beleidsartikelen van de begroting van Hoofdstuk XII.

Producten en diensten

RWS treedt op als manager van het gebruik van een aantal hoofdinfrastructuur-netwerken (hoofdwegennet, hoofdvaarwegennet, hoofdwatersystemen), als beheerder van die netwerken, als realisator van uitbreidingen van deze netwerken en als adviseur voor het ten aanzien hiervan te voeren beleid. RWS voert deze taken uit vanuit een netwerkbenadering. Belangrijkste producten zijn:

- Verkeersmanagement: het inzetten van instrumenten en hulpmiddelen om vraag en aanbod op elk moment zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen en om het verkeersaanbod zo goed mogelijk af te wikkelen. Het betreft vooral bediening van instrumenten en objecten, verstrekken van route-informatie en incidentmanagement.
- Watermanagement: reguleren van de hoeveelheden water in het hoofdwatersysteem en van de kwaliteit daarvan, door het hanteren van de te onderscheiden categorieën «vasthouden/bergen/afvoeren» en «schoonhouden/scheiden/zuiveren».
- Beheer, onderhoud & ontwikkeling: instandhouding van objecten en areaal op een vooruitstrevende, toekomstgerichte manier, gericht op het ook in technische zin steeds verder ontwikkelen van het netwerk of systeem. Dit product voegt dus kwaliteit toe aan het netwerk.
- Aanleg: dit betreft investeringen om de functionaliteit van het netwerk te vergroten. Nieuwe verbindingen of verbreding van bestaande. Sleutelwoord: capaciteitsvergroting.
- Beleidsondersteuning en -advisering: het uitvoeren van studies of het leveren van bijdragen daaraan, adviezen met betrekking tot beleidsnota's en de uitvoerbaarheid van beleid.
- Leveren van kennis en expertise: ten behoeve van beleidsondersteuning en -advisering, grote (aanleg)projecten en aansturing projecten en uitvoeringsorganisaties, het verstrekken van subsidies en basisinformatie.

Begroting van baten en lasten

De begroting van baten en lasten voor het jaar 2014 van het agentschap RWS (x € 1.000)							
Totaal	Realisatie 2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Baten							
Omzet lenM	2.230.363	2.319.447	2.167.682	2.079.456	2.059.533	2.001.912	1.950.649
Omzet nutv werkzaamheden		89.823					
Omzet overige departementen	34.899	27.109	26.744	25.739	25.738	25.738	25.738
Omzet derden	104.656	96.623	136.754	136.754	136.754	136.754	136.754
Rentebaten	895	800	800	800	800	800	800
Bijzondere baten	2.773	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Vrijval voorziening	1.011						
<i>Totaal baten</i>	<i>2.374.597</i>	<i>2.543.802</i>	<i>2.341.980</i>	<i>2.252.749</i>	<i>2.232.825</i>	<i>2.175.204</i>	<i>2.123.941</i>
Lasten							
Apparaatskosten	1.047.236	1.051.734	975.625	930.784	888.288	858.881	845.547
– Personele kosten	748.033	769.834	717.445	687.404	662.304	640.688	631.648
* waarvan eigen personeel	687.413	700.090	657.111	639.461	623.586	603.962	595.508
* waarvan externe inhuur	60.620	69.744	60.334	47.943	38.718	36.727	36.140
– Materiële kosten	299.203	281.900	258.180	243.381	225.984	218.192	213.899
* waarvan apparaat ICT		30.000	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
* waarvan bijdrage aan SSO's		59.689	56.410	55.503	56.492	57.601	57.601
Onderhoud	1.247.730	1.420.326	1.294.613	1.250.222	1.275.795	1.244.581	1.206.652
Rentelasten	7.751	8.748	8.748	8.748	8.748	8.748	8.748
Afschrijvingskosten	50.588	53.994	53.994	53.994	53.994	53.994	53.994
– materieel	48.546	52.019	52.019	52.019	52.019	52.019	52.019
waarvan apparaat ICT		10.500	10.500	10.500	10.500	10.500	10.500
– immaterieel	2.042	1.975	1.975	1.975	1.975	1.975	1.975
Dotaties	4.000						
Bijzondere lasten	3.452						
<i>Totaal lasten</i>	<i>2.360.757</i>	<i>2.534.802</i>	<i>2.332.980</i>	<i>2.243.749</i>	<i>2.223.825</i>	<i>2.166.204</i>	<i>2.114.941</i>
Saldo van baten en lasten	13.840	9.000	9.000	9.000	9.000	9.000	9.000
Dotatie aan reserve Rijksrederij	8.846	9.000	9.000	9.000	9.000	9.000	9.000
te verdelen resultaat	4.994	0	0	0	0	0	0

Toelichting

Baten

Omzet lenM

De omzet lenM betreft de omzet uit hoofde van activiteiten (en de daarmee samenhangende producten) die RWS verricht voor lenM. De omzet lenM is onder andere een vergoeding voor:

- het beheer en onderhoud van de infrastructuur en waterkwaliteit;
- de apparaatskosten (personeel en materieel) van RWS die verband houden met de aanleg, verkeers- & watermanagement en onderhoud van infrastructuur;
- de capaciteit die RWS levert in het kader van zijn kennis- en adviestaken en de activiteiten in het kader van RWS-Leefomgeving.

Met name als gevolg van schommelingen in de beschikbaarheid van middelen voor beheer en onderhoud door de jaren heen, fluctueert de post omzet lenM.

In de jaren 2016 en verder is de taakstelling op het apparaat uit het regeerakkoord Rutte II verwerkt op zowel de omzet lenM als op de apparaatskosten.

Verdeling Taakstelling Rutte II 2016–2018 (x € 1.000)							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Struc- tureel
Totale taakstelling RWS	0	0	0	– 18.289	– 37.972	– 53.100	– 53.100

De taakstelling is vooralsnog over de budgetten voor personeel, inhuur en materieel verwerkt. Op basis van de nadere uitwerking in concrete maatregelen zal in een later stadium nog een herverdeling plaatsvinden. Voor nadere informatie over de verwerking van de Taakstelling Rutte II wordt verwezen naar artikel 98.

Specificatie omzet lenM (x € 1.000)							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Deltafonds artikel	471.907	404.129	391.077	372.777	369.192	364.748	
Artikel 1 Investeren in waterveiligheid	7.248	7.100	4.550	1.100	–	–	
Artikel 2 Investeren in zoetwatervoorziening	30.117	1.203	1.258	2.361	11.260	133	
Artikel 3 Beheer, Onderhoud en Vervanging	185.089	162.464	160.608	150.717	142.444	142.409	
Artikel 5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	249.453	233.362	224.661	218.599	215.488	222.206	
Infrastructuurfonds	1.730.355	1.630.187	1.592.008	1.604.461	1.557.546	1.511.634	
Artikel 12 Hoofdwegennet	949.079	891.304	869.048	894.064	934.967	925.565	
Artikel 15 Hoofdvaarwegennet	507.951	521.180	513.309	526.569	457.109	436.403	
Artikel 18 overige uitgaven	273.325	217.703	209.651	183.827	165.469	149.666	
Hoofdstuk XII	117.185	133.366	96.371	82.295	75.174	74.267	
Artikel 11 Waterkwaliteit	19.390	18.943	18.299	18.199	18.199	18.199	
Artikel 12 Waterkwaliteit	65.893	78.944	41.630	39.446	36.264	35.681	
Artikel 13 Ruimtelijke ontwikkeling	10.503	8.578	7.821	5.582	5.444	5.444	
Artikel 14 Wegen en verkeersveiligheid	2.993	2.936	2.948	2.948	2.948	2.948	
Artikel 15 Openbaar Vervoer	995	995	995	995	995	995	
Artikel 16 Spoor	63	–	–	–	–	–	
Artikel 17 Luchtvaart	48	10.048	11.898	2.948	48	48	
Artikel 18 Scheepvaart en Havens	1.705	1.705	1.705	1.705	1.705	1.705	
Artikel 19 Klimaat	6.866	3.101	2.984	2.735	1.760	1.760	
Artikel 20 Lucht en geluid	1.205	1.292	1.047	847	835	597	
Artikel 21 Duurzaamheid	3.701	3.663	3.663	3.663	3.663	3.663	
Artikel 22 Externe veiligheid en risico's	3.217	2.554	2.776	2.620	2.706	2.620	
Artikel 97 Algemeen departement	606	607	605	607	607	607	
Totaal	2.319.447	2.167.682	2.079.456	2.059.533	2.001.912	1.950.649	
Van totale omzet lenM							
* apparaats- en afschrijvingskosten en rentelasten	1.088.290	1.011.150	967.314	924.819	895.411	882.077	
* programma	1.231.157	1.156.532	1.112.141	1.134.714	1.106.500	1.068.571	

Nog uit te voeren werkzaamheden

Dit betreft enerzijds middelen die RWS reeds in 2012 van het moederdepartement heeft ontvangen en bestemd waren voor werkzaamheden die gepland waren in 2012, maar waarvan de uitvoering is doorgeschoven naar 2013 (€ 89,9 mln).

Omzet overige departementen

De omzet overige departementen heeft betrekking op van andere Ministeries ontvangen vergoedingen voor het gebruik van vaartuigen van de Rijksrederij.

Specificatie omzet overige departementen (x € 1.000)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ministerie van Defensie	12.819	12.819	12.819	12.819	12.819	12.819
Ministerie van Financiën	5.900	5.900	5.900	5.900	5.900	5.900
Ministerie van Economische zaken	8.390	8.025	7.020	7.019	7.019	7.019
Totaal	27.109	26.744	25.739	25.738	25.738	25.738

Omzet derden

De omzet derden heeft betrekking op vergoedingen van onder meer provincies, gemeenten en de Europese Unie in het kader van het beheer en onderhoud van de infrastructuur en de kennis- en adviesfunctie. Daarnaast bevat deze post de verwachte opbrengsten uit schaderijdingen en schadevaringen ter dekking van de kosten van reparatiewerkzaamheden. Met ingang van 2014 zullen eveneens de beheeropbrengsten op het areaal ontvangen worden door RWS. Daarnaast is de Nationale Bewegwijzeringsdienst, die de bebording voor wegbeheerders verzorgd, toegevoegd aan RWS.

Specificatie omzet derden (x € 1.000)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Schaderijdingen/schadevaringen	21.000	21.000	21.000	21.000	21.000	21.000
Vergunningen WVO	22.500	22.500	22.500	22.500	22.500	22.500
Vergoeding provincies etc.	41.504	41.504	41.504	41.504	41.504	41.504
Opbrengsten bewegwijzeringsdienst	11.619	15.950	15.950	15.950	15.950	15.950
Beheeropbrengsten areaal	0	35.800	35.800	35.800	35.800	35.800
Totaal	96.623	136.754	136.754	136.754	136.754	136.754

Lasten**Personele kosten**

De specificatie van de personele kosten is als volgt:

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Aantal fte's	9.258	8.758	8.483	8.236	8.000	7.808
eigen personeelskosten (x € 1.000)	700.090	657.111	639.461	623.586	603.962	595.508
inhuur (x € 1.000)	69.744	60.334	47.943	38.718	36.727	36.140

Toelichting

Drie dossiers zorgen bij RWS in de komende jaren voor een toename van het aantal ambtelijke fte met in totaal circa 500 fte.

- Een deel van Agentschap-NL («Bodem+») wordt ingebed in de Unit Leefomgeving van RWS. Dit is vastgelegd in een protocol van Overdracht tussen de Minister van IenM en de Minister van EZ.
- De Nationale Bewegwijzeringsdienst (NBD) voorheen onderdeel van de ANWB, wordt bij RWS ondergebracht. Dit komt voort uit afspraken in het Nationale Mobiliteitsberaad over de gewenste verandering in de organisatie van de bewegwijzering. In de brief van de Minister van IenM aan de wegbeheerders in Nederland (d.d. 20 december 2010, kenmerk: IenM-BSK/2010/182057) wordt deze verandering toegelicht. Dekking van de apparaatskosten komt uit de externe tarifiering.
- RWS investeert in de Informatievoorzieningsfunctie en heeft geconstateerd dat er een te grote afhankelijkheid bestaat van externe fte's en dat een kwaliteitsimpuls nodig is op specifieke Informatie Voorziening

terreinen (industriële automatisering, beveiliging). Daarom vindt de komende jaren een omzetting plaats van 174 fte inhuur naar 249 fte. ambtelijke fte. De verwachting is dat deze omzetting kostenneutraal kan plaatsvinden aangezien de gemiddelde kosten van externe inhuur per fte substantieel hoger liggen dan de kosten per ambtelijke fte.

	mutaties
FTE begroting 2013	8.754
Leefomgeving	210
Nationale Bewegwijzeringsdienst	45
Kwaliteitsimpuls IV	249
Totaal	9.258

Materiële kosten

De materiële kosten omvatten onder andere ICT, huisvesting, bureau-kosten en communicatie.

Onderhoud

De kosten beheer en onderhoud hebben betrekking op de kosten die in rekening worden gebracht door derden (met name aannemers en ingenieurbureaus). Deze voeren werkzaamheden uit die direct bijdragen aan het beheer en de instandhouding van de infrastructuur. Daarnaast worden zowel de inhuur op niet-kerntaken in het primaire proces als de investeringen met betrekking tot het beheer van areaal verantwoord onder de post onderhoud. Tevens vindt er een bijdrage van € 2,2 mln in 2014 aan het KNMI plaats.

Kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht over het jaar 2014 van het agentschap RWS (x € 1.000)

	stand slotwet 2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Rekening-courant RHB 1 januari 2012+ stand depositorekening	262.740	149.204	72.075	84.769	97.563	117.357	135.551
2. Totaal operationele kasstroom	146.784	- 35.829	53.994	53.994	53.994	53.994	53.994
3a. Totaal investeringen (-/-)	- 31.922	- 53.800	- 76.100	- 82.000	- 39.000	- 39.000	- 39.000
3b. Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	1.647	0	0	0	0	0	0
3. Totaal investeringskasstroom	- 30.275	- 53.800	- 76.100	- 82.000	- 39.000	- 39.000	- 39.000
4a. Eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	0	0	0	0	0	0	0
4b. Eenmalige storting door het moederdepartement (+)	8.400	9.400	8.700	7.300	15.800	14.200	6.000
4c. Aflossingen op leningen (-/-)	- 55.692	- 50.700	- 50.000	- 48.500	- 50.000	- 50.000	- 50.000
4d. Beroep op leenfaciliteit (+)	27.948	53.800	76.100	82.000	39.000	39.000	39.000
4. Totaal financieringskasstroom	- 19.344	12.500	34.800	40.800	4.800	3.200	- 5.000
5. Rekening-courant RHB 31 december 2012 + stand depositorekening) (=1+2+3+4) (maximale roodstand 0,5 miljoen Euro)	359.905	72.075	84.769	97.563	117.357	135.551	145.545

Toelichting

Operationele kasstroom

Hieronder vallen de inkomsten en uitgaven uit de reguliere bedrijfsvoering. Meerjarig wordt gestreefd naar een stabiel saldo van baten en lasten.

Investeringskasstroom

Hieronder vallen de verkopen van activa en de nieuwe investeringen. De investeringen hebben onder meer betrekking op een zoutloods, vervanging van vervoermiddelen en verbouwingen in verband met de reorganisatie.

Financieringskasstroom

Hieronder vallen alle geldstromen die gerelateerd zijn aan de financiering van het agentschap. RWS doet een beroep op de leenfaciliteit bij het Ministerie van Financiën ter financiering van haar investeringen als agentschap. Daarnaast is in de begroting van het agentschap rekening gehouden met aflossing op deze leenfaciliteit. De storting door moederdepartement betreft de aflossing van de langlopende vordering die RWS heeft op het moederdepartement.

Overzicht doelmatigheidsindicatoren

Doelmatigheidsindicatoren						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Apparaatskosten per eenheid areaal						
Hoofdwegennet	27.748	25.456	24.027	23.180	22.504	22.336
Hoofdvaarwegennet	27.243	25.235	23.924	23.687	23.470	23.294
Hoofdwatersystemen	1.139	1.060	1.017	1.005	994	987
% Apparaatskosten tov omzet						
% Apparaatskosten tov omzet	22%	18%	20%	22%	20%	21%
Tarieven per FTE						
Kosten per FTE	121	120	118	117	116	117
Omzet agentschap per product						
Hoofdwatersystemen	471.907	404.129	391.077	372.777	369.192	364.748
Hoofdwegen	949.079	891.304	869.048	894.064	934.967	925.565
Hoofdvaarwegen	507.951	521.180	513.309	526.569	457.109	436.403
Overig	390.510	351.069	306.022	266.122	240.643	223.933
TOTAAL	2.319.447	2.167.682	2.079.456	2.059.533	2.001.912	1.950.649
Bezetting						
FTE formatie	9.258	8.758	8.483	8.236	8.000	7.808
% overhead	16,80%	16,80%	16,80%	16,80%	16,80%	16,80%
Exploitatiesaldo						
Exploitatiesaldo	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Gebruikerstevredenheid						
publieksgerichtheid	67%	68%	70%	70%	70%	70%
gebruikerstevredenheid HWS	67%	68%	70%	70%	70%	70%
gebruikerstevredenheid HWN	77%	78%	80%	80%	80%	80%
gebruikerstevredenheid HVWN	72%	73%	75%	75%	75%	75%
Ontwikkeling pinwaarde						
Hoofdwatersystemen	100	100	100	100	100	100
Hoofdwegen	100	100	100	100	100	100
Hoofdvaarwegen	100	100	100	100	100	100

Toelichting

Apparaatskosten per eenheid areaal

Deze indicator geeft informatie over hoe de kosten die het apparaat van RWS maakt voor verkeersmanagement en beheer en onderhoud zich ontwikkelen ten opzichte van het areaal. Een dalende trend van de kosten

per eenheid areaal geeft een indicatie van een toename in de efficiëntie van de organisatie op het gebied van Beheer en Onderhoud en Verkeersmanagement.

% Apparaatskosten tov omzet

Deze indicator geeft de verhouding weer tussen de kosten van het apparaat en de totale omzet (incl.GVKA-gelden) van RWS.

Kosten per FTE

Deze indicator geeft de ontwikkeling weer van de kosten (loonkosten en materiële kosten) per formatieve ambtelijke FTE. Wanneer deze kosten minder snel stijgen dan de loon- en prijsstijging dan kan dit een indicatie van een toename in doelmatigheid van de organisatie zijn.

Omzet per productgroep

In de tabel is de Opbrengst lenM uitgesplitst naar de verschillende netwerken.

Organisatiegrootte in FTE

Deze voorgeschreven indicator geeft aan hoe de ambtelijke formatie van RWS zich ontwikkelt.

Percentage overhead

Deze indicator geeft aan welk deel van het ambtelijke personeel (in FTE) binnen RWS zich bezig houdt met de bedrijfsvoering. Bedrijfsvoering bevat alle processen die ondersteunend zijn aan de organisatie. Het streven is daarbij voortdurend een optimale kwalitatieve en kwantitatieve omvang van de bedrijfsvoering.

Exploitatiesaldo (% van de omzet)

Deze voorgeschreven indicator toont de ontwikkeling van het exploitatiesaldo als percentage van de omzet.

Ontwikkeling PIN-waarden

De ontwikkeling van de PIN-waarden geeft een beeld hoe de ontwikkeling is in de toestand van het door RWS beheerde areaal. Het weergegeven cijfer betreft een index ten opzichte van het jaar 2013.

Gebruikerstevredenheid

Publieksgerichtheid: geeft aan hoe tevreden onze gebruikers en partners over RWS zijn als publieke dienstverlenende organisatie. Dan gaat het over zaken als «luisteren; verwachtingenmanagement; aanspreekbaarheid; houding en gedrag en de wijze waarop wij communiceren».

Gebruikerstevredenheid (per netwerk): geeft aan hoe tevreden onze gebruikers over de kwaliteit van onzedrie netwerken zijn. Denk daarbij aan veiligheid, doorstroming; kwaliteit infrastructuur en tijdige en betrouwbare informatievoorziening (gekoppeld aan de netwerken).

Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT)

Introductie

Het Ministerie van IenM kent een scheiding tussen beleid, uitvoering en toezicht. Het formuleren van beleid en wet- en regelgeving is primair belegd bij de beleidsdirectoraten-generaal. De toezichthoudende taken zijn bij IenM belegd bij de Inspectie Leefomgeving en Transport.

Producten en diensten

De producten en diensten van de Inspectie betreffen de toelating op de markt (vergunningen) en vervolgens de handhaving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving.

1. vergunningverlening

Nieuwe toetreders tot een markt moeten aan wettelijke eisen voldoen. Wordt daar aan voldaan, dan verleent de inspectie één of meer vergunning(en) of certificaten. De wetgever verbindt door die keuze veiligheidseisen aan marktordeningsprincipes: zonder vergunning mag het bedrijf niet handelen.

2. handhaving

Het handhaven van wet- en regelgeving geschiedt door middel van dienstverlening, toezicht en opsporing. Het zwaartepunt van de inspectieactiviteiten ligt op het terrein van het toezicht. De inspectie kent de volgende vormen:

- objectinspecties;
- administratie controles;
- audits;
- convenanten;
- digitale inspecties.

Toezicht wordt gehouden vanuit het beginsel «vertrouwen, tenzij». Basis daarvoor vormt een nog verder uit te werken risicoselectiesysteem. Bij correcte naleving krijgt de ondertoezichtstaande minder toezicht en kunnen handhavingsconvenanten worden gesloten (horizontaal toezicht). Fysieke inspecties (objecten, producten en personen), audits, bedrijfsinspecties, steekproefcontroles en acties (landelijk, regionaal of themage-richt) vormen het verdere instrumentarium.

3. incidentmelding en ongevalsonderzoek

Ongevallenonderzoek is bij ernstige ongevallen, soms geheel (luchtvaart), opgedragen aan de Onderzoeksraad voor Veiligheid (OvV). In die gevallen levert de inspectie expertise en deskundigen. In de scheepvaart en het railvervoer heeft de inspectie een eigen taak bij het onderzoeken van ongevallen. Op de weg ligt de taak bij de politie. Ongevallenonderzoek kan aanleiding zijn om de dienstverlening te vergroten en/of het toezicht te versterken. In ernstige gevallen van falen kan uit het onderzoek een toezichtmaatregel voortvloeien.

Incidenten en ongevallen vragen om een snelle respons en moeten gecoördineerd worden aangepakt. Crisismanagement is geen toezichtstaak, maar de (systeem) verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de crisisbeheersingstaak is belegd bij de Inspecteur-generaal. Het betreft de preparatie, respons en (deels) nazorg van incidenten.

Begroting van baten en lasten

De begroting van baten- en lasten voor het jaar 2014 van het agentschap ILT (x € 1.000)							
BATEN	Realisatie 2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Omzet lenM	147.822	135.735	129.559	126.746	124.170	121.147	118.868
Omzet overige departementen	417	6.281	6.690	6.527	6.374	6.217	6.060
Omzet derden	8.334	7.584	7.584	7.584	7.584	7.584	7.584
Rentebaten	231	50	50	50	50	50	50
Bijzondere baten	2.088	0	0	0	0	0	0
totaal baten	158.892	149.650	143.883	140.907	138.178	134.998	132.562
LASTEN							
<i>apparaatskosten</i>	<i>136.672</i>	<i>147.535</i>	<i>141.768</i>	<i>138.792</i>	<i>136.063</i>	<i>132.883</i>	<i>130.447</i>
* personele kosten	99.532	105.305	102.419	99.972	99.444	98.916	98.575
w.v. eigen personeel		99.800	96.988	94.605	94.094	93.583	93.242
w.v. externe inhuur		5.505	5.431	5.367	5.350	5.333	5.333
* materiële kosten	37.140	42.230	39.349	38.820	36.619	33.967	31.872
w.v. ICT		13.625	14.411	15.114	14.973	14.875	14.875
w.v. bijdrage SSO		13.397	14.100	13.959	13.861	13.826	13.826
<i>rentelasten</i>	<i>21</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
<i>afschrijvingskosten</i>	<i>2.674</i>	<i>2.015</i>	<i>2.015</i>	<i>2.015</i>	<i>2.015</i>	<i>2.015</i>	<i>2.015</i>
* materieel	1.130	1.720	1.720	1.720	1.720	1.720	1.720
w.v. apparaat ICT		430	430	430	430	430	430
* immaterieel	1.544	295	292	295	295	295	295
<i>overige lasten</i>	<i>11.583</i>						
totaal lasten	150.950	149.650	143.883	140.907	138.178	134.998	132.562
saldo van baten en lasten	7.942	0	0	0	0	0	0

Toelichting

Baten

Omzet lenM

De omzet lenM is een vergoeding voor de productgroepen handhaving (toezicht) en incidentmelding en onderzoek.

De bedragen per productgroepen zijn:

Bedragen x € 1.000			
	Realisatie 2012	Begroot 2013	Begroot 2014
Handhaving	140.546	135.582	130.081
Incidentafhandeling en onderzoek	7.693	6.434	6.168
Totaal	148.239	142.016	136.249

In de jaren 2016 en verder is de taakstelling op het apparaat uit het regeerakkoord Rutte II verwerkt op zowel de omzet lenM als op de apparaatskosten.

Verdeling Taakstelling Rutte II 2016–2018 (x € 1.000)

	2014	2015	2016	2017	2018	Structureel
Hoofdstuk XII						
<i>ILT</i>			– 1.726	– 3.430	– 5.135	– 5.135

De taakstelling is vooralsnog over de budgetten voor personeel, inhuur en materieel verwerkt. Op basis van de nadere uitwerking in concrete maatregelen zal in een later stadium nog een herverdeling plaatsvinden. Voor nadere informatie over de verwerking van de Taakstelling Rutte II wordt verwezen naar artikel 98.

Specificatie omzet lenM (x € 1.000)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Hoofdstuk XII						
<i>Artikel 24 Handhaving en toezicht</i>	135.735	129.559	126.746	124.170	121.147	118.868
Totaal	135.735	129.559	126.746	124.170	121.147	118.868
Van totale omzet lenM						
*apparaats- en afschrijvingskosten en rentelasten	135.735	129.559	126.746	124.170	121.147	118.868

Omzet overige departementen

De omzet overige departementen betreft een bijdrage van het Ministerie van Economische Zaken voor de door de ILT doorbelaste kosten inzake de handhavingsactiviteiten van de Kernfysische Dienst. De Inspectie houdt in dit kader toezicht op de nucleaire industrie en op alle andere branches waarin radio-actieve stoffen en ioniserende straling worden toegepast.

	2014
Ministerie van Economische zaken	6.690 ¹
Totaal	6.690

¹ In de eerste suppletoire begroting 2013 is het Kernfysische dienst- en Crisismanagement budget (na taakstelling Rutte I en II) overgeheveld naar de begroting van EZ. Voor de bepaling van de kosten voor personeel en materieel wordt een nieuw kostprijsmodel ingevoerd. Op basis van de uitkomst van het nieuwe kostprijsmodel zal bij eerste suppletoire begroting 2014 een tweede tranche voor de jaren 2014 en verder worden overgeheveld naar de EZ begroting.

Omzet derden

De opbrengsten derden betreffen de doorberekende kosten aan de afnemers van de vergunningen.

Lasten

Personele kosten

De specificatie van de personele kosten is als volgt:

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Aantal fte	1.175	1.140	1.110	1.104	1.098	1.018
Eigen personeelskosten (x € 1.000)	99.800	96.988	94.605	94.094	93.583	93.242
Inhuur (x € 1.000)	5.505	5.431	5.367	5.350	5.333	5.333

Toelichting

In de ontwerpbegroting 2013 stond het aantal fte voor het jaar 2013 op 1.137. Dit aantal is met 38 fte gestegen naar 1.175 fte. De onderstaande ontwikkelingen zorgen bij ILT in de komende jaren voor de toename van het aantal ambtelijke fte:

- Met ingang van 2013 zijn de kennis- en uitvoeringstaken van Agentschap NL (AgNL) ingebed in het domein Risicovolle Stoffen en Producten. Het gaat om de uitvoering van de EVOA (Europese Verordening Overbrenging Afvalstoffen). Dit is vastgelegd in een protocol van Overdracht tussen de Minister van IenM en de Minister van EZ.
- Bij de uitvoering van deze taken werd door AgNL een structureel beroep gedaan op 16 inhuurmedewerkers. Uit het oogpunt van behoud van kennis, continuïteit en goed werkgeverschap zijn deze medewerkers, die structurele overheidstaken verrichten, in ambtelijke dienst aangesteld. Met deze verambtelijking wordt een besparing van 30 procent op de inhuurkosten gerealiseerd.

	mutaties
Fte begroting 2013	1.137
EVOA	22
Verambtelijking inhuurmedewerkers	16
totaal	1.175

Materiële kosten

De materiële uitgaven omvatten onder andere ICT, huisvesting, opleidingen, communicatie, et cetera. Er vindt daarnaast een bijdrage van € 0,2 mln aan het KNMI plaats in het kader van BORI en BOTMI.

Kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht over het jaar 2014 van het agentschap ILT (x € 1.000)

	Stand slowet 2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Rekening courant RHB 1 januari 2012 + stand deposito-rekening	65.374	82.849	72.791	66.733	62.733	60.733	59.733
2. Totaal operationele kasstroom	19.448	- 10.000	- 6.000	- 4.000	- 2.000	- 1.000	- 1.000
3a. totaal investeringen (-/-)	- 2.378	- 2.000	- 2.000	- 2.000	- 2.000	- 2.000	- 2.000
3b. totaal desinvesteringen (+)	1.717	0	0	0	0	0	0
3. Totaal investeringskasstroom	- 661	0	0	0	0	0	0
4a. eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	0	0	0	0	0	0	0
4b. eenmalige storting door het moederdepartement (+)	0	0	0	0	0	0	0
4c. aflossingen op leningen (-/-)	- 1.312	- 58	- 58	0	0	0	0
4d. beroep op leenfaciliteit(+)	0	0	0	0	0	0	0
4. Totaal financieringskasstroom	- 1.312	- 58	- 58	0	0	0	0
5. Rekening courant RHB 31 december 2012 + stand deposito-rekening (=1+2+3+4) (Maximale roodstand € 0,5 mln.)	82.849	72.791	66.733	62.733	60.733	59.733	58.733

Toelichting

Operationele kasstroom

De verwachting is dat de gereserveerde middelen voor het project BCT vanaf 2013 tot betaling komen.

Investeringskasstroom

Investerings hebben vooral betrekking op het wagenpark. Gelet op de beschikbare liquiditeiten worden de investeringen gefinancierd met eigen middelen.

Financieringskasstroom

Het beroep op de leenfaciliteit van het Ministerie van Financiën betreft investeringen in 2011.

Overzicht doelmatigheidsindicatoren

Doelmatigheidsindicatoren	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Omschrijving Generiek Deel						
1. <i>Kostprijzen per produkt (groep)</i>						
– Handhaving	142.066	136.299	133.323	130.594	127.414	124.978
– Vergunningverlening	7.584	7.584	7.584	7.584	7.584	7.584
2. <i>Tarieven/uur</i>						
– Handhaving	148,4	148,4	148,4	148,4	148,4	148,4
– Vergunningverlening	147,3	147,3	147,3	147,3	147,3	147,3
3. <i>Omzet per produktgroep (pxq)</i>						
– Handhaving	142.066	136.299	133.323	130.594	127.414	124.978
– Vergunningverlening	7.584	7.584	7.584	7.584	7.584	7.584
4. <i>FTE-totaal (excl. externe inhuur)</i>	1.175	1.140	1.110	1.104	1.098	1.018
5. <i>Saldo van baten en lasten (%)</i>	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
6. <i>Kwaliteitsindicator 1: Binnen norm doorlooptijd vergunningen</i>	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.
7. <i>Kwaliteitsindicator 2: wachttijden informatiecentrum</i>	< 60 sec.	< 60 sec.	< 60 sec.	< 60 sec.	< 60 sec.	< 60 sec.
Omschrijving Specifiek Deel Inspectiediensten						
8. <i>Kostprijs/produkt:</i>						
Inspectie	142.066	136.299	133.323	130.594	127.414	124.978
Vergunningverlening	7.584	7.584	7.584	7.584	7.584	7.584
Monsterafname	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
9. <i>Kwaliteit Handhaving:</i>						
<i>Klachten</i>	25	25	25	25	25	25
<i>Waarvan afgerond binnen wettelijke termijn</i>	95%	95%	95%	95%	95%	95%

Toelichting

Bovenstaand overzicht bevat de doelmatigheidsindicatoren van de ILT is opgesteld conform de Rijksbegrotingsvoorschriften 2013. Het aantal fte in de organisatie is gebaseerd op de formele formatie. De kwaliteitsindicatoren en zijn indicatief opgenomen. De overdracht van een groot deel van de vergunningverlening heeft geleid tot verschuivingen binnen de organisatie. De doorlooptijd van de niet overgedragen vergunningen moet opnieuw vastgesteld.

Indicator 9. heeft betrekking op het aantal ontvangen klachten. Aangezien «gegronde klachten» in het Inspectieproces niet bestaan, cq. van de klachten niet formeel wordt vastgesteld of deze wel of niet gegrond zijn, is deze vervangen door «afgerond binnen wettelijke termijn. »Conform de AWB moeten deze klachten binnen zes weken in behandeling worden genomen. De inspectie verwacht voor 95 procent van het aantal klachten aan deze norm te voldoen.

Nederlandse Emissieautoriteit (NEa)

Introductie

De missie van de NEa luidt: «De Nederlandse Emissieautoriteit borgt als onafhankelijke uitvoeringsorganisatie de realisatie van nationale doelstellingen op het terrein van klimaat en hernieuwbare energie.» De NEa doet dit op transparante en rechtvaardige wijze, waarbij ze een effectieve en efficiënte uitvoering nastreeft.

Producten en diensten

De uitvoering van de wettelijke taken van het agentschap NEa vallen onder de eindverantwoordelijkheid van het bestuur van de NEa dat als zodanig een ZBO is. Het gaat daarbij waar het emissiehandel betreft om het verlenen en actualiseren van emissievergunningen, het beheren van de CO₂- en NO_x- registers en toezicht en handhaving van de wetgeving. Voor wat betreft biobrandstoffen gaat het om uitvoering en toetsing van de Richtlijnen Hernieuwbare energie en Brandstofkwaliteit.

Begroting van baten en lasten

De begroting van baten en lasten voor het jaar 2014 van het agentschap NEa (x € 1.000)							
	Realisatie 2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Baten							
Omzet lenM	7.299	7.828	7.907	7.297	7.273	7.174	7.028
Omzet derden	4	66	45	50	55	60	65
Bijzondere baten	554						
Totaal baten	7.857	7.894	7.952	7.347	7.328	7.234	7.093
Lasten							
apparaatskosten	6.485	7.441	7.501	6.689	6.603	6.732	6.805
– personele kosten	4.981	5.353	5.870	5.459	5.413	5.632	5.680
* waarvan eigen personeel	3.719	3.581	4.736	4.724	4.714	4.704	4.694
* waarvan externe inhuur	1.262	1.772	1.134	735	699	928	986
– materiële kosten	1.504	2.088	1.631	1.230	1.190	1.100	1.125
* waarvan apparaat ICT	1.114	909	883	880	835	790	740
* waarvan bijdrage aan SSO's							
rentelasten	21	30	28	27	24	15	8
afschrijvingskosten	424	423	423	631	701	487	280
– materieel	2	1	1				
* waarvan apparaat ICT	1						
– immaterieel	422	422	422	631	701	487	280
Totaal lasten	6.930	7.894	7.952	7.347	7.328	7.234	7.093
Saldo van baten en lasten	927	0	0	0	0	0	0

Toelichting

Baten

Omzet lenM

De omzet lenM is onder andere een vergoeding voor het leveren van producten en diensten betreffende wettelijke- en niet wettelijke taken vanuit ETS en werkzaamheden voortkomend uit de Richtlijnen voor hernieuwbare energie en brandstoffenkwaliteit.

Het uitgangspunt is dat de bijdragen op de begroting van Hoofdstuk XII en de omzet in de agentschapparaagraaf op elkaar aansluiten. Onderstaand wordt toegelicht, waarom ten behoeve van de NEa de bijdrage en de omzet niet aansluiten.

Specificatie omzet lenM (x € 1.000)						
Omschrijving	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Omzet lenM	7.828	7.907	7.297	7.273	7.174	7.028
artikel 19 begroting hoofdstuk XII	5.187	7.898	7.073	6.977	6.882	6.740
Afwijkingen	2.641	9	224	296	292	288
Omschrijving afwijkingen:						
Inzet middelen balans	2.641					
Rente lening register		9	14	16	12	8
Afschrijving register			210	280	280	280
Resteert	0	0	0	0	0	0

Vanaf 2011 voert de NEa een aantal wettelijke taken uit op het vlak van hernieuwbare energie en brandstofkwaliteit. In de begroting gaat de NEa er van uit dat deze wettelijke taken structureel zijn. Hiervoor zal een Biobrandstoffenregister worden ontwikkeld. De investering in dit register (geschat op € 1,4 mln) wordt middels de leenfaciliteit bij het Ministerie van Financiën gefinancierd en zal bij ingebruikname worden geactiveerd en in vijf jaar afgeschreven. De verschillen tussen de begrotingen van artikel 19 en de NEa zijn de rentelasten van de lening en de afschrijvingskosten van het Biobrandstoffenregister.

Taakstelling

In de jaren 2016 en verder is de taakstelling op het apparaat uit het regeerakkoord Rutte II verwerkt op zowel de omzet lenM als op de apparaatskosten.

Tabel taakstelling NEA Rutte II 2016–2018 (x € 1.000)							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Struc- tureel
Totale taakstelling NEA	0	0	0	– 90	– 180	– 269	– 269

De taakstelling is vooralsnog over de budgetten voor personeel, inhuur en materieel verwerkt. Op basis van de nadere uitwerking in concrete maatregelen zal in een later stadium nog een herverdeling plaatsvinden. Voor nadere informatie over de verwerking van de Taakstelling Rutte II wordt verwezen naar artikel 98.

Lasten

Personele kosten

De specificatie van de personele kosten is als volgt:

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Aantal fte's	41,67	42	52	52	52	52	52
Eigen personeelskosten x € 1.000	3.719	3.581	4.736	4.724	4.714	4.704	4.694
Inhuur x € 1.000	1.262	1.772	1.134	735	699	928	986

De NEa voert sinds 1 januari 2011 een aantal wettelijke taken op het vlak van Hernieuwbare energie en Brandstofkwaliteit uit. Omdat de aard en omvang van deze werkzaamheden niet van meet af aan compleet helder waren en de aard en omvang daarvan ook nog sterk afhankelijk van nog niet volledig uitgekristalliseerde beleidsontwikkeling is er voor gekozen deze werkzaamheden in eerste aanleg in belangrijke mate met ingehuurd personeel uit te voeren, naast de inzet van medewerkers op andere terreinen waarop de NEa actief is. Inmiddels is er goed zicht ontstaan op de voor deze portefeuille benodigde capaciteit, die ligt rond de 10 fte.

Materiële kosten

De materiële uitgaven omvatten onder andere ICT, communicatie en bijdrage SSO.

Kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht over het jaar 2014 van het agentschap NEa (x € 1.000)

	Stand slotwet 2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Rekening-courant RHB 1 januari	3.468	5.612	2.971	2.994	3.015	3.036	3.043
2. Totaal operationele kasstroom	1.344	- 2.241	423	631	701	487	280
3a. totaal investeringen (-/-)	0	0	- 700	- 700			
3b. totaal desinvesteringen (+)	0						
3. Totaal investeringskasstroom	0	0	- 700	- 700	0	0	0
4a. eenmalige uitkering aan moederdepart. (-/-)	0						
4b. eenmalige storting door moederdepart. (+)	0						
4c. aflossingen op leningen (-/-)	- 200	- 400	- 400	- 610	- 680	- 480	- 280
4d. beroep op leenfaciliteit (+)	1.000	0	700	700	0	0	
4. Totaal financieringskasstroom	800	- 400	300	90	- 680	- 480	- 280
5. Rekening courant RHB 31 december + stand depositorekeningen (=1+2+3+4)	5.612	2.971	2.994	3.015	3.036	3.043	3.043

Toelichting

Operationele kasstroom

De operationele kasstroom bestaat uit het geraamde saldo van baten en lasten gecorrigeerd voor afschrijvingen.

Investeringskasstroom

In 2014 wordt gestart met de bouw van een biobrandstoffenregister dat medio 2015 gereed moet zijn en in gebruik genomen worden.

Financieringskasstroom

Vanwege de bouw van het biobrandstoffenregister zal zowel in 2014 als in 2015 een beroep op de leenfaciliteit gedaan worden. De raming van de aflossingen is gebaseerd op de leenfaciliteit bij het Ministerie van Financiën.

Overzicht doelmatigheidsindicatoren

Uitgangspunt van de NEa is dat zij op een doelmatige wijze haar rol als bevoegd gezag voor emissiehandel en voor Hernieuwbare energie en Brandstofkwaliteit binnen Nederland vervult. In onderstaande tabel zijn de indicatoren voor de komende jaren weergegeven.

Doelmatigheidsindicatoren						
	Realisatie 2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kostprijzen per product (x € 1):						
Vergunningaanvragen (per vergunning)	4.483					
Onderhoud dossier (per dossier)	926					
Audits (per audit)	5.879					
Ad hoc onderzoek (per onderzoek)	6.404					
Afsluiten handelsjaar (per emissiejaarverslag)	369					
Infodesk (per vraag)	113					
Registeradministratie (per gemiddelde rekening in beheer)	325					
Onderhoud ETS (per bedrijfsinrichting)		6.916	6.900	6.890	6.850	6.820
Onderhoud ETS luchtvaart (per luchtvaartmaatschappij)			7.800	7.700	7.600	7.500
Registeradministratie handelaren (per rekening)		1.154	1.150	1.100	1.050	1.000
Tarieven per uur (x € 1):						
Laag	84	83	82	82	81	80
Midden	94	95	92	91	91	90
Hoog	115	125	115	114	113	112
FTE totaal (excl. externe inhuur)	41,67	42	52	52	52	52
Omzet per productgroep (x € 1.000)						
Vergunningaanvragen (p*q)	31					
Onderhoud dossier (p*q)	426					
Validatie en toewijzing rechten luchtvaart						
Audits (p*q)	435					
Ad hoc onderzoeken (p*q)	243					
Diepte- en thema onderzoeken	18					
Handhaving						
Bezwaren en beroepen						
Afsluiten handelsjaar (p*q)						
Infodesk (p*q)	242					
Registeradministratie (p*q)	309					
Registeronderhoud	876					
Rekeningbeheer overheid	99					
Fraudebestrijding	165					
Voorbereiding nieuwe regelgeving en beleidsafstemming						
Toewijzing rechten nieuwkomers						
Overige producten/diensten (in 2014 deels en vanaf 2015 geheel inclusief biobrandstoffen)	0		400	1.400	1.500	1.500
Onderhoud ETS		3.479	3.471	3.480	3.480	3.480
Onderhoud ETS luchtvaart		366	343	339	335	330
Communicatie en voorlichting		454	455	450	450	450
Registeradministratie handelaren		214	213	209	205	200
Nationale Verplichtingen onder EU en VN		91	91	90	90	90
NEa brede producten en diensten	1.148	523	770	780	790	800
Projecten	3.307	2.701	2.164	549	423	324
Totaal	7.299	7.828	7.907	7.297	7.273	7.174

	Realisatie 2012	2013	2014	2015	2016	2017
Saldo van baten en lasten (%)	11,80%	0	0	0	0	0
Kwaliteitsindicatoren						
Validatie& vergunningen						
% vergunningen verleend binnen wettelijke termijn	100	>99%	>99%	>99%	>99%	>99%
% meldingen afgehandeld binnen wettelijke termijn	99	>99%	>99%	>99%	>99%	>99%
Aantal bedrijfsinrichtingen/-installaties	421	503	503	505	508	510
Registratie Emissiehandel						
Register NO _x online	100%	>99%	>99%			
Toezicht en handhaving						
Aantal uitgevoerde audits bij bedrijven gebaseerd op RGT en Nieuwkomers	66	79	75	75	75	75
Aantal uitgevoerde audits bij bedrijven gebaseerd op een steekproef	8	14	14	30	30	30
Aantal uitgevoerde ad hoc onderzoeken bij bedrijven	38	52	51	50	50	50
Aantal uitgevoerde thema onderzoeken	1	0	3	3	3	3
Algemeen						
Aantal gegrunde klachten over uitoefening taken	0	<3	<3	<3	<3	<3
Aantal ongegrunde klachten over uitoefening taken	0	<2	<2	<2	<2	<2
% klachten afgerond binnen wettelijke termijn	nvt	100%	100%	100%	100%	100%
Tevreden belanghebbenden	–	>65%	>66%	>67%	>68%	>69%
Ontevreden belanghebbenden	–	<10%	<10%	<9%	<8%	<7%
Directe uren/totaal aantal gewerkte uren	66%	>60%	>65%	>66%	>68%	>70%

Toelichting

Kolom 2014

Vanaf de opdracht 2013 en de begroting 2014 zijn diverse producten en diensten samengevoegd tot een beperkt aantal hoofdproducten en -diensten om een overzichtelijke lijst van producten en diensten te verkrijgen. Het gevolg hiervan is dat er vanaf 2014 nog slechts acht omzetcategorieën zijn in plaats van achttien in 2012.

% meldingen en vergunningen

Het gaat hier om het percentage meldingen en vergunningen dat binnen de wettelijke termijn van acht weken is afgehandeld.

Registers CO₂ en NO_x online

In juni 2012 is het nationale register CO₂ Emissiehandel opgegaan in het EU-register. Dit wordt technisch beheerd door de Europese Commissie. Als gevolg hiervan heeft de NEa geen directe invloed meer op de beveiliging en de beschikbaarheid van het register. Omdat deze indicatoren nu niets meer zeggen over de prestaties van de NEa worden ze weggelaten.

In 2014 zal de laatste jaarafsluiting voor NO_x-emissiehandel (over het jaar 2013) plaatsvinden. Vanaf 2015 zal het NO_x-register niet meer online zijn.

Directe uren/totaal aantal gewerkte uren

Hieronder wordt verstaan het percentage van het totaal aantal directe uren gedeeld door het totaal aantal gewerkte uren van alle medewerkers (primaire en secundaire proces). Gewerkte uren is gelijkgesteld aan de beschikbare productieve uren op jaarbasis, zoals vastgesteld in de tarievennotitie.

4. DE BIJLAGEN

4.1 Bijlage Zelfstandige Bestuursorganen en Rechtspersonen met een Wettelijke Taak

Naam organisatie (1)	RWT	ZBO	Functie	Begrotings-artikel(en)	Begrotings-raming (2) (in € 1.000)	Apparaats-kosten/ Begrotings-kosten (in € 1.000)	Verwijzing naar website RWT/ZBO
APK-erkenninghouders		X	Keuren motorvoertuigen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	div.
Bevoegde Autoriteiten		X	Div. bevoegdheden	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Rijnschaar							
College voor toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb)	X	X	Besluitvorming omtrent de toelating van bestrijdingsmiddelen in Nederland	22.01	450	n.v.t.	www.ctgb-wageningen.nl
Commissie Examen		X	Afnemen examens scheepswerktuigkundigen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Scheepswerktuigkundigen#							
Commissie Stuurlieden-examen#		X	Afnemen examens stuurlieden	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Commissie van advies inzake opleidingen en examens betreffende vervoer van gevaarlijke stoffen door de lucht#		X	Adviseren over opleidingen en examens vervoer gevaarlijke stoffen door de lucht	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Commissie van Beroep		X	Beroepsinstantie loodsen-examen	18.01	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Loodsen-examen#							
Commissie voor Beroep WRM 1993#		X	Beroepsinstantie examen rij-instructuur	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Commissie Zeevisvaart-examen#		X	Afnemen examens zeevisvaart	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Dienst voor het Kadaster en de openbare registers*	X	X	Het bijhouden van de openbare registers en kadastrale registratie en het cartografisch weergeven van geografische basisgegevens. Het verstrekken van inlichtingen aan belanghebbenden	13.02	22.867	22.867	www.kadaster.nl
Dienst voor het Wegverkeer (RDW)*	X	X	Keuren en registreren voertuigen/onderdelen	14	n.v.t.	n.v.t.	www.rdw.nl
Examencommissies		X	Afnemen loodsenexamen	18.01	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Loodsen#							
Examencommissies		X	Afnemen luchtvaartexamen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Luchtvaart#							
Havenbeheerders		X	Zorgdragen voor ontvangstrichtingen voor scheepsafval	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	div.
HISWA-vereniging#	X	X	Afgeven fabriekscodes	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	www.hiswa.nl

Naam organisatie (1)	RWT	ZBO	Functie	Begrotings- artikel(en)	Begrotings- raming (2) (in € 1.000)	Apparaats- kosten/ Begrotings- kosten (in € 1.000)	Verwijzing naar website RWT/ZBO
Innovam Branche Kwalificatie Instituut van de stichting VAM (IBKI)*	X	X	Afnemen examen rij-instructeur, APK-keurmeester	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	www.ibki.nl
Keuringsartsen Scheepvaart		X	Medische keuring	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	www.ilent.nl
Keuringsin- stanties		X	Keuren pleziervaartuigen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	div.
Pleziervaartuigen Keuringsin- stanties		X	Keuren scheepsuitrusting	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	div.
Scheepsuit- rusting							
KIWA	X		Vergunningverlening voor IVW	div.	n.v.t.	n.v.t.	www.kiwa.nl
Klassebureaus art. 6	X	X	Classificeren van schepen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	div.
Schepenwet en art. 6 en 3.1 Schepenbesluit 1965 en Binnenvaart Landelijke Examen- commissie verkeersinfor- matie en verkeersaanwij- zingen (scheep- vaart)#		X	Afnemen examen verkeersinformatie- en aanwijzingen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Luchtverkeers- leiding Nederland (LVNL)*	X	X	Luchtverkeersbegeleiding	17	n.v.t.	n.v.t.	www.lvnl.nl
Nederlandse Emissieauto- riteit*		X	Ondersteunen van de uitvoering van emissiehandel en de inzet van hernieuwbare energie in het vervoer en transport en het toezicht op de naleving van de regels op deze terreinen	19.01	n.v.t.	n.v.t.	www.emissieautoriteit.nl
Nederlands Loodswezen BV	X		Faciliteren beloodsen schepen	18.01	n.v.t.	n.v.t.	www.loodswezen.nl
Nederlandse Loodsencorpora- tie (NLC)	div	div	Beloodsen van schepen	18.01	n.v.t.	n.v.t.	www.loodswezen.nl
ProRail Regionale Examencom- missies verkeersinfor- matie en verkeersaanwij- zingen (scheep- vaart)#	X	X	Beheren spoorinfrastructuur Afnemen examen verkeersinformatie- en aanwijzingen	13.02 IF n.v.t.	1.264.028 n.v.t.	336.059 n.v.t.	www.prorail.nl n.v.t.
Regionale Loodsencorpora- ties (RLC's)	X	X	Beloodsen van schepen	18.01	n.v.t.	n.v.t.	www.loodswezen.nl
Regionale luchthavens	X		Diverse regionale luchthavens	17.01	n.v.t.	n.v.t.	div.

Naam organisatie (1)	RWT	ZBO	Functie	Begrotings-artikel(en)	Begrotings-raming (2) (in € 1.000)	Apparaats-kosten/ Begrotings-kosten (in € 1.000)	Verwijzing naar website RWT/ZBO
Rijkshaven-meester Rotterdam	X	X	Havenverkeersleiding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	www.portofrotterdam.com
Stichting Advisering Bestuursrecht-spraak (StAB)	X		Het op verzoek van de bestuursrechter uitbrengen van onafhankelijke deskundigenberichten op het gebied van milieu, ruimtelijke ordening, water, bouw en schade	98	5.377	5.377	www.stab.nl
Stichting Airport Coordination Netherlands (SACN)*		X	Slottoewijzing luchtvaart	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	www.slotcoordination.nl
Stichting Buisleidingen-straat Nederland (LSNed)	x		LSNed beheert een obstakelvrij leidingentracé tussen de industriegebieden van Rotterdam en Moerdijk, in de richting van Vlissingen en Antwerpen.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	www.lsned.nl
Stichting Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (CBR)*	X	X	Afnemen div. mobiliteits-examens	14.02	2.449	n.v.t.	www.cbr.nl
Stichting Nationale en Internationale Wegvervoer Organisatie (NIWO)*	X	X	Afgeven vergunningen	14	n.v.t.	n.v.t.	www.niwo.nl
Stichting Scheepsafvalstoffen en Vaardocumenten Binnenvaart (SAB)	X		Afgeven olieafgifteboekje	18	n.v.t.	n.v.t.	www.sabni.nl
Stichting Vaarbewijs- en Marifoon-examens (VAMEX)*	X	X	Afnemen examen klein vaarbewijs	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	www.vamex.nl

- 1) Organisaties met een (*) zijn onder de werking van de Kaderwet ZBO gebracht. Organisaties met een (#) zullen worden opgeheven of elders worden ondergebracht. Dit is voorzien bij inwerkingtreding van de Aanpassingswet lenM (t.b.v. de implementatie van de Kaderwet ZBO) per 1 januari 2013. Een groot aantal organisaties is deeltijd zbo/rwt.
- 2) Het overgrote deel van de onder lenM ressorterende zbo's en rwt's wordt gefinancierd vanuit tarieven.

4.2 Overzichtsconstructie Milieu

In de ministerraad van 24 augustus 2001 is besloten om vanaf de begroting 2003 een Overzichtsconstructie Milieu op te nemen als vervanging van het Milieuprogramma. Dit is een overzicht waarin informatie bijeen wordt gebracht van (onderdelen van) beleidsartikelen van verschillende begrotingen met een milieudoelstelling. In de overzichtsconstructie zijn operationele doelen uit beleidsartikelen van de verschillende departementen opgenomen, exclusief de Zelfstandige Bestuursorganen (ZBO's) en de Baten- en Lastendiensten, die overwegend een uitvoerend karakter hebben.

Het opnemen van een overzichtsconstructie door een daartoe aangewezen Minister dient louter een informatiefunctie voor de Staten-Generaal. Op deze wijze wordt het integrale overheidsbeleid op een beleidsterrein zichtbaar gemaakt in één begroting of jaarverslag, ook al wordt het beleid door meerdere Ministers ontwikkeld en/of uitgevoerd. De individuele ministeriële verantwoordelijkheid blijft daarbij gehandhaafd.

De Overzichtsconstructie Milieu is opgezet volgens de vigerende Regeling Rijksbegrotingsvoorschriften. Er wordt een overzicht gegeven van alle met milieubeleid in verband staande artikelen en onderdelen bij lenM en andere Ministeries. Begrotingsprestaties en -bedragen worden niet opgenomen; in de begroting van de andere Ministeries kan de precieze invulling van het operationele doel worden teruggevonden.

De Overzichtsconstructie Milieu kent primair een thematische indeling waarbij is uitgegaan van de kerntaken van het milieubeleid bij het Ministerie van lenM:

1. Klimaatverandering en luchtkwaliteit
2. Duurzaam produceren
3. Verminderen van risico's van stoffen, straling en GGO's
4. Versterken van het internationale milieubeleid
5. Leefomgevingskwaliteit

Aangezien een artikelonderdeel kan bijdragen aan meerdere taken, komen sommige onderdelen in de overzichtsconstructie op meerdere plaatsen voor. De overzichtsconstructie bevat geen andere informatie dan in de individuele begrotingen is terug te vinden. De kwaliteit van de informatie is daarom direct afhankelijk van de informatie die is opgenomen in de afzonderlijke departementale begrotingen.

Niet alle Ministeries hebben specifieke beleidsdoelstellingen op milieugebied of de milieubijdrage is niet expliciet ondergebracht in een artikelonderdeel:

- III Algemene Zaken (AZ)
Algemene Zaken heeft geen specifieke beleidsdoelstellingen op het milieugebied en ook geen significante milieu-uitgaven.
- VII Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)
De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor het beleid en de kaders op het terrein van de bedrijfsvoering van de rijksdienst. Dit betreft onder meer duurzame faciliteiten, duurzame huisvesting en ict, duurzame mobiliteit en duurzaam inkopen. De uitgaven hiervoor maken onderdeel uit van de begrotingen van departementen zelf.
Gemeentes en Provincies ontvangen van het Rijk verschillende bijdragen voor milieu. Deels staan die uitgaven op de betreffende

departementale begrotingen (specifieke- of verzameluitkering) en deels maken zij onderdeel uit van het Gemeente- (B) en/of het Provincie-fonds (C) (algemene, integratie- of decentralisatieuitkering). De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is Fondsbeheerder voor beide fondsen; de Staatssecretaris van Financiën is medefondsbeheerder.

- VIII Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW)
In het kader van wetenschapsbeleid heeft OCW geen taken en specifieke doelen ten aanzien van milieubeleid. OCW oormerkt geen subsidies of begrotingsbedragen aan milieubeleid.
- IX Financiën (Fin)
Financiën heeft geen specifieke beleidsdoelstellingen op het milieugebied en ook geen significante milieu-uitgaven.
Voor de volledigheid is voor de fiscale ontvangsten uit de diverse vergroeningsmaatregelen wel een verwijzing in de OCM opgenomen naar het desbetreffende ontvangstenoverzicht in bijlagen van de Miljoenennota. Er mag overigens geen relatie gelegd worden tussen fiscale ontvangsten en milieu-uitgaven; milieugerelateerde fiscale ontvangsten zijn uit hun aard niet geoormerkt voor milieu-uitgaven.
- X Defensie (Def)
Defensie heeft niet zichtbare milieu-uitgaven in investerings- en exploitatiebudgetten. Deze niet zichtbare uitgaven betreffen onder andere de (meer)kosten voor inkoop van groene stroom, meerkosten voor duurzaam bouwen en energie-efficiënte apparaten en voertuigen, het bodemsaneringsprogramma en energiebesparende maatregelen in gebouwen en op militaire compounds.
- XVIII Wonen en Rijksdienst (W&R)
De rijksuitgaven in het kader van het stedenbeleid zijn opgenomen in de begrotingen van Wonen en Rijksdienst en Infrastructuur & Milieu en maken onderdeel uit van het extracomptabel overzicht stedenbeleid. De Minister voor Wonen en Rijksdienst is programmaminister voor het stedenbeleid.

Taak 1: Klimaatverandering en luchtkwaliteit

Hoofdstuk	Ministerie	Artikel	Nr AO	Naam onderdeel
XVIII	W&R	2	1	Energie en bouwkwaliteit
VII	BZK	9	9.1	Energiebesparing Rijkshuisvesting
XII	IenM	15	15.01	Openbaar vervoer
XII	IenM	16	16.01	Spoor
XII	IenM	14	14.01	Netwerk
XII	IenM	17	17.01	Luchtvaart
XII	IenM	18	18.01	Scheepvaart en havens
XII	IenM	23	23.01	Meteorologie en seismologie
XII	IenM	24	24.01	Handhaving en toezicht (ILT)
XII	IenM	20	20.01	Luchtkwaliteit en tegengaan geluidshinder
XII	IenM	19	19.01	Klimaat
XIII	EZ	14		Een doelmatige en duurzame energievoorziening
XIII	EZ	16		Concurrerende, duurzame, veilige agro-, visserij- en voedselketens
IXB	Fin	Bijlage Milj.nota		Toelichting op de belastingontvangsten
IXB	Fin	Bijlage Milj.nota		Toelichting op de belastinguitgaven

Taak 2: Duurzaam produceren

Hoofdstuk	Ministerie	Artikel	Nr AO	Naam onderdeel
XVII	BHOS	2	2	Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie
VII	BZK	9	9.1	Een goed functionerende internationale rechtsorde
XII	IenM	11	11.02	Waterveiligheid
XII	IenM	12	12.01	Waterkwaliteit
XII	IenM	16	16.01	Spoor
XII	IenM	24	24.01	Handhaving en toezicht (ILT)
XII	IenM	21	21.04	Duurzaamheidsinstrumentarium
XII	IenM	21	21.05	Duurzame Productketens
XII	IenM	21	21.06	Natuurlijk kapitaal
XIII	EZ	16		Concurrerende, duurzame, veilige agro-, visserij- en voedselketens
XIII	EZ	18		Natuur en Regio
IXB	Fin	Bijlage Milj.nota		Toelichting op de belastinguitgaven

Taak 3: Verminderen van risico's van stoffen, straling en GGO's

Hoofdstuk	Ministerie	Artikel	Nr AO	Naam onderdeel
VI	VenJ	36	2	Contraterrorisme en Nationale Veiligheid
XII	IenM	22	22.03	Externe veiligheid inrichtingen en transport
XII	IenM	17	17.01	Luchtvaart
XII	IenM	18	18.01	Scheepvaart en havens
XII	IenM	24	24.01	Handhaving en toezicht (ILT)
XII	IenM	22	22.01	Veiligheid chemische stoffen
XII	IenM	22	22.02	Veiligheid GGO's
XII	IenM	22	22.03	Externe veiligheid inrichtingen en transport
XIII	EZ	16		Concurrerende, duurzame, veilige agro-, visserij- en voedselketens
XV	SZW	1		Subsidies, bekostiging en opdrachten
XV	SZW	6		Inkomensoverdrachten
IXB	Fin	Bijlage Milj.nota		Toelichting op de belastingontvangsten
IXB	Fin	Bijlage Milj.nota		Toelichting op de belastinguitgaven

Taak 4: Versterken van het internationale milieubeleid

Hoofdstuk	Ministerie	Artikel	Nr AO	Naam onderdeel
V	BZ	1	1	Goed functionerende internationale instellingen met een breed draagvlak
V	BZ	2	4	Bevorderen van veiligheid, stabiliteit en rechtsorde in internationaal verband
V	BZ	3	1	Een democratische, slagvaardige en transparante Europese Unie die haar burgers vrijheid, recht, veiligheid, welvaart en duurzame economische groei biedt
V	BZ	3	2	Een effectief, efficiënt en coherent optreden van de Unie ten opzichte van derde landen en regio's, inclusief ontwikkelingslanden
V	BZ	3	3	Een hechtere Europese waardengemeenschap
XVII	BHOS	2	1	Toename van voedselzekerheid
XVII	BHOS	1	3	Versterkte private sector en een verbeterd investeringsklimaat in ontwikkelingslanden
XVII	BHOS	2	3	Duurzaam gebruik natuurlijke hulpbronnen, tegengaan van klimaatverandering en vergroten weerbaarheid van de bevolking tegen onafwendbare klimaatverandering
XVII	BHOS	2	2	Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie
XII	IenM	16	16.01	Spoor
XII	IenM	17	17.01	Luchtvaart
XII	IenM	18	18.01	Scheepvaart en havens
XII	IenM	24	24.01	Handhaving en toezicht (ILT)
XII	IenM	19	19.02	Internationaal beleid, coördinatie en samenwerking
XIII	EZ	12		Een sterk innovatievermogen
XIII	EZ	13		Een excellent ondernemingsklimaat
XIII	EZ	16		Concurrerende, duurzame, veilige agro-, visserij- en voedselketens
XIII	EZ	18		Natuur en Regio
XVI	VWS	1	10	Gezondheidsbescherming
XVI	VWS	6	10	Passend sport- en beweegaanbod
XVI	VWS	10	21 en 22	Gezondheidsraad
IXB	Fin	Bijlage Milj.nota		Toelichting op de belastinguitgaven
XVIII	W&R	2	1	Energie en bouwkwaliteit

Taak 5: Leefomgevingskwaliteit

Hoofdstuk	Ministerie	Artikel	Nr AO	Naam onderdeel
XVII	BHOS	2	2	Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie
XVII	BHOS	2	2	Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie
VII	BZK	9	9.1	Stim.architectonische kwaliteit
XVIII	W&R	2	3	Kwaliteit woon- en leefomgeving
XII	IenM	12	12.01	Waterkwaliteit
XII	IenM	16	16.01	Spoor
XII	IenM	18	18.01	Scheepvaart en havens
XII	IenM	20	20.01	Luchtkwaliteit en tegengaan geluidshinder
XII	IenM	13	13.01 en 13.04	Ruimtelijk Instrumentarium en Ruimtegebruik bodem
XIII	EZ	18		Natuur en Regio
IXB	Fin	Bijlage Milj.nota		Toelichting op de belastinguitgaven

4.3 Bijlage Moties en Toezeggingen

Moties

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
VAO HSL-Zuid 28-04-2005	motie-Van Hijum c.s. 22026–224 over het onthouden van goedkeuring aan het vervoerplan van de NS.	Staatssecretaris IenM	Tijdens het AO inzake het vervoerplan 2007 van NS van 21 maart 2007 is gemeld dat alleen kan worden ingestemd met eventuele voorstellen van NS om de dienstregeling op de bestaande conventionele lijnen te herzien als NS heeft aangetoond dat de vraag op deze lijnen nagenoeg is verdwenen.
Debat Wetsvoorstel tot wijziging van de Wet Bodembescherming met het oog op nieuwe regels voor de toepassing van bouwstoffen, grond en baggerspecie (30 522) 14-02-2007	Motie Donner c.s. 305221010: Verzoekt de regering om binnen drie jaar na inwerkingtreding van de onderhavige wetswijziging een voorstel tot nadere normering van de bevoegdheid tot subdelegatie in te dienen.	Staatssecretaris IenM	In Kamerstuk 30 015 nr. 44 is de Tweede Kamer per brief geïnformeerd over het verdere verloop van de uitvoering van de motie. Het kabinet zal onverkort uitvoering geven aan de motie en heeft daar wat meer tijd voor nodig dan de periode tot 1 januari 2011. In 2012 is voldoende inzicht en evaluatie informatie verzameld om tot nadere normering van de bevoegdheid tot subdelegatie te komen. Om efficiencyredenen (voorkomen van een apart wetgevingstraject) zal daarbij worden aangesloten bij een andere en meeromvattende wijziging van de Wet bodembescherming, die in 2015 tot gewijzigde wetgeving moet leiden.
Debat Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO) (30 844) 26-11-2007	Motie Koopmans/Vermeij 30844–23: Verzoekt de regering om nog in deze kabinetsperiode tot voorstellen te komen tot integratie van toetsingskaders tot één toetsingskader	Staatssecretaris IenM	Deze motie wordt meegenomen in de uitwerking van de Omgevingswet.
VAO Verkeers veiligheid en CBR 03-07-2008	motie Madlener 29398–112 over regels voor dekking van examencentra door heel Nederland	Minister IenM	Het CBR werkt momenteel aan een beleidsvisie, in het najaar van 2013 zal dit zijn afgerond, waarna de Tweede Kamer kan worden geïnformeerd
Notaoverleg MIRT 15-12-2008	motie Cramer 31700A-53 en Vermeij verzoekt de regering in overleg te gaan met de regio over gezamenlijke financiering van de OV-tunnel en de OV-knoop in Amstelveen en de Tweede Kamer hierover binnen een jaar te informeren	Staatssecretaris IenM	De gemeente Amstelveen, de provincie Noord-Holland en SRA onderzoeken momenteel, samen met I&M, de mogelijkheden voor een HOV knoop bij de Amstelveenlijn.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
Notaoverleg Mobiliteits-aanpak 16-02-2009	motie van de leden Cramer en Roefs 31305–112 verzoekt de regering de druk maximaal op te voeren, zodat de convenant en effectieve maatregelen opleveren en voor na de evaluatie (uiterlijk gereed medio 2010) de mogelijkheid open te houden om de mogelijkheid uit te werken om alle bedrijven met meer dan 50 werknemers die niet meedoen aan een convenant mobiliteitsmanagement, te laten vallen onder de ministeriële regeling die nu achter de hand wordt gehouden voor als de convenanten geen succes blijken.	Minister IenM	Een gewijzigd Activiteitenbesluit milieubeheer is voorzien 1 januari 2014
NO Landelijk Afvalbeheersplan LAP (2e termijn) 20-04-2009	Motie Poppe 30872–30: Verzoekt de regering om het Landelijk afvalbeheersplan 2009–2021 zodanig te wijzigen dat thermische verwerking van het jaarlijkse aanbod aan asbest ook daadwerkelijk de minimumstandaard wordt.	Staatssecretaris IenM	Het gewijzigde het Landelijk afvalbeheersplan 2009–2021 zal medio 2013 aan de Tweede Kamer worden voorgelegd.
Voortzetting Plenaire behandeling Wijziging Wet Milieubeheer (31 755) (MER) 14-05-2009	Motie Wiegman-Van Meppelen Scheppink 31 755-23: Verzoekt de regering een handreiking met voorbeelden over reikwijdte en detailniveau te ontwikkelen om initiatiefnemers te helpen bij het opstellen van de Milieueffectrapportage, hierbij de ervaringen van de Commissie van de Milieueffectrapportage te gebruiken en uiterlijk twee jaar na verschijnen van deze handreiking te evalueren hoe hiermee wordt omgegaan.	Minister IenM	De evaluatiebrief wordt medio 2013 aan beide Kamers aangeboden.
VAO Nanotechnologie 02-07-2009	Motie Besselink en Gesthuizen 29 338-85: Verzoekt de regering om op korte termijn te reguleren dat een meldingsplicht komt voor het gebruik van nanodeeltjes in producten, en dat er een centraal onafhankelijk instituut is waar een overzicht kan worden verkregen van in de markt aanwezige nanohoudende producten.	Staatssecretaris IenM	Aan deze motie invulling gegeven door als Nederland in Europa in te zetten op een meldingsplicht voor het gebruik van nanodeeltjes in producten.
VAO Nanotechnologie 02-07-2009	Motie Besselink en Gesthuizen 29 338-84: Verzoekt de regering om met meer snelheid en urgentie aan de geplande risicoanalyses rond de nanodeeltjes te werken; Verzoekt de regering voorts om de producenten van producten met nanodeeltjes een eerste (openbare) risicoanalyse op te dragen zodat begin 2010 de eerste onderzoeken op mogelijke risico's zijn gestart	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer is middels brieven d.d. 20 januari 2011 (Kamerstuk 29 338 nr. 100) , 25 mei 2011 (Kamerstuk 29 338 nr. 105) en 22 mei 2012 (Kamerstuk 29 338 nr. 116) ter zake geïnformeerd. Met de Tweede Kamer is afgesproken in te zetten op een Europese aanpak. De motie is hiermee in uitvoering.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
MIRT 2010 07-12-2009	Motie Van der Staaij 32 123 A-24 om ervoor te zorgen dat het gebruik van scheepvaartwegen in en rond Natura 2000 gebieden ongestoord kan blijven plaatsvinden	Minister IenM	Naar aanleiding van de motie Van Veldhoven (33 400 XIII) d.d. 24 januari 2013 is de Staatssecretaris van EZ verzocht om Natura 2000-gebieden voor de zomer aan te wijzen. De motie Van der Staaij wordt daarbij betrokken.
VAO initiatiefnota Koopmans «De grenzen voorbij» 22-04-2010	motie Anker/Mastwijk 32 351-8 over meenemen van de inbouw van ERTMS in de infrastructuur.	Staatssecretaris IenM	In de railmap ERTMS die op 13 februari 2013 (Kamerstuk 29 984-385) naar de Tweede Kamer is gestuurd is aangegeven dat inbouw van ERTMS in de infrastructuur van grensoverschrijdende lijnen onderdeel is van de verkenningfase. Deze motie wordt dan ook betrokken in de verkenningfase.
Begrotings behandeling IenM 01-12-2010	Motie De Rouwe/De Mos 32 500 XII-28 Verzoekt de regering al het mogelijke in het werk te stellen om verschuiving van de aanlegplaats van TESO in Den Helder naar het oosten mogelijk te maken.	Minister IenM	De Minister is in afwachting van de plannen van de initiatiefnemer (ic de gemeente).
NO MIRT (Infrastructuur) 06-12-2010	Motie Slob/De Rouwe 32 500 A-28 over de opwaardering van de spoorlijn Zwolle-Wierden	Staatssecretaris IenM	Het MIRT onderzoek N35 Wythmen-Nijverdal is inmiddels afgerond. Conclusie van dit onderzoek is dat aan de streefwaarden van het Rijk voor de bereikbaarheid over de weg in elk geval tot 2030 wordt voldaan. De verkenning N35 Nijverdal-Wierden wordt naar verwachting binnenkort afgerond. De Tweede Kamer wordt hier nog over geïnformeerd.
NO MIRT (Water) 13-12-2010	Motie Jansen/Jacobi 32 500 A-47 over het Scheldeverdrag	Minister IenM	De Tweede Kamer zal eind 2013 over deze motie worden geïnformeerd, in samenhang met het resultaat van de evaluatie van het verdrag Beleid en Beheer Schelde-estuarium.
Plenair debat Wijziging Wet Milieubeheer (32 357) inzake hernieuwbare bronnen (dit betreft biobrand- stoffen) 26-01-2011	Motie Van den Berge 32 357-26 verzoekt de regering in EU-verband ernaar te streven om wettelijke duurzaamheidscriteria op te stellen voor vaste en vloeibare biomassa voor energietoepassingen	Staatssecretaris IenM	Naar verwachting komt de Europese Commissie juli 2013 met een voorstel voor duurzaamheidseisen voor vaste biomassa voor energie.
VAO Waterkwaliteit 07-06-2011	Motie Koppejan/Houwers 27 625-201 verzoekt de regering binnen de bestaande begroting alternatieve strategieën voor het verbeteren van de biologische productiviteit en helderheid van binnenwateren te onderzoeken en indien nodig wateren ter beschikking te stellen waar zonder risico's met nieuwe methoden geëxperimenteerd kan worden	Minister IenM	Op 12 maart jl. zijn de resultaten gepresenteerd van het KRW Innovatie-programma. Momenteel benutten waterbeheerders deze kennis voor kosten-effectieve oplossingen om de toestand van onze wateren te verbeteren, waarbij ook de motie Koppejan/Houwers wordt betrokken.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
VSO Agrarische activiteiten 28-06-2011	Motie Dijkgraaf/Snijder-Hazelhoff 29 383-172 verzoekt de regering, binnen twee jaar na inwerking-treding van de wijziging van het Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer een evaluatie te starten naar de uitwerking van het besluit in ieder geval betreffende: - lastendruk voor boeren en bedrijven; - milieu, geur en geluidshinder effecten; - waterkwaliteitseffecten met name betreffende normoverschrijdende stoffen	Staatssecretaris lenM	Uitvoering zal plaatsvinden in 2014, zodat per 1 januari 2015 kan worden gerapporteerd
VAO MIRT 30-06-2011	Motie Koopmans c.s. 32 500 A-97 verzoekt de regering samen met de regio voor het najaarsoverleg een plan temaken voor het A67-deel Zaarderheiken, dat na realisatie van de A74 een knelpunt zal worden	Minister lenM	Via de Nationale Markt- en Capaciteitsanalyse (NMCA) wordt ook de ontwikkeling van het verkeer op de A74 en A67 gemonitord. Verwachting is dat dit najaar de resultaten van een nieuwe NMCA beschikbaar komen.
VAO Luchtvaart 08-11-2011	Motie Koopmans/De Caluwé 31 936-93 verzoekt de regering om: – alle aangekondigde aanpassingen in het luchtruim en de luchtverkeersleiding met grote voortvarendheid te blijven najagen en niet later dan 1 januari 2015 te realiseren; – als grootste aandeelhouder de Schiphol Groep op te roepen, de noodzakelijke investeringen in Lelystad voor het openstellen in gang te zetten, zodat uiterlijk per 1 januari 2015 de benodigde baanverlenging en infrastructuur gerealiseerd zijn	Staatssecretaris lenM	De motie is in uitvoering.
VAO Eenvoudig beter 23-11-2011	Motie Jansen 31 953-43 verzoekt de regering om uiterlijk bij de aanbidding van het voorontwerp omgevingswet een onafhankelijke analyse aan de Tweede Kamer aan te bieden, die de geclaimde besparingen onderbouwt	Minister lenM	Momenteel worden de financiële effecten van de Omgevingswet onderzocht. De resultaten zullen in de Memorie van Toelichting van het wetsvoorstel worden opgenomen.
VAO Eenvoudig beter 23-11-2011	Motie De Rouwe/Houwers 31 953-45 verzoekt de regering naast een vereenvoudiging van het omgevingsrecht gelijktijdig te onderzoeken hoe met deze vereenvoudiging een verbetering en herziening van landelijk verplichte onderzoeken en inhoudelijke (milieu)normen plaats kan vinden, zonder dat daadwerkelijk belangrijke voorwaarden op het gebied van cultuur en milieu in het geding komen	Minister lenM	Deze motie wordt meegenomen in de uitwerking van de Omgevingswet.
VAO Eenvoudig beter 23-11-2011	Motie Van Veldhoven/Verhoeven 31 953-46 verzoekt de regering hiermee rekening te houden bij de uitwerking van de omgevingswet	Minister lenM	Deze motie wordt meegenomen in de uitwerking van de Omgevingswet.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
VAO Eenvoudig beter 23-11-2011	Motie Van Veldhoven 31 953-48 verzoekt de regering in de omgevingswet maatregelen op te nemen die voorzien in eventuele compensatie op het gebied van milieu en natuur	Minister IenM	Deze motie wordt meegenomen in de uitwerking van de Omgevingswet.
VAO Eenvoudig beter 23-11-2011	Motie van Veldhoven 31 953-49 spreekt uit dat bij het decentraliseren van taken naar decentrale overheden rekening moet worden gehouden met de aanwezige kennis en kunde bij decentrale overheden; verzoekt de regering hiermee rekening te houden bij de uitwerking van de omgevingswet en flankerend beleid	Minister IenM	Aan de motie wordt uitvoering gegeven door nu al plannen op te stellen voor een solide invoeringbegeleiding van de Omgevingswet die moet leiden tot een succesvolle implementatie ervan. Daarnaast wordt in het lopende Interbestuurlijke Programma Uitvoeren met Ambitie gewerkt aan professionalisering van de uitvoering onder meer door de inrichting van een landelijk dekkende kennisinfrastructuur, het herijken van uitvoeringsorganisaties aan de hand van kwaliteitseisen en de opschaling van complexe taken naar regionale uitvoeringsdiensten waar specialistische kennis en kunde geconcentreerd worden.
Begrotings behandeling IenM 23-11-2011	Motie Aptroot c.s. 33 000 XII-18 verzoekt de regering het gebruik van vervoer over water en spoor te bevorderen door in samenwerking met provincies en bedrijfsleven een landelijk dekkend plan voor overslagterminals weg-water-spoor op te stellen met daarin in ieder geval: – aangegeven waar overslagterminals wenselijk en mogelijk zijn; – een aanpak hoe private investeringen aantrekkelijk kunnen worden gemaakt, bijvoorbeeld door het wegnemen van belemmeringen in regelgeving; verzoekt de regering voorts dit plan vóór 1 mei 2012 aan de Tweede Kamer voor te leggen	Minister IenM	Het gevraagde plan voor overslagterminals weg-water-spoor wordt als onderdeel van het Nationaal Kernnet Logistiek meegenomen in de Bereikbaarheidsagenda, die eind 2013 aan de Tweede Kamer zal worden toegezonden.
Begrotings behandeling IenM 23-11-2011	Motie De Jong 33 000 XII-36 verzoekt de regering de Inspectie Verkeer en Waterstaat binnen het huidige budget prioriteit te laten stellen in de handhaving op de cabotage-regeling bij internationaal transport	Minister IenM	De ILT voert een inventariserend onderzoek uit naar cabotagevervoer in Nederland en overtreding van de voorschriften op dit terrein. Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt het handhavingsbeleid van de ILT ten aanzien van cabotage bepaald.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
Begrotings behandeling lenM 23-11-2011	Motie De Mos 33 000 XII-40 verzoekt de regering om de rijd- en rusttijden-regeling voor taxi's te vereenvoudigen door louter de door Europese regelgeving verplichte rijd- en rusttijdenvereisten te hanteren op basis van de volgende regels: – het begrip arbeidstijd terugzetten naar rijtijd; -minimaal een keer per week registratie van rij- en rusttijden bijwerken; – dagelijkse niet-aaneengesloten rusttijd van tien uur; – wekelijkse aaneengesloten rusttijd van 24 uur; – alle overige bepalingen over te laten aan de CAO's,	Staatssecretaris lenM	In samenspraak met partijen is een pakket maatregelen uitgewerkt. Enkele punten worden nu meegenomen met de CAO-onderhandelingen. Zodra de uitkomsten hiervan bekend zijn, zal de Tweede Kamer hierover worden ingelicht.
Begrotings behandeling lenM 23-11-2011	Motie Dijkgraaf 33 000 XII-52 De SGP-fractie vraagt in de motie op stuk nr. 52 om aandacht voor de specifieke problematiek van Natura 2000-gebieden in relatie tot de vaargeulen. Als er specifieke problemen zijn, zouden wij die per ommegaande moeten horen. In algemene zin zeg ik dat het nooit zo kan zijn dat activiteiten als het varen op vaarwegen niet meer mogelijk zou kunnen zijn door Natura 2000. Het bestaand gebruik moet altijd mogelijk zijn. In die zin zie ik de motie dus als ondersteuning van beleid.	Minister lenM	Naar aanleiding van de motie Van Veldhoven (33 400 XIII) d.d. 24 januari 2013 is de Staatssecretaris van EZ verzocht om Natura 2000-gebieden voor de zomer aan te wijzen. De motie Dijkgraaf wordt daarbij betrokken.
NO Water 05-12-2011	Motie Jacobi 33 000 XII-63 verzoekt de regering op zoek te gaan naar alternatieve zoetwatervoorziening zodat het IJsselmeer wordt ontlast	Minister lenM	De inzet voor het IJsselmeer is onderdeel van een strategie voor de zoetwatervoorziening voor de lange termijn in het kader van het Deltaprogramma. Over de voortgang wordt de Tweede Kamer bij de begroting geïnformeerd.
NO Water 05-12-2011	Motie Van Veldhoven 33 000 XII-101 verzoekt de regering, zo spoedig mogelijk meer gedetailleerd inzicht te geven in de reeds bij het Ministerie bekende opgaven die met de € 4 mld gefinancierd zullen worden	Minister lenM	De Tweede Kamer zal medio 2013 terzake worden geïnformeerd.
NO MIRT 12-12-2011	Motie Kuiken c.s. 33 000 A-56 verzoekt de regering, bij de aanpak van de knelpunten op de A27 binnen het huidige budget prioriteit te geven aan de knelpunten Gorinchem en Hooipolder en de aanleg van een toekomstige treinverbinding Utrecht-Breda niet onnodig duur te maken	Minister lenM	Naar verwachting wordt de Tweede Kamer in het najaar 2013 geïnformeerd over het voorkeursalternatief.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
VSO Ontwerpbesluit wijziging Crisis- en herstelwet 26-01-2012	gewijzigde motie Van Veldhoven 32127–154 verzoekt de regering in gesprekken met het bevoegd gezag en de exploitant erop aan te dringen dat zij onderzoeken met welke maatregelen, zoals bijvoorbeeld het aanbrengen van een oxidatielaag, extra methaanuitstoot kosteneffec- tief kan worden teruggebracht	Minister IenM	Het Ministerie is in gesprek met het bevoegd gezag (provincies) en exploitanten over de te nemen maatregelen ten aanzien van methaanuitstoot. Onderzocht wordt bovendien of extra maatregelen noodzakelijk zijn, en zo ja hoe deze uitstoot kosteneffectief kan worden teruggebracht. Deze maatregelen worden opgenomen in een Green Deal voor eind 2013
VAO Duurzaam inkopen en palmolie 05-04-2012	Motie Wiegman van Meppelen Scheppink/Van Veldhoven 30 196-167 – het advies Duurzaam inkopen, 11 aanbevelingen voor een ambitieuze aanpak met de markt» toekomstgericht toe te passen door tenminste 10 rijksaanbestedingen die het komende jaar in de planning staan te selecteren als voorbeeldproject;-de leerervaringen uit deze projecten met onder andere het aanbesteden op levensduur- kosten, functioneel specificeren en dialoog met de markt actief uit te dragen;-en de markt actief te betrekken bij de uitvoering van het advies,	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer is over de voortgang van de uitvoering van deze motie geïnformeerd met Kamerstuk 30 196 nr. 184 d.d. 17 september 2012.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
VAO Grondstoffen en Afval 12-04-2012	Motie Leegte 30 872-100 overwe- gende dat het ondernemers helpt als zij via een aanspreekpunt, bijvoor- beeld een ambtenaar in de rol van loketregisseur, die helpt de aanvraag in goede banen te leiden, hun vergunningsaanvraag kunnen laten lopen; verzoekt de regering, om aan te geven op welke wijze deze loketregisseur vorm gegeven kan worden, bijvoorbeeld binnen de RUD's,	Staatssecretaris IenM	De introductie van de Wabo in 2010 had mede tot doel het voor bedrijven die nieuwe activiteiten willen ontplooien gemakkelijker te maken om de daarvoor benodigde vergunningen te verkrijgen. Hiertoe is een groot aantal vergunningen gebundeld in de omgevingsver- gunning, is één loket ingesteld waar die vergunning kan worden ingediend (meestal de gemeente), en wordt uiteindelijk één (Wabo) vergunning verleend. Veel gemeenten richten dat loket zodanig in dat er voor de aanvrager een contactpersoon is die de aanvrager begeleidt bij de vergunningpro- cedure en de contacten met de specialisten in de back-office coördineert. Hiermee wordt in belangrijke mate invulling gegeven aan de motie. De RUD's maken onderdeel uit van de back office. Zij leveren voor onderdelen van de vergunningaan- vraag (in het algemeen het milieudeel maar in sommige regio's meer onderwerpen) de specialis- tische inbreng voor het beoordelen van de aanvraag en het opstellen van de vergunning. Van de kant van het Ministerie wordt dit model van front-office en back-office digitaal ondersteund met Omgevingsloket online (Olo) dat bedrijven de mogelijkheid geeft online een aanvraag in te dienen bij het ene loket: de front office van de gemeente of provincie.
Debat Wet Basisnet (32 862) 14-06-2012	Motie Jansen 32 862-43 verzoekt de regering, binnen een jaar een voorstel aan de Tweede Kamer te doen om het toezicht op de externe veiligheid bij het spoor in één hand te brengen,	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer is op 14 juni 2013 geïnformeerd over op welke wijze uitvoering wordt gegeven aan de motie. Eind 2013 wordt de Tweede Kamer over de voortgang geïnformeerd.
Debat Wet Basisnet (32 862) 14-06-2012	Motie Jansen 32 862-45 verzoekt de regering, om te onderzoeken of de effectiviteit van de handhaving en de rampenbestrijding bij het transport van gevaarlijke stoffen verbeterd kan worden door invoering van een op afstand uitleesbare identificatiechip	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer is op 14 juni 2013 (Kamerstuk 32 862 , nr. 53) geïnfor- meerd over op welke wijze uitvoering wordt gegeven aan de motie. Eind 2013 wordt de Tweede Kamer over de voortgang geïnformeerd.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
VAO Zuidas 05-07-2012	Motie Wiegman-Van Meppelen Scheppink 32 668-4 verzoekt de regering, in samenwerking met de regio: – bij de uitwerking van het ZuidasDok en het ontwerp van het station het doortrekken van de Noord/Zuidlijn naar Amstelveen fysiek niet onmogelijk of onnodig duur te maken; – bij de uitwerking van de Amstelveenlijn als tram zo veel mogelijk rekening te houden met het in de toekomst eventueel doortrekken van de Noord/Zuidlijn-metro zodat dit niet onnodig duur wordt, en de Tweede Kamer hierover voor het najaarsoverleg MIRT 2012 te informeren,	Staatssecretaris IenM	Bij de uitvoering van het voorkeursalternatief ZuidasDok wordt, met het oog op het openhouden van één van de lange termijnperspectieven uit de Structuurvisie ZuidasDok, de doortrekking van de Noord/Zuidlijn fysiek niet onmogelijk of onnodig duur gemaakt. Gedurende de planvormingsfase wordt onderzocht of een specifieke voorinvestering nodig is, en welke kosten hier mee gemoeid zijn. De verantwoordelijkheid voor de Amstelveenlijn ligt bij de regio. Bij de ombouw van de Amstelveenlijn wordt het eventueel doortrekken van de Noord-Zuidlijn, fysiek niet onmogelijk gemaakt maar worden geen voorinvesteringen in fysieke maatregelen opgenomen.
VAO Zuidas 05-07-2012	Motie Verhoeven 32 668-6 verzoekt de regering, de financiële risico's en de rentabiliteit van het project ZuidasDok nauwlettend te monitoren, en de Tweede Kamer hier middels een jaarlijkse rapportage over te informeren	Minister IenM	De rentabiliteit van een project wordt betrokken bij het nemen van een Voorkeursbesluit door middel van een MKBA. Daarna wordt de rentabiliteit niet jaarlijks gezien. Alleen bij wijzigingen in scope, kosten of economische scenario's dusdanig dat nut en noodzaak van het project opnieuw ter discussie dient te worden gesteld, wordt de rentabiliteit opnieuw gezien. De Tweede Kamer wordt middels het MIRT-projectenboek geïnformeerd over onder andere financiële risico's op projectniveau.
VAO Zuidas 05-07-2012	Motie De Rouwe 32 668-7 verzoekt de regering om expliciet onderzoek te doen naar het doortrekken van de Noord/Zuidlijn naar Schiphol en daarbij gemeenten en bedrijfsleven te betrekken,	Staatssecretaris IenM	In twee eerder uitgevoerde verkenningen, en een recent samen met de regio uitgevoerde derde verkenning (die de uitkomsten van de eerdere onderzoeken bevestigd) in het kader van de Structuurvisie Mainport Amsterdam Schiphol Haarlemmermeer (SMASH), blijkt dat alleen met een tweede terminal voor Schiphol het doortrekken van de metro een haalbare oplossing kan zijn.
VAO MIRT 05-07-2012	Motie Kuiken 33000A-80 verzoekt de regering om in de Hoofdrailnetconcessie nachttreinen op te nemen tussen de Randstad en Brabant, aansluitend aan de nachttreinen in de Randstad, ten minste in de nachten van vrijdag op zaterdag en zaterdag op zondag, waarvan de laatste treinen uit Rotterdam respectievelijk Utrecht vertrekken om circa 02.00 uur,	Minister IenM	De Staatssecretaris zal de motie betrekken bij de uitwerking van een ontwerp van de nieuwe vervoerconcessie.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
VAO Openbaar Vervoer 05-07-2012	Motie Monasch/Van Gent 23 645-508 verzoekt de regering, in kaart te brengen of op alle plekken en op alle relevante tijdstippen (van de eerste tot en met de laatste trein, metro, tram of buslijn) voldoende verkoop- en oplaadpunten zijn en daarbij een vergelijking te maken met de oude situatie van voor de invoering van de OV-chipkaart,	Staatssecretaris lenM	De voor de distributie verantwoorde-lijke partijen (decentrale overheden, vervoerders, TLS) voeren een inventarisatie uit van de verkoop- en oplaadpunten, waarbij ook een vergelijking wordt gemaakt met de oude situatie. In de eerstvolgende (voortgangs-)brief wordt de Tweede Kamer over de uitkomsten geïnformeerd.
VAO Openbaar Vervoer 05-07-2012	Motie Haverkamp 23 645-512 verzoekt de regering om de Tweede Kamer voor 1 oktober op de hoogte te stellen of het lukt om op vrijwillige basis tot de instelling van een permanente structuur te komen en indien het «goedschiks»-scenario niet blijkt te werken, de Tweede Kamer voorstellen te doen hoe «kwaadschiks» orde op zaken gesteld kan worden en daarom parallel aan het «goedschiks»-scenario een wettelijke traject te starten,	Staatssecretaris lenM	De Tweede Kamer zal medio 2013 een hoofdlijnennotitie over de wetgeving inzake de Wetgeving OV-chipkaart ontvangen, waarin achtergronden, keuzes en motive-ingen voor een concreet wetsvoorstel verder zijn uitgewerkt
VAO Openbaar Vervoer 05-07-2012	Motie Haverkamp 23 645-513 verzoekt de regering tevens om voorafgaande aan het besluit om de aandelen TLS te verwerven of op andere wijze nog niet begroot publiek geld richting TLS te laten gaan, aan de Tweede Kamer aan te geven welke publieke doelen hiermee gerealiseerd worden en de Tweede Kamer in de gelegenheid te stellen met de regering hierover in overleg te treden voordat onomkeerbare stappen gezet worden,	Staatssecretaris lenM	De Tweede Kamer heeft op 25 april 2013 (Kamerstuk 23 645, nr. 541) een position paper ontvangen inzake de herpositionering van TLS en de governance in het OV-chipkaartdomein. Hierbij is aandacht voor de positie van TLS ten opzichte van de Permanente Structuur en de wetgeving inzake de OV-chipkaart. lenM voert in het kader hiervan gesprekken met vervoerders en aandeelhouders van TLS inzake de governance op TLS en finan-ciering van de activiteiten. Voordat besluitvorming inzake de finan-ciering plaatsvindt, wordt hierover met de Tweede Kamer overlegd
Begrotings behandeling lenM 22-11-2012	Motie Bashir/Elias 33 400 XII-23 verzoekt de regering, de ILT prioriteit te laten geven aan de aanpak van illegale straattaxi's en de Tweede Kamer twee keer per jaar over de vorderingen te rapporten	Staatssecretaris lenM	Binnen het bestaande toezicht op taxivervoer is de aandacht voor de bestrijding en opsporing van illegaal taxivervoer geïntensiveerd. De aanpak is planmatig en bevat zowel preventieve als repressieve maatregelen. Ook is sprake van een verbeterde registratie. Gedurende 3 jaar rapporteert de Staatssecretaris twee keer per jaar over de vorde-ringen aan de Tweede Kamer. De eerste halfjaarlijkse rapportage wordt in september 2013 aan de Tweede Kamer toegezonden.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
Begrotings behandeling lenM 22-11-2012	Motie De Vries c.s. 33 400 XII-25 verzoekt de regering, twee spoor- toppen te organiseren met onze buurlanden waarin de knelpunten in het grensoverschrijdend spoor- vervoer in samenhang worden besproken en beslecht	Staatssecretaris lenM	De Staatssecretaris heeft regel- matige ontmoetingen met haar Belgische en Duitse counterparts. Recent zijn lange termijn oplos- singen bereikt met België en zijn afspraken gemaakt over de treindiensten Amsterdam/Den Haag–Brussel, Breda–Antwerpen, Roosendaal–Antwerpen en Maastricht–Luik. Met Duitsland zijn de eveneens overleggen voorzien over grensover- schrijdende verbindingen met NRW (Arnhem–Emmerich–Düsseldorf, Eindhoven–Düsseldorf, Heerlen– Aken), over grensoverschrijdende verbindingen met Nedersaksen. (bv. Groningen–Oldenburg/Bremen, en over Twente–Osnabrück).
Begrotings behandeling lenM 22-11-2012	Motie Van Veldhoven 33 400 XII-31 verzoekt de regering, de relevante eisen uit de Wet Milieubeheer snel te actualiseren en te voorzien van concrete maatregellijsten, zodat medeoverheden effectieve handha- vingsinstrumenten in handen hebben, en met hen toe te zien op een actieve handhaving	Staatssecretaris lenM	Met gemeenten en bedrijfsleven wordt gewerkt aan een erkende lijst met concrete energiebesparings- maatregelen met een terugver- dientijd van vijf jaar. Hierbij wordt ingezet op verduidelijking van de regelgeving en stroomlijning met de systematiek van het Activiteitenbe- sluit. Gemeenten werken vanuit het thema Duurzame Bedrijven in de Lokale Klimaatagenda reeds aan dit onderwerp en hierdoor zullen ervaringen van koplopende gemeenten kunnen worden benut bij de uitvoering van de motie. Het onderwerp wordt net als andere energieonderwerpen meegenomen in het SER Energieakkoord. De Tweede Kamer zal medio 2103 nader over de uitvoering van de motie worden geïnformeerd.
Begrotings behandeling lenM 22-11-2012	Motie Van Veldhoven/Fokke 33 400 XII-47 verzoekt de regering, zich in Europees verband in te zetten voor afspraken over de vermindering van deze effecten; verzoekt de regering tevens, in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen: – met marktpartijen om tafel te gaan om te zien hoe het gebruik van microplastics verminderd kan worden; – met marktpartijen om tafel te gaan om te zien hoe het loslaten van chemicaliën uit kleding tijdens het wassen voorkomen kan worden;- met ziekenhuizen en andere zorginstellingen te overleggen over een verminderde directe of indirecte lozing van medicijnresten naar het water,	Minister lenM	Ten aanzien van microplastics is de Tweede Kamer 15 april 2013 geïnformeerd (Kamerstuk 30 872 nr. 132). Ten aanzien van de overige zaken wordt de Tweede Kamer naar verwachting eind 2013 geïnfor- meerd.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
Begrotings behandeling lenM 22-11-2012	Motie Dik-Faber/Elias 33 400 XII-34 verzoekt de regering, het gebruik van P+R-terreinen te monitoren, de Tweede Kamer hierover jaarlijks te informeren en in samenwerking met de provincies binnen een jaar een aanvalsplan P+R op te stellen en daarin de voorstellen voor de realisatie van een netwerk van «P+R plus»-locaties mee te nemen binnen de bestaande financiering	Minister lenM	De acties genoemd in de motie zijn opgestart. Inhoudelijk zal aansluiting worden gezocht bij het ROVER-initiatief («OV Transfest naar een beter OV voor de reiziger»), het programma Beter Benutten en het Actieplan Groei op het Spoor.
Begrotings behandeling lenM 22-11-2012	Motie Van Tongeren/Van Veldhoven 33 400 XII-39 verzoekt de regering, voorstellen voor verhoging van het EU-klimaatdoel actief te steunen	Staatssecretaris lenM	De uitwerking van de motie komt terug in de Roadmap Klimaat t.a.v. EU-beleid. De Roadmap zal na het SER Energieakkoord verschijnen, in september 2013.
Begrotings behandeling lenM 22-11-2012	Motie Ouwehand 33 400 XII-45 verzoekt de regering, het initiatief te nemen om – in samenwerking met de Tweede Kamer – op zoek te gaan naar mogelijkheden waarop het maatschappelijk debat over deze beweging gefaciliteerd kan worden,	Staatssecretaris lenM	Deze motie heeft betrekking op het domein voedsel onder de groene groei brief. Dit valt onder de verantwoordelijkheid van het Ministerie van EZ.
VAO Klimaat 12-12-2012	Motie Van Veldhoven 31 793-67 verzoekt de regering, alleen gecertificeerd duurzame biomassa voor subsidie onder de SDE-plus in aanmerking te laten komen	Staatssecretaris lenM	De Kamer zal na het SER akkoord door de Minister van EZ worden geïnformeerd.
NO MIRT 18-12-2012	Motie Kuiken 33400A-30 verzoekt de regering om, in overleg met de regio en natuur- en milieu-organisaties een inpassingsvisie voor het gebied te ontwikkelen, binnen de door de Minister geschetste kaders, waarin compensatie is opgenomen voor verlies aan waarden van natuur, recreatie en water; verzoekt de regering tevens, deze visie als zienswijze te betrekken bij de ontwerpstructuurvisie voor de Nieuwe Westelijke Oeverbinding; verzoekt de regering voorts, om voor de realisatie van de inpassingsvisie een rijksbijdrage van € 25 mln beschikbaar te stellen	Minister lenM	In het najaar gaat een reactie naar de Tweede Kamer met het definitief maken van de structuurvisie NWO voorkeursbeslissing.
VAO Vervoers concessie Hoofdrailnet 20-12-2012	Motie Hoogland c.s. 29 984-346 verzoekt de regering, de concessie voor het hoofdrailnet te gunnen voor tien jaar aan de NS en tussentijds geen lijnen te decentraliseren en aan te besteden; verzoekt de regering tevens, de bevindingen van decentralisatie van het hoofdrailnet uit de midterm review te betrekken bij de concessieverlening na 2025	Staatssecretaris lenM	Met de brief d.d. 28 januari 2013 (Kamerstuk 29 984-385) is de Tweede Kamer op de hoogte gebracht van de vaststelling van het programma van eisen. In deze brief is ook aan de Tweede Kamer gemeld wat de nieuwe koers ten aanzien van decentralisatie is: Zwolle-Enschede, Roermond-Maastricht Randwyck en Sittard-Heerlen. De ervaringen met decentralisatie worden conform de motie in kaart gebracht bij de midterm review.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
VAO Vervoers concessie Hoofdrailnet 20-12-2012	Motie Hoogland/De Boer 29 984-347 verzoekt de regering, de trajecten Roermond-Maastricht Randwyck en Heerlen-Sittard door de provincie Limburg te laten aanbesteden en in een midterm review in 2020 te onderzoeken wat de effecten zijn van samenloop voor de reiziger	Staatssecretaris IenM	Het gesprek met de provincie Limburg is gestart over het proces en de voorwaarden waaronder deze decentralisatie kan plaatsvinden
VAO Vervoers concessie Hoofdrailnet 20-12-2012	Motie Van Veldhoven c.s. 29 984-350 verzoekt de regering, na vijf jaar de ervaringen van de op dat moment reeds gedecentraliseerde lijnen in kaart te brengen en hierbij de wenselijkheid van het decentraliseren van aanvullende verbindingen te verkennen, en tevens te evalueren of een eventuele openbare aanbesteding van het hoofdrailnet vanaf 2025 in het belang van de reiziger is	Staatssecretaris IenM	Met de brief d.d. 28 januari 2013 (Kamerstuk 29984–385) is de Tweede Kamer op de hoogte gebracht van de vaststelling van het programma van eisen. In deze brief is ook aan de Tweede Kamer gemeld wat de nieuwe koers ten aanzien van decentralisatie is: Zwolle-Enschede, Roermond-Maastricht Randwyck en Sittard-Heerlen. De ervaringen met decentralisatie worden conform de motie in kaart gebracht bij de midterm review.
VAO Vervoers concessie Hoofdrailnet 20-12-2012	Motie Van Tongeren/Dik Faber 29 984-264 verzoekt de regering erbij de commissie Meydam op aan te dringen dat abonnementsproducten geldig zijn op zowel het hoofd-railnet als bij decentrale spoorvervoerders	Staatssecretaris IenM	Beoogd wordt de Tweede Kamer in de zomer te informeren middels de voortgangsbrief OV-chipkaart.
VAO Vervoersconcessie Hoofdrailnet 20-12-2012	Motie Van Veldhoven/Dik-Faber 29 984-000 (gewijzigd, was 349) verzoekt de regering, in overleg met contractpartijen, te komen tot een oplossing waarbij een reserveringsvrije mogelijkheid blijft bestaan voor treinreizen vanuit Amsterdam, Den Haag en Rotterdam naar België, bijvoorbeeld door de zitplaatsgarantie zo in te vullen dat deze alleen geldt bij reservering en voor overige reizigers een zitplaatskans geldt die ten minste vergelijkbaar is met het niveau dat vereist is voor het hoofdrailnet	Staatssecretaris IenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO Biobrandstoffen 16-01-2013	Motie Van Gerven 32 813-26 van mening dat er daarom, analoog aan de Ladder van Lansink bij afval, voor biomassa het volgende afwegingskader moet komen: 1.voedsel voor mensen; 2.voedsel voor dieren; 3.meststof; 4.groene bouwstof; 5.brandstof;verzoekt de regering, nog dit jaar dit toetsingskader uit te werken met minimumstandaarden op basis van milieuvoordeel in de hele levenscyclus voor de toepassing en verwerking van biomassa	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt in de zomer 2013 terzake geïnformeerd.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
VAO Verkeersveiligheid 13-02-2013	Motie Kuiken 29 398-356 verzoekt de regering, in het belang van de verkeersveiligheid en gelijke concurrentieverhoudingen over te gaan tot kentekening van te benoemen categorieën tractoren en landbouwvoertuigen	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt geïnformeerd over de voor- en nadelen per categorie van kentekening.
Debat 33 222 Wet op de Raad voor de Wadden en de Wet op het Waddenfonds 13-02-2013	Motie Van Veldhoven 33 222-10 verzoekt de regering, de Onafhankelijke Kwaliteitscommissie ook het recht te geven om openbaar advies uit te brengen over individuele subsidieaanvragen uit het Waddenfonds	Minister IenM	De motie is in uitvoering
Debat over het terugbrengen van de Benelux trein naar Brussel 28-02-2013	Motie van Tongeren c.s. 22 026-385 verzoekt de regering, in april met een plan te komen waarmee de frequentie van het aantal directe treinverbindingen naar Brussel wordt opgevoerd, waarbij het streven zestien keer per dag is,	Staatssecretaris IenM	Op 16 april 2013 (Kamerstuk 22 026, nr. 398) heeft de Tweede Kamer de brief met het plan van aanpak ontvangen. In Fyra-debat (juni 2013) is afgesproken dat de TK uiterlijk 1 oktober een totaaloplossing voor de Fyra-problematiek ontvangt.
Debat over het terugbrengen van de Benelux trein naar Brussel 28-02-2013	Motie Van Veldhoven c.s. 22 026-392 verzoekt de regering, in april, tegelijkertijd met het plan van aanpak, een voorstel voor een maximaal versterkte tijdelijke oplossing naar de Tweede Kamer te sturen; geeft de regering daarvoor als referentiekader mee: -zestien verbindingen per dag; -punctualiteitseisen zoals afgesproken voor de Fyra; verzoekt de regering tevens, bij het vormgeven van de versterkte tijdelijke oplossingen ook de inzet van andere vervoerders te onderzoeken	Staatssecretaris IenM	Op 16 april 2013 (Kamerstuk 22 026, nr. 398) heeft de Tweede Kamer de brief met het plan van aanpak ontvangen. In Fyra-debat (juni 2013) is afgesproken dat de TK uiterlijk 1 oktober een totaaloplossing voor de Fyra-problematiek ontvangt.
VAO Zee- en binnenvaart 14-03-2013	Motie Graus/Bashir 31 409-45 verzoekt de regering om, betaling voor abonnementen op afvalafgifte op te schorten en stapeling van heffingen in dezen te voorkomen	Minister IenM	De invoering van het abonnementsstelsel is uitgesteld tot 1 november 2013. Overleg heeft plaatsgevonden met de binnenvaartsector over het beoogde abonnement, met als inzet: afspraken maken over de structuur en kosten van het inzamelnetwerk en de daarmee verbonden hoogte van het abonnement.
VAO Zee- en binnenvaart 14-03-2013	Motie Remco Dijkstra c.s. 31 409-51 verzoekt de regering om, in IMO-verband te ijveren voor een systeem waarbij verladers niet verplicht worden tot het wegen van containers, maar ervoor te pleiten dat alternatieven voor het vaststellen van het juiste gewicht van containers worden ontwikkeld en tevens om met de sector in overleg te treden over een uitvoerbare en minder kostbare methode ter bevordering van veilig vervoer van containers	Minister IenM	Nederland zet tijdens besprekingen in IMO over de containerproblematiek niet in op het verplicht wegen van containers. In plaats daarvan worden ism. de sector alternatieven ontwikkeld om het juiste gewicht van containers te verifiëren. Een eerste overleg met de sector vindt plaats begin mei; het eerstvolgende overleg in IMO is september 2013.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
VAO 4e EU Spoorpakket 21-03-2013	Motie Van Tongeren 33 546-5 verzoekt de regering, zich in EU-verband in te zetten voor de realisatie van toegankelijke internetboekingsystemen voor alle internationale treinen	Staatssecretaris IenM	De Europese Commissie zet zich in om de totstandkoming van boekingsystemen voor internationaal vervoer te bevorderen. In 2011 is daartoe de zogenaamde TSI TAP aangenomen (Technische Specificatie voor Interoperabiliteit, onderdeel Telematicatoepassingen voor Reizigers). Deze bevat standaarden voor de uitwisseling van data over onder meer dienstregelingen en tariefsystemen, zodat de verschillende systemen van vervoerders «met elkaar kunnen praten». Dit moet leiden tot een betere toegankelijkheid van de reisinformatie- en kaartverkoopsystemen voor de internationale reiziger. Door de Commissie wordt in samenwerking met de Europese vervoerders en infrastructuurbeheerders een implementatieplan voor de Technische Specificaties Interoperabiliteit TSI TAP opgesteld. Dit zal binnenkort aan de lidstaten worden voorgelegd. Nederland kan daarbij zijn steun uitspreken voor het beleid van de Commissie en voor een voortvarende uitvoering van het implementatietraject.
VAO 4e EU Spoorpakket 21-03-2013	Motie Bashir 33 546-6 overwegende dat de Tweede Kamer met de aangenomen motie-Hoogland c.s. (Kamerstuk, 29 984, nr. 346) heeft uitgesproken, het hoofdrailnet in ieder geval voor de periode 2015–2025 aan de NS te gunnen en tussentijds de concessie niet open te breken; verzoekt de regering om, de genoemde Kameruitspraak luid en duidelijk over te brengen in Europa	Staatssecretaris IenM	Vanaf het verschijnen van het witboek Transport in 2011 is door Nederland uitgedragen dat de opening van de markt een nationale aangelegenheid is en Europese voorstellen op dit vlak niet wenselijk zijn. Ook is specifiek aangegeven dat Nederland een overgangstermijn tot 2025 wil om de vervoerconcessie tot 2025 onderhands te kunnen gunnen. De komende maanden wordt in ieder geval in informele contacten met de commissie en andere landen de gewenste oprekking van de overgangstermijn uitgedragen.
NO MIRT Infra 08-04-2013	Motie Elias 33 400 A-54 verzoekt de regering, voortvarend te starten met de uitvoering van de geplande projecten in het Infrastructuurfonds	Minister IenM	De uitvoering van de motie is opgestart
NO MIRT Infra 08-04-2013	Motie Elias/Kuiken 33 400 A-55 verzoekt de regering, om € 5 mln van het budget voor Meer veilig 3 te reserveren voor verbetering van de verkeersveiligheid op de N35 Wijkmen-Nijverdal	Minister IenM	De uitvoering van de motie is opgestart

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
NO MIRT Infra 08-04-2013	Motie Elias/Kuiken 33 400 A-56 verzoekt de regering: – via een spoedprocedure voor de bestuurlijke voorkeursvariant een MKBA op te stellen; – deze geactualiseerde MKBA te betrekken in de nog voor het zomerreces te nemen voorkeursbeslissing; – bij deze beslissing het aanbod van de regio te betrekken, waardoor de eerste fase van het project versneld kan worden aangelegd,	Minister IenM	De uitvoering van de motie is opgestart
NO MIRT Infra 08-04-2013	Gewijzigde motie De Boer/Kuiken 33 400 A-95 verzoekt de regering om eerst sluitende afspraken te maken met de regio over de dekking van de exploitatieverliezen voor de 1e fase, het zogenaamde voorloopbedrijf waarbij zonder infrastructurele investeringen een diesel-IC moet gaan rijden vanaf 2014 danwel de huidige Euregiobaan wordt voortgezet; overwegende dat aansluitend voor de tweede fase maximaal € 18 mln extra benodigd is voor de infrastructuur tussen Heerlen en Herzogenrath; verzoekt de regering tevens, als voorwaarde hierbij afspraken te maken over de tweede fase met betrokken partijen (provincie Limburg, de Duitse overheid en vervoerders) over de noodzakelijke stappen om een geëlektrificeerde IC-verbinding te realiseren en als de plannen nader uitgewerkt zijn afspraken te maken over de daarvoor benodigde kosteneffectieve infrastructurele investeringen en de verdeling van de exploitatieverliezen om de IC tussen Eindhoven-Heerlen-Aken op een verantwoorde manier te kunnen laten rijden	Staatssecretaris IenM	De uitvoering van de motie is opgestart
NO MIRT Infra 08-04-2013	Motie Kuiken/Elias 33 400 A-76 verzoekt de regering, de Kamer uiterlijk 15 juni a.s. te informeren of het mogelijk is het project GOL een pilotstatus toe te kennen, waardoor het project een voorbeeld kan vormen voor publiek-private samenwerking bij infraprojecten elders in Nederland	Minister IenM	Over de precieze ideeën met betrekking tot de invulling van een mogelijke pilot-status is nog overleg gaande met de regio. De Minister verwacht de Tweede Kamer na de zomer te kunnen informeren over de resultaten van deze besprekingen.
NO MIRT Infra 08-04-2013	Motie Ouwehand/De Rouwe 33 400 A-83 verzoekt de regering, in overleg te gaan met de grote steden, NS en ProRail over het terugdringen van problemen rond fietsparkeren	Staatssecretaris IenM	De uitvoering van de motie is opgestart

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
VAO Spoor 25-04-2013	Motie De Rouwe/Van Veldhoven 29 984-401 overwegende dat de regering de oplossingsscenario's uitwerkt voor de HSL; spreekt uit dat tijdens dit onderzoek geen onomkeerbare stappen in het spoordossier gezet mogen worden die alternatieve oplossingen voor de HSL kunnen blokkeren; verzoekt de regering, hier in alle stappen die nog gezet gaan worden rekening mee te houden, totdat de Tweede Kamer zich heeft uitgesproken,	Staatssecretaris IenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO Spoor 25-04-2013	Motie De Rouwe/Van Veldhoven 29 984-402 verzoekt de regering: – de strategie van het aanvalsplan als uitgangspunt te doen laten aansluiten bij ontwikkeling van de Europese spoorcorridors en interoperabiliteit; – geen onomkeerbare stappen te zetten en/of kosten te maken anticiperend op de eventuele toedeling van taken aan Keyrail zo lang er geen breed gedragen plan met de sector, waaronder de goederenvervoerders, zelf ligt	Staatssecretaris IenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO Spoor 25-04-2013	Gewijzigde motie Van Veldhoven/De Rouwe 29 984-412 verzoekt de regering, aan de ACM te vragen de marktscan personenvervoer per spoor per quick scan te actualiseren, waarbij wordt aangegeven welke regulatoire bevoegdheden nodig zijn om eventuele knelpunten die hieruit voortkomen effectief te kunnen aanpakken, verzoekt de regering tevens, de aanbevelingen op het gebied van regulatoire bevoegdheden te betrekken bij de uitwerking van de langetermijnspooragenda en de concessieverlening	Staatssecretaris IenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO Spoor 25-04-2013	Motie Bashir 29 984-406 verzoekt de regering, om de Lange Termijn Spooragenda zodanig uit te werken dat de plannen voor nieuwe spoorverbindingen (zoals Breda-Utrecht) beoordeeld kunnen worden op hun bijdrage aan het bereiken van de in de Lange Termijn Spooragenda opgenomen doelstellingen	Staatssecretaris IenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO Spoor 25-04-2013	Motie Dik-Faber/De Boer 29 984-408 verzoekt de regering, om alles in het werk te stellen om station Bleizo te realiseren en daar spoedig over te besluiten	Staatssecretaris IenM	Gezien het nog lopende onderzoek en overleg zal de Minister de Tweede Kamer over de uiteindelijke conclusies uiterlijk eind 2013 informeren als de partijen besluiten hebben genomen.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
VAO Spoor 25-04-2013	Motie De Boer/Hoogland 29 984-410 verzoekt de regering om zorg te dragen voor een betere deur-tot-deurreis voor de reizigers door afstemming van de verschillende dienstregelingen van de NS en de regionale vervoerders te bevorderen en daardoor betere overstapmogelijkheden voor de reiziger, en de uitwerking hiervan op te nemen in het sturingsarrangement van de Lange Termijn Spooragenda	Staatssecretaris lenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO Spoor 25-04-2013	Motie Van Veldhoven c.s. 29 984-405 verzoekt de regering, in de concessies van NS en ProRail een samenwerkingsparagraaf op te nemen om de samenwerking tussen hen, en met regionale vervoerders, op deze punten goed te organiseren; verzoekt de regering tevens, in overleg met decentrale concessieverleners erop aan te dringen een dergelijke samenwerkingsparagraaf ook op te laten nemen bij decentrale aanbestedingen in het OV	Staatssecretaris lenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO Noordzee en Wadden 21-05-2013	Motie Van Veldhoven/Jacobi 30 195-35 verzoekt de regering, in goed overleg met de Duitse regering en de betrokken lokale overheden werk te maken van een langetermijnvisie in de vorm van een integraal managementplan voor het hele Eems-Dollard-estuarium, waarin zowel aandacht geschonken wordt aan voldoende maatregelen voor natuurherstel als het benutten van de mogelijkheden voor de economische ontwikkeling van het gebied	Minister lenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO Noordzee en Wadden 21-05-2013	Motie Dijkstra/Jacobi 30 195-37 constaterende dat boetes voor illegale olielozingen voor de Nederlandse kust lager liggen dan in omliggende landen; roept de regering op, de pakkans van overtreders te vergroten, alsmede de boetes voor dergelijke overtredingen te verhogen	Minister lenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO Grondstoffen en afval 05-06-2013	Motie Remco Dijkstra c.s. 30 872-136 verzoekt de regering, in overleg te gaan met de branche om belemmeringen te vernemen én om in Europees verband te streven naar een eenduidige Europese implementatie, zodat ook de Nederlandse recycling-sector gebruik kan maken van een gelijk Europees speelveld; verzoekt de regering tevens, de Tweede Kamer hier voor het einde van 2013 over te informeren	Staatssecretaris lenM	De uitvoering van de motie is opgestart

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
VAO Grondstoffen en afval 05-06-2013	Motie Dik-Faber 30 872-144 verzoekt de regering, in beeld te brengen hoe en voor welke producten producentenverantwoordelijkheid effectief kan worden uitgewerkt voor afvalstromen zoals matrassen, en de Tweede Kamer hierover voor 1 april 2014 te informeren	Staatssecretaris IenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO Grondstoffen en afval 05-06-2013	Motie Dik-Faber c.s. 30 872-145 verzoekt de regering, de nieuwe regels voor milieustraten strikt te handhaven en door de ILT onderzoek te laten doen naar de milieuwinst van verplichte nasortering van restafval	Staatssecretaris IenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO Grondstoffen en afval 05-06-2013	Motie Van Gerven 30 872-140 spreekt uit dat met de industrie harde afspraken moeten worden gemaakt om te komen tot een snelle overschakeling naar biologisch afbreekbare plastics als verpakkingsmateriaal	Staatssecretaris IenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO Milieuraad 12-06-2013	Motie Dik-Faber 21 501-08-465 verzoekt de regering, zich met maximale ambitie te blijven inzetten voor de CO ₂ -emissiedoelstellingen voor personenvoertuigen, zoals besloten door de milieuc commissie van het Europees Parlement, van 95 gram/km in 2020 en verdere verlaging daarvan in 2025 en niet in te stemmen met voorstellen om de werking hiervan te verzwakken dan wel te vertragen	Staatssecretaris IenM	De uitvoering van de motie is opgestart
Debat Fyra 19-06-2013	Motie Van Tongeren 22 026-409 verzoekt de regering, de rekening van de Fyra-strop niet ten koste te laten gaan van het niveau van de dienstverlening van de NS aan de reiziger	Staatssecretaris IenM	De uitvoering van de motie is opgestart
Debat Fyra 19-06-2013	Motie Dik-Faber 22 026-419 verzoekt de regering, vóór 1 oktober juridische opties in beeld te brengen voor het geval het voorstel van de vervoerders niet voldoet aan marktconformiteit, inclusief de samenhang met de planning voor de hoofdrailnet-concessie	Staatssecretaris IenM	De uitvoering van de motie is opgestart
Debat Fyra 19-06-2013	Motie Dik-Faber/Van Tongeren 22 026-420 verzoekt de regering, in overleg te gaan met de vervoerders over het voor de ingroeiperiode van de HSL schrappen van de toeslagen,	Staatssecretaris IenM	De uitvoering van de motie is opgestart

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
Debat Fyra 19-06-2013	Motie Dik-Faber/Van Tongeren 22 026-000 (gewijzigd, was 422) verzoekt de regering, afspraken te maken met de NS om nieuw intercitymaterieel tenminste 200 km/u te laten rijden op het hoofd-railnet waar de infrastructuur hiervoor geschikt is en hierover voor de behandeling van de concessie Hoofdrailnet te rapporteren	Staatssecretaris lenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO – Totaalbeeld jaarwisseling 20-06-2013	Motie Oosenbrug/Marcouch 33 400 VI-112 van mening dat voor een goede controle van de vuurwerkbranche, een goede samenwerking en een overzichtelijke keten van bevoegdheden, toezicht en handhaving vereisten zijn om de veiligheid te waarborgen; van mening dat te veel en te diverse instanties bij de vuurwerkketen betrokken zijn en dat dit een daadkrachtige, integrale aanpak van die keten hindert; verzoekt de regering, die hindernissen weg te nemen en de Tweede Kamer daarover voor de volgende jaarwisseling te informeren	Staatssecretaris lenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO Luchtvaart 20-06-2013	Motie Bashir 31 936-152 verzoekt de regering, zich binnen de komende bijeenkomst van de EASA-committee nadrukkelijk uit te spreken voor een veilige Europese werk- en rusttijdenregeling in de luchtvaart en daarmee tien uur werktijd het maximum te laten zijn voor nachtluchten voor een basisbemanning zonder aflosmogelijkheid,	Staatssecretaris lenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO Leefomgeving 25-06-2013	Motie Van Tongeren 30 175-000 (was 176) verzoekt de regering om in samenwerking met de VNG het initiatief te nemen om te bevorderen dat gemeenten en provincies regelmatig hun groene golf optimaliseren	Staatssecretaris lenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO Leefomgeving 25-06-2013	Motie Van Tongeren 30 175-175 verzoekt de regering om, te zorgen dat landelijke regie gevoerd wordt bij het stellen van eisen aan voertuigen voor het verbeteren van de luchtkwaliteit	Staatssecretaris lenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO Leefomgeving 25-06-2013	Motie Fokke c.s. 30 175-184 verzoekt de regering om, in overleg te treden met de betreffende steden over maatregelen die effect hebben in die steden, waardoor reële stappen worden gezet richting het behalen van de NSL-doelstellingen; verzoekt de regering voorts om, hierover de Tweede Kamer binnen zes maanden nader te informeren	Staatssecretaris lenM	De uitvoering van de motie is opgestart

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Stand van zaken
VAO Windenergie op land 25-06-2013	Motie Albert de Vries/Houwers 33 612-000 (was 9) verzoekt de regering, in de milieueffectrapportages voor windparken (laagfrequent) geluid verplicht op te laten nemen; verzoekt de regering voorts, onafhankelijke expertteams samen te stellen die bij projectprocedures ingeschakeld kunnen worden om in overleg met belanghebbenden te adviseren over (laagfrequent) geluid en nader te bepalen in welke mate de kosten hiervan voor rekening komen van de initiatiefnemers van het windpark	Minister lenM	De uitvoering van de motie is opgestart
Notaoverleg Gewasbescherming 01-07-2013	Motie Schouw-Jacobi 27 858-000 (was 180) verzoekt de regering, de voor- en nadelen in kaart te brengen van het verplichten van een emissiereductieplan als de waterkwaliteitsnorm gehanteerd bij toelating van een gewasbeschermingsmiddel ruimer is dan de waterkwaliteitsnorm van de KRW	Staatssecretaris lenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO Biotechnologie 03-07-2013	Motie Klaver 27 428-154 verzoekt de regering, met de Tweede Kamer te overleggen alvorens in te stemmen met de toelating van herbicideresistente gewassen	Staatssecretaris lenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO Biotechnologie 03-07-2013	Motie Geurts/Dik-Faber 27 428-255 verzoekt de regering om in Europees verband de vrijstelling van cisgenese-technieken van de GMO-wetgeving topprioriteit van haar beleid te maken,	Staatssecretaris lenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO Waterkwaliteit 04-07-2013	Motie Ouwehand 27 625-293 verzoekt de regering, zorg te dragen voor het halen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water	Minister lenM	De uitvoering van de motie is opgestart
VAO Waterkwaliteit 04-07-2013	Motie Ouwehand 27 625-294 verzoekt de regering, onderzoek uit te voeren naar de effecten van niet-prioritaire stoffen op de ecologische criteria voor waterkwaliteit voor de Kaderrichtlijn Water	Minister lenM	De uitvoering van de motie is opgestart

Toezeggingen

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Externe stand van zaken
AO Handhaving 23-05-2007	Verduurzaamd hout. De Tweede Kamer krijgt naar aanleiding van de vragen van Poppe schriftelijke informatie over gewolmaniseerd hout	Staatssecretaris lenM	Beantwoording van de toezegging wordt medio 2013 gedaan, via een toelichting bij intrekking Besluit over met arseenverbinding behandeld hout

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Externe stand van zaken
AO Uitvoering Nota Ruimte 08-04-2010	De Minister van VROM stuurt eind 2012/ begin 2013 haar bevindingen over de werking van het convenant Bedrijventerreinen naar de Kamer.	Minister IenM	De geplande evaluatie over de werking van het Convenant Bedrijventerreinen zal niet meer plaatsvinden, omdat de noodzaak hiertoe is vervallen. Het Rijk, het IPO en de VNG blijven de afspraken respecteren zoals vastgelegd in het convenant Bedrijventerreinen 2010–2020. De Rijksmiddelen voor de periode 2009–2013 zijn gedecentraliseerd. Voor de periode 2013–2020 stelt het Rijk geen nieuwe middelen ter beschikking conform het Bestuursakkoord 2011. Daarmee komen de nationale doelstellingen voor de herstructureringsopgave na 2013 te vervallen. De verantwoordelijkheid voor het bedrijventerreinen-beleid ligt, conform de SVIR, bij de regio. De provincie vervult de regierol. Verantwoording over de voortgang van de herstructureringsopgave vindt plaats richting Provinciale Staten.
EK-debat over de Modernisering van de regelgeving over de milieueffectrapportage 08-12-2009	De Minister van VROM zegt de Tweede Kamer toe, naar aanleiding van opmerkingen de heer De Boer in de evaluatie aandacht te besteden aan de borging van cultuurhistorische waarden in kleine MER-projecten	Minister IenM	De Tweede Kamer ontvangt medio 2013 de evaluatie.
Plenaire debat Wijziging Wet Milieubeheer (32 357) inzake hernieuwbare bronnen 26-01-2011	De Staatssecretaris zal in Brussel spreken over het opnemen van sociale criteria in de duurzaamheids-criteria van hernieuwbare energie. Hij zal de Tweede Kamer over de resultaten berichten.	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt in september 2013 geïnformeerd.
AO Milieuraad 08-03-2011	De Staatssecretaris vraagt de commissie Corbey te kijken naar de New Transparency Laws in Groot-Brittannië.	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt in september 2013 geïnformeerd.
Notaoverleg Evaluatie Spoorwegwetgeving 12-10-2009	Alvorens de juridische eigendom van het spoor wordt overgedragen aan de Staat zal de Tweede Kamer worden geïnformeerd over de afspraken met ProRail en de Dienst Domeinen.	Staatssecretaris IenM	Met ProRail en het Ministerie van Financiën worden de laatste zaken afgerond omtrent de voorwaarden voor toepassing van art 125 Spw. De inschatting is dat in de zomer kan worden afgerond, waarna het proces voor de ondertekening van het Administratieprotocol kan worden gestart. Hierna wordt de Tweede Kamer conform toezegging geïnformeerd waarna het KB najaar 2013 geslagen kan worden ter invoering. Het KB zal als ingangsdatum 1 januari 2014 hanteren.
Debat Wetsvoorstel Alcoholslotprogramma 14-01-2010	De Minister zegt toe, conform het amendement De Rouwe (31 896-10), het alcoholslotprogramma na drie jaar te zullen evalueren	Minister IenM	De evaluatie van het alcoholslotprogramma loopt en is in december 2014 gereed.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Externe stand van zaken
AO Moties en toezeggingen 02-04-2009	De evaluatie van de pilot met snelwegbussen en het voorstel van een landelijke formule voor een nationaal interlinernet kan de Tweede Kamer na afloop van de driejarige pilot in Utrecht tegemoet zien.	Staatssecretaris lenM	De eerste pilot met proefreizigers is afgerond. De resultaten worden uitgewerkt t.b.v. de vervolgcampagne 2.0.
AO Loodsenwet 21-04-2010	De Minister zal het uitvoeren van de eindevaluatie naar Bedienen op afstand breder betrekken, en ook ondermeer Schuttevaer benaderen.	Minister lenM	De evaluatie vindt plaats in 2012–2013. De toezegging wordt daarbij betrokken.
AO MIRT 22-06-2010	Over de afspraken ten aanzien van het knelpunt HOV Amstelveen en financiering derde wissel regionaal spoor Leeuwarden wordt de Tweede Kamer met de brief uitkomsten bestuurlijke overleggen MIRT in het najaar van 2010 geïnformeerd.	Staatssecretaris lenM	De gemeente Amstelveen (trekker), de provincie Noord-Holland en SRA onderzoeken, samen met lenM, de mogelijkheden voor een HOV knoop bij de Amstelveenlijn. Momenteel zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden. Financiering derde wissel regionaal spoor Leeuwarden: op verzoek van en in overleg met de provincie Friesland is begin 2013 besloten dat ProRail een nader onderzoek verricht naar de omvang van de noodzakelijke maatregelen voor een kwartierdienst in de spits tussen Sneek en Leeuwarden in plaats van een onderzoek naar de derde wissel regionaal spoor Leeuwarden. Met dit onderzoek komt duidelijkheid welke maatregelen voor die kwartierdienst nodig zijn en welk budget nodig is. ProRail levert het resultaat van dit onderzoek medio 2013 op. Uitvoering van de maatregelen hangt mede af van de voortgang in de aanpassingen aan het emplacement te Leeuwarden.
AO Programma Hoogfrequent Spoorvervoer 07-10-2010	De Minister zal een MER-studie doen naar de beide alternatieven voor de spoorboog Deventer en zal de Tweede Kamer daarover informeren.	Staatssecretaris lenM	Deze MER-studie loopt; de Tweede Kamer is en wordt daarover geïnformeerd in de periodieke voortgangsrapportage over PHS. De MER 1e fase is naar verwachting in het 2e kwartaal van 2013 gereed; dan volgt inspraak en advisering. Besluitvorming n.a.v. het MER is gepland in het najaar van 2013.
NO Luchtvaartnota 07-02-2011	In de loop van 2011 zal het Actieplan Mainport Schiphol 2.0, dat in de plaats komt van de structuurvisie Schiphol, aan de Tweede Kamer worden toegezonden.	Staatssecretaris lenM	Dit is gekoppeld aan startnota SMASH in kader integraliteit. Zodra deze gereed is wordt de Tweede Kamer geïnformeerd.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Externe stand van zaken
AO Asbest 07-04-2011	De Staatssecretaris zal de suggestie van het lid Samsom (PvdA) ten aanzien van de Regeling Milieu-investeringsaftrek (MIA) en de Regeling Willekeurige afschrijving milieu-investeringen (Vamil) voorleggen aan de Staatssecretaris van Financiën en de Tweede Kamer over de resultaten daarvan informeren	Staatssecretaris IenM	Het Landelijk Asbestvolgsysteem (LAVS) wordt momenteel stapsgewijs operationeel. In een brief met bevindingen over de voortgang inventarisatie in scholen zal de Staatssecretaris van Milieu de Tweede Kamer tevens informeren over de voortgang van het LAVS en de transparantie die daarmee wordt behaald. Stimulering van vervanging van asbesthoudende daken loopt ook in 2013 via de fiscale regelingen door. De Tweede Kamer wordt medio 2013 geïnformeerd over de bestedingen via het Jaarverslag MIA/VAMIL.
AO Waterkwantiteit (2e termijn) 20-06-2011	De Tweede Kamer ontvangt in 2018 de evaluatie van de 50/50% financiering tussen Rijk en waterschappen van het Hoogwaterbeschermingsprogramma	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging in 2018 geïnformeerd.
Wijz. wet milieubeheer ivm invoering geluidsproductieplafonds 27-06-2011	De Staatssecretaris bericht de Tweede Kamer na het zomerreces van 2011 schriftelijk over de mogelijkheid om de geluidproductie van spoormaterieel op vaste punten te controleren	Staatssecretaris IenM	Het RIVM is als onafhankelijke partij aangezocht om de geluidproductieplafonds te valideren via metingen. Daarnaast heeft het RIVM de taak het reken- en meetvoorschrift actueel te houden. RIVM voert voor beide taken metingen uit, voor een deel vinden die plaats via vaste posten. In het laatste kwartaal van 2012 en in de maanden januari en februari van 2013 zijn langs het spoor in totaal 4 vaste meetposten in bedrijf genomen. Het RIVM is voornemens om dit aantal in de loop van dit jaar met 6 nieuwe meetposten uit te breiden.
AO Handhaving en vergunningverlening 15-09-2011	De Staatssecretaris doet de Tweede Kamer binnen twee jaar een evaluatie toekomen van het Activiteitenbesluit.	Staatssecretaris IenM	Omdat het landbouwdeel van het Activiteitenbesluit pas op 1 januari 2013 in werking is getreden, zal de evaluatie pas in 2015 plaatsvinden

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Externe stand van zaken
AO Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte 14-11-2011	De Minister zegt toe in de tweejaarlijkse monitor over de effecten van de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, die de monitor Nota Ruimte vervangt, ook aandacht te besteden aan het effect van het schrappen van rijksbeleid ten aanzien van ruimtelijke ordening, zoals aan de orde bij nationale landschappen en rijksbufferzones. Daarnaast zal zij in deze monitor tevens de werking van de ladder voor duurzame verstedelijking evalueren en decentrale overheden een handreiking voor toepassing daarvan aanreiken. De criteria voor de monitor ontvangt de Tweede Kamer begin 2012, de eerste versie van de monitor zelf komt begin 2013.	Minister IenM	De nulmeting van de Monitor Infrastructuur en Ruimte is op 25 september 2012 door de Minister van IenM aan de Tweede Kamer aangeboden (Kamerstuk 32 660 nr. 54). In deze nulmeting zijn conform de toezegging aan de Tweede Kamer indicatoren opgenomen voor het losgelaten beleid ten aanzien van Rijksbufferzones, Nationale Landschappen en het bundelingsbeleid. Conform toezegging aan de Tweede Kamer heeft de Minister van IenM in 2012 een handreiking beschikbaar gesteld bij de Ladder voor duurzame verstedelijking; deze handreiking staat op internet (www.rijksoverheid.nl/svir). Eind 2013 zal de ladder voor duurzame verstedelijking worden geëvalueerd. De resultaten zullen worden meegenomen in de eerste vervolgmeting van de Monitor Infrastructuur en Ruimte in 2014.
AO Geluid 14-12-2011	Bij de evaluatie van het Besluit geluid milieubeheer en het invoeringsbesluit geluidproductieplafonds zal de Staatssecretaris specifiek aandacht geven aan gevoelige bestemmingen in samenhang met luchtkwaliteit.	Staatssecretaris IenM	Het besluit is op 1 juli 2012 in werking getreden. Evaluatie zal te zijner tijd worden meegenomen in de Swung-II evaluatie.
AO Duurzaam inkopen en palmolie 14-02-2012	De Staatssecretaris van IenM zegt toe een eigen tweejaarlijkse monitor Duurzaam Inkopen te ontwikkelen, waarin ook het beleid met betrekking tot duurzaam inkopen van de Ministeries BZK, EZ en BuZa aan de orde komen, en deze aan de Tweede Kamer te doen toekomen.	Staatssecretaris IenM	De evaluatie van het instrument duurzaam inkopen (excl. sociale voorwaarden) wordt momenteel uitgevoerd en wordt naar verwachting in oktober 2013 opgeleverd door RIVM en een extern adviesbureau. In november 2013 zullen de onderzoeksrapporten worden aangeboden aan de Kamer. Gezien het tot op heden geringe aantal aanbestedingen waarbij de sociale voorwaarden zijn toegepast en waarbij in de praktijk ook nog maar nauwelijks (jaar)rapportages zijn ontvangen van opdrachtnemers, wordt de evaluatie van dit aspect in 2014 uitgevoerd. De regie hiervoor ligt bij BZK en inhoudelijk is BZ/OS primair verantwoordelijk.
Debat Intrekking Wet vergunning onrechtmatige bewoning recreatiewoningen 01-03-2012	De Minister zal de Tweede Kamer in het najaar van 2013 informeren over de voortgang in de implementatie van de beleidsregels van VNG ten aanzien van recreatiewoningen, en over de handhaving daarop, voor wat betreft de gemeenten waar de problematiek geldt.	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging in het najaar van 2013 geïnformeerd.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Externe stand van zaken
Debat 32 666 Wijziging Spoorwegwet en WP2000 (spoor in beweging) 13-03-2012	De Minister beoogt de tweede tranche van de wetgeving in het kader van de kabinetsnotitie «Spoor in beweging» eind 2012 aan de Tweede Kamer te doen toekomen. Zij zal daarbij de kwestie van het bergen van gestrande treinen betrekken.	Staatssecretaris IenM	Aanbieding van het wetsvoorstel aan de Tweede Kamer vindt naar de huidige inzichten begin 2014 plaats.
Debat 32 821 wijz. wet Ruimtelijke ordening (provinciaal medebewind) 02-04-2012	De Minister zal de ILT vragen om een themaonderzoek uit te voeren ter evaluatie van de met dit wetsvoorstel ingevoerde onthefingsbevoegdheden voor het Rijk en provincies. De Tweede Kamer zal de uitkomsten van dat onderzoek een jaar na de inwerkingtreding van deze wet ontvangen.	Minister IenM	De wet is 1 oktober 2012 ingegaan. De Tweede Kamer zal de uitkomsten van het onderzoek een jaar na de inwerkingtreding van de wet (1 oktober 2013) ontvangen.
Debat Wet Basisnet (32 862) 14-06-2012	De Minister zal voor het AO MIRT van 28 juni 2012 schriftelijk reageren op de vraag van het lid Janssen om het Twentekanaal op te waarderen tot een kanaal voor klasse 5-schepen	Minister IenM	De Minister zal medio 2013 haar voorkeursbeslissing voor de Twente-kanalen aan de Tweede Kamer sturen. De toezegging wordt daarbij betrokken.
AO MIRT 28-06-2012	In de herfst van 2012 wordt de Tweede Kamer geïnformeerd over de voortgang in het project A8/A9.	Minister IenM	Via de halfjaarlijkse Voortgangsrapportages wordt de Tweede Kamer geïnformeerd over de voortgang van het project A8/A9 (MIRT-onderzoek Noordkant Amsterdam). Verwachting is dat de resultaten in het najaar 2013 beschikbaar komen.
AO MIRT 28-06-2012	Eind 2012 stuurt de Minister haar studie over het achterstallig onderhoud en de opwaardering van de Twentekanalen naar de Tweede Kamer.	Minister IenM	De Minister zal medio 2013 haar voorkeursbeslissing voor de Twente-kanalen aan de Tweede Kamer sturen. De toezegging wordt daarbij betrokken.
AO MIRT 28-06-2012	Eind 2012 zal de Minister de Tweede Kamer informeren over de oplossing voor de N35. Als de regio meedoet, is zij bereid meer bij te dragen dan nu het geval is.	Minister IenM	Het MIRT onderzoek N35 Wythmen-Nijverdal is inmiddels afgerond. Conclusie van dit onderzoek is dat aan de streefwaarden van het Rijk voor de bereikbaarheid over de weg in elk geval tot 2030 wordt voldaan. De verkenning N35 Nijverdal-Wierden wordt naar verwachting binnenkort afgerond. De Tweede Kamer wordt hier nog over geïnformeerd.
AO MIRT 28-06-2012	De Minister zal de Tweede Kamer, naar aanleiding van de aangehouden motie Kuiken, nader informeren over het ondergronds uitvoeren van de spoorpassage van de N18 bij Haaksbergen.	Minister IenM	Door de regio wordt nog gezocht naar een financiële dekking ondergronds uitvoeren van de spoorpassage bij Haaksbergen. Recent is daarover een motie in de Staten van Overijssel aangenomen. De Tweede Kamer wordt over het resultaat naar verwachting komend najaar geïnformeerd.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Externe stand van zaken
AO Winterweer 23-10-2012	De Minister stuurt de Tweede Kamer in juni 2013 de resultaten toe van de praktijkproef met spitsmijden in de trein, waarbij zij ook de kostenfactor betreft.	Staatssecretaris lenM	In het kader van de maatregel «Spitsmijden in de trein» uit het «Actieplan Groei op het Spoor» loopt op dit moment een proef in Nederland. De onderzoeksresultaten komen naar verwachting in september 2013 beschikbaar en worden daarna met de Tweede Kamer gedeeld.
VAO Spoor 30-10-2012	De Minister zal met haar Duitse ambtsgenoot overleg voeren over grensoverschrijdende spoortrajecten. Daarbij zal zij ook de wens overbrengen om het vervoer van gevaarlijke stoffen zoveel als mogelijk via de Betuweroute te geleiden. De uitkomsten van dit overleg zal zij te zijner tijd terugkopen aan de Kamer.	Staatssecretaris lenM	Deze toezegging wordt meegenomen in de eerstvolgende ontmoeting tussen de Staatssecretaris en haar Duitse ambtsgenoot.
Begrotings behandeling lenM 22-11-2012	De Staatssecretaris zegt toe de Tweede Kamer voor de zomer 2013 een Roadmap Klimaatdoelen te doen toekomen	Staatssecretaris lenM	De Roadmap Klimaat zal concrete maatregelen bevatten waarover in het kabinet besloten moet worden. Daarbij zal ook een relatie met het nationaal energieakkoord voor duurzame groei van de SER worden gelegd. I.v.m. het later verschijnen van het SER-akkoord zal de Roadmap na de zomer (september 2013) verschijnen. Voor de invulling van de Roadmap zijn de standpuntbepaling t.a.v. EU-voorstel over energie- en klimaatdoelen en maatregelen gericht op de 2030 relevant. De Tweede Kamer wordt na de zomer apart over de opstelling van Nederland bij het EU-doel 2030 geïnformeerd.
Begrotings behandeling lenM 22-11-2012	De Staatssecretaris zegt toe de Tweede Kamer in juni 2013 een brede samenhangende visie op klimaatmitigatie en -adaptatie te doen toekomen	Staatssecretaris lenM	De samenhangende visie op klimaatmitigatie- en adaptatie wordt onderdeel van de Roadmap Klimaat, die de Staatssecretaris van lenM in de zomer van 2013 naar de Tweede Kamer zal sturen. De visie wordt in samenwerking met PBL opgesteld en betreft ook onderwerpen waarvoor de Minister van lenM verantwoordelijk is. Zo zal in de visie worden ingegaan op de EU adaptatiestrategie die de Europese Commissie in 2013 heeft gepubliceerd.
Begrotings behandeling lenM 22-11-2012	De Staatssecretaris zegt toe de Tweede Kamer in juni 2013 nader te informeren over haar ambitie, c.q. te na te streven doelen, met betrekking tot het milieubeleid.	Staatssecretaris lenM	De Staatssecretaris zegt toe de Tweede Kamer in juni 2013 nader te informeren over haar ambitie, c.q. de na te streven doelen met betrekking tot het milieubeleid.
Begrotings behandeling lenM 22-11-2012	De Staatssecretaris zegt toe de meest actuele cijfers over de «milieu maffia» – bijvoorbeeld als het gaat om de handel in (vervuilde) grond/bodem en het «weg mengen» van chemisch afval in stookolie – aan de Tweede Kamer te doen toekomen	Staatssecretaris lenM	De Tweede Kamer wordt voor het eind van 2013 geïnformeerd.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Externe stand van zaken
AO Onderzoek onderhoud en innovatie spoor (Kuiken) en railveiligheid 26-11-2012	Vóór de zomer van 2013 ontvangt de Tweede Kamer de resultaten van het onderzoek naar eventuele wijzigingen in de gebruiksvergoeding die NS aan de Staat betaalt voor de exploitatie van het hoofdrailnet.	Staatssecretaris IenM	Aan deze toezegging wordt in de zomer 2013 voldaan.
AO Klimaat 29-11-2012	De Staatssecretaris gaat in overleg met haar collega's over hoe het kabinet om wil gaan met het onderwerp energiebesparing en over de mogelijkheid om te komen tot een kabinetsnota hierover. Zij bericht de Tweede Kamer hierover na het overleg dat over 2 á 3 weken zal plaatsvinden.	Staatssecretaris IenM	In de Kamerbrief Groene Groei van 28 maart 2013 (kamerstuk 33 043, nr. 14) is geschreven dat het kabinet vóór de zomer een aanpak voor energiebesparing in verschillende sectoren zal presenteren, waarbij rekening wordt gehouden met de uitkomsten van het nationale energieakkoord en het feit dat de aanpak tevens de implementatie van de Energie Efficiency Richtlijn betreft.
AO Hoofdrailnet en lange termijn spooragenda 13-12-2012	De Staatssecretaris zal schriftelijk terugkomen op het eventueel verbeteren van de mogelijkheden om de fiets in de trein mee te nemen	Staatssecretaris IenM	Conform toezegging ontvangt de Tweede Kamer een brief over het verbeteren van mogelijkheden voor het meenemen van de fiets in de trein voordat met de Tweede Kamer wordt gesproken over een ontwerp van de vervoerconcessie.
AO Hoofdrailnet en lange termijn spooragenda 13-12-2012	De Staatssecretaris zal de Tweede Kamer in het najaar van 2013 informeren over de nadere invulling van de vervoersconcessie voor het hoofdrailnet	Staatssecretaris IenM	De Staatssecretaris heeft de Tweede Kamer in het AO Spoor van 2 april 2013 toegezegd voor het einde van het zomerreces te komen met het uitgewerkte sturingsarrangement voor de doelen van de Lange Termijn Spooragenda en concept-ontwerpconcessies voor vervoer en beheer. Na bespreking in de Tweede Kamer wordt het ontwerp van de nieuwe vervoerconcessie voor advies verzonden aan consumentenorganisaties in het Locov en ProRail en wordt de concessie met decentrale overheden besproken. Waar nodig wordt naar aanleiding hiervan het ontwerp aangepast. Hierna zal het ontwerp van de nieuwe vervoerconcessie in beide Kamers worden voorgehangen.
AO Hoofdrailnet en lange termijn spooragenda 13-12-2012	De Tweede Kamer zal geïnformeerd worden over alle vervoerscontracten ten behoeve van grensoverschrijdende treinverbindingen, die voortvloeien uit inspanningsverplichtingen maar geen onderdeel uitmaken van de vervoersconcessie voor het hoofdrailnet.	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt geïnformeerd over alle vervoerscontracten ten behoeve van grensoverschrijdende treinverbindingen, die voortvloeien uit inspanningsverplichtingen maar geen onderdeel uitmaken van de vervoersconcessie voor het hoofdrailnet.
AO Hoofdrailnet en lange termijn spooragenda 13-12-2012	Vóór de nadere invulling van de ontwerp vervoersconcessie voor het hoofdrailnet wordt de Tweede Kamer geïnformeerd over de uitkomsten van het gesprek met mevrouw Prommenschenkel over de toegankelijkheid van het spoor.	Staatssecretaris IenM	Deze toezegging wordt meegenomen in de eerstvolgende ontmoeting tussen de Staatssecretaris met haar Duitse ambtsgeenoot.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Externe stand van zaken
AO Biotechnologie en kwekersrecht 05-04-2012	De Staatssecretaris van lenM zegt toe de WRR om advies te vragen over ethische afwegingen die spelen rond internationale biotechnologische ontwikkelingen	Staatssecretaris lenM	De internationale ontwikkelingen op het gebied van sociaal economische aspecten zijn afgewacht alvorens de adviesaanvraag uit te zetten. De adviesaanvraag zal nu voor de zomer worden uitgezet.
AO Biobrandstoffen 18-12-2012	De Staatssecretaris informeert de Tweede Kamer over de rapportage van de Commissie Corbey en geeft aan hoe de bevindingen in haar ambities worden verwerkt.	Staatssecretaris lenM	De Tweede Kamer wordt in september 2013 geïnformeerd.
AO Biobrandstoffen 18-12-2012	De Staatssecretaris doet de Tweede Kamer een brief toekomen over de vorderingen bij de vergroening van de chemische industrie en neemt haar visie op biomassa mee in de actualisatie van de duurzaamheidsagenda.	Staatssecretaris lenM	De Tweede Kamer wordt in september 2013 geïnformeerd.
AO Biobrandstoffen 18-12-2012	De Staatssecretaris stuurt de Tweede Kamer het Europese rapport over sociale criteria voor biobrandstoffen en een appreciatie van dit rapport.	Staatssecretaris lenM	De Tweede Kamer wordt in september 2013 geïnformeerd.
Debat 31 898 Wijziging van de Wet luchtvaart (Beperkingengebied buitenlandse luchthaven) 04-10-2012	De Staatssecretaris van lenM zal de Tweede Kamer een verkenning doen toekomen over de mogelijkheid om in Europees verband nader invulling te geven aan het principe van «de vervuiler betaalt» in het geval van grensoverschrijdende overlast en milieueffecten, van bijvoorbeeld luchtvaart- en industriële activiteiten in omliggende landen.	Staatssecretaris lenM	Toezegging is in uitvoering.
AO Verkeersveiligheid 30-01-2013	De Minister zegt toe de Tweede Kamer nader te informeren over de uitslag van het hoger beroep dat is aangegaan rondom het alcoholslot-programma nadat dit bekend is	Minister lenM	Het hoger beroep heeft nog niet plaatsgevonden.
AO Openbaar vervoer/ OV-Chipkaart 28-02-2013	De Staatssecretaris informeert de Tweede Kamer voor de zomer over de mogelijkheden voor anonieme of tijdelijke kaarten na herbeoordeling	Staatssecretaris lenM	Tijdens het AO OV van 28 februari 2013 is toegezegd een herbeoordeling aan het NOVB te vragen. Deze is 8 mei 2013 bijeengekomen. Het verzoek is per brief aan de voorzitter van het NOVB doorgeleid.
AO Spoor (spoorveiligheid en ERTMS) 06-03-2013	De Staatssecretaris zal de Tweede Kamer uiterlijk 17 oktober 2013 laten weten wat het besluit is over het al dan niet starten van de pilot kleinschalig spooronderhoud door ProRail.	Staatssecretaris lenM	Informatie omtrent nader onderzoek ILT n.a.v. Quick Scan PGO (na de zomer) alsmede externe audit ProRail inzake verbetermaatregelen PGO (voor de zomer) zijn nodig om te kunnen bepalen over het al dan niet starten van een dergelijke pilot.
AO Spoor (spoorveiligheid en ERTMS) 06-03-2013	De Tweede Kamer ontvangt in mei/juni 2013 de resultaten van de audit naar prestatiegerichte onderhoudscontracten voor het spoor. Zij zal daarin ook de categorisering van spoorincidenten betrekken	Staatssecretaris lenM	ProRail is met een audit bezig. Zodra deze beschikbaar is wordt de Tweede Kamer geïnformeerd.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Externe stand van zaken
AO Mestwetgeving 06-03-2013	De Tweede Kamer wordt op korte termijn geïnformeerd over de mogelijkheid van een convenant (over vergunningverlening mestverwerking) voor regionale overheden	Staatssecretaris IenM	Er is nog overleg gaande met het IPO.
AO Mestwetgeving 06-03-2013	De Tweede Kamer wordt geïnformeerd over mestvergisting en handhaving	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt na het zomerreces geïnformeerd.
AO Spoor 02-04-2013	De Tweede Kamer ontvangt het sturingsarrangement en de concept ontwerpconcessies voor NS en ProRail eind augustus 2013, zodat de Tweede Kamer dit in september 2013 in behandeling kan nemen. Daarbij wordt ook het punt van het lid Hoogland (PvdA) betrokken om sterker te sturen op het voorkomen van vertraging voor reizigers in plaats van op de punctualiteit van treinen.	Staatssecretaris IenM	Sturingsarrangement wordt aan het eind van de zomer aan de Tweede Kamer aangeboden.
AO Spoor 02-04-2013	De Staatssecretaris stuurt de Tweede Kamer in november 2013 nadere informatie over de voortgang van de verkenning inzake de invoering van ERTMS, inclusief een nadere duiding van de kostenreservering.	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging in november 2013 geïnformeerd.
AO Leefomgeving 03-04-2013	De Staatssecretaris stuurt informatie over laagfrequent geluid van windturbines zodra zij deze informatie tot haar beschikking heeft	Staatssecretaris IenM	De eerste fase van het onderzoek (vaststellen animo voor maatregelen) is begin 2013 gestart.
NO MIRT Infra 08-04-2013	De Minister zal de Tweede Kamer in september 2013 informeren over de geactualiseerde business case van het project Verkeersruit Eindhoven	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
NO MIRT Infra 08-04-2013	Vóór de begrotingsbehandeling in het najaar van 2013 ontvangt de Tweede Kamer nadere informatie over de financiële tegenvallers bij de realisatie van de A4 Midden-Delfland.	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
NO MIRT Infra 08-04-2013	De Staatssecretaris zal de Tweede Kamer na de zomer van 2013 informeren over de uitkomsten van het bestuurlijk overleg over het knooppunt Zwolle-Herfte.	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
NO MIRT Infra 08-04-2013	Eind 2013 ontvangt de Tweede Kamer het programma fietsparkeren bij stations	Staatssecretaris IenM	Er wordt gewerkt aan het opstellen van het programma Fietsparkeren bij stations. Dit wordt een concretisering van de beleidsbrieven (32 404, nr. 53 en 29 984 nr. 317). Uiterlijk eind 2013 wordt de Tweede Kamer over de aanpak geïnformeerd.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Externe stand van zaken
NO MIRT Infra 08-04-2013	De Tweede Kamer ontvangt een brief die inzicht geeft in de manier waarop in de toekomst wordt omgegaan met LED-verlichting in tunnels. Naast duurzaamheid en kostenefficiëntie is ook veiligheid daarbij een afwegingsmotief.	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
NO MIRT Infra 08-04-2013	De Staatssecretaris informeert de Tweede Kamer voor de zomer van 2013 over de oplossingen voor de fietsenstallingen op Amsterdam CS die uit het overleg met de gemeente Amsterdam naar voren komen	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
NO MIRT Infra 08-04-2013	De Staatssecretaris zal de Tweede Kamer inzicht geven in de reizigers-aantallen die zijn gebruikt voor de doorberekeningen voor het station Bleizo	Staatssecretaris IenM	Het onderzoek naar de haalbaarheid loopt nog. Uiterlijk eind 2013 zal de Tweede Kamer geïnformeerd worden.
AO Noordzee en Wadden 24-04-2013	De Minister van IenM stuurt de Tweede Kamer begin 2014 de resultaten van de haalbaarheidsstudie naar wind op zee binnen de 12-mijlszone.	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Noordzee en Wadden 24-04-2013	De Minister van IenM zal de Tweede Kamer nader informeren over de uitkomsten van het overleg inzake de watertaxi's.	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Wegverkeer en verkeersveiligheid 21-05-2013	De Minister zal de Tweede Kamer in het voorjaar van 2014, nog voor het algemeen overleg over de rapportage Cijfers verkeersdoden 2013, informeren over de doelstelling voor het maximaal aantal verkeersgewonden.	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Wegverkeer en verkeersveiligheid 21-05-2013	De Minister zal de Tweede Kamer voor de zomer informeren over de mogelijkheden van versoepelingen van het rij- en rusttijdenbeleid naar aanleiding van het voorbeeld van het systeem in de Verenigde Staten.	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt in de zomer geïnformeerd.
AO Wegverkeer en verkeersveiligheid 21-05-2013	De Minister zal RWS verzoeken om een korte analyse te maken van de toepasbaarheid van het Amerikaanse «keep your lane system» op de Nederlandse situatie en de mogelijke effecten op de doorstroming van het wegverkeer.	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Bijensterfte (EZ) 16 mei 2013	Overleg IenM om zo snel mogelijk de 75procent driftreductie in de open teelten en zuiveringstechnieken in de glastuinbouw (zie beiden NAP) op te nemen in het activiteitenbesluit op verzoek van de Kamer	Staatssecretaris IenM	Het streven is op dit in het reparatiebesluit mee te nemen. Het reparatiebesluit wordt uitgesteld tot 1 maart 2014.
AO Afval en grondstoffen 29-05-2013	De Staatssecretaris beantwoordt de vragen van het lid Dik-Faber (CU) over producentverantwoordelijkheid in de textielbranche zo snel mogelijk schriftelijk.	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt in september 2013 geïnformeerd.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Externe stand van zaken
AO Afval en grondstoffen 29-05-2013	De Tweede Kamer wordt in het eerste kwartaal van 2014 geïnformeerd over de voortgang van recycling bij gemeenten.	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Transportraad 05-06-2013	De Minister voegt aan de reeds toegezegde brief over het rij- en rusttijdenbeleid informatie toe over het systeem in Canada en over de Code 95 verplichting voor beroep-schauffeurs, en stuurt deze brief vanwege de uitbreiding van onderwerpen ná de zomer naar de Kamer.	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Transportraad 05-06-2013	De Staatssecretaris informeert de Tweede Kamer na het zomerreces over het overleg met belanghebbenden over het EU-voorstel over passagiersrechten in de luchtvaart en neemt in de tussentijd bij de Transportraad geen standpunt in.	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Transportraad 05-06-2013	De Tweede Kamer wordt geïnformeerd over het nieuwe handhavingskader van de ILT inzake naleving van passagiersrechten door vliegtuigmaatschappijen	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Luchtvaart 12-06-2013	De Staatssecretaris zal in de Wijziging van de Wet luchtvaart inzake de exploitatie van luchthaven Schiphol uitvoeriger omschrijven wat zal worden verstaan onder uitzonderlijke, onvoorziene gevallen die aanleiding kunnen zijn voor extra tariefstijgingen.	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Luchtvaart 12-06-2013	De Staatssecretaris zal de Tweede Kamer na ontvangst van het advies van de heer Alders nader informeren over de geluidszones rondom Schiphol en daarbij ingaan op de vliegroutes, in het kader van de actualisatie van het luchthavenbesluit.	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Luchtvaart 12-06-2013	De Staatssecretaris zal voor het zomerreces informatie aan de Tweede Kamer toezenden inzake de evaluatie van het heffingenbeleid en het voorziene transitiebeleid ten aanzien van de luchtverkeersleiding van regionale luchthavens.	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt in de zomer 2013 geïnformeerd.
AO Luchtvaart 12-06-2013	De Staatssecretaris zal het rapport van de heer Alders inzake het normen- en handhavingstelsel Schiphol voor 1 september 2013 van een reactie voorzien en beide documenten als één pakket aan de Tweede Kamer toesturen.	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Externe stand van zaken
AO Luchtvaart 12-06-2013	De Staatssecretaris zal de Tweede Kamer informeren over de scope van het REACH-onderzoek over de luchtkwaliteit in vliegtuigen, zodra daar in Europees verband duidelijkheid over bestaat.	Staatssecretaris lenM	In september wordt de Tweede Kamer geïnformeerd wat uiteindelijk is besloten in REACH-verband over de reikwijdte van de stofevaluatie die naar TCP zal worden uitgevoerd in 2014.
AO Luchtvaart 12-06-2013	De Staatssecretaris zal de plannen van de provincies ten aanzien van paramotors doorsturen naar de Kamer.	Staatssecretaris lenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Luchtvaart 12-06-2013	De Staatssecretaris zal voor 1 september 2013 een verzamelbrief luchtvaart naar de Tweede Kamer sturen waarin wordt teruggekomen op de overige toezeggingen tijdens het algemeen overleg Luchtvaart op 12 juni en daarbij onder meer ingaan op: <ul style="list-style-type: none"> • de prognoses voor de ontwikkeling van het aantal vluchten op de luchthaven Schiphol; • de kosten voor de Staat als aandeelhouder ten gevolge van de aanpassingen van de regulering van de luchthaventarieven; • de huidige financiële positie van de luchtverkeersleiding. 	Staatssecretaris lenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Waterveiligheid 13-06-2013	De Minister zal in het kader van de Omgevingswet terugkomen op de (juridische) verankering van de Watertoets.	Minister lenM	Deze toezegging wordt meegenomen in de uitwerking van de Omgevingswet.
AO Waterveiligheid 13-06-2013	De Minister zal de Tweede Kamer nader informeren over welke normen gevisiteerd zullen worden door de visitatiecommissie, zo mogelijk voor het algemeen overleg Waterkwaliteit op 27 juni 2013.	Minister lenM	De Tweede Kamer wordt in de zomer 2013 geïnformeerd.
AO Structuurvisie Wind op Land 20-06-2013	De Minister van lenM zegt toe dat zij de toevoeging van 285 megawatt zal opnemen in de definitieve rijksstructuurvisie Windenergie op land.	Minister lenM	De toezegging wordt in de structuurvisie meegenomen.
AO Structuurvisie Wind op Land 20-06-2013	De Minister van lenM zegt toe dat zij de kwestie van laagfrequent geluid als gevolg van windmolens zal blijven volgen en dat zij de Tweede Kamer hierover rapporten zal sturen, indien die beschikbaar komen.	Minister lenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Structuurvisie Wind op Land 20-06-2013	De Minister van lenM zal de Tweede Kamer eind 2013 informeren over de uitkomsten van het onderzoek naar benutting van rijksgronden voor windenergie. Zij zal daarbij ook ingaan op de stand van zaken ten aanzien van de uitvoering van de motie Holtackers/ Van Tongeren over een windmolenpark op de Afsluitdijk (Kamerstuk 33 000 XII, nr. 72).	Minister lenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Externe stand van zaken
AO Structuurvisie Wind op Land 20-06-2013	De Minister van IenM zegt toe dat zij een expertteam zal instellen als bij grote windprojecten sprake is van problemen.	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Externe veiligheid en handhaving 20-06-2013	De ILT zal de scholen onderzoeken die nog geen inventarisatie hebben gedaan en de Staatssecretaris zal de Tweede Kamer over de resultaten daarvan eind 2013 informeren. Daarbij zal zij tevens ingaan op de notitie «Doorpakken op asbest» die het lid Van Gerven ter vergadering heeft overhandigd.	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Externe veiligheid en handhaving 20-06-2013	De kabinetsreactie op de rapporten over Odfjell van de Onderzoeksraad voor Veiligheid en de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur komt uiterlijk 1 september 2013 naar de Kamer. Daarbij zal ook een reactie worden gegeven op de notitie «Veiliger omgaan met chemie» die door het lid Van Veldhoven (D66) ter vergadering is overhandigd.	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Externe veiligheid en handhaving 20-06-2013	De Tweede Kamer wordt eind 2013 geïnformeerd over de voortgang van «Maat houden. Bekendmaking van het kader voor de doorberekening van toelatings- en handhavingskosten» (Staatscourant 10 mei 2000, nr. 90).	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Externe veiligheid en handhaving 20-06-2013	De Staatssecretaris informeert de Tweede Kamer eind 2013 over de investeringen in veiligheidsregio's.	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Scheepvaart 25-06-2013	De Minister zal de Tweede Kamer na het volgende bestuurlijke overleg MIRT, maar tijdig voor het Nota-overleg, nader informeren over de sluisbedieningstijden en de gevolgen van de bezuinigingen daarvoor.	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Waterkwaliteit 27-06-2013	In het voorjaar van 2014 ontvangt de Tweede Kamer nadere informatie over de financiering en het proces ter uitvoering van het Kierbesluit.	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Waterkwaliteit 27-06-2013	De Minister zal de Tweede Kamer informeren over maatregelen ter voorkoming van blauwalg, bijvoorbeeld in de brief over het innovatieprogramma.	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Waterkwaliteit 27-06-2013	In 2015 zal de Minister de Tweede Kamer, samen met haar EZ-collega, informeren over de effecten van de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water op EZ-beleidsterreinen als visserij.	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.

Bron	Omschrijving	Bewindspersoon	Externe stand van zaken
AO Waterkwaliteit 27-06-2013	De Minister zal schriftelijk terugkomen op de wijze waarop budgetten voor waterveiligheid worden gescheiden van budgetten voor waterkwaliteit	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
AO Waterkwaliteit 27-06-2013	Met de begroting zal de Minister de Tweede Kamer informeren over de verdeling van topgebieden, waar sprake is van verdroging, over stroomgebiedbeheersplannen en EHS.	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
Wetgevingsoverleg Jaarverslagen 03-07-2013	De Minister stuurt de Tweede Kamer bij de begroting voor 2014 een overzicht van adviesorganen op het gebied van IenM, met daarbij een overzicht van de kosten die gemaakt zijn voor de incidentele adviesorganen.	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
Wetgevingsoverleg Jaarverslagen 03-07-2013	De Staatssecretaris bericht de Tweede Kamer voor het eind van het zomerreces 2013 over of het mogelijk is om de beleidsdoorlichting Duurzaamheid eerder dan in 2016 op te leveren.	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
Wetgevingsoverleg Jaarverslagen 03-07-2013	De Staatssecretaris doet de Tweede Kamer voor het eind van het zomerreces 2013 een brief toekomen over de manier waarop het duurzaamheidsbeleid in de begrotingen van verschillende Ministeries verankerd is.	Staatssecretaris IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
Wetgevingsoverleg Jaarverslagen 03-07-2013	De Minister informeert de Tweede Kamer bij de begroting voor 2014 over de programmering van beleidsdoorlichtingen.	Minister IenM	De Tweede Kamer wordt conform toezegging geïnformeerd.
Wetgevingsoverleg Jaarverslagen 03-07-2013	De Minister is bereid een technische briefing te laten verzorgen over de kengetallen en indicatoren in de begroting van 2014, nadat de begroting naar de Tweede Kamer is gestuurd.	Minister IenM	De technische briefing wordt te zijner tijd verzorgd.
Wetgevingsoverleg Jaarverslagen 03-07-2013	De Minister informeert de Tweede Kamer voor het eind van het zomerreces van 2013 over of het juridisch mogelijk is om de Autoriteit Consument en Markt (ACM) toezicht te laten houden op de tarieven van Kiwa, en of ze dat zinvol acht.	Minister IenM	De Tweede Kamer zal conform toezegging worden geïnformeerd.

4.4 Het Verdiepingshoofdstuk

Beleidsartikel 11: Waterkwantiteit

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
11 Waterkwantiteit	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	40.946	39.567	37.892	38.287	39.176	39.165
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	4.524	815	319	– 518	– 518	– 518
Nieuwe mutaties	1.496	– 651	545	753	753	753
Stand ontwerpbegroting 2014	46.966	39.731	38.756	38.522	39.411	39.400

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Uitgaven	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Claim Eindejaarsmarge	300					
2. Financiering BOA-capaciteit	1.050	929	724	724	724	724
3. Investeringsprojecten Caribisch Nederland	0	– 1.723	– 198			
Diversen	146	143	29	29	29	29
Totaal	1.496	– 651	545	753	753	753

Ad 1. Dit betreft een toevoeging vanuit de eindejaarsmarge ten behoeve van overlopende verplichtingen vanuit 2012 waarvan de betalingen vorig jaar zijn vertraagd.

Ad 2. Dit betreft de financiering van de extra gevraagde BOA-capaciteit voor de ruimte dossiers (zie ook artikel 13).

Ad 3. Dit betreft de bijdrage vanuit artikel Waterkwantiteit aan de vastgestelde projecten in Caribisch Nederland op het gebied van onderhoud en renovatie luchthavens en de maritieme incidentenbestrijding.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
11 Waterkwantiteit	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	470	470	470	470	470	470
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	– 420	– 440	– 470	– 470	– 470	– 470
Nieuwe mutaties						
Stand ontwerpbegroting 2014	50	30	0	0	0	0

Beleidsartikel 12: Waterkwaliteit

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
12 Waterkwaliteit	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	100.756	101.590	53.171	8.259	15.335	6.582
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	3.785	– 5.137	– 3.883	38	134	– 275
Nieuwe mutaties	– 25.345	– 10.895	– 1.654	38.108	26.208	34.784
Stand ontwerpbegroting 2014	79.196	85.558	47.634	46.405	41.677	41.091

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Uitgaven	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Naar EZ t.b.v. UO-IMT	– 34					
2. Van EZ t.b.v. SOVON-KRM	44					
3. Kasschuif naar aanleiding van aanpassingen in de programmering		– 10.618	– 1.319	7.468	4.468	
4. Ten behoeve van Kader Richtlijn water vanuit het DF				33.000	33.000	34.917
5. Ten behoeve van de Sanering waterbodems	2.270					
6. Naar DF ten behoeve van Haringvliet/De Kier	– 27.575	– 2	– 35	–	– 7.221	– 133
Diversen	– 50	– 275	– 300			
Totaal	– 25.345	– 10.895	– 1.654	38.108	26.208	34.784

Ad 1. Bijdrage lenM aan EZ t.b.v. UO-IMT (Stichting Uitvoeringsorganisatie Integrale Milieutaakstelling).

Ad 2. Bijdrage EZ aan het door lenM/RWS uitbestede onderzoek «Scenario's monitoring vogels KRM» door SOVON Vogelonderzoek Nederland.

Ad 3. De kasschuif betreft een bundeling van voornamelijk saneringsprojecten.

Ad 4. De programmaruimte op artikel 18.11 van het Infrastructuurfonds, Investeringsruimte, wordt overgeboekt naar de begroting van Hoofdstuk XII en betrokken bij het oplossen van de KRW-problemen. Een daarvoor benodigde kasschuif wordt aangebracht via het Deltafonds.

Ad 5. Voor de sanering waterbodems die op artikel 12 worden verantwoord vindt een overboeking uit het Deltafonds naar artikel 12 plaats.

Ad 6. De uitgaven voor project De Kier worden op het Deltafonds begroot en verantwoord.

Beleidsartikel 13: Ruimtelijke ontwikkeling

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
13 Ruimtelijke ontwikkeling	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	147.634	108.299	195.601	188.907	188.563	188.152
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	– 10.086	– 8.951	– 2.664	3.468	2.863	2.557
Nieuwe mutaties	– 5.693	6.631	3.924	– 103	1.376	– 624
Stand ontwerpbegroting 2014	131.855	105.979	196.861	192.272	192.802	190.085

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Uitgaven	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Stelselwijziging Omgevingsrecht	4.500	10.328	10.056			
2. Financiering BOA-capaciteit	– 1.050	– 929	– 724	– 724	– 724	– 724
3. Kostenverhaal bodemsanering	1.559					
4. Terugbetaling van Duurzaamheid	10.400					
5. Overheveling nota ruimtebudget					2.000	
6. Project Sewerage Bonaire	1.644					
7. Decentralisatie meerjarige BIRK projecten	– 265	– 252	– 341			
8. Correctie verlaging ontvangsten	– 99					
9. Investeringsprojecten Caribisch Nederland	– 1.404	– 3.187	– 5.738	– 40		
10. Kadaster en Geonovum	526	526	526	526	100	100
11. Grondverkoop Bommelerwaard	711					
12. Investeringsbudget Landelijk Gebied	– 22.176					
Diversen	– 39	145	145	135		
Totaal	– 5.693	6.631	3.924	– 103	1.376	– 624

Ad 1. Het betreft middelen voor de kosten van studie, implementatie en uitvoering van Eenvoudig Beter en de Digitale Agenda. Daarnaast betreft het kosten voor de ombouw van de huidige systemen WABO en RO online om deze efficiënter en beheersbaar te krijgen en geschikt te maken voor een verdere uitbouw ten behoeve de nieuwe Omgevingswet.

Ad 2. Dit betreft de dekking voor de gevraagde extra inzet BOA-capaciteit (8,7 fte'n) voor de Ruimte directies conform het met RWS afgesloten BOA-protocol 2013.

Ad 3. De mutatie betreft de inzet van de ontvangsten 2012, met betrekking het kostenverhaal bodemsanering, waarmee, conform de afspraak met Ministerie van Financiën, het uitgavenbudget 2013 mag worden opgehoogd.

Ad 4. Dit betreft de compensatie voor de bijdrage in 2011, ter dekking van de te betalen schadevergoeding m.b.t. Afval Terminal Moerdijk, vanuit de middelen Basisregistratie Grootchalige Topo (BGT tbv Kadaster).

Ad 5. Op basis van het besluit van de Minister van IenM wordt maximaal € 18 mln voor het project IJsselsprong Zuthpen gereserveerd. Hiervoor is van de bestaande reservering ad € 20 mln € 2 mln vanuit het Deltafonds toegevoegd aan het project Nota Ruimte alwaar de totale financiering vandaan is gekomen.

Ad 6. Gegeven de overgang van de voorbereidingsfase naar de uitvoeringsfase van het project Sewerage (rioolzuivering) in het kader van activiteiten voor Caribisch Nederland, wordt het restantbudget door desaldering overgedragen van ILT naar DGRW (zie ook Ad 1 ontvangsten).

Ad 7. Deze mutatie betreft de decentralisatie van het in 2012 van het ten onrechte ingehouden BTW-deel met betrekking tot meerjarige BIRK projecten aan het Provincie- en Gemeentefonds.

Ad 8. Het betreft een verlaging van de ontvangstenraming van de onderzoekskosten van rioolaansluitingen Bonaire (149k€). Daarnaast betreft het de ontvangst van de bijdrage van de Unie van Waterschappen aan de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling ten behoeve van Policy Dialogue Water Governance (50k€).

Ad 9. Dit betreft de bijdrage vanuit Ruimtelijke Ontwikkeling aan de vastgestelde projecten in Caribisch Nederland op het gebied van onderhoud en renovatie luchthavens en de maritieme incidentenbestrijding.

Ad 10. Dit betreft bijdragen van RWS (PDOK) aan het Kadaster en Geonovum.

Ad 11. Het aandeel van de Dienst Landelijk Gebied in de opbrengst Verkoop Gronden Bommelwaard wordt ingezet voor de projecten BIRK.

Ad 12. Voor de afronding van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) worden budgetten vanuit lenM overgedragen aan EZ.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
13 Ruimtelijke ontwikkeling	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	934	934	934	934	934	934
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	969					
Nieuwe mutaties	2.256					
Stand ontwerpbegroting 2014	4.159	934	934	934	934	934
Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Ontvangsten	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Project Sewerage Bonaire	1.644					
2. Correctie verlaging ontvangsten	- 99					
3. Grondverkoop Bommelerwaard	711					
Totaal	2.256	0	0	0	0	0

Ad 1. Overdracht van het restantbudget m.b.t. het project Sewerage (rioolzuivering).

Ad 2. Het betreft een verlaging van de ontvangstenraming van de onderzoekskosten van rioolaansluitingen Bonaire (149k€). Daarnaast betreft het de ontvangst van de bijdrage van de Unie van Waterschappen aan de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling ten behoeve van Policy Dialogue Water Governance (50k€).

Ad 3. Ontvangsten hebben betrekking op het aandeel van de Dienst Landelijk Gebied in de opbrengst Verkoop Gronden Bommelwaard.

Beleidsartikel 14: Wegen en verkeersveiligheid

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
14 Wegen en verkeersveiligheid	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	40.405	36.136	30.547	27.996	27.947	27.893
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	– 8	755	585	444	443	443
Nieuwe mutaties	– 3.320	– 3.772	966	4.825	4.825	– 155
Stand ontwerpbegroting 2014	37.077	33.119	32.098	33.265	33.215	28.181

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Uitgaven	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Kasritmecorrectie	– 1.938	– 2.682	2.409	2.211		
2. Overboeking van/naar Infrastructuurfonds	– 1.704			2.769	4.980	
3. Loonbijstelling 2013	37	37	30	30	30	30
4. Desaldering t.b.v. Beter Benutten	129					
5. Investeringsprojecten Caribisch Nederland	– 343	– 1.127	– 1.473	– 20		
Diversen	499			– 165	– 185	– 185
Totaal	– 3.320	– 3.772	966	4.825	4.825	– 155

Ad 1. De aanpassing van het kasritme van het budget voor opdrachten Beter Benutten is noodzakelijk in verband met de verlenging van de projectduur.

Ad 2. Dit betreft een overboeking tussen de begroting van Hoofdstuk XII en het Infrastructuurfonds ten behoeve van a) programmakosten van het project Beter Benutten als gevolg van de verlenging van de projectduur en b) de Elektronische publicatie Verkeersbesluiten (artikel 12 in het Infrastructuurfonds).

Ad 3. Dit is het uitgekeerde deel van de loonbijstelling 2013. Het betreft de hogere uitgaven voor de werkgever aan premies voor ouderdoms- en nabestaandenpensioen en een stijging van de bijdrage in het kader van de Zorgverzekeringswet.

Ad 4. Deze desaldering betreft het aandeel van dit artikel in de afroaming van het eigen vermogen van de ILT en wordt angewend ten behoeve van het in stand houden van het projecttotaal van Beter Benutten.

Ad 5. Dit betreft de bijdrage vanuit artikel Wegen en verkeersveiligheid aan de vastgestelde projecten in Caribisch Nederland op het gebied van onderhoud en renovatie luchthavens en de maritieme incidentenbestrijding.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
14 Wegen en verkeersveiligheid	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	6.782	6.782	6.782	6.782	6.782	6.782
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013						
Nieuwe mutaties	129					
Stand ontwerpbegroting 2014	6.911	6.782	6.782	6.782	6.782	6.782
Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Ontvangsten	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Desaldering	129					
Totaal	129	0	0	0	0	0

Ad 1. Deze desaldering betreft het aandeel van dit artikel in de afroaming van het eigen vermogen van de ILT.

Beleidsartikel 15: Openbaar vervoer

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
15 Openbaar vervoer	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	8.316	8.122	7.362	7.247	7.241	7.238
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	528	– 670	– 719	– 873	– 901	– 766
Nieuwe mutaties	3.734	79	580	1.253	870	1.117
Stand ontwerpbegroting 2014	12.578	7.531	7.223	7.627	7.210	7.589

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Uitgaven	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1 Vertraging in de invoering van de Boordcomputer Taxi (BCT)	650					
2 Vertraging NDOV	2.479					
3 Overboeking van artikel Spoor t.b.v. Openbaar vervoer	145	251	802	882	479	726
Diversen	460	– 172	– 222	371	391	391
Totaal	3.734	79	580	1.253	870	1.117

Ad 1. Dit betreft een toevoeging uit de eindejaarsmarge voor de invoering van de Boordcomputer Taxi (BCT), die in 2012 is verstraagd.

Ad 2. In 2012 is vertraging opgetreden in de opzet van de Nationale Databank OV-gegevens. Voor de uitvoering daarvan nu wordt circa € 2,5 mln uit de eindejaarsmarge toebedeeld.

Ad 3. Uit begrotingsartikel 16 Spoor worden structureel gelden overgeboekt voor de definitieve invulling van de taakstelling topsectoren zodat de lopende programmering (met name OV-chipkaart) niet wordt gehinderd.

Beleidsartikel 16: Spoor

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
16 Spoor	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	38.049	25.106	15.096	5.868	5.865	5.862
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	298	151	137	136	136	136
Nieuwe mutaties	2.541	– 833	– 1.353	– 1.086	– 683	– 930
Stand ontwerpbegroting 2014	40.888	24.424	13.900	4.918	5.318	5.068

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Uitgaven	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. T.b.v. ERTMS railmap vanuit het IF	2.500					
2. Overboeking naar artikel 15 Openbaar vervoer	– 145	– 251	– 802	– 882	– 479	– 726
Diversen	186	– 582	– 531	– 204	– 204	– 204
Totaal	2.541	– 833	– 1.353	– 1.086	– 683	– 930

Ad 1. De uitgaven voor European Rail Traffic Management System (ERTMS) worden verantwoord ten laste van dit begrotingsartikel. Hiervoor is budget overgeboekt uit het Infrastructuurfonds.

Ad 2. Uit dit begrotingsartikel zijn structureel gelden overgeboekt naar begrotingsartikel 15 Openbaar vervoer voor de definitieve invulling van de taakstelling topsectoren zodat de lopende programmering (met name OV-chipkaart) niet wordt gehinderd.

Beleidsartikel 17: Luchtvaart

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
17 Luchtvaart	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	23.341	22.305	23.883	11.728	11.719	11.714
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	548	533	564	307	307	307
Nieuwe mutaties	5.473	11.453	– 741	8.793	4.616	– 35
Stand ontwerpbegroting 2014	29.362	34.291	23.706	20.828	16.642	11.986

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Uitgaven	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Eindejaarsmarge	2.794					
2. Bonaire fase 1 baanrenovatie	2.440					
3. Havermansgelden	460	465	440	445	445	445
4. NLR huisvesting	– 1.000	– 1.000	– 1.000	– 1.000	– 1.000	– 1.000
4a. NLR huisvesting vergoeding		644	644	644	644	644
5. Artikeloverstijgende kasritmecorrecties	330	1.595	– 15.017	8.699	4.522	– 129
6. Loonbijstelling 2013	1	1	1	5	5	5
7. Investeringsprojecten Caribisch Nederland Diversen	448	9.548	14.191			
		200				
Totaal	5.473	11.453	– 741	8.793	4.616	– 35

Ad 1. Dit betreft een toevoeging vanuit de eindejaarsmarge ten behoeve van uit 2012 overlopende verplichtingen waarvan de betalingen vorig jaar zijn vertraagd.

Ad 2. In het kader van activiteiten voor Caribisch Nederland wordt het restantbudget van het project baanrenovatie fase 1 Bonaire overgedragen door de ILT aan het Directoraat Generaal Bereikbaarheid (DGB). Deze gelden worden aan de uitgaven toegevoegd. Hier worden de voorbereidingskosten van de uitvoering van de masterplannen mee bekostigd. Zie ook de toelichting bij ad 1 onder de ontvangsten.

Ad 3. De ramingen bij dit artikel worden bijgesteld met de Havermansgelden uit artikel 24 Handhaving en Toezicht ten behoeve van Aeronautical Information Publication (AIP) en het meetprogramma luchtvaart Caribisch Nederland.

Ad 4(a).Dit betreft de overboeking van € 1 mln structureel naar het Ministerie van EZ ten behoeve van de huisvesting van het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium (NLR). Een deel van de vergoeding vanaf 2014 (ruim € 0,6 mln) stond sinds 2011 geparkeerd op artikel 99 Onvoorzien.

Ad 5. Dit betreft een artikeloverstijgende kasschuif om op meerdere artikelen budgetten in verschillende de jaren aan te sluiten met de uitgaven die op dat moment verwacht worden.

Ad 6. Dit is het uitgekeerde deel van de loonbijstelling 2013. Het betreft de hogere uitgaven voor de werkgever aan premies voor ouderdoms- en nabestaandenpensioen en een stijging van de bijdrage in het kader van de Zorgverzekeringswet.

Ad 7. Het betreft hier de bijdrage aan de investeringen in luchthavens in Caribisch Nederland op het gebied van onderhoud en renovatie luchthavens.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
17 Luchtvaart	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	42.751	44.851	28.111	6.628	25	25
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013						
Nieuwe mutaties	2.588					
Stand ontwerpbegroting 2014	45.339	44.851	28.111	6.628	25	25
Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Ontvangsten	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Bonaire fase 1 baanrenovatie	2.440					
Diversen	148					
Totaal	2.588	0	0	0	0	0

Ad 1. In het kader van activiteiten voor Caribisch Nederland wordt het restantbudget van het project baanrenovatie fase 1 Bonaire overgedragen door de ILT aan het DGB. De overdracht vindt plaats door facturering. Zie ook de toelichting bij ad 2 onder de uitgaven.

Beleidsartikel 18: Scheepvaart en havens

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
18 Scheepvaart en havens	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	6.464	5.428	4.711	4.708	4.702	4.701
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	426	196	94	90	89	89
Nieuwe mutaties	623	– 321	– 53	131	132	132
Stand ontwerpbegroting 2014	7.513	5.303	4.752	4.929	4.923	4.922

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Uitgaven	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Eindejaarsmarge	1.277					
2. Kasritmecorrectie	– 324	– 190	128	128	129	129
3. Loonbijstelling 2013	3	3	3	3	3	3
4. Investeringsprojecten Caribisch Nederland	– 333	– 134	– 184			
Totaal	623	– 321	– 53	131	132	132

Ad 1. Dit betreft een toevoeging vanuit de eindejaarsmarge ten behoeve van uit 2012 overlopende verplichtingen waarvan de betalingen vorig jaar zijn vertraagd.

Ad 2. Ten behoeve van een nieuwe subsidieregeling voor het Expertise- en InnovatieCentrum Binnenvaart (EICB) wordt een correctie op kasritme aangebracht.

Ad 3. Dit is het uitgekeerde deel van de loonbijstelling 2013. Het betreft de hogere uitgaven voor de werkgever aan premies voor ouderdoms- en nabestaandenpensioen en een stijging van de bijdrage in het kader van de Zorgverzekeringswet.

Ad 4. Dit betreft de bijdrage vanuit artikel Scheepvaart en havens aan de vastgestelde projecten in Caribisch Nederland op het gebied van onderhoud en renovatie luchthavens en de maritieme incidentenbestrijding.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
18 Scheepvaart en havens	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013						
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	97					
Nieuwe mutaties						
Stand ontwerpbegroting 2014	97	0	0	0	0	0

Artikel 19: Klimaat

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
19 Klimaat	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	92.943	56.517	54.999	48.560	48.357	48.095
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	5.828	135	– 102	– 492	– 934	– 1.157
Nieuwe mutaties	– 2.136	2.770	– 770	1.623	1.127	1.127
Stand ontwerpbegroting 2014	96.635	59.422	54.127	49.691	48.550	48.065

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Uitgaven	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Kasschuif ProMT		1.000				
2. Ophoging uitvoeringsbudget MIP		600	600	1.000	1.000	1.000
3. Van Geluidskaarten: dekking tekort bouw register Biobrandstoffen		1.577				
4. Interreg: budgetneutrale kasschuif	– 1.500	500	500	500		
5. Investeringsprojecten Caribisch Nederland	– 300	– 1.033	– 1.975	– 8		
6. Overboeking ProMT naar verkeersemmissies Diversen	– 500					
	164	126	105	131	127	127
Totaal	– 2.136	2.770	– 770	1.623	1.127	1.127

Ad 1. Bij het Programma Milieu en Technologie (ProMT) zijn in 2012 middelen overgebleven die in 2014 worden bijgeboekt.

Ad 2. Het Milieu Innovatie Programma (MIP) budget wordt opgehoogd. Dit wordt gedaan om het voor de uitvoeringsbudget van de onderliggende fiscale regelingen (MIA/VAMIL en Groen Beleggen) op peil te houden.

Ad 3. Het financiële tekort in 2014 voor de bouw van het register Biobrandstoffen wordt gedekt uit de middelen voor Geluidskaarten (artikel 20).

Ad 4. Een gedeelte van de beschikbare Interreg middelen in 2013 wordt over latere jaren verdeeld.

Ad 5. Dit betreft de bijdrage vanuit artikel Klimaat aan de vastgestelde projecten in Caribisch Nederland op het gebied van onderhoud en renovatie luchthavens en de maritieme incidentenbestrijding.

Ad 6. Betreft overheveling van ProMT middelen naar verkeersemmissies (op artikel 20).

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
19 Klimaat	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	120.000	200.000	200.000	200.000	200.000	200.000
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013						
Nieuwe mutaties	1.639					
Stand ontwerpbegroting 2014	121.639	200.000	200.000	200.000	200.000	200.000

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Ontvangsten	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Afoming eigen vermogen NEa	1.639					
Totaal	1.639	0	0	0	0	0

Ad 1. Het eigen vermogen van de NEa vertoont een overschot dat wordt afgeroomd door het moederdepartement.

Artikel 20: Lucht en Geluid

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
20 Lucht en geluid	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	78.823	48.480	44.360	36.975	33.448	33.433
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	– 880	5	– 14	232	232	232
Nieuwe mutaties	10.436	898	– 820	– 605	– 591	– 591
Stand ontwerpbegroting 2014	88.379	49.383	43.526	36.602	33.089	33.074

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Uitgaven	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Subsidies Euro-6		2.500				
2. Subsidies Euro-VI	6.650	2.650	1.000			
3. NSL	5.000					
4. Geluidskaarten naar artikel 21 (biobrandstoffen)		– 1.577				
5. Investeringsprojecten Caribisch Nederland	– 688	– 2.311	– 1.475	– 14		
6. Bijdrage MIP naar artikel 19		– 364	– 345	– 591	– 591	– 591
Diversen	– 526					
Totaal	10.436	898	– 820	– 605	– 591	– 591

Ad 1. Bij de subsidieregeling voor stimulering van taxi's en bestelbussen, die voldoen aan de schone Euro-6 norm) zijn in 2012 middelen overgebleven die in 2014 via de eindejaarsmarge worden bijgeboekt.

Ad 2. Bij de subsidieregeling voor stimulering van vrachtauto's en bussen waarvan de uitlaatgassen voldoen aan de Euro-VI norm vinden diverse mutaties plaats die leiden tot de bovenstaande reeks. Een gedeelte bestaat uit opvragen van specifiek gereserveerde middelen uit het Infrastructuurfonds (€ 5 mln), een andere deel (€ 3,4 mln) komt uit de eindejaarsmarge en er is ook nog sprake van een interne herschikking binnen dit artikel (€ 1,9 mln).

Ad 3. Bij het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) worden middelen onder andere via de eindejaarsmarge en de prijsbijstelling bijgeboekt.

Ad 4. Het financiële tekort voor de bouw van het register Biobrandstoffen (artikel 19) wordt gedekt uit middelen voor Geluidskaarten.

Ad 5. Dit betreft de bijdrage vanuit artikel Lucht en Geluid aan de vastgestelde projecten in Caribisch Nederland op het gebied van onderhoud en renovatie luchthavens en de maritieme incidentenbestrijding.

Ad 6. Bijdrage aan de ophoging van middelen voor Milieu Innovatie Programma (MIP) op artikel 19.

Beleidsartikel 21: Duurzaamheid

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
21 Duurzaamheid	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	44.601	16.628	17.087	19.365	19.261	19.140
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	- 4.326	- 3.008	- 2.001	- 1.724	- 1.951	- 2.895
Nieuwe mutaties	- 29.741	- 90	- 327	174	- 1.254	- 310
Stand ontwerpbegroting 2014	10.534	13.530	14.759	17.815	16.056	15.935

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Uitgaven	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Vrijval Afvalfonds	- 25.021					
2. Programma ILG	- 4.489					
3. Diversen	- 231	- 90	- 327	174	- 1.254	- 310
Totaal	- 29.741	- 90	- 327	174	- 1.254	- 310

Ad 1. Aan het Afvalfonds is een toezegging gedaan van € 575 mln voor de aanpak van het verpakkingen- en zwerfafvaldossier. Door het Afvalfonds is aangegeven dat het totaal toegezegde bedrag niet volledig besteed zal worden. Dit houdt onder meer in dat een in de begroting 2013 geraamd bedrag van circa € 25 mln niet betaald hoeft te worden.

Ad 2. Bijdrage voor ILG programma van EZ inzake duurzaam ondernemen en duurzaam watergebruik.

Artikel 22: Externe Veiligheid en Risico's

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
22 Externe veiligheid en risico's	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	17.233	18.185	41.730	69.847	69.793	69.727
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	- 858	- 65	- 65	- 305	- 81	863
Nieuwe mutaties	14.517	10.014	2.467	- 19.065	- 17.023	- 881
Stand ontwerpbegroting 2014	30.892	28.134	44.132	50.477	52.689	69.709

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Uitgaven	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Oplossen kasprobleem (aanvulling middelen + kas- en vp schuiven)	11.556	9.101	2.065	- 4.560	- 6.662	
2. NANoREG	4.762	2.369	2.369	500		
3. Bijdrage Asbest VolgSysteem (LAVS)	- 970					
4. Asbest tgv algemene lenM beeld				- 14.000	- 9.000	
5. Overdracht 8 fte en programmabudget naar artikel 97				- 675	- 708	- 741
6. Investeringsprojecten Caribisch Nederland	- 210	- 946	- 1.647	- 13		
7. Bijdrage Luchtvaart (art. 17)	- 200	- 200				
Diversen	- 421	- 310	- 320	- 317	- 653	- 140
Totaal	14.517	10.014	2.467	- 19.065	- 17.023	- 881

Ad 1. Op dit artikel worden de beschikbare middelen met name bij 2013 aangevuld om te kunnen voldoen aan lopende verplichtingen. De middelen zijn voortgekomen uit een lenM brede herschikking. Ook worden in dit kader middelen uit latere jaren naar voren gehaald.

Ad 2 Ten behoeve van het EU-project NANoREG (A common European approach to the regulatory testing of nanomaterials) worden uitgaven gedaan aan 60 contractpartners. De uitvoering van dit project is ondergebracht bij het projectbureau NANoREG. Het RIVM ondersteunt en faciliteert hierbij. Deze uitgaven worden mogelijk gemaakt door een ontvangst van de Europese Unie.

Ad 3. Naar artikel 98 wordt een ICT bijdrage overgeboekt ten behoeve van de regie op het beheer en onderhoud voor het Landelijk Asbest Volgsysteem (LAVS).

Ad 4. Een gedeelte van de middelen voor asbest wordt lenM breed ingezet om de begroting sluitend te maken.

Ad 5. Betreft een nadere aanvulling van de taakstelling op uitvoeringsorganisaties.

Ad 6. Betreft overheveling van middelen ten behoeve van Caribisch Nederland/investeringsprojecten luchtvaart en maritiem (naar artikel 17 en 26).

Ad 7. Voor de versterking van het externe veiligheidsbeleid Luchtvaart worden middelen naar artikel 17 overgeheveld.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
22 Externe veiligheid en risico's	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013						
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	450					
Nieuwe mutaties	15.337	2.369	2.369	500		
Stand ontwerpbegroting 2014	15.787	2.369	2.369	500	0	0
Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Ontvangsten	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. EU-project NANoREG	4.762	2.369	2.369	500		
2. Ontvangst van ILT	10.575					
Totaal	15.337	2.369	2.369	500	0	0

Ad 1. IenM heeft de coördinatie van het EU-project NANoREG (A common European approach to the regulatory testing of nanomaterials) uit het zevende kaderprogramma (FP7) voor onderzoek van de Europese Commissie op zich genomen. Daarvoor ontvangt I&M in de jaren 2013 tot en met 2016 in totaal € 10 mln.

Ad 2. Vanuit de ILT worden middelen gestort op artikel 22. De ontvangsten worden ingezet om de beschikbare middelen voor 2013 aan te vullen. Zie ook toelichting ad 1 bij de uitgaven.

Beleidsartikel 23: Meteorologie, seismologie en aardobservatie

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
23 Meteorologie, seismologie en aardobservatie	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	46.310	51.700	45.294	43.606	43.425	43.261
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	- 4.337	- 5.803	- 5.890	- 6.166	- 6.425	- 6.683
Nieuwe mutaties	805	- 11.971	28	4.028	8.028	28
Stand ontwerpbegroting 2014	42.778	33.926	39.432	41.468	45.028	36.606

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Uitgaven	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Loonbijstelling	28	27	26	26	26	26
2. Kasschuif Eumetsat		- 12.000		4.000	8.000	
Diversen	777	2	2	2	2	2
Totaal	805	- 11.971	28	4.028	8.028	28

Ad 1. Dit is het uitgekeerde deel van de loonbijstelling 2013. Het betreft de hogere uitgaven voor de werkgever aan premies voor ouderdoms- en nabestaandenpensioen en een stijging van de bijdrage in het kader van de Zorgverzekeringswet.

Ad 2. Door vertraging in de uitvoering bij EUMETSAT zijn de beschikbare bedragen pas later nodig.

Beleidsartikel 24: Handhaving en Toezicht

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
24 Handhaving en toezicht	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	136.654	131.188	128.442	127.548	126.205	125.530
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	– 1.337	– 1.976	– 2.017	– 3.681	– 5.348	– 6.938
Nieuwe mutaties	418	347	321	303	290	276
Stand ontwerpbegroting 2014	135.735	129.559	126.746	124.170	121.147	118.868

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Uitgaven	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Loonbijstelling	154	147	144	143	142	141
2. Burgerbrieven BZK	– 786	– 786	– 786	– 786	– 786	– 786
3. Overboeking Havermansgelden	– 460	– 465	– 440	– 445	– 445	– 445
4. Diversen	1.510	1.451	1.403	1.391	1.379	1.366
Totaal	418	347	321	303	290	276

Ad 1. Dit is het uitgekeerde deel van de loonbijstelling 2013. Het betreft de hogere uitgaven voor de werkgever aan premies voor ouderdoms- en nabestaandenpensioen en een stijging van de bijdrage in het kader van de Zorgverzekeringswet.

Ad 2. Deze mutatie betreft een overboeking naar het Ministerie van BZK voor de afhandeling van burgerbrieven.

Ad 3. Deze mutatie betreft de overboeking van Havermansgelden naar het beleidsverantwoordelijke directoraal-generaal Bereikbaarheid.

Ad 4. Deze mutatie betreft onder meer een overboeking van personeels-budget van ILT naar andere onderdelen van lenM (artikel 98) en compensatie voor het in rekening brengen van integrale kostprijzen voor kantoorautomatisering door lenM.

Beleidsartikel 25: Brede Doeluitkering

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
25 Brede Doeluitkering	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	1.795.605	1.746.573	1.710.174	1.729.220	1.736.774	1.723.249
Nota van wijziging	75.000					
1e suppletore wet 2013	168.146	67.468	66.854	67.041	67.116	66.983
Nieuwe mutaties	9.572	5.148	2.202	8.226	2.237	2.219
Stand ontwerpbegroting 2014	2.048.323	1.819.189	1.779.230	1.804.487	1.806.127	1.792.451

Specificatie amendementen en nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Uitgaven	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1 Van IF-13: Roodeschool		2.900				
2 Forfaitaire index 2103	7.262					
3 Loonbijstelling 2013	2.310	2.248	2.202	2.226	2.237	2.219
4 Van IF-13: Grensoverschr.vv.				6.000		
Totaal	9.572	5.148	2.202	8.226	2.237	2.219

Ad 1. Vanuit artikel 13 Spoorwegen in het Infrastructuurfonds vindt een overboeking plaats naar de BDU voor de verlenging van de Spoorlijn van Roodeschool naar Eemshaven (€ 2,9 mln).

Ad 2. De BDU voor het jaar 2013 is in december 2012 vastgesteld. Daarin is overeenkomstig de gebruikelijke werkwijze een forfaitaire index opgenomen. Vanuit artikel 14 Regionale en lokale Infrastructuur in het Infrastructuurfonds wordt dekking geboden voor het niet uitkeren van de prijsindex.

Ad 3. Dit is het uitgekeerde deel van de loonbijstelling 2013. Het betreft de hogere uitgaven voor de werkgever aan premies voor ouderdoms- en nabestaandenpensioen en een stijging van de bijdrage in het kader van de Zorgverzekeringswet.

Ad 4. Dit betreft een overboeking vanuit artikel 13 Spoorwegen in het Infrastructuurfonds naar BDU Gelderland voor de bijdrage in het project Arnhem-Emmerich-Dusseldorf. Dit in het kader van grensoverschrijdend spoorvervoer.

Beleidsartikel 26: Bijdragen aan de investeringsfondsen

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
26 Bijdr. aan investeringsfondsen	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	6.761.720	7.670.509	6.700.232	7.064.160	6.979.119	6.614.663
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	- 7.211	- 59.929	- 79.987	- 89.873	- 124.998	- 146.388
Nieuwe mutaties	- 60.406	- 158.253	- 193.492	- 504.103	74.852	- 10.942
Stand ontwerpbegroting 2014	6.694.103	7.452.327	6.426.753	6.470.184	6.928.973	6.457.333

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Uitgaven	2013	2014	2015	2016	2017	2018
26.01 IF						
1 Overdracht fte's HBJZ naar RWS	315	315	315	315	315	315
2 1% regeling Arbeidsmarkt	285					
3 subsidieregeling Euro-VI	- 5.000					
4 Roadmap ERTMS	- 2.500					
5 Projectdirectie BB	804		- 200	- 3.269	- 5.480	
6 0,5 fte naar PPS kennispool	52	52	52	52	52	52
7 BDU: Roodeschool		- 2.900				
9 Forfataire dekking BDU		- 2.500		- 4.762		
10 KRW					- 3.725	- 8.065
11 Decentralisatie uitkering Binnenhavens	- 5.000					
12 Loonbijstelling 2013	1.804	1.591	1.555	1.387	1.514	1.481
13 Depotruimte Nationaal Archief	- 139	- 173	- 173	- 173	- 173	- 173
14 Van EZ: opdrachtverstrekking Deltares	121					
15 Omzetting DBFM: N33 en A1/A6/A9	- 72.943	- 121.692	- 159.783	- 425.728	137.326	57.122
16 Middelenaafspraak		- 35.700	- 35.700	- 35.700	- 35.700	- 35.700
17 BDU: Grensoverschr.vv.				- 6.000		
18 Bijdrage RWS aan Kadaster en Geonovum	- 284	- 284	- 284	- 284		
19 CN/BES: Maritieme incidentenorganisatie	3.380	2.440	105	100		
20 Transitie ARBO taken van SSO/HRM naar RWS	415	535	535	535	535	535
21 Campagne van A naar Beter.	125					
22 Bijdrage RWS aan opdracht Geonovum 2013	- 100	- 100	- 100	- 100	- 100	- 100
23 Naar BZK: Elektronische publ. Verkeersbesluiten	- 32	- 32	- 32	- 32	- 32	- 32
24 Van HXII-14: Elektronische publ. Verkeersbesluiten	900					
25 Van EZ: SPA Deltares	300					
26 Index 2013	189	163	156	159	161	161
26.02 DF						
1 Loonbijstelling 2013	212	200	190	185	183	190
2 Deltaris	30					
3 Sanering waterbodems	- 2.270					
4 Zutphen					- 2.000	
5 KRW				- 33.000	- 29.275	- 26.852
6 Staf Deltacommissaris	- 64	135	135	152	152	152
7 Indexering 2013	- 189	- 163	- 156	- 159	- 161	- 161
8 Overboeking naar provinciefonds	- 8.250					
9 Haringvliet de Kier	27.575	2	35	2.361	11.260	133
10 Bijdrage DF aan Kadaster en Geonovum	- 142	- 142	- 142	- 142		
Totaal	- 60.406	- 158.253	- 193.492	- 504.103	74.852	- 10.942

26.01 IF

Ad 1. Dit betreft een overboeking naar Infrastructuurfonds (IF) artikel 18 voor de overdracht 3,9 fte van HBJZ naar RWS (€ 0,3 mln).

Ad 2. Dit betreft een vergoeding uit IF artikel 18 aan RWS voor de 1% regeling voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt (€ 0,3 mln).

Ad 3. Vanuit IF artikel 12 wordt een bedrag van € 5 mln overgeheveld in het kader van de Subsidieregeling Euro-VI (schone motoren vrachtwagens en bussen) voor 2013. De uitvoering van deze regeling wordt verantwoord op de Begroting hoofdstuk XII, artikel 20.

Ad 4. Dit betreft een overboeking vanuit IF artikel 13 voor de financiering van het onderzoek Roadmap ERTMS (€ 2,5 mln).

Ad 5. Vanuit IF artikel 12 Beter Benutten vindt een overboeking plaats naar de Begroting hoofdstuk XII voor programmakosten en externe inhuur als gevolg van het verlengen van de projectduur (totaal € 1,2 mln). Tevens worden in 2012 onbesteed gebleven gelden voor Beter Benutten (BB) teruggeboekt naar IF artikel 12 voor het in standhouden van het project-totaal BB (€ 0,8 mln).

Ad 6. Dit betreft een overboeking van 0,5 fte naar RWS/PPS/DBFM (€ 0,1 mln).

Ad 7. Dit betreft een overboeking vanuit IF artikel 13 naar de BDU voor de verlenging van de spoorlijn van Roodeschool naar Eemshaven (€ 2,9 mln).

Ad 8. Op IF artikel 18 overige uitgaven worden kosten begroot die niet aan de netwerken zijn toe te delen. De uitgaven zijn prijsgevoelig en voor een substantieel deel vastgelegd in juridisch bindende contracten. Dit betreft het aandeel van het Deltafonds in de financiering.

Ad 9. De BDU voor het jaar 2013 is in december 2012 vastgesteld. Daarin is overeenkomstig de gebruikelijke werkwijze een forfaitaire index opgenomen. Vanuit IF artikel 14 Reglok wordt dekking geboden voor het niet uitkeren van de prijsindex.

Ad 10. De resterende programmaruimte op IF artikel 18 (€ 100 mln) wordt overgeboekt naar de Begroting hoofdstuk XII en betrokken bij het oplossen van de KRW-problemen.

Ad 11. Via de decentralisatie-uitkering Binnenhavens (IF artikel 15) ontvangt de gemeente Waalwijk € 4,6 mln (excl. BTW). Deze gemeente kan de eventueel betaalde BTW terugvorderen via het BTW-compensatiefonds.

Ad 12. Dit is het uitgekeerde deel van de loonbijstelling 2013. Het betreft de hogere uitgaven voor de werkgever aan premies voor ouderdoms- en nabestaandenpensioen en een stijging van de bijdrage in het kader van de Zorgverzekeringswet.

Ad 13. Dit betreft een overboeking van € 0,1 mln voor depotruimte Nationaal Archief.

Ad 14. Dit betreft de bijdrage van EZ in de opdrachtverstrekking aan Deltares voor verschillende RCR-projecten (€ 0,1 mln).

Ad 15. Dit betreft de omzetting van de reeksen A1/A6 SAA en N33 Assen-Zuidbroek.

Ad 16. De inkomsten die voorheen taakstellend in de begroting stonden t.b.v. RVOB, worden overgebracht naar lenM. Het gaat hierbij om inkomsten uit areaal waarop RWS het materieel respectievelijk feitelijk beheer uitvoert. Extra opbrengsten die lenM (RWS) weet te realiseren bovenop dit bedrag kunnen door lenM (RWS) ingezet worden. De middelenoverboeking van RVOB naar lenM (RWS) betreft in totaal € 35,7 mln per jaar. Deze overboeking wordt zichtbaar bij opbrengst derden in de staat van baten en lasten en is als volgt opgebouwd: € 19,5 mln structurele ontvangsten uit de pacht van «benzinestations, € 11,5 mln structurele ontvangsten uit de ingebruikgeving van RWS areaal (huur, pacht) en € 4,7 mln structurele ontvangsten uit incidentele verkoop van RWS areaal. De bijdrage van de Begroting hoofdstuk XII aan het IF alsmede de reeks «Bijdrage aan agentschappen» «overige netwerkoverstijgende kosten» op IF artikel 18.08 worden overeenkomstig verlaagd met € 35,7 mln.

Ad 17. Dit betreft een overboeking vanuit IF artikel 13 naar BDU Gelderland voor de bijdrage in het project Arnhem-Emmerich-Dusseldorf in het kader van grensoverschrijdend spoorvervoer.

Ad 18. Dit betreft een bijdrage van RWS aan de opdracht PDOK aan het Kadaster en Geonovum voor de jaren 2013–2016 (bijna € 0,3 mln p/jr). De bijdrage is afkomstig vanuit de IF artikelen 12, 15 en 18.

Ad 19. Het gaat om een bijdrage vanuit IF artikel 15 voor Caribisch Nederland/BES voor investeringen in een Maritieme incidentenorganisatie (totaal € 6 mln).

Ad 20. Deze overboeking met artikel IF artikel 18 heeft betrekking op de overdracht van het personeel belast met de ARBO-taken van SSO/HRM naar RWS (€ 0,5 mln structureel).

Ad 21. Een overboeking van DCO naar RWS (IF artikel 18) voor de campagne van A naar Beter (€ 0,1 mln).

Ad 22. Het gaat om een opdracht van RWS aan Geonovum (€ 0,1 mln) vanuit IF artikel 18.

Ad23/24. Enerzijds betreft het een overboeking vanuit artikel IF artikel 12 naar BZK voor de elektronische publicatie van verkeersbesluiten (€ 0,1 mln). Anderzijds gaat om een overboeking vanuit de Begroting hoofdstuk XII (€ 0,9 mln) in dit kader.

Ad 25. Deze overboeking van EZ naar artikel IF artikel 18 is bestemd voor aanvullende opdracht aan SPA Deltares voor verschillende RCR projecten (€ 0,3 mln).

Ad 26. Hiervoor wordt verwezen naar het gestelde onder 7. bij 26.02.

26.02 DF

Ad 1. Dit is het uitgekeerde deel van de loonbijstelling 2013. Het betreft de hogere uitgaven voor de werkgever aan premies voor ouderdoms- en nabestaandenpensioen en een stijging van de bijdrage in het kader van de Zorgverzekeringswet.

Ad 2. Deze mutatie betreft de bijdrage ad € 0,03 mln van de directie Kennis, innovatie en strategie, waarvan de beschikbare middelen op hoofdstuk staan geraamd, aan Deltaris welke op het Deltafonds wordt verantwoord ten behoeve van een interviewronde Kennisinfrastuctuur.

Ad 3. Ten gunste van het Deltafonds is een bedrag van € 2,2 mln ontvangen ten behoeve van het saneringsprogramma waterbodems. Dit programma wordt op de Begroting hoofdstuk XII verantwoord. Met deze mutatie worden deze middelen alsnog ten gunste van gebracht van het saneringsprogramma op de Begroting hoofdstuk XII.

Ad 4. Doordat voor het project IJsselsprong Zutphen de bijdrage lenM vastgesteld is op € 18 mln, kan een bedrag van € 2 mln geretourneerd worden aan de beschikbare middelen Nota Ruimte op de Begroting hoofdstuk XII.

Ad 5. Met deze mutatie wordt het kasritmeverschil tussen de financieringsbehoefte van de KaderRichtlijn Water en de financiering gefaciliteerd.

Ad 6. In verband met de uitbreiding van de bezetting van de staf Delta-commissaris met 2 fte, wordt een bedrag van € 0,2 mln per jaar overgeboekt vanuit artikel 98 Apparaatuitgaven kerndepartement op de Begroting hoofdstuk XII. Dit is binnen de apparaatuitgaven lenM een budgettair neutrale boeking. Daarnaast wordt onder invloed van Het Nieuwe Werken vanaf 2013 de kantoorautomatisering gecentraliseerd. Het aandeel in kantoorautomatisering bij de verschillende afnemers wordt overgeboekt naar de Begroting hoofdstuk XII artikel 98 Apparaatuitgaven kerndepartement alwaar het centraal beheerd wordt.

Ad 7. Deze mutatie betreft het ten laste van de investeringsruimte indexeren van het onderliggende programma naar prijspeil 2013. Specifiek betreft dit de indexatie van het aan het Deltafonds gerelateerde deel van artikel 18 «Overige uitgaven» van het Infrastructuurfonds.

Ad 8. Deze mutatie betreft de overboeking van de bijdrage van lenM aan de provincie Limburg voor de proceskosten van respectievelijk de verkenningsfase en planuitwerkingsfase van de gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum.

Ad 9. De middelen uit de begroting Hoofdstuk XII met betrekking tot het project Haringvliet de Kier (waterkwaliteit, incl. KRW) worden overgeboekt naar het Deltafonds, zodat uitvoering van dit integrale project, waarvan het zwaartepunt bij zoetwater ligt, uit één bron kan plaatsvinden.

Ad 10. Deze mutatie betreft een bijdrage ten laste van het Deltafonds ad € 0,568 mln aan het Kadaster en Geonovum welke verantwoord wordt op artikel 13.02.06 van de begroting Hoofdstuk XII.

Niet-beleidsartikel 97: Algemeen departement

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
97 Algemeen departement	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	23.429	22.887	20.886	20.862	20.850	20.841
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	375	130	130	130	130	130
Nieuwe mutaties	7.349	4.189	3.960	4.341	4.326	4.441
Stand ontwerpbegroting 2014	31.153	27.206	24.976	25.333	25.306	25.412

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Uitgaven	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Eindejaarsmarge	1.050					
2. Onderzoeken PBL (ontvangsten)	3.600	2.000	1.500	1.500	1.500	1.500
2a. Onderzoeken PBL (Verantwoord Begroten)	2.303	2.089	2.354	2.055	2.000	2.000
Diversen	396	100	106	786	826	941
Totaal	7.349	4.189	3.960	4.341	4.326	4.441

Ad 1. Dit betreft een toevoeging vanuit de eindejaarsmarge ten behoeve van uit 2012 overlopende verplichtingen waarvan de betalingen vorig jaar zijn vertraagd.

Ad 2. Dit betreft het verhogen van het budget voor PBL-onderzoeken als gevolg van bijdragen van derden.

Ad 2a. Dit betreft het conform Verantwoord Begroten boeken van onderzoeksbudgetten van PBL (deze waren tot begroting 2013 begroot op artikel 98 Apparaat Kerndepartement).

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
97 Algemeen departement	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	2.685	2.685	2.685	2.685	2.685	2.685
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013						
Nieuwe mutaties	3.600	1.188	688	688	688	688
Stand ontwerpbegroting 2014	6.285	3.873	3.373	3.373	3.373	3.373

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Ontvangsten	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Onderzoeken PBL	3.600	2.000	1.500	1.500	1.500	1.500
2. Regeringsvliegtuig		- 812	- 812	- 812	- 812	- 812
Totaal	3.600	1.188	688	688	688	688

Ad 1. Dit betreft uitgaven die door het PBL worden ontvangen om onderzoeken uit te voeren.

Ad 2. De begrote ontvangstenreeks wordt verlaagd in verband met een begrotingsbijdrage van andere departementen. De wijze waarop de administratie tot nu toe werd gevoerd, leidde tot een administratieve last, waar – in het kader van de vereenvoudiging van de bedrijfsvoering rijksdienst – nu verandering in wordt gebracht door het onderling versturen van facturen te verminderen. Deze financiële aanpak leidt tot verwachting tot een meer bedrijfseconomisch verantwoord gebruik van het regeeringsvliegtuig.

Niet-beleidsartikel 98: Apparaatsuitgaven kerndepartement

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
98 Apparaatsuitgaven kerndepartement	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	350.087	324.434	307.662	322.108	304.073	301.309
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	9.217	5.582	5.721	– 9.576	– 35.368	– 31.760
Nieuwe mutaties	2.457	– 10.316	– 10.206	– 9.693	– 9.718	– 10.246
Stand ontwerpbegroting 2014	361.761	319.700	303.177	302.839	258.987	259.303

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Uitgaven	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Onderzoeken PBL	– 2.303	– 2.089	– 2.354	– 2.055	– 2.000	– 2.000
2. Saldo organisatorische wijzigingen Bestuurskerne en Agentschappen van lenM	– 1.727	– 1.059	– 905	– 901	– 897	– 894
3. ICT budget terug naar SZW	– 5.697	– 5.697	– 5.697	– 5.697	– 5.697	– 5.697
4. Naar andere Ministeries	– 724	– 160	– 160	– 234	– 329	– 366
5. Beheerkosten SAP agv nieuwe aanbesteding	2.500					
6. Ontwikkelkosten Landelijk AsbestVolgSysteem	1.402					
7. Bijdrage diensten aan centrale ICT kosten	10.671					
8. Centralisatie kantoorautomatisering	– 1.498	– 1.452	– 1.410	– 1.419	– 1.411	– 1.401
9. Loon- en prijsbijstelling 2013	167	141	120	113	116	112
10. Beter Benutten			200	500	500	
11. Dekking tekort art 99	– 334					
Totaal	2.457	– 10.316	– 10.206	– 9.693	– 9.718	– 10.246

Ad 1. Dit betreft het conform Verantwoord Begroten boeken van onderzoeksbudgetten van PBL op artikel 97 Algemeen (deze waren tot begroting 2013 begroot op artikel 98 Apparaat Kerndepartement).

Ad 2. Binnen de organisatie lenM zijn meer medewerkers van het kerndepartement overgestapt naar functies van de agentschappen van lenM dan het omgekeerde. Dit is zichtbaar bij deze afboeking.

Ad 3. In verband met de overdracht van ICT naar BZK worden de middelen die door SZW in 2009 naar lenM waren overgeboekt teruggeboekt.

Ad 4. Dit betreft overboekingen naar andere Ministeries naar aanleiding van organisatorische afspraken.

Ad 5. Voor de nieuwe aanbesteding van SAP beheerkosten worden eenmalig extra uitgaven gedaan.

Ad 6. Ten behoeve van de ontwikkeling van het Landelijk AsbestVolgSysteem (LAVS) worden programmagelden overgeheveld.

Ad 7. Diensten dragen bij aan de beheerkosten SAP, dienstverlening aan programma's, upgradeprogrammatuur en kosten voor het Nieuwe Werken.

Ad 8. Onder invloed van Het Nieuwe Werken wordt vanaf 2013 de Kantoorautomatisering gecentraliseerd. Het aandeel van een aantal externe afnemers dat reeds op artikel 98 stond wordt overgeboekt naar die externe afnemers. Die worden jaarlijks via een factuur belast voor de door hen gevraagde bijdrage aan Kantoorautomatisering. Het betreft bijdragen aan ILT, NEA en KNMI.

Ad 9. Dit betreft de toevoeging van de loon- en prijsbijselling op artikel 98 Apparaat van de Bestuurskern.

Ad 10. In het nieuwe regeerakkoord is afgesproken dat het programma Beter Benutten wordt voortgezet voor een periode van 3 jaar. Om tot een sluitende begroting op de begroting Hoofdstuk XII voor de totale projectduur te komen is een overboeking uit het IF Benutting nodig (project wordt vanuit IF gevoed). Deze middelen zijn nodig voor vraagbeïnvloeding, monitoring en evaluatie, communicatie, ITS, regiocoördinatoren, onderzoek, materieel en inhuur.

Ad 11. Bij de herprioritering van problematiek bij de begrotingsbesluitvorming t.b.v. de ontwerpbegroting 2014 is een tijdelijk tekort van € 0,334 mln op artikel 99 ontstaan. Hiervoor wordt een deel van het beschikbare budget op artikel 98 ingezet. Dit is mogelijk doordat op artikel 98 de taakstelling sneller dan voorzien kan worden ingevuld.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
98 Apparaat van de Bestuurskern	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	2.434	2.434	2.434	2.434	2.434	2.434
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013						
Nieuwe mutaties	13.260					
Stand ontwerpbegroting 2014	15.694	2.434	2.434	2.434	2.434	2.434
Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Ontvangsten	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Beheerskosten SAP	2.500					
2. Bijdrage diensten aan centrale ICT kosten	10.671					
3. Diversen	89					
Totaal	13.260	0	0	0	0	0

Ad 1. Van de diensten wordt een eenmalige bijdrage ontvangen voor extra uitgaven als gevolg van de nieuwe aanbesteding van SAP beheerskosten.

Ad 2. Diensten dragen bij aan de beheerskosten SAP, dienstverlening aan programma's, upgrade programmatuur en kosten voor het Nieuwe Werken.

Niet-beleidsartikel 99: Nominaal en onvoorzien

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x € 1.000)						
99 Nominaal en onvoorzien	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand ontwerpbegroting 2013	157.181	164.847	152.843	166.203	153.290	157.157
Mutatie 1e suppletoire begroting 2013	- 142.986	- 155.757	- 137.984	- 157.069	- 147.721	- 147.900
Nieuwe mutaties	- 14.195	- 23.633	- 23.487	- 23.761	- 24.898	- 22.719
Stand ontwerpbegroting 2014	0	- 14.543	- 8.628	- 14.627	- 19.329	- 13.462

Specificatie nieuwe mutaties (x € 1.000)						
Uitgaven	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Bijdrage lenM bezuiniging collectieve sector		- 18.300	- 18.300	- 18.300	- 18.300	- 18.300
2. Eindejaarsmarge	- 9.514					
3. NLR		- 644	- 644	- 644	- 644	- 644
4. Topinkomens				- 427	- 427	- 427
5. Loonbijstelling 2013	- 5.050	- 4.689	- 4.543	- 4.390	- 4.527	- 4.478
6. Financiering kottervisserij					- 1.000	1.000
7. Prijsbijstelling						130
8. Dekking tekort art 98	334					
Diverse	35					
Totaal	- 14.195	- 23.633	- 23.487	- 23.761	- 24.898	- 22.719

Ad 1. lenM draagt vanaf 2014 structureel € 18,3 miljoen bij aan de bezuiniging op de collectieve sector uit het maatregelpakket van € 6 miljard waartoe in augustus 2013 is besloten. Voorlopig is deze korting van de lenM begroting op artikel 99 Nominaal en onvoorzien verwerkt. Bij Voorjaarsnota 2014 zal deze korting op de beleidsartikelen van Hoofdstuk XII en de productartikelen van de fondsen worden verwerkt.

Ad 2. Bij Voorjaarsnota 2013 is de eindejaarsmarge (1% regeling) geparkeerd op dit artikel. Thans vindt er een verdeling plaats binnen de Begroting hoofdstuk XII, rekening houdende met de overboeking van € 15,0 mln naar de begroting van het Ministerie van Economische zaken voor de extra bijdrage in het kader van ESA-ruimtevaartprogramma's. De overboeking naar EZ is in de Voorjaarsnota 2013 opgenomen.

Ad 3. Op artikel 17 (Luchtvaart) vindt vanaf 2013 een overboeking plaats naar de begroting van Economische Zaken voor de huisvestingskosten Nationaal Lucht-en Ruimtevaartlaboratorium. Vanaf 2014 ontstaat er door de overboeking op artikel 17 een tekort van € 0,644 mln. Compensatie voor het tekort vindt plaats uit dit artikel.

Ad 4. In het regeerakkoord is vanaf 2016 een taakstellende besparing ad € 10,0 mln opgenomen vanwege de verlaging van de topinkomens in de publieke sector. Het aandeel van lenM hierin is € 0,427 mln.

Ad 5. Het betreft de verdeling van de bij Voorjaarsnota 2013 aan de begroting van lenM toegevoegde loonbijstelling 2013. De bijstelling is voor de hogere uitgaven voor de werkgever aan ouderdoms- en nabestaandenpensioen en een stijging van de bijdrage in het kader van de Zorgverzekeringswet.

Ad 6. Met het Ministerie van Economische Zaken is in voorgaande jaren een afspraak gemaakt over de financiering van de sanering kotervisserij in de Noordzee.

Ad 7. Het betreft de prijsbijstelling uit de Aanvullende Post. De bedragen over de jaren 2013 tot en met 2017 zijn in de Voorjaarsnota 2013 opgenomen.

Ad 8. Bij de herprioritering van problematiek bij de begrotingsbesluitvorming ten behoeve van de ontwerpbegroting 2014 is een tijdelijk tekort van € 0,334 mln op artikel 99 ontstaan. Hiervoor wordt een deel van het beschikbare budget op artikel 98, Apparaatuitgaven van het kerndepartement, ingezet. Dit is mogelijk doordat op artikel 98 de taakstelling sneller dan voorzien kan worden ingevuld.

4.5 Bijlage Subsidies

Subsidies (bedragen X 1.000 euro)											
Begrotingsartikel	Naam subsidie(regeling) (met hyperlink naar vindplaats)	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Aantal verleningen 2012	Laatste evaluatie (jaartal, met hyperlink naar vindplaats)	Volgende evaluatie (jaartal)	Einddatum subsidie (regeling) (jaartal)
Artikel 11 Waterkwaliteit											
	Kadastrale bijdrage Waterschappen DHV: cofinanciering promotieonderzoek Y. Deelstra	514	0	0	0	0	0	0	2010	n.v.t.	2013
	Waterschap Brabantse Delta: cofinanciering promotieonderzoek L. Santbergen	21	0	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2013
	Stichting Rioned: project Kennis-coaches	30	0	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2013
	Stichting Henry Hudson: H209 congres	212	212	0	0	219	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2017
	Waterschapshuis	100	0	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2013
	Subsidieprogramma wereldwijd werken met water: HGIS Partners voor Water deel 3	10	0	0	0	0	0	1	n.v.t.	n.v.t.	2013
	Subsidieprogramma wereldwijd werken met water: HGIS Partners voor Water deel 4	13.499	10.500	9.506	0	0	0	1	n.v.t.	n.v.t.	2015
	Totaal artikel 11	0	0	0	8.886	8.886	8.886	0	n.v.t.	n.v.t.	2021
Artikel 12 Waterkwaliteit											
	Stichting de Noordzee: programma op weg naar gezonde zee	11	0	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2013
	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA): Van Iersel Drainage	69	0	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2013
	Stichting Kennis voor Klimaat (KvK): thema Zoetwatervoorziening	0	36	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2014
	Wageningen Universiteit IMARES: onderzoeksprogramma MEECE	25	0	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2013
	Wageningen Universiteit IMARES: onderzoeksprogramma MESMA	66	0	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2013
	Totaal artikel 12	171	36	0	0	0	0	0			
Artikel 13 Ruimtelijke Ontwikkeling											
	Programma Ruimtelijke Ontwikkeling Subsidies Architectuur AAARO 2013–2016: Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en Stichting Architectuur Lokaal	350	250	250	250	0	0	7	n.v.t.	n.v.t.	2016
		3.026	616	3.036	616	0	0	3	2012	n.v.t.	2016

Begrotingsartikel	Naam subsidie(regeling) (met hyperlink naar vindplaats)	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Aantal verleningen 2012	Laatste evaluatie (jaar), met hyperlink naar vindplaats)	Volgende evaluatie (jaar)	Einddatum subsidie (regeling) (jaar)
Artikel 14 Wegen en verkeersveiligheid	EO Wijers Stichting: prijsvraag 2013-2015	20	20	20	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2015
	Duurzame dynamiek in de delta	660	0	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2014
	Klimaatbuffers	1.940	500	100	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2015
	Subsidie Regionaal College Waddengebied	101	60	60	60	60	60	1	n.v.t.	n.v.t.	zie toelichting 2013
	Subsidies Basisregistraties	5.400	0	0	0	0	0	1	n.v.t.	n.v.t.	
	Besluit financiële bepalingen bodemsanering: Bedrijvenregeling bodemsanering	6.400	6.400	10.000	10.000	10.000	10.000	33	n.v.t.	2016	2023
	Stichting Bodemsanering NS (SBNS): bodemsanering NS-terreinen	4.538	4.538	4.538	0	0	0	0	n.v.t.	2013	2015
	Commissie voor de Milieueffectrapportage (MER)	6.059	2.000	2.000	2.000	2.000	0	2	n.v.t.	n.v.t.	zie toelichting
	Stichting Kennisontwikkeling Kennisoverdracht Bodem (SKB): programma 2010-2014	1.400	1.400	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2014
	Staatsbosbeheer: bodemsanering Staatsbos	2.200	2.200	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2014
	Totaal artikel 13	32.094	17.984	20.004	12.926	12.060	10.060				
	Artikel 14 Wegen en verkeersveiligheid										
	14.01.02 – netwerk										
	Subsidie Slim Werken Slim Reizen (Beter Benutten)	120	0	0	0	0	0	1	n.v.t.	n.v.t.	2012
	Het nieuwe rijden 3e fase	103	13	0	0	0	0	0	2012 *	n.v.t.	2014
	Innovatieve biobrandstoffen (IBB)	118	0	0	0	0	0	0	2012 *	n.v.t.	2013
14.02.02 – veiligheid	Tankstations + alternatieve brandstoffen	195	0	778	20	0	0	0	2012 *	n.v.t.	2016
	Stichting Carbon Light Mobility (CLUM): Stille klimaatcoalitie	87	0	0	0	0	0	0	2012 *	n.v.t.	2013
	MJA's OV rail en weg	194	13	0	0	0	0	0	2012 *	n.v.t.	2014
	Instituut voor Duurzame Mobiliteit: Het nieuwe rijden	0	0	797	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2014
	Stichting VERN: Project Imago chauffeur Eigen Rijder	119	0	0	0	0	0	0	2012 *	n.v.t.	2013
	Startsubsidie ontwikkeling Kennisbank	40	0	0	0	0	0	0	2012 *	n.v.t.	2013
	Diverse incidentele subsidies	75	5	16	5	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	1
	Transport en Logistiek Nederland (TLN): Papierloos Wegtransport	229	74	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2013
	Subsidie CBR ²	3.165	2.449	25	25	0	0	3	n.v.t.	n.v.t.	2016 ²
	Subsidie VVN	3.749	3.645	3.651	3.651	3.651	3.651	1	2010	2013	2013
	Subsidie SWOV	3.999	3.904	3.949	3.949	3.949	3.949	3	2010	2013	2013
	Subsidie Team Alert	958	756	756	756	756	756	3	n.v.t.	2014	2014

Begrotingsartikel	Naam subsidie(regeling) (met hyperlink naar vindplaats)	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Aantal verleningen 2012	Laatste evaluatie (jaar, met hyperlink naar vindplaats)	Volgende evaluatie (jaar)	Einddatum subsidie (regeling) (jaar)
Artikel 15 Openbaar vervoer	Subsidie incidentele doelgroepen	504	504	504	504	504	504	0	n.v.t.	n.v.t.	2016 ¹
	Subsidies veiligheid kleine som	1.024	1.950	1.653	1.653	1.653	1.653	1	n.v.t.	n.v.t.	2013 ¹
	Totaal artikel 14	14.679	13.313	12.129	10.563	10.513	10.513				
	Subsidie sociale veiligheid openbaar vervoer	518	562	611	488	488	488	2	n.v.t.	n.v.t.	2013
Artikel 16 Spoor	Subsidie regionale openbaar vervoer systemen/ <i>geschillencommissie taxi</i>	161	150	150	0	0	0	2	n.v.t.	n.v.t.	2014
	Subsidierегeling <i>Fietzersbond 2013</i>	897	572	572	572	572	572	1	n.v.t.	2016	2016
	Totaal artikel 15	1.576	1.284	1.333	1.060	1.060	1.060				
	Subsidie Contractsector/Bijzondere spoordiensten	23.045	10.019	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2014
Artikel 17 Luchtvaart	Subsidie Actieplan groei op het spoor	16.691	2.346	0	0	0	0	3	n.v.t.	n.v.t.	2014
	Subsidie CLU+ op HSL-BR (Complete Lijnuitschakeling + op hogesnelheidslijn en Betuweroute)	2.170	2.170	2.170	2.170	2.170	2.170	8	n.v.t.	2014	toelichting
	Stichting Bodemsanering NS: bodemsanering NS percelen	9.076	9.076	9.076	0	0	0	0	2009	2015	2015
	Subsidies overig, w.o. ROVER en Expertnetwerk veiligheid spoorvervoer	131	100	100	100	100	100	3	n.v.t.	n.v.t.	2017
Artikel 18 Scheepvaart en havens	Totaal artikel 16	51.113	23.711	11.346	2.270	2.270	2.270				
	Joint Aviation Authorities/European Aviation Safety Training Organisation (JAA/EASTO): Bijdrage aan het trainingscentrum	100	0	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2012
	Commissie Regionaal Overleg Schiphol (CROS)	261	262	263	262	262	262	1	2009	2013	toelichting zie PM
	Overige commissies regionaal overleg	0	140	140	140	140	140	0			
Artikel 18 Scheepvaart en havens	Subsidierегeling KDC 2013-2017 (Bijdrage Knowledge Development Centre)	910	850	750	750	750	750	1	n.v.t.	2017	2017
	Subsidie onderpoegeen graanresten	1.700	0	0	0	0	0	68	n.v.t.	n.v.t.	2017
	Vogelaanvaringen	0	38	0	0	0	0	1	n.v.t.	n.v.t.	2014
	Subsidie Bijdrage exploitatie Luchtverkeersleiding Twente	0	1.203	2.341	3.267	2.796	2.427	0	n.v.t.	2018	2020
Artikel 18 Scheepvaart en havens	Totaal artikel 17	2.971	2.493	3.494	4.419	3.948	3.579				
	Tijdelijke Subsidierегeling Innovatie Binnenvaart (SIB)	534	0	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2012

Begrotingsartikel	Naam subsidie(regeling) (met hyperlink naar vindplaats)	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Aantal verleningen 2012	Laatste evaluatie (jaar), met hyperlink naar vindplaats)	Volgende evaluatie (jaar)	Einddatum subsidie (regeling) (jaar)
Artikel 19 Klimaat	Tijdelijke subsidieregeling voorlichtingsbureaus binnenvaart, short sea shipping en spoor	19	0	0	0	0	0	3	n.v.t.	n.v.t.	2012
	Tijdelijke subsidieregeling EICB 2012	40	40	0	0	0	0	1	n.v.t.	n.v.t.	2013
	Tijdelijke Subsidieregeling Maritieme Innovatie (SMI)	730	0	0	0	0	0	0	2011	n.v.t.	2011
	Regeling subsidiëring kennismakingsstages in zeescheepvaart en waterbouw	300	300	0	0	0	0	1	n.v.t.	n.v.t.	2014
	Tijdelijke Subsidieregeling Nederland Maritiem Land (NML) 2010-2013	68	0	0	0	0	0	2	2010	n.v.t.	2013
	Subsidie Stichting Voorlichtingsbureau Short Sea Shipping	32	0	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2012
	Diverse incidentele kleine subsidies	3	0	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	1
	Totaal artikel 18	1.726	340	0	0	0	0				
	Artikel 19 Klimaat										
	Proefprojecten IKS ²	0	1.005	0	0	0	0	0	zie toelichting	n.v.t.	zie toelichting ²
Artikel 20 Lucht en geluid	Programma Milieu en Technologie (ProMT)	1.410	1.000	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2013
	Subsidies Duurzame mobiliteit	2.563	1.180	5.300	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2014
	Totaal artikel 19	3.973	3.185	5.300	0	0	0				
	Subsidieregeling emissieverminderende voorzieningen voor voertuigen:										
	Programma Euro-6 (taxi's en bestelwagens)	4.105	17.500	2.800	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	zie toelichting
Artikel 21 Duurzaamheid	Subsidieregeling emissieverminderende voorzieningen voor voertuigen:										
	Programma Euro-VI (trucks en bussen)	18.800	2.650	1.000	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	zie toelichting
	Totaal artikel 20	22.905	20.150	3.800	0	0	0				
	Afvalfonds	1.059	0	0	0	0	0	0	2010	n.v.t.	2014
	Programma Ecosystemen	959	0	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2013
Artikel 22 Externe veiligheid en risico's	Subsidies Duurzame Productketens	0	520	520	520	520	520	2	n.v.t.	n.v.t.	1
	Subsidies Natuurlijk Kapitaal	0	359	359	359	359	359	0	n.v.t.	n.v.t.	1
	Totaal artikel 21	2.018	879	879	879	879	879				
	Subsidies veiligheid stoffen	100	0	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	1
	EU Project NANOREG	4.762	2.369	2.369	570	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	2017

Begrotingsartikelen	Naam subsidie(regeling) (met hyperlink naar vindplaats)	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Aantal verleningen 2012	Laatste evaluatie (jaar, met hyperlink naar vindplaats)	Volgende evaluatie (jaar)	Einddatum subsidie (regeling) (jaar)
	Mesotheliomslachtoffers; TNS regeling	3.135	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	1	n.v.t.	2016	zie toelichting 2013
	Subsidie Vuurwerkcampagne	50	0	0	0	0	0	1	n.v.t.	n.v.t.	
	Subsidie bijdrage totstandkoming Regionale uitvoeringsdiensten	40	0	0	0	0	0	1	n.v.t.	n.v.t.	2013
	Totaal artikel 22	8.087	5.369	5.369	3.570	3.000	3.000				
	Artikel 97 Algemeen departement										
	NWO Programma Duurzame bereikbaarheid Randstad	1.700	1.400	500	700	900	900		n.v.t.	n.v.t.	2014
	Totaal artikel 97	1.700	1.400	500	700	900	900				
	TOTAAL HOOFDSTUK XII	157.399	100.856	73.660	45.273	43.735	41.147				
	Bijdrage regeling opgeveste explosieven 1992	45	15	15	15	15	15		n.v.t.	n.v.t.	zie toelichting 2017
	Subsidie regeling riolering woonboten	20	562	65	565	570	0		n.v.t.	n.v.t.	
	Tijdelijke regeling subsidiëring Vereniging van Oud Medewerkers van de Rijkswaterstaat 2010	75	0	0	0	0	0	0	n.v.t.	2013	zie toelichting
	Subsidie Stichting Universitair Centrum voor Bouwproductie: Arbeidsmarktstrategie/Young Professionals	6	6	6	0	0	0	1	n.v.t.	n.v.t.	2015
	Subsidie Cornelis Lely Stichting	154	0	0	0	0	0	1	n.v.t.	n.v.t.	2013
	Subsidie Stichting Recreatietoervaart	45	0	0	0	0	0	1	n.v.t.	n.v.t.	2013
	Subsidie KRNMI: Communicatiemiddelen SAR	130	130	130	130	0	0	0	n.v.t.	2016	zie toelichting
	Premieregeling opgeveste milieugevaarlijke stoffen	0	0	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	
	TOTAAL IF	475	713	216	710	585	15				

¹ Dit betreffen identiteits/individuele subsidies

² Deze bijdragen vallen onder het instrument: Bijdrage aan mede-overheden (Proefprojecten IKS) c.q. Bijdrage aan ZBO's/RWT's (CBR); vanwege administratief-technische redenen zijn deze in de begroting niet omgezet naar het juiste instrument

Toelichting Tabel

In deze bijlage wordt de subsidie definitie van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) gebruikt. Volgens artikel 4.21 van de Awb wordt onder een subsidie verstaan: «De aanspraak op financiële middelen, door een bestuursorgaan verstrekt met het oog op bepaalde activiteiten van de aanvrager, anders dan als betaling voor aan het bestuursorgaan geleverde goederen of diensten.» Volgens deze definitie worden niet als subsidies aangemerkt: de aanspraken op financiële middelen die worden verstrekt op grond van een wettelijk voorschrift dat uitsluitend voorziet in verstrekking aan rechtspersonen die krachtens publiekrecht zijn ingesteld, en: de bekostiging van het onderwijs en onderzoek.

Daar waar de subsidie een subsidieregeling betreft is de link naar de subsidieregeling opgenomen. Daar waar geen link is opgenomen betreft het subsidies op basis van een algemeen subsidiekader (zoals de Kaderwet Subsidies VenW), subsidies op basis van de Begroting of Incidentele subsidies.

Toelichting Hoofdstuk XII

Artikel 13

Commissie voor de Milieueffectrapportage (MER): De commissie heeft een structurele, wettelijke basis in de Wet Milieubeheer; de subsidie is daarom een structurele jaarlijkse exploitatiesubsidie zonder einddatum.

Subsidie Regionaal College Waddengebied: jaarlijkse subsidieverstrekking, subsidie conform afspraken RCW Nieuwe Stijl.

Artikel 14

De met * aangegeven evaluaties maken deel uit van de Evaluatie Leefomgeving Hoofdwegen, die aan de Tweede Kamer is aangeboden in 2012.

Er is in 2017 een beleidsdoorlichting voorzien voor het gehele artikel.

Artikel 16

Subsidie CLU+ op HSL-BR (Complete Lijnuitschakeling + op hogesnelheidslijn en Betuweroute). Indien er geen nieuwe afspraken worden gemaakt wordt deze subsidie telkens met één jaar verlengd.

Artikel 17

Commissie regionaal Overleg Schiphol (CROS): Deze commissie is verankerd in de wet Luchtvaart, het is een structurele exploitatiesubsidie.

Artikel 20

Subsidieprogramma's Euro 6 en Euro VI: deze programma's zijn beide gestoeld op dezelfde regeling (de Subsidieregeling emissieverminderende voorzieningen voor voertuigen met een dieselmotor). Deze regeling is deels ingetrokken, maar kan niet volledig worden ingetrokken. De programma's voor retrofit (roetfilters) voor zware en lichte voertuigen moeten blijven voortbestaan omdat daarmee de juridische basis voor de registratie in het kentekenregister van nieuwe roetfilters in stand wordt gehouden. Voor het subsidieprogramma Euro-6 is de einddatum 2014, voor het subsidieprogramma Euro-VI is de einddatum 2013.

Artikel 22

Deze regeling heeft geen einddatum en loopt door zolang er slachtoffers van deze ziekte kunnen zijn. Bij totstandkoming is aangegeven dat rond

het jaar 2050 vermoedelijk geen maatschappelijke noodzaak meer bestaat voor deze regeling. Uit de evaluaties zal blijken of dat inderdaad zo uitpakt.

Toelichting IF

Bijdrageregeling Opgeviste explosieven: Het bestaan van deze regeling stimuleert vissers melding te doen aan de Kustwacht als ze een explosief opvissen. In de regel zorgt de Koninklijke Marine ervoor dat het explosief op een veilige manier onschadelijk wordt gemaakt. Zo werken vissers (vinders van explosieven), Kustwacht (coördineert), Defensie (onschadelijk maken) en Rijkswaterstaat (uitkeren bijdrage) aan een veiliger zee.

Vereniging van Oud-medewerkers van de Rijkswaterstaat: Besluitvorming over subsidies voor 2014 e.v.j. vindt naar verwachting plaats in najaar 2013, als er een nieuw convenant wordt opgesteld. Daarom zijn de jaren 2014 tot en met 2018 vooralsnog PM ingevuld.

Premieregeling opgeviste milieugevaarlijke stoffen: in 2014 wordt gezien of deze regeling tezamen met de bijdrageregeling opgeviste explosieven 1992 kan opgaan in een nieuwe regeling opgeviste (gevaarlijke) materialen.

4.6 Bijlage Overzicht evaluaties en overig onderzoek

Soort onderzoek	Onderwerp	Artikel	Start	Afronding	Vindplaats
Beleids- doorlichting	Waterkwantiteit	11	2013	2014	
	Waterkwaliteit	12	2015	2015	
	Ruimtelijke ontwikkeling (SVIR)	13	2013	2014	
	Wegen en verkeersveiligheid (Leefomgeving)	14	2011	2012	https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32861-3.html
	Wegen en verkeersveiligheid	14	2017	2017	
	Openbaar vervoer	15	2013	2014	
	Spoor	16	2017	2017	
	Luchtvaart (GIS)	17	2012	2013	
	Luchtvaart	17	2017	2017	
	Scheepvaart en havens (Nota Zeehavens)	18	2011	2012	https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32861-2.html
	Scheepvaart en havens	18	2017	2017	
	Klimaat	19	2018	2018	
	Geluid	20	2014	2015	
	Lucht	20	2017	2017	
	Duurzaamheid	21	2015	2015	
	Externe Veiligheid en risico's (Besluit externe veiligheid inrichtingen)	22	2013	2013	
	Externe Veiligheid en risico's	22	2018	2018	
	Meteorologie, seismologie en aardobservatie	23	2018	2018	
	Handhaving en toezicht (keuzes die in het handhavings- en toezichtbeleid door ILT kunnen worden gemaakt)	24	2018	2018	
	Brede doeluitkering (wordt zo veel mogelijk meegenomen in de doorlichtingen van de beleidsartikelen)	25			
	Bijdrage investeringsfondsen (Wordt zoveel mogelijk meegenomen in de doorlichtingen van de beleidsartikelen).	26			
Ander onderzoek naar doeltref- fendheid en doelma- tigheid	Waterkwantiteit				
	Effectenonderzoek ex-post evaluatie van enkele onderdelen van de waterwet	11	2013	2014	
	Effectenonderzoek ex post: evaluatie waterschapswet belastingstelsel	11	2011	2011	http://www.uvw.nl/publicatie-details.html?newsdetail=20110610-15_eindrapport-taskforce-financien Heeft geleid tot wetswijziging via amendement Dijkgraaf/Ortega-Martijn Waterschapswet, AO 2 juli 2012
	Effectenonderzoek ex post: evaluatie Waterschapswet verkiezingsstelsel (uitgesteld agv voornemen om waterschapsverkiezingen te houden samen met PS in 2015)	11	2015	2015	
	Leefomgevingsbalans (1x per 2 jaar)	11		2012	http://themasites.pbl.nl/balansvandeleeftomgeving/2012/beleidsdoelen-voor-de-leeftomgeving
	Tussentijds evaluatie Bestuursakkoord water	11	2013	2014	

Soort onderzoek	Onderwerp	Artikel	Start	Afronding	Vindplaats
	MIRT onderzoeken in het kader van (de deelprogramma's van) het Deltaprogramma gericht op voorstellen van het Deltaprogramma in 2014 voor de Deltabeslissingen (hebben betrekking op de waterveiligheid, zoetwaterstrategie, peilbeheer IJsselmeergebied, Rijn-Maasdelta en ruimtelijke adaptatie).	11	2009	2014	
	¾ Evaluatie Ruimte voor de Rivier	11	2012	2013	TK 30 080 nr. 64, blg. 216364
	CPB: MKBA waterveiligheid IJsselmeergebied	11	2010	2013	
	Evaluatie Deltawet (experimenteerartikel in 2021/2)	11	2016	2017	
	CPB: Second Opinion Kostenbatenanalyse Waterveiligheid 21 ^{ste} eeuw	11		2011	http://cpb.nl/publicatie/second-opinion-kosten-batenanalyse-waterveiligheid-21e-eeuw-kba-wv21
	Evaluatie van de effectiviteit van de Tijdelijke regeling eenmalige uitkering bestrijding regionale wateroverlast	11	2011	2012	http://www.agentschapnl.nl/programmas-regelingen/honderd-miljoen-euro-nbw
	De rol van het Ministerie van Infrastructuur en milieu bij innovatie in de maritieme sector	11	2011	2012	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2011/12/20/de-rol-van-het-ministerie-van-infrastructuur-en-milieu-bij-innovatie-in-de-maritieme-sector.html
	Diverse voortgangsrapportages in het kader van de «Regeling grote projecten», oa HWBP2, Ruimte voor de rivier en Maaswerken	11	2012	Einde project	https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-26399-13.html
	Basisrapportage hoogwaterbeschermingsprogramma 2	11	2012	2012	TK 26 399, nr 13; TK 32698; TK 30080; TK 18106
	IBO Beheer en Onderhoud	11	2012	2012	TK 32 698, nr 2, bijlage 137427
	MKBA Waterveiligheid 21 ^e eeuw en slachtofferrisicoanalyses	11		2011	TK 33 117, nr 1, blg 175025
					TK 31 710, nr 22, blg 141524
Overig onderzoek	Policy dialogue n.a.v. OESO onderzoek gericht op toekomstige opgaven in het waterbeheer	11	2013	2014	
	Jaarlijkse voortgangsrapportage waterbeleid in Nederland 2011 (Water in beeld)	11		Jaarlijks	http://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/wetgeving-beleid/nationaal/water-beeld
	Periodieke toetsing van primaire waterkeringen: ILT: Rapportage Derde toets primaire waterkeringen; Landelijke toets 2006–2011	11		2011 2014	TK 27 625, nr 290
	ILT: Rapportage verlengde derde toetsing				Kamerstukken II, 31 710, nr. 22, blg 141517.pdf
	Toetsing van de Basiskustlijn (kustlijnkaartenboek)	11		Jaarlijks	http://www.rijkswaterstaat.nl/images/Kustlijnkaartenboek%202013 tcm174-338110.pdf
	Verkenning van de veiligheid in Nederland fase 2	11	2006	2015	
	5-jaarlijkse evaluatie activiteiten	11	2012	2013	
	Schelde estuarium conform verdrag met Vlaanderen inzake samenwerken beleid en beheer				
	PBL: Monitor SVIR	11	2013	2014	

Soort onderzoek	Onderwerp	Artikel	Start	Afronding	Vindplaats
Ander onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	Waterkwaliteit	12			
	PBL: Evaluatie meststoffenwet	12		2012	http://www.pbl.nl/publicaties/2012/evaluatie-meststoffenwet-2012-syntheserapport
	PBL: evaluatie van de nota duurzame gewasbescherming	12		2012	http://www.pbl.nl/publicaties/2012/evaluatie-van-de-nota-duurzame-gewasbescherming
	PBL: Leefomgevingsbalans (1x per 2 jaar)	12		2012	http://themasites.pbl.nl/balansvandeleeftomgeving/2012/beleidsdoelen-voor-de-leeftomgeving
	Actualisatie initiële beoordeling KRM: beoordeling het bereiken van de goede milieutoestand en daarbij behorende doelen in 2020 n.a.v. het treffen van maatregelen in het kader van bestaand en voorgenomen beleid	12		2017	
	PBL: Analyse van de milieu- en natuureffecten van Bruggen slaan-Een quick scan	12		2012	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2012/11/09/pbl-rapport-analyse-van-de-milieu-en-natuureffecten-van-bruggen-slaan.html
	PBL: Kwaliteit voor later 2: evaluatie van het waterkwaliteitsbeleid	12		2012	https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-27625-119-b1.pdf
	Evaluatie doelmatigheid drinkwatervoorziening (evaluatie van hoofdstuk 5 vd drinkwaterwet ogv art 60 vd drinkwaterwet)	12		2016	
	Overig onderzoek				
	ILT: de kwaliteit van het drinkwater in Nederland in 2011	12		2012	TK 27 625, nr 254, blg 148419.pdf
	MKBA maatregelen en kosten uitvoering Kaderrichtlijn Mariene strategie	12	2012	2015	
	Policy dialogue n.a.v. OESO onderzoek gericht op toekomstige opgaven in het waterbeheer	12	2013	2014	
	EC: report from the commission to the EP and the Council on the implementation of the WFD River Basin Management Plans; member state Netherlands	12		2012	http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/pdf/CWD-2012-379_EN-Vol3_NL.pdf
	EC evaluatie over toestand zwemwater in 2012 (jaarlijks)	12			http://ec.europa.eu/environment/water/water-bathing/report_2013.html
	Jaarlijkse voortgangsrapportage waterbeleid in NL over 2011 (water in beeld)	12		2012	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2013/05/14/water-in-beeld-2012.html
	Diverse rapportages over specifieke stoffen en toestand drinkwater- (winning)	12		2013	Convocatie AO Waterkwaliteit (http://www.tweedekamer.nl/vergaderingen/commissievergaderingen/)
	RIVM: bescherming drinkwaterbronnen in het nationaal beleid	12		2013	http://www.rivm.nl/Documenten_en_publicaties/Wetenschappelijk/Rapporten/2013/april/Bescherming_drinkwaterbronnen_in_het_nationaal_beleid

Soort onderzoek	Onderwerp	Artikel	Start	Afronding	Vindplaats
Ander onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	ILT: bedrijfsvergelijking in de drinkwatersector (benchmark 2012–2013)	12		2012	http://www.ilent.nl/Images/Protocol%20Prestatievergelijking%20Drinkwaterbedrijven%202012_tcm334-328237.pdf
	ILT: Jaarevaluatie drinkwatertarieven (jaarlijks)	12			
	PBL: Monitor SVIR	12	2013	2014	
	Ruimtelijke ontwikkeling	13			
	Ontwikkelagenda MKBA- Presentatie MKBA RRAAM	13		2012	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2012/11/30/mkba-rraam.html
	Leefomgevingsbalans PBL (1x per 2 jaar)	13		2012	http://themasites.pbl.nl/balansvandeleeftomgeving/
	CPB: Second Opinion MKBA Zuidasdok	13		2012	http://cpb.nl/publicatie/second-opinion-op-de-mkba-zuidasdok
	CPB: kosteneffectiviteitanalyse toekomstige inrichting Afsluitdijk	13		2012	TK 32 308, nr 2, blg 121779.pdf
	Evaluatie onderzoek procesrechtelijke bepalingen Crisis-en herstelwet	13		2012	https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-168377.html
	KBA Haaglanden	13	2011	2012	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2012/05/24/second-opinion-kosten-batenanalyse-mirt-haaglanden.html
	KBA Rijnland	13	2012	2012	lenM/BSK-2012/78086
	KBA Zuidasdok	13	2011	2012	TK 32 668 no.2
	MKBA RRAAM	13	2011	2012	http://www.ecorys.nl/contents/uploads/factsheets/100_1.pdf
	KEA SMASH	13	2013	2014	http://www.rli.nl/sites/default/files/u21/brief_aan_rli_adviesaanvraag_governance_schipholregio.pdf
					http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ruimtelijke-ordering-en-gebiedsontwikkeling/gebiedsontwikkeling/amsterdam-schiphol-haarlemmermeer
Overig onderzoek	MKBA Zandhonger Oosterschelde	13	2012	2013/4	http://www.rijkswaterstaat.nl/water/plannen_en_projecten/vaarwegen/oosterschelde/oosterschelde_zandhonger/
	MKEA/MKBA Haalbaarheidsstudie 12-mijlszone	13	2013	2013	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2013/06/27/quickscan-haalbaarheidsstudie-windparken-binnen-12-mijlszone.html
	Evaluatie wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken	13		2012	TK 33 323, nr 1
	Evaluatie Basisregistratie Gebouwen	13	2013	2013	http://bag.vrom.nl/basisregistraties-van-het-ministerie-van-infrastructuur-en-milieu/basisregistraties-adressen-en-0
	PBL: ex durante evaluatie Wet ruimtelijke ordening (WRO) tweede rapportage	13		2012	TK 30 938, nr L, blg 165126 en http://www.pbl.nl/publicaties/2012/ex-durante-evaluatie-wet-ruimtelijke-ordering-tweede-rapportage

Soort onderzoek	Onderwerp	Artikel	Start	Afronding	Vindplaats
Ander onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	PBL: ex ante evaluatie SVIR	13		2011	http://www.pbl.nl/sites/default/files/cms/publicaties/ex-ante_evaluatie_structuurvisie_WEB_nieuw.pdf
	PBL: Monitor SVIR	13	2013	2014	http://www.geonovum.nl/dossiers/kennisdoorstroming/GIDEON/Monitoring http://inspire.jrc.ec.europa.eu/index.cfm/pageid/182
	Gideon monitoring	13	2012	2012	
	Inspire monitor EU	13	2011	2017	
	Ex durante Evaluatie AMvB Ruimte 1 ^e tranche	13		2017	
	Ex durante evaluatie Wet voorkeursrecht gemeenten	13	2015	2015	
	Evaluatie ladder voor duurzame verstedelijking	13	2013	2014	
	Uitvoeringsmonitor SVIR	13		jaarlijks	http://www.pbl.nl/publicaties/2012/monitor-infrastructuur-en-ruimte-2012-nulmeting http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bodem-en-ondergrond/structuurvisie-ondergrond http://www.centrumpp.nl/Images/Voorstel%20participatieproces%20def._tcm318-328074.pdf http://www.commissiomer.nl/actueel/2013juni/M_e_r_werkt_goed_door_in_besluiten_1
	Plan MER Structuurvisie Ondergrond	13	2013		
	MKBA Structuurvisie Ondergrond	13	2013		
	Evaluatie doorwerking MER	13		2012	
	Wegen en verkeersveiligheid	14			
	Verslag over de wijze waarop tracéwet is toegepast	14	2013	1013	
	Verslag over de wijze waarop de Tracéwet is toegepast (incl. infrastructuurfonds art 12)	14	2015	2015	
	Brief TK programma Beter Benutten 14 juni 2011 (bijlage evaluatieresultaten effecten mobiliteitsprojecten)	14, 15 en 16		2011	http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/wegen/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2011/06/14/programma-beter-benutten.html http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/wegen/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2011/12/01/afspraken-over-het-programma-beter-benutten-in-het-bestuurlijk-overleg-mirt-najaar-2011.html http://www.beterbenutten.nl/art/uploads/1366882979.PDF
	Monitoring en evaluatie «beter benutten»	14, 15 en 16	2012	2013	
	Procesevaluatie samenwerking binnen het programma Beter Benutten; interne lenM rapportage Berenschot	14, 15 en 16		2012	
	Plannen van aanpak voor startbeslissing maatregel Beter Benutten	14, 15 en 16		2012	http://www.rijksbegroting.nl/algemeen/gerefeerd/1/7/2/kst172158.html http://www.platformbeterbenutten.nl/nieuws/47/startsein-beter-benutten-adam/ http://wetten.overheid.nl/BWBR0024674/geldigheidsdatum_24-07-2013
	Bereikbaarheidsverklaringen Beter Benutten: doelstellingen sturing Minister/regio/bedrijfsleven	14, 15 en 16		2012	
	Effectonderzoek Wet Rijonderricht motorrijtuigen	14	2012	2013	
	IBO Beheer en Onderhoud	14	2012	2012	TK 33 117, nr 1, blg 175025

Soort onderzoek	Onderwerp	Artikel	Start	Afronding	Vindplaats
Overig onderzoek	Evaluatie meerjarenprogramma Geluidsanering	14	2016	2016	
	Evaluatie aantal doden en gewonden in het verkeer	14		jaarlijks	http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2013/04/24/lichte-daling-verkeersdoden-2012.html
	NMCA	14		Tweejaarlijks vanaf 2015	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2011/06/14/nationale-markt-en-capaciteitsanalyse-nmca.html
	Mobiliteitsbalans 2012	14	2012	2012	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2012/11/16/aanbieding-rapport-mobiliteitsbalans-2012-van-het-kennisinstituut-voor-mobiliteitsbeleid-kim.html
	Mobiliteitsbalans 2013	14	2013	2013	www.kimnet.nl
	Bereikbaarheidsmonitor hoofdwegen 2011.	14	2011	2012	DVS
	TwijnstraGudde: integrale eindrapportage CBR	14		2012	TK 29 398, nr 261, blg 96721.pdf
	Publieksrapportage rijkswegennet	14		2012	TK33 400 A, nr. 47 http://www.rijkswaterstaat.nl/wegen/feiten_en_cijfers/publieksrapportage_rijkswegennet/ https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-29398-315.html
	Maatregelen verkeersveiligheid	14		2012	http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/verkeersveiligheid/alcohol-en-drugs-in-het-verkeer/alcoholslotprogramma
	Alcoholslotprogramma	14	2012		
Ander onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	APK frequentie	14		2012	Kamerstukken II, 2011/12, 29 398, nr. 315
	ILT: Staat van de transportveiligheid 2011	14 16 17			TK 33 400 XII, nr 50, blg 196762.pdf
	Openbaar vervoer	15			
	Keuzes in kaart	15		2012	
	Evaluatie sociale veiligheid ov	15	2014	2014	
	KBA Amstelveenlijn	15	2012	2012	http://www.amstelveenlijn.nl/userfiles/file/Bijlage%201.4%20-maatsch%20kosten-batenanalyse%20def2.0%208juni12.pdf
	Evaluatie taxiwet	15	2014	2015	
	Evaluatie boardcomputer taxi	15	2015		
	NMCA	15	2012	2012	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2011/06/14/nationale-markt-en-capaciteitsanalyse-nmca.html
	nmca-openbaar-vervoer-deelrapportages	15	2012	2012	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2011/06/15/nmca-openbaar-vervoer-deelrapportage-bijlage-4.html
Overig onderzoek					

Soort onderzoek	Onderwerp	Artikel	Start	Afronding	Vindplaats
	Ruimte voor de fiets	15		3 jaarlijkse monitoring	http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/fiets/meer-fietsenstallingen-bij-stations
	Evaluatie dubbeltariefsysteem taxi	15	2013	2013	
	OV-klantenbarometer	15	2013	2013	http://www.ovklantenbarometer.nl/Bijlage bij TK 25 847 nr. 117
	Eindrapport «Krachten bundelen voor toekomstvast doelgroepenvervoer en OV»	15	2013	2013	
	Mobiliteitsbalans 2012	15	2012	2012	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2012/11/16/rapport-mobiliteitsbalans-2012-van-het-kennisinstituut-voor-mobiliteitsbeleid-kim.html
Ander onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	Spoor	16			
	Kabinetsreactie op parlementair onderzoek	16	2012	2012	TK 32 707, nr 16
	Tijdelijke commissie onderhoud en innovatie spoor	16	2012	2012	TK 32 707 nr. 8–13
	Evaluatie HSL-Zuid groot project status IF artikel 17	16	PM	PM	TK 22 026
Overig onderzoek	Jaarlijkse evaluatie one stop shop op corridors Rotterdam-Genoa en Rotterdam-Lyon	16	2014		
	Spoorveiligheid personen/Verkeersslachtoffers op het spoor	16		jaarlijks	
	Audit security	16	2013	2014	
	MER Evaluatie Betuweroute Aspect Sociaal	16	2013	2013	Bijlage bij TK 22 589 nr. 316
	Impact analyse EU DG Transport	16	2012	2013	http://ec.europa.eu/transport/facts-fundings/evaluations/index_en.htm
	Mobiliteitsbalans 2012	16	2012	2012	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2012/11/16/rapport-mobiliteitsbalans-2012-van-het-kennisinstituut-voor-mobiliteitsbeleid-kim.html
Ander onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	Luchtvaart	17			
	Evaluatie Schipholbeleid	17	2012	2012	TK 29 665, 176
	De luchtvaart in het EU-emissiehandelsstelsel, gevolgen voor luchtvaartsector, consumenten en milieu	17	2012	2012	TK 21 501-08 nr. 419, blg 159482.pdf

Soort onderzoek	Onderwerp	Artikel	Start	Afronding	Vindplaats
Overig onderzoek	Uitvoeringsagenda Luchtvaartnota Externe veiligheid	17 17	2014 2013	2015 2013	http://easa.europa.eu/language/nl/home.php TK 33 231, nr 1, blg 163097
	Evaluatie Wet Luchtvaart (tarievenregeling Schiphol)	17	2012	2012	
	Veiligheidsonderzoek Luchtvaart Nederland	17	2011	2012	Kamerstukken II, 2012/13, 31 936, nr. 117; https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31936-117.html
	Beleidsagenda luchtvaartveiligheid	17	2015	2016	
	Evaluatie subsidie Knowledge & Development Center (KDC)	17	2017	2017	
Ander onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	Scheepvaart				
	Evaluatie Loodsenwet/toezicht ACM	18	2013	2013	https://www.acm.nl/nl/publicaties/publicatie/11402/Autoriteit-Consumenten-Markt-verlaagt-vergoeding-vermogenskosten-Loodswezen/
	Evaluatie beleidsbrief zeevaart «verantwoord varen en een vitale vloot»	18	2013	2013	
	Evaluatie van fiscaal maritiem beleid met financiën	18	2013	2013	
	KBA Volkeraksluizen	18	2013	2013	http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2013/04/02/minister-schultz-verkort-wachttijden-bij-volkeraksluizen.html
	KBA Twentekanalen	18	2013	2013	http://www.rijkswaterstaat.nl/water/feiten_en_cijfers/vaarwegenoverzicht/twentekanalen/
	CPB:Second opinion KBA Zeetoegang IJmond	18		2012	http://cpb.nl/publicatie/second-opinion-kba-zeetoegang-ijmond
	Evaluatie subsidieregeling Zeehaveninnovatieproject IF artikel 15	18	2014	2015	
	Evaluatie Quick wins binnenhavens IF artikel 15	18	2016	2017	
	Evaluatie Project Mainport Rotterdam (evaluatie status groot project) IF artikel 17	18	2013	2013	TK 24691
Overig onderzoek	Veiligheid scheepvaart en binnenvaart	18	2012	2012	Bevorderen eigen verantwoordelijkheid van binnenvaartsector voor veiligheid, 16 november 2011; auteur: Twijnstra-Gudde.
	Netwerk vaarwegen	18		2012	Een separate evaluatie is geschrapt. Wordt meegenomen in de doorlichting van het kernnetwerk van de topsector Logistiek.

Soort onderzoek	Onderwerp	Artikel	Start	Afronding	Vindplaats
Ander onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	Klimaat	19			
	Tegengaan klimaatverandering	19		2012	www.pbl.nl/publicaties/2012/referentieraming-energie-en-emissies-actualisatie-2012
	Actualisatie referentieraming				
	Hernieuwbare energie: evaluatie Europese richtlijn	EZ			http://ec.europa.eu/energy/studies/index_en.htm
	PBL: Basispad voor de thema's bereikbaarheid, klimaat en energie en natuur	19		2012	http://www.pbl.nl/sites/default/files/cms/publicaties/PBL%20notitie%20basispad%20KiK%20voor%20bereikbaarheid%20energie%20en%20klimaat%20en%20natuur.pdf
	MKBA CO ₂ emissie reductie maatregelen (kosteneffectief klimaatbeleid naar 2050)	19	2011	2012	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2012/05/22/rapport-kosten-en-baten-van-co2-emissiereductie-maatregelen.html
	Lokale klimaatinitiatieven	19	2013	2015	
	TNO:Determination of Dutch NO _x emissions factors for Euro 5 diesel passenger cars	19		2012	http://www.tno.nl/content.cfm?context=thema&content=prop_publicatie&laag1=894&laag2=914&laag3=105&item_id=925
	KPLUSV:Evaluatie klimaataakkoorden	19		2012	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2012/11/19/aanbieding-eind-evaluaties-klimaataakkoorden-rapportage-evaluatie-klimaataakkoorden-deel-1-eindmootor.html
	Tussentijdse evaluatie lokale klimaat-agenda 2011–2012	19		2012	Tussentijdse evaluatie Lokale Klimaat-agenda 2011–2012 bijlage bij TK 32 825 nr 45
	Ecofys:kosten, baten en effectiviteit van Domestic Offset systemen	19		2012	Bijlage bij TK 32 667 nr. 25
	ECN: Evaluatie Besluit Emissie-eisen middelgrote stookinstallaties	19	2012	2013	Bijlage bij TK 29 383 nr. 211
	Kabinetsreactie op parlementair onderzoek naar klimaat	19	2013	2013	TK 33193
	MIA/VAMIL	19		2013	
Overig onderzoek	RIVM:Greenhouse Gas emissions in the Netherlands 1990–2010	19		2012	http://www.rivm.nl/en/Documents_and_publications/Scientific/Reports/2012/april/Greenhouse_Gas_Emissions_in_the_Netherlands_1990_2010_National_Inventory_Report_2012
	RIVM:Emissions of transboundary airpollutant in the Netherlands 1990–2010	19		2012	http://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/680355008.html
	Voortgang klimaatbeleid in de balans voor de leefomgeving	19		2 jaarlijks	http://themasites.pbl.nl/balansvandeleeftomgeving/2012/beleidsdoelen-voor-de-leefomgeving

Soort onderzoek	Onderwerp	Artikel	Start	Afronding	Vindplaats
Ander onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	Geluid	20			
	Swung lenII	20	2015	2015	
Overig	Implementatierapport richtlijn omgevingslawaaai COM(2011) 321 final of 1 June 2011	20	2011	2012	http://ec.europa.eu/environment/noise/home.htm
Ander onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	Lucht	20			
	PBL:Kosten- en baten van strengere emissieplafonds voor luchtverontreinigende stoffen	20		2012	http://www.pbl.nl/publicaties/2012/kosten-en-baten-van-strengere-emissieplafonds-voor-luchtverontreinigende-stoffen
	PBL: beoordeling milieueffecten en gezondheidsbaten van een beheersgebied voor stikstofoxiden in de Noordzee	20		2012	http://www.pbl.nl/publicaties/2012/beoordeling-van-de-milieueffecten-en-gezondheidsbaten-van-een-beheersgebied-voor-stikstofoxiden-in-de-noordzee
Overig onderzoek	Eindevaluatie NSL	20		2017	
	PBL: Grootschalige concentratie-en depositiekaarten Nederland rapportage 2012	20		2012	http://www.pbl.nl/publicaties/2012/grootschalige-concentratie-en-depositiekaarten-nederland-rapportage-2012
	Jaarlijks monitorrapport NSL	20			TK 30 175, nr 130, blg 146685
	Verbeteren luchtkwaliteit, NEC plafonds	20		2012	www.pbl.nl/publicaties/2012/kosten-en-baten-van-strengere-emissieplafonds-voor-luchtverontreinigende-stoffen

Soort onderzoek	Onderwerp	Artikel	Start	Afronding	Vindplaats
Ander onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	Duurzaamheid				
	Voortgangsrapportage uitvoering Landelijk Afval Plan	21	—	--	<p>Een aparte voortgangsrapportage LAP is dit jaar niet opgesteld en komt er ook niet meer. Want een dergelijke rapportage is niet nodig gelet op de brieven die aan de Kamer zijn gestuurd over de voortgang van het afvalbeheer en de lopende wijzigingsprocedure van het LAP.</p> <p>Voor de voortgang van de uitvoering van (delen van) het LAP wordt verwezen naar de volgende documenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Brief van 6 juni 2012 (30 872, nr. 112), waarin met name wordt gerapporteerd over de voortgang van het programma «Meer waarde uit afval» van 25 augustus 2011 (30 872, nr. 79). – Brief van 15 april 2013 (30 872, nr. 132, waarin wordt gerapporteerd over de stand van zaken van de uitvoering van diverse toezeggingen en moties. – Inspraaknotitie wijziging Landelijk afvalbeheerplan 2009–2012 (wordt gepubliceerd in de tweede helft van 2013), waarin wordt aangegeven hoe en waarom het geldende LAP wordt gewijzigd. – Verder is in diverse brieven aan de Kamer gerapporteerd over afzonderlijke afvalstromen, zoals verpakkingsafval, bunkerolie, microplastics, enz. <p>De voortgang van het LAP komt ook nadrukkelijk aan de orde bij het vormgeven van het programma «Van afval naar grondstof» (VANG). De voortgang van de uitvoering van het huidige afvalbeheer zal namelijk mede bepalend zijn voor de activiteiten die binnen VANG worden uitgevoerd. Brief van Staatssecretaris van EZ mede namens Staatssecretaris van I&M aan de TK dd 18 januari 2013 (samen met EZ, I&M trekker)</p>
	Ex-ante-evaluatie ontwikkelingsrichtingen mestbeleid op realisatie milieudoelen voor de veehouderij	21	2013	2013	
	Evaluatie Green Deals ism EZ		2013	2013	
	Ex-ante evaluatie Circulaire economie (inclusief consumentenbeleid en Van Afval naar Grondstof (VANG))	21	2013	2013	
	Evaluatie instrument duurzaam inkopen	21	2013	2013	
	Evaluatie ketenaanpak	21	2013	2013	
	Voortgangsrapportage op grond van biocideverordening	21	2014	2015	
	Ex ante: Fundamentele herziening besluit bodemkwaliteit	21	2015	2016	
	Evaluatie Activiteitenbesluit milieu-beheer mbt landbouwactiviteiten	21	2015	2016	
	Nitraatrichtlijnrapportage (evaluatie nitraatrichtlijn)	21	2016	2016	

Soort onderzoek	Onderwerp	Artikel	Start	Afronding	Vindplaats
Overig onderzoek	Monitor verpakkingen	21		2012	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2013/01/24/rapport-nedvang-monitoring-verpakkingen-resultaten-2011.html
	National ecosystem assessment	21	2013	nvt	
	PBL ea:monitor duurzaam Nederland	21		2014	http://www.pbl.nl/publicaties/2011/monitor-duurzaam-nederland-2011
Ander onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	Externe veiligheid	22			
	Bureau KLB evaluatie Reach	22		2012	TK 21 501-08, nr 369
Overig onderzoek	Quick scan BRZO bedrijven;steekproef 2011	22		2012	TK 26 958, nr 108, blg 123745
	Van Seveso 2 naar Seveso 3: review	22		2012	http://ec.europa.eu/environment/seveso/review.htm
	Derde vijfjaarlijkse evaluatie resultaten beleid prioritaire stoffen	22	2016	2016	
	Tweede tussentijdse evaluatiedoelstelling vernieuwing stoffenbeleid (REACH/SOMS)	22	2013	2014	
	Tussentijdse evaluatie omgaan met risico's van nanotechnologie	22	2015	2015	
	Vierjaarlijkse evaluatie Nationale aanpak Milieu en Gezondheid	22	2013	2013	Bijlage bij TK 28 089 nr. 27
	Vierjaarlijkse wettelijke evaluatie Commissie Genetische Modificatie	22	2015	2015	
	Evaluatie van de BRZO (RUD)structuur	22	2013	2014	
	Evaluatie Activiteitenbesluit	22	2012	2013	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2012/12/18/reactie-op-verslag-inzake-ontwerpbesluit-derde-tranche-activiteitenbesluit-milieubeheer.html
Overig onderzoek	Meteorologie, seismologie en aardobservatie	23			
	Belang Eurometsat satellieten voor KNMI	23	2012		http://www.knmi.nl/cms/content/95298/nieuwe_serie_meteosat-weersatellieten
	Verkenning toekomst KNMI en heroverweging wet KNMI	23		2012	TK 32 379, nr 8
	Evaluatie wet taken meteorologie en seismologie	23	2018		
	Handhaving en toezicht	24			
	Publicitair jaarverslag obv meerjarenplan ILT (jaarlijks)	24		2012	http://www.ilent.nl/actueel/inspectie_leefomgeving_en_transport_publiceert_meerjarenplan_2013_2017.aspx

Soort onderzoek	Onderwerp	Artikel	Start	Afronding	Vindplaats
	Staat van de transportveiligheid	24		2012	http://www.ilent.nl/organisatie/publicaties/staat_van_de_transportveiligheid/Bijlage bij TK 33 000 XII, nr 133
	Evaluatie taakoverdracht KIWA	24		2012	
	Evaluatie baten-en lastendienst IVW	24		2012	Bijlage bij TK 31 534, nr 4
	BDU Verkeer en Vervoer	25			
	Inzicht in besteding gelden BDU verkeer en vervoer	25		2010	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2010/04/26/20102724-inzicht-in-besteding-gelden-bdu-verkeer-en-vervoer.html
	Nader rapport WGR plusgebieden	25		2013	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/06/18/nader-rapport-wgr-plusgebieden.html
	Evaluatie subsidie zoetwaterveren	25		2012	Bijlage bij TK 33 000, nr 66
	Uitvoeringsregeling en beleidsregel BDU verkeer en vervoer	25		2013	http://wetten.overheid.nl/BWBR0018109/geldigheidsdatum_26-07-2013#Bijlage1

Toelichting:

Bij MIRT projecten en de te nemen voorkeursbeslissingen ligt altijd een MKBA ten grondslag. Deze wordt bij de voorkeursbeslissing openbaar. Over de voortgang van de besluitvorming over MIRT projecten wordt de Tweede Kamer ieder half jaar geïnformeerd via een rapportage. De onderzoeks- en adviesrapporten m.b.t. de totstandkoming van de omgevingswet staan op pleio (<https://omgevingswet.pleio.nl/pages/view/361708/onderzoeksrapporten> en <https://omgevingswet.pleio.nl/pages/view/361455/adgviesrapporten>) KIM publiceert haar rapporten op <http://www.kimnet.nl> PBL publiceert haar onderzoeken op de site <http://www.pbl.nl> ILT publiceert haar rapporten op <http://ilent.nl/>

4.7 Afkortingenlijst

ABS	Absolute waarde
AgNL	AgentschapNL
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
AO	Algemeen Overleg
ATB	Automatische treinbeïnvloeding
ATB-V	Arbeidstijdenbesluit Vervoer
BBP	Bruto Binnenlands Produkt
BCT	boordcomputer taxi
BDU	Brede Doeluitkering
BenO	Beheer en Onderhoud
BES	Bonaire, st. Eustatius en Saba
Bevi	Besluit externe veiligheidinrichtingen
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie
BIRK	Budget Investerings Ruimtelijke Kwaliteit
Bro	Besluit ruimtelijk ordening
BRZO	Besluit Risico en Zware Ongevallen
BSV	Bureau Sanering Verkeerslawaaï
BuZa	Ministerie van Buitenlandse Zaken
BZ	Ministerie van Buitenlandse Zaken
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CBR	Stichting Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CCR	Centrale Commissie voor de Rijnvaart
CDM	Clean Development Mechanism
CE-	Conformité Européenne markering
markering	
CER's	Emissiereducties
Chw	Crisis- en herstelwet
CO ₂	Koolstofdioxide
COGEM	Commissie Genetische Modificatie
CPB	Centraal Planbureau
Ctgb	College voor de Toelating van Gewasbeschermingsmid-
	delen en biociden
dB	Decibel
db(A)	decibel (audio)
DG	Directeur Generaal
EASA	European Aviation Safety Agency
EC	Europese Commissie
ECAC	European Civil Aviation Conference
ECE	Economic Commission for Europe
ECHA	European Chemicals Agency
ECN	EnergieonderzoekCentrum Nederland
EHS	Ecologische Hoofd Structuur
EMV	Meerjarige onderzoeksprogramma elektronische velden
ERTMS	European Rail Traffic Management System
ETS	Emission Trading System
EU	Europese Unie
EZ	Ministerie van Economische Zaken
FABEC	Functional Airspace Block Europe Central
GGO	Genetisch Gemodificeerd Organisme
GIS	Geluidsisolatieproject Schiphol
GIV	Geïntegreerde Contractvormen
HGIS	Homogene Groep Internationale Samenwerking
HSL	Hogesnelheidslijn

HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
HWN	Hoofd Wegennet
HWN	hoofdwegennet
IAEA	International Atomic Energy Agency
ICAO	International Civil Aviation Organization
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
IenM	Infrastructuur en Milieu
IF	Infrastructuurfonds
ILG	Investeringsbudget Landelijk Gebied
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IMO	International Maritime Organisation
INTERREG	Programma voor transnationale samenwerking op het gebied van de ruimtelijke ordening
IOD	Inlichtingen- en Opsporingsdienst
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change
IPO	Interprovinciaal Overleg
KDC	Knowledge Development Center
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
KpVV	Kennisplatform Verkeer en Vervoer
KRM	Kaderrichtlijn Mariene Strategie
KRW	(Europese) Kaderrichtlijn Water
LAP	Landelijk Afvalbeheerplan
LAVS	Landelijk Asbest Volg Systeem
LIB	Luchthavenindelingbesluit
LPG	Liquified Petrol Gas
LVNL	Luchtverkeersleiding Nederland
MIA	Milieu investeringsaftrek
MDN	Monitor Duurzaam Nederland
MER	Milieu-effectenrapportage
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
MKB	Midden- en Kleinbedrijf
MKBA	Maatschappelijke Kosten-Batenanalyse
MOU	Memorandum of Understanding
Mton	Megaton (1 miljard kilo)
MW	Megawatt
NCAP	New Car Assessment Programme
NEa	Nederlandse Emissieautoriteit
NEC	National Emission Ceilings
NEN	Nederlands Normalisatie Instituut
NH ₃	Ammoniak
NIWO	Stichting Nationale en Internationale Wegvervoerorganisatie
NML	Stichting Nederland Maritiem Land
NO ₂	Stikstofdioxide
NO _x	Stikstofoxiden
NS	Nederlandse Spoorwegen
NSL	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit
NWO	Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OSPAR	Oslo-Parijs
OV	Openbaar vervoer
PBL	Planbureau voor de Leefomgeving
PM10	fijnstof met een aerodynamische diameter kleiner dan 10 micrometer
PPS	Publiek-private samenwerking

ProMT	Programma Milieu en Technologie
PSC	Port State Control
RBML	Regelgeving Burgerluchthavens en Militaire Luchthavens
RDW	Rijksdienst voor het Wegverkeer
REACH	Registratie, evaluatie en autorisatie chemische stoffen
RHB	Rijkshoofdboekhouding
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RUD	Regionale Uitvoeringsdiensten
RVOB	Rijksvastgoed- en ontwikkelingsbedrijf
RWS	Rijkswaterstaat
RWT	Rechtspersoon met een wettelijke taak
SCP	Sociaal en Cultureel Planbureau
SDE	Stimuleringsregeling Duurzame Energie
SO ₂	Zwavel dioxide
StAB	Stichting Advisering Bestuursrechtspraak
SVIR	Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte
SVOV	Sociale Veiligheid Openbaar Vervoer
SWOV	Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid
SWUNG	Samen Weken aan de Uitvoering van Nieuw Geluidsbeleid
SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TK	Tweede Kamer
TNO	Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderwijs
TRG	Totaal Risicogewicht Grenswaarde
TVG	Totaal Volume Geluid
UNEP	United Nations Environment Programme
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change
VAMIL	vrijwillige afschrijving milieu-investeringen
VenW	Verkeer en Waterstaat
VHR	Vogel en Habitat Richtlijn
VI	VROM-Inspectie
VN	Verenigde Naties
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VOS	vluchtige organische stoffen
VROM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VTH	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wgh	Wet geluidhinder
WGR	Wet Gemeenschappelijke Regelingen
WMO	Wereld Meteorologische Organisatie
ZBO	Zelfstandig Bestuursorgaan

Rijksbegroting 2014

xii Infrastructuur en Milieu

Aangeboden aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal door de Minister van Financiën.

Zetwerk en begeleiding

Sdu Uitgevers
afdeling Dataverwerking
e-mail traffic@sdu.nl

Drukwerk

DeltaHage Grafische Dienstverlening

Vormgeving omslag

Studio Dumbar

Uitgave

Sdu Uitgevers

Bestelling

Sdu Klantenservice
Telefoon (070) 378 98 80
Fax (070) 378 97 83
e-mail sdu@sdu.nl
Internet www.sdu.nl
of via de boekhandel

Order

ISBN 9789012578790
NUR 823

www.rijksbegroting.nl

Sdu UITGEVERS

ISBN 978-90-12-57879-0

9 789012 578790 >

